

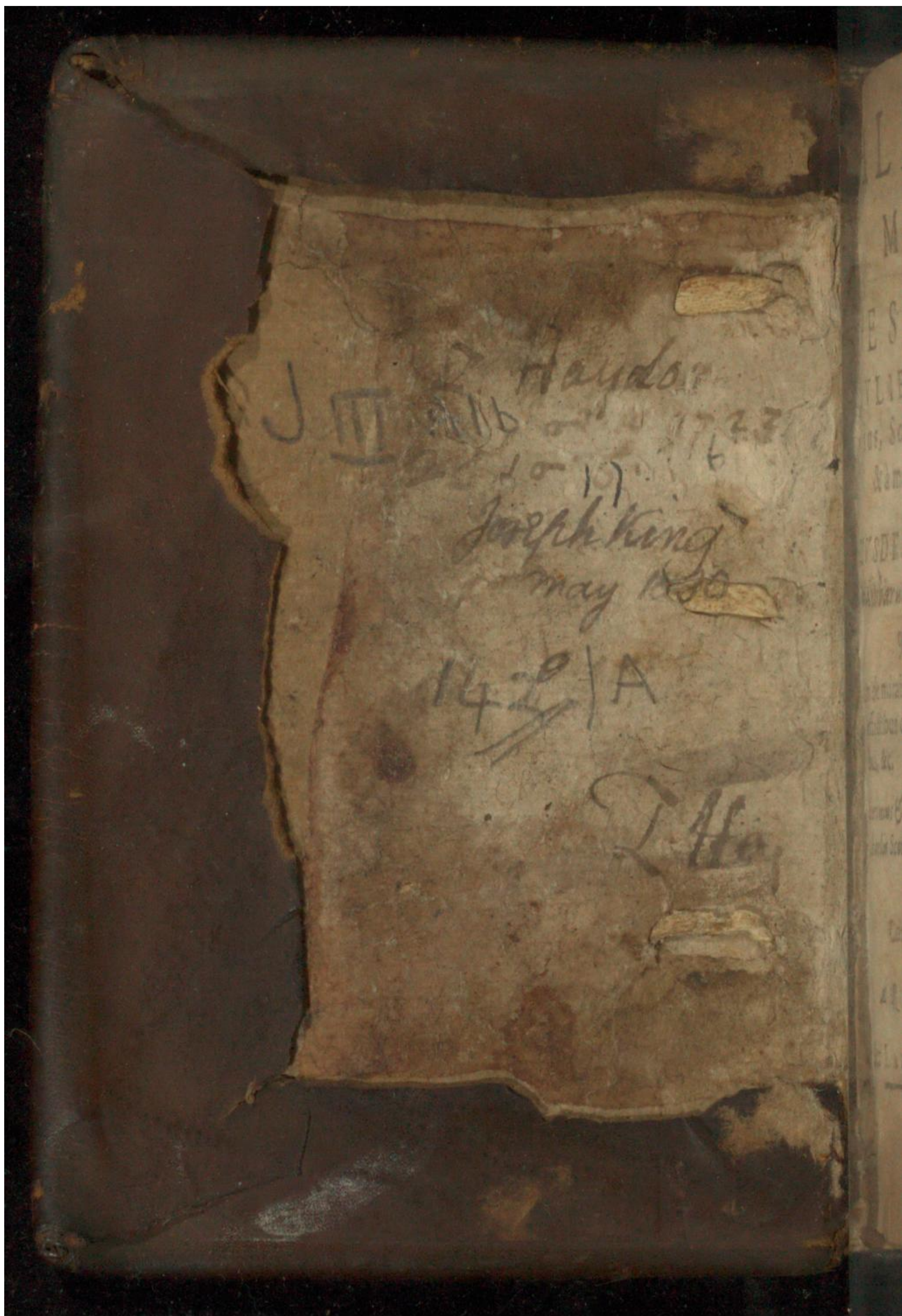

Joseph King
142/A

ALBERTI MAGNI.

DE SECRETIS MVLIERVM LIBELLUS, SCHOLIIS AUCTUS, & à mendis rep[illegible]gatus.

EIVSDEM DE VIRTVTIBUS herbarum, lapidum, & animalium quorundam libellus.

[illegible]tem de mirabilibus [illegible] ac de quibusdam effectibus cau[illegible] [q]uibusdam animalibus, &c.

Adiecimus & ob materiæ similitudinem Michaelis Scoti philosophi, De secretis naturæ opusculum.

Cum Indice locupletissimo.

ARGENTORATI

Per LAZARUM ZETZNERUM,

M. DC. XV.

142

Albertus Tautonu

4 i 0. Agrip. 83

PROOEMIVM.

SCribit Philosophus philosophorum princeps: Homo est optimum eorum quæ sunt in mundo: & mundus sumitur hic pro omnibus contentis in sphæra activorum & passivorum, scilicet pro elementis & elementatis, isto præsupposito probatur propositio. Illud est optimum, cujus generationis causæ sunt nobilissimæ, sed sic est de homine, ergo &c. Major patet, quia effectus sortitur nobilitatem ex causis. Minor probatur de materia hominis. Vnde materia hominis secundū medicos ponitur esse menstruum mulieris cum spermate viri, quia illa ambo intrant cōpositionem hominis, sicut lac coagulatur sub materia casei. Sed Philosophi naturales ponunt, quòd menstruum mulieris sit materia, & semen viri sit effectus, ita quod semen viri se habet ad menstruum mulieris sicut artifex ad artificium, ut attestatur Averroys 7. metaph. Digressionibus de Idæis. Item phys. 5. Metaph. cap. 10. Dicit quod sperma viri ad causam effectivam reducitur, & quocunque modo dicatur, semper patet quod materia hominis est excellen-

tiſſima, & inter omnia ſemina nobiliſſima. Secundo probatur, illud eſt optimum, quod in ſuis partibus aſſimilatur corpori nobiliſſimo, ſed homo eſt hujuſmodi, ergo, &c. Major patet, quia aſſimilatio ſequitur naturam rei. Minor probatur, quia homo aſſimilatur cœlo, quantum ad duodecim ſigna zodiaci, quorum tria ſunt calida virtualiter, ſcilicet Aries, Gemini, Leo: illis correſpondent tria membra in homine, ſcilicet cor, hepar, & teſticuli. Item tria frigida, ſcilicet Cancer, Taurus & Virgo: & illis correſpondent inteſtina, veſica & diaphragma. Item tria ſunt humida, ſc. Scorpio, Aquarius & Piſces: quibus correſpondent cerebrum, ſtomachus & pulmo. Item tria ſunt ſicca, ſcilicet Capricornus, Sagittarius & Libra: quibus correſpondent ſplen, fel & renes. Vnde dicit. 12. Metaphyſ. quod totum cœlum eſt ſicut unum compoſitum contiguũ, igitur debemus eſſe inclinati ad notitiam præſentis libri, qui tractat de generatione humana. Cujus cauſſa efficiens dicitur fuiſſe Albert. Mag. qui fuit ſufficienter tritus ſive literatus in experimentis, & à mulieribus informatus. Et maximè in libro de animalibus, qui poſtquam totum mundum cum Alexandro circuivit, librum de animalibus compoſuit. Et ſupponi-

tur.

tur, philoſophiæ naturali, quia eſt unus liber de parvis naturalibus, & non purè naturalis, ſed partim medicinalis.

PROOEMIVM.

Dilecto ſibi in Chriſto ſocio & amico, N. clerico de tali loco : veræ ſapientiæ, & augmentum continuum vitæ præſentis.

Iſtius libri ſubiectum eſt ens mobile, contractum ad naturam ſecretum mulierum, ut ipſis infirmantibus, poßimus dare remedia : & ipſis confitentibus, ſcire dare pœnitentias debitas ad delictum. Et dividitur primo in duas partes, ſcilicet proœmialem & executivam. Pars executiva ibi, Sicut ſcribitur. &c. Primo auctor ſalutat perſonam cui ſcribit, dicens, Ego Albertus morans Pariſiis, Dilecto ſibi in Chriſto ſocio & amico. Ibi tangitur cauſa efficiens, movens, & mota. Movens fuit quidam Sacerdos, qui rogavit dominum Albertum, ut ſibi ſcriberet librum de ſecretis mulierum. Et hoc ideo quia mulieres ſunt tempore menſtrui venenoſæ, ita quod intoxicant animalia per viſum, inficiunt pueros in cunis, maculant ſpec-

speculum bene tersum, & quandoq; faciunt coeuntem cum ipsis leprosum fieri, quandoq; cancrosum. Et quia malum non evitatur nisi cognitum ideo necesse est volentibus abstinere cognoscere immunditiam coitus, & multa alia quæ in hoc libro docentur, & sic Albertus videns quod iuste peteret, consensit ei, & sic tangitur causa efficiens, mota cum dicitur scribo, &c. Sapientia est cognitio Dei & perpetuorum effectum. Et ideo dicit philosophus in proœmio Metaphysi. De Deo propriè non est scientia. Ita nihil melius est in hac vita, quia mediante ista sumus felices, teste. Averroe in prologo quarti Phys. Ideo auctor scribit augmentum vitæ præsentis, & benè scribit sibi ista quia homo mediante sapientia, redditur laudabilis Deo. & hominibus.

Cum vestra favorabilis & gratuita me rogavit societas, ut quædam à nobis, quæ apud mulierum naturã & conditionem sunt occulta & secreta, lucidius manifestarem, visa peritione vestra, nulla pigritia à cõpilatione brevi, & compendiosi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed pusilla & juvenilis mens, quæ secundum ejus possibilitatem & temporis oportunitateu ad aliena attrahitur, nihilominus vestro cupiens satisfacere appeti-

tui,

ni, hanc præsentem epistolam, in qua plurima de impetratis invenietis, scribo vobis in parte stylo philosophico, & in parte medicinali, prout materiæ competere videtur. Nam cõscripsi, rogans vestram constantiam, ut in hoc opere ac negocio constans ac celans sitis, ne aliquem puerum, tam in ætate quàm in moribus ad præsentiam pervenire permittatis, & si feceritis, promitto vobis plura de his & aliis manifestare: & cum præsenti opere & arte causa medicinali transmittere, quæ prolixius dabo, domino concedente.

Hic ostendit causam quæ posset ipsum excusare à labore huius facti, & patet sententia ex textu. Nota quod auctor dicit quod mens iuvenilis & pusilla ipsum retraxit, ubi evitat arrogantiam, quia mens dicitur parva, quæ parvis conditionibus cognitionis est imbuta. Unde intellectus propriè non est parvus per se, nec per accidens, quia intellectus non extenditur extensione nec minoratione. Nota quod appetitus est triplex, scilicet naturalis & intellectualis. Ad propositum dicit litera appetitui, gloss. 1. naturali intellectui. Unde ille sacerdos appetitu naturali appetivit cognoscere naturas mulierũ. Unde homines natura sci

re desiderant, 1.metaph. Item appetivit appetitu intellectuali, quia vidit utilitatem cogitationis earum.

Sicut scribitur secundo de generatione animalium generabilium, generatio sempiterna est circuitu. Causam autem sempiternitatis in generatione animalium ostendit philosophus 2. de anima, dicẽs, Naturalissimum operum est unumquodque sibi simile generare: quatenus divino esse & immortali participent, quod omnia appetunt ut ipsa permaneant, nõ idem in numero, sed idem in specie, Propter quod dicit Commentator. 2. de anima, quod sollicitudo divina nõ potuit ipsum hominem facere permanere idem in numero, miserta est ei in dando virtutem quæ potuit in specie permanere. Et subdit: Hoc enim non est dubium quin melius est habere hanc virtutem, quàm non habere vel non esse.

Hæc est pars executiva qua auctor prosequitur intentum suum, ponendo duas propositiones valẽtes sibi ad propositum. Et dividitur in tot capitula & partes quot patebunt per ordinem. Nota generatio animalium perfectorum sempiterna est, quia talia sunt de perfectione universali, 1. Ethicorum. Sed dubium videtur, quia quædam animalia sunt quãdoq; penitus

corruptæ

rrupta, sicut quidam vermes, & musca in yeme. Dicendum est quod si corrumpantur in uno climate, tunc generantur in alio secundum Albertum & in commento super primo poster. Vel dicendum est quod generatio animalium, quia sunt de perfectione universali, illa est sempiterna, sed stante prima solutione dubiū st, an illa animalia sint de perfectione universali, quia melius esset multa animalia non esse quam esse scilicet serpentes, & animalia quæ intoxicant. Dicitur quod bonum est ea esse, ut absorbeant immundicias terræ, quia si nō absorberent, inficerent aerem, & per consequens hominem. Vnde eam nihil sustentat sine causa rationabili. Ex textu illo patet, quod castitas est peccatum naturæ, licet hominum sit via mortis ex præcepto legis, quia per castitatem animal non generat sibi simile. Nota, per sollicitudinem divinā non potest intelligi Deus, quia ipse non curat particularia, secundum Aver. 12. Metaph. ergo per sollicitudinem divinam intelligitur corpus cœleste, quod de sui natura appetitu naturali appetit cōservare ista inferiora, tamen mediante regimine intelligētiarum. Vnde Comment. 12. Metaph. Opus naturæ est intelligentia, non errantis. Vtrum generatio animalium posset animalia conserva-

re in esse specifico semper? & dicitur quod non quia si sic, ergo species esset generabilis quod est falsum: falsitas patet, quia species est perpetua Deo quando generatur individuum hoc vel illud, tunc generatur natura specifica sub esse hoc signato, & secundum partem, licet non generetur secundum totum ambitum. Unde nota quod natura occulte operatur in universalibus, ut dicit Gilbertus Porretanus in suis sex principiis in cap. 1. sc. in cap. de forma. Et quia producere intendit naturam virilem, scilicet hominem in communi vel equum, & tamen producit particularem, ut fortem, quod provenit ex eo, quia invenit materiam quandam, & signatam hoc loco determinato, & ideo si inveniret totam naturam simul produceret omnem hominem simul, sed quia invenit unam portionem menstrui huius vel huius mulieris, ideo producit hunc vel hunc hominem particularem.

Causa autem quare ista animalia & præcipuè homines, secundum eandem naturam & secundum materiam, & secundum numerum non durant, dicitur secundo de generatione & corruptione. Quorum substantia corporalis nō durat, sed est corruptibilis, nō posset reiterare eadem in numero, sed substantia homi-

nis secundum principia individui accepta est
orruptibilis, ideo generatio hominis abjici-
ur, quare generatio hominum sempiterna nō
rit secundum numerum, nihilominus tamē
generatio hominum est perfectissima, quod
probatur sic, quia homo est nobilissima crea-
tura, quod patet ex intentione Phil. in multis
ocis. Phil. & præcipue in secundo de anima,
quia quanto plures operationes res habet, tan-
to nobilior est. Homo autem per rationem in-
tellectivam separatur à numero viventium,
ut patet ibidem. Hoc etiam est de intentione,
omnium philosophorum præcipuè Boetii in
secundo de consol. phil. ubi dicit quod homi-
nes Deo sunt similes mente. Hoc enim patet
in iis, phil. quia motos capit naturam & speci-
em à termino ad quem, & ideo cum inesse na-
turam humanam in Socrate vel Platone, vel
in alio particulari homine existente, sit mo-
tus qui dicitur generatio perfectissima, erit
ipsa inter omnium animalium generationem
Item generatio est motus de non esse ad esse.
Esse autem maximè, appetitur: & præcipuè ab
hominib. quia hic inter omnes motus excel-
lens est in mobilitate. Et intellige de motu va-
riante aliquid super quod movetur, per hæc
exclu-

excluditur primus motus, qui est causa aliorū

Hic probat quod animalia non possint permanere eadem in numero, sed bene eadem in specie, & præcipue homines. Dubitatur utrum idem individuum corruptum numero possit regenerari. Et videtur quod sic quia post triginta septem mille annos, constellatio cœli erit eadem per totum sicut, tam secundum Platonem, & Astronomos. Et ideo tunc nos erimus iidem in numero, & sedebimus in hac vel in hac schola vel lectorio, sicut nunc, scilicet, in magno anno. Vnde Plato dixit, quod post magnum annum debet redire Athenas, & debet ibi legere: ratio est, quia tota constellatio veniet ita. Ideo redeunte eadem constellatione, iidem affectus redibunt. Dictum est stante sententia Averr. & Arist. 5. Phys. & in lib. de generatione: non est possibile ex quo generationes illius non possint esse tunc immediatæ & corruptiones, ideo tempus mediaret. Et ideo unum numero, una mutatione perditur, numero quinto Physicorum. Sed ad dubium primum est dicendum, quod post annum magnum possibile est redire homines multum similes sic quod vix possunt cognosci distincti, cum non sunt idem in numero. Sed diceret, stante eadem causa materia effectus idem erit in numero. Respondetur

[sp]ondetur quod verum est stante eadem men-
[su]ra & materia æque disposita, sed sic non est,
[q]uia tempus raptim transit, & non revertitur
[i]dem numero. sed bene idem in specie. Et potest
[d]ici, quod resolutio hodierna non sit eadem nu-
[m]ero cum resolutione quæ venit post mille vel
[q]uadringentos annos, quia motus est ens suc-
[c]essivum. Dubitatur secundo utrum unum
[a]nimal poßit perpetuari semper. Et videtur
[q]uod sic, quia poßibile est invenire aliquod
[c]omplexionatum in quo elementa sunt redu-
[c]ta ad medium sive proportionem mediam,
[q]uia omnis corruptio est à contrario, & illa
[c]ontraria sunt proportionata in summo, ideo
[n]on corrumpuntur. Sed quod illud sit poßibi-
le, probatur sic, quia ubi est maius æquale,
& minus æquale, ibi est æquale simpliciter.
Dico quod non est poßibile illud dare, quod
est mixtum movetur per naturam elementi
prædominantis, id est cœli. Sed ad rationem u-
bi est maius æquale & minus. &c. responde
quod verum est prout æquale sufficit, & prout
est poßibile. Vnde mixtum æquale in humore
secundum iustitiam est ponendum, sed non est
dare æquale secundum quantitatem mobil.
quia terra semper prædominatur plurib. mix-
tis. Aliter dictum, supposito quod tale mixtum
secundum

secundum omnem qualitatem elementorum sic ponderes, adhuc esset corruptibile ab extrinseco scilicet à virtute cælesti: quia posset mediante aqua frigida infrigidari, & sic redire ad hoc scilicet ab æqualitate humorum, & hoc modo corrumpi. Nota, quod litera dicit, homines sunt similes Deo mente, illud patet: quia homo per scientiam fit divinus. Seneca, vir speculativus est Deo similis & amatissimus, patet illud 2. Metaph ubi dicit Aristot. in hominibus est delectatio pauco tempore quæ intelligentiæ toto interno perficiunt. Et intelligit per hoc cognitionem Dei in qua est maxima delectatio. Nota, quod omnis delectatio fit per quandam assimilitudinem sive assimilationem cognoscentis ad cognitum, mediante forma exemplari cognoscentis: ergo quanto plus homo cognoscit de Deo, tanto plus vel magis assimilatur. Litera dicit inter omnes motus generatio est nobilior, sumendo de eductione animæ sive formatione fætus in utero, quomodo sit motus videbitur. Pro quo nota quod motus est duplex, quidam est motus qui abiicit aliquid à substantia sicut calefactio aquæ abiicit frigiditatem, & movetur de albo in nigredinem. Alius est motus qui non abiicit aliquam perfectionem à substantia motus, sicut motus cæli

qui

qui non facit aliquid corrumpi à substantia cœli. Modo generatio est motus abiiciens aliquid à substantia rei, quia menstruum quod mouetur ad formationem hominis, transmutatur. Vnde Auerr. primo Physicorum dixit: In generatione hominis pars spermatis non cessat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma compleatur.

DE

DE GENERATIONE EMBRYONIS.

CAPUT I.

POstquam ſermo noſter præmiſſus eſt de his quæ intentionem auditoris ad ſtyli materiam inclinant, opportunum eſt ad materiam operis deſcendere, & primo de embryonis generatione videre. Iuxta quod notandum eſt diligenter, & memoriæ commendandum, quod omnis homo qui generatur naturaliter, ex ſemine patris & menſtruo matris generatur, ſecundum intentionem omnium philoſophorum & medicorum. Et dico medicorum, quia Ariſtot. non poſuit ſemen patris in ſubſtantiam fœtus cedere, ſed dicit fœtum tantum procedere ex menſtruo, & poſtea ponit ipſum vaporabiliter exhalare. Medici autem dicunt totum ſemen, tam ex parte patris (quod ſperma dicitur) quam matris (quod menſtruum dicitur) cedere in ſubſtantiam fœtus.

Cap. primæ partis executivæ, in quo vult aggredi materiam, ſcilicet ad oſtendendam generationem embryonis ſive fœtus. Non eſt contro-

controversia inter Medicos & Philosophos. Nã philosophi dicunt, quod semen viri coniunctum menstruo muliebri, habet se ad menstruum mulieris, tanquam artifex ad artificium. Vnde sicut carpentarius solum est efficiens, & domus effectus, ita quod materiam domus alterat ac disponit, sic etiam sperma viri alterat menstruum mulieris ad formam hominis. Et hoc ponunt ideo quia vident quod patre corrupto fit generatio hominis, & transmutatio seminis mulieris: ergo est ponere efficiens quod patre corrupto, menstruum mulieris transmutetur. Et quia finis & effectus non coincidunt, ideo sperma viri non intrat materiam. Sed medici dicunt oppositum, videlicet quod homo fit ex nobilissima materia, ideo semen intrare sub materiam fœtus mulieris, superfluum est secundæ digestionis, sed sperma viri est melius coctum & digestum, ideo oportet ipsum subintrare materiam fœtus & substantiam, quia videtur, quod fœtus aliquando assimulatur patri, in genitalibus & in multis aliis hoc non esset, nisi intraret substantiam fœtus. Item medici dicunt, quod in semine viri sit quidam spiritus gignens, qui penetrat totam materiam seminum coniunctorum, & ille spiritus est formatiuus omnium membrorum

tanquam faber ferrum cum malleo disponit, sic ille spiritus disponit & mollit omnia membra, & per ipsum spiritum salvatur principium efficiens. Sed Philosophi ponunt sperma viri exhalari vaporaliter, quia matrix est membrum valde porosum, & sic post formationem fœtus, calor solis facit sperma viri exhalare & recedere ex matrice per poros. Sed quod sit porosum, patet quia puer per poros sumit nutrimētum. Etiam patet, quia est pellis, & quælibet pellis est porosa in animali, quia aliter sudor nō poßit exire sine pœna, quod est falsum: quia in calore pori aperiuntur, & tunc sudor exit, et tunc etiam exeunt pili per poros. Nota, embryo est quædam massa carnea, ex istis seminibus congregata, & ista massa carnea alteratur ad formationem fœtus.

His visis & accepta una parte opinionis Aristot. vel medicorum videndum est per quē modum, & quomodo illa semina recipiuntur in muliere. Vnde mulier cum in coitu fuit cū viro, similiter in eodem tempore emittit mēstruum in quo vir sperma, ita quod ista duo semina in vulva mulieris concurrunt simul, & unum alteri incipit commisceri, & tunc concipit mulier. Concipere autem vocatur quando ista duo semina in matrice, & in tali loco deputato

putato à natura ad factum recipiuntur. Postquam vero illa duo ſemina recepta ſunt, matrix mulieris clauditur tanquam burſa, ex eius omni parte, ita quod nihil de ſemine recepto poteſt perdere. Et cum matrix ſic undiq; fuerit clauſa, fit detentio menſtruorum in muliere.

Hic auctor exequitur formationem fœtus, & primo facit hoc ſecundo ponit notabile, ibi. Iuxta quod notandum, ſi vir primus emittit ſperma quam mulier menſtruum, tunc non fit cōceptio, Item ſi ambo ſimul emittunt. & ſi ſemina non ſint benè conformia, & benè diſpoſita, iterum non fiet conceptio, ut ſi ſemen viri non ſufficienter fuerit calidum. Et ideo qui rarò coeunt, cito generant, quia ſunt calidi valde. Nota quod vulva dicitur quaſi valva, quia eſt ianua ventris, & eius ultima pars dicitur membrana, quia membrū ani eſt finis vulvæ, & ita matrix clauditur ſicut una burſa, ita quod ſecundum Avicennam una acus intrare non poſſet, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere. Nota quod mulier emittit menſtruum & etiam recipit & ſic magis delectatur in coitu ipſo viro. Sed oritur dubiū, utrum abſciſſis teſticulis poſſet aliquis generare: & videtur quod nō, quia deficiunt vaſa ſeminalia per quæ vaſa ſemen deferri debet. In oppoſitum

expertum eſt, quia taurus abſciſsis teſticulis generat. Dico quod imo adhuc generare poſſet, quia poteſt emittere materiam ſpermaticam, licet non æque bene. Vnde ſi ſemen emiſſum ad terram poneretur ad matricem, poſsibile eſſet quod conciperet. Vnde ſæpius contingit, quod in balneo ubi vir ſpermatizat muliere præſente, quod ſine coitu ipſa concipit, quia vulva eſt maxime attractiva, & quia ſemen adhuc eſt vigoroſum, & non exhalatum, ideo producere poſſet fœtum, & hoc expertum eſt. Nam ſi ſpermatizaret cattus ſuper ſalviam, & aliquis comederet de ſalvia, tunc ex illo ſpermate generarentur catti in ventre viri qui catti per vomitum eſſent expellendi.

Iuxta quod notandum quod menſtruum in muliere nihil aliud eſt, quam ſuperfluũ alimẽtum, quod in ſubſtantiam rei aliunde non recedit, ſicut eſt in viris ſperma. Et vocatur menſtruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet menſe ad minus ſemel, cum mulier tantæ ætatis fuerit, hoc eſt, 12. 13. vel 14. annorum & ut frequenter accidit in decimo quarto. Et incipit fluxus menſtruorum eſſe in quolibet menſe, propter naturæ purgationem. Quibuſdam vero accidit iſte fluxus in novilunio, quibuſdam poſtea, quia nõ omnes mulieres in eodem tempore

pore patiuntur istum dolorem, quia in illo fluxu omnes differenter patiuntur, quædam plus, quædam minus, quibusdam vero transit diutius, & hoc secundum exigentiam, & complexionem mulierum.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Dubitetur quare fluxus spermatis non sit menstruosus, sicut menstruum. Respondetur quod sperma sive semen viri, est magis decoctũ & subtile, ideo natura non libenter reiicit, imò conservat ad generationem, sive ad nutritionẽ si indigeret fœtus. Dubitatur quare urina & stercorizatio & sudor non sequatur motum lunæ sicut menstruum? Respondetur quod urina & immunditia fiunt omni die ex superfluitate cibi secundum magnam grossitudinem & maiorem quantitatem ideo opus est quod quodie debeant expelli. Nota, iuvenes mulieres sunt multum humidæ, ideo libenter menstruizant in principio mensis, & seniores in fine, quia minus humidæ sunt. Nota quod mulieres nigræ minus habent de menstruo quam mulieres albæ, quia omnes mulieres sunt flegmaticæ complexionis, tamen una magis alia. Et quanto magis mulieres utantur cibariis delicatis & bene piperatis tanto magis subtile emittũt menstruum, Et oppositum est de pauperibus

mulieribus grossis cibaris utentibus. Nota, auctor ponit quod in 12. 13. vel 14. anno mulier incipit menstruizare Ratio est, quia tunc calor ætatis pueritiæ deficit, gratia cuius non potest bene consumere humidum nutrimentale. Vnde versus. Adde decem ternis sic mulierũ menstrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tanta. Nota quod mulier mediante menstruositate purgatur, quia humidum superfluum recedit, à quo grossi humores resolverentur si maneret. Ideo mulier non est apta ad disciplinam propter grossitiem spirituum cerebri oppilantium & hebetantium. Et nota quod coitus mulierib. pro tanto est proficuus, quia superfluum frigidum emittitur, & calorem recipiunt, qui temperat earum frigitatem, oppositum est in viris. Vnde mulieres multum coeũtes non sunt brevioris vitæ adeo sicut viri: hoc attestatur natura passeris, qui propter sæpe coire moritur.

Sed ex his quę dicta sunt oriuntur plura dubia. Primum est, utrum ille fluxus fiat per calorem sanguineum vel per aliquem alium. Iuxta quod notandum, quod in omnib. mulieribus, prætérquã in corruptis, color menstruorum est sanguineus, ut in pluribus. Et dico in corruptis, malis & viscosis humoribus. In his

enim sunt sæpe menstrua lividi, idest, plumbei coloris. Et non loquor de corruptione castitatis, quia indifferenter sive virgines fuerint, sive corruptæ, si tantæ ætatis fuerint, fluxum patiuntur, & signa ad hanc partem, scilicet quod menstrua fluunt, sunt plura, de quibus postea dicetur.

Hic auctor movet quatuor quæstiones secundũ ordinẽ, ut patet in textu Nota quod fluxus menstruorum est sanguinei coloris. Causa huius est, quia menstruum est superfluum secundæ digestionis scilicet hepatis sed hepar est organum rubeum summe calidum, & ideo assimilatur sibi idipsum in colore, & informa in quantum potest. Sed contra videtur quod menstruum debeat esse album quia est summe frigidum & frigiditas est mater albedinis. Respondeo secundum Albertum, quantum esset de natura menstrui esset album, sed quia eius producens est rubrum, scilicet hepar, ideo sibi assimilatur. Tunc est dubium, quare sperma viri non est rubeum, cum tamen sit calidum et bene digestum. Dicitur quod sperma viri de se est rubeum, quia est sanguis tertiæ digestionis, sed in testiculis dealbatur propter frigiditatem testiculorum, ideo non spermatizat, nisi per motum testiculorum calefiat. Nota, calor

rubeus generatur ex eo quia in humido terrestri, humiditas per adustionem humidi consumitur, ut patet in latere rubeo. Unum later ante combustionem non est rubeus, sed efficitur rubeus per consumptionem humidi à calido, ita quod terrestre siccum prædominatur. Sic est de menstruo mulieris, eo quod in hepate humidum calore hepatis non consumitur in sicco terrestri ideo quodammodo fit rubeum. Sed in mulieribus valde grossis & terrestribus, tantum est de humido inconsumpto, & de terrestri, quia earum menstruum est lividum id est nigrum. Terra enim nigra est, & quia earum menstruum est summe terrestre, ideo sequitur colorem terræ. Quia color est qualitas secunda, derelicta à primis qualitatibus. Exemplum, sicut videmus quando calidum agit in humidum, & non consumit sufficienter humidum, relinquitur color viridis sicut in pyris & in pomis. Et si frigidum prædominatur, color est albus: sed si calidum prædominatur, relinquitur color niger, ut patet in pipere, & sic de aliis similibus.

Secundum dubium potest esse, utrum menstruum fluat per anum, & hoc more secessus: aut per vulvam, modo ejectionis urinæ. Ad hoc breviter est dicendum, quod per vulvam

fluit

fluit in ſpecie crudi ſanguinis & tenuis.

Hic auctor ponit ſecundum dubium, ut patet in textu. Et reſpondetur ad dubium, quod mulieribus multum corruptis, quarum anus & vulva ſunt unum foramen, tamen menſtrua fluere per anum, ſed ſtante ſanitate & bona digeſtione, tunc non fluunt per anum ſed per vulvam.

Tertiò dubitatur, quare in mulierib. fluunt menſtrua, quæ ſunt ſuperflua alimenti, & nō in viris ſperma quod etiā eſt ſuperfluū alimenti. Ad hoc dubiū dicendum eſt, quod mulier eſt frigida, & humida à natura: vir autē eſt calidus & ſiccus: modo de natura humidi eſt fluere. 4. Meta. & maximè humidum quod eſt in mulieribus, eſt aqueum. Sed in viris humidum eſt aereum, & ideo cum calor ſemper agat in humidum, & calor eſt naturalis. Sed tamen natura nihil facit fruſtra, ut dicitur primo de cœlo & mundo: & quia calor in mulieribus ſemper eſt debilis, reſpectu illius qui eſt in viris, & cū totum alimentum in mulierib. non poteſt cōvenire in carnem, ideo natura facit quod melius eſt, providet naturæ de neceſſariis, & reliquum dimittit in locum quendam, in quo ſervantur in muliere menſtrua. De illo quidē in tantum dictum eſt, quia majoris inquiſitionis eſt, quam præſens expoſcit negotium.

Hic movet tertium dubium, & per se solvit ut patet in litera. Nota, quod frigidißimus virorum est calidior calidißima mulierum, stante eadem regione, digestione, & cibali nutritione & sic de aliis. Hoc dico *notanter, quia mulier in Aethiopia vivens delicate esset calidior pauperculo viro in occidente semper utente cibariiis frigidißimis. Sed contra videtur quod mulier calidior sit viro, quia calor fundatur in sanguine, sed in muliere plus est de sanguine, quam in viro alias sanguis non flueret quotidie & continue in muliere sed sic non est in viro, ergo &c. Respondetur, quod ubi plus est de sænguine bene digesto & decocto. ibi est & maior calor, sed sic non est in mulieribus, ergo &c. Nota, litera dicit quod natura facit quod melius est. Ratio quia natura regitur ab intelligentia non errante expellit humidū grossum mulieris mediante fluxu. Et videmus experimentum quando fuerit in corpore animali aliquis humor grossus, nocivus corpori, illū natura vertit in partes officiales corporis, faciendo scabiosos pedes & manus, ne illud humidum edat membra principalia, scilicet, cor, hepar & alia.*

Quarto dubitaret aliquis, unde veniret menstruum in muliere, quando est in coitu cū viro,

viro, quia dictum est supra, quando mulier cõcipit retenta sunt menstrua: ergo si retẽta fuerint, mirum est unde tunc fluunt in coitu. Ad hoc dicendũ est, quod quãdo mulier concipit, retenta sunt menstrua propter hanc causam finalem, ut de menstruo retento, fœtus in utero mulieris existens, possit nutriri. Quando autem mulier est in coitu cum viro tunc propter magnam delectationẽ quam habet, quia per virgam virilem existentem in vulva, nervi & venæ existentes in vulva, cõfricantur & moventur: & sic vulva dilatando emittit, & hoc est naturale respectu coitus quia ille coitus est naturalis. Est tamen quasi violentus respectu fluxus naturalis menstruorum. Item omni die nutrimento sumpto fit materia, quæ, apta nata est ad expellendum in coitu. Et illo solvitur dubitatio, quare mulieres impraegnatæ maxime appetunt coitum: quia appetitus coitus est propter abundantiam materiæ superfluæ ab alimento. Et ideo cum menstrua sunt retenta, & omni die aliquid aliud generatur, mulier maxime appetit coitum, quia ex eius materiæ abundantia vulva mulieris calescit, & sic coitum appetit.

Hic movet quartum dubium, & sic solvitur per se, sed dubium est circa dicta, & circa dicenda,

cenda, à quibus membris in viris sperma abscindatur, & similiter menstruum in mulieribus, sumendo menstruum pro semine quod emittitur in coitu. Et videtur, quod ab omnibus membris, quia fœtus aßimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contra, si sic sequeretur quod imperfectus in membris generaret in membris imperfectum, quod est falsum. Falsitas patet per experientiam si pater esset cæcus, claudus, vel mutilatus in digito non semper generaret simile sibi. Consequentia patet de se. Dicendum quod in coitu illa semina discinduntur à quatuor membris principalibus scilicet à cerebro, corde, hepate & matrice in mulieribus, & à testiculis in viris, & ex consequenti ex aliis membris, sed non ab aliis partibus corporis principaliter, & per hoc ad instantiam dicitur, quod fœtus aßimilatur parentibus. Dico quod sufficit principalibus, prout ista influunt aliis membris, & maxime à cerebro discinduntur & distinguntur. Vnde videmus multum coeuntes caput dolere & maxime exsiccari in membris & maxime debilitari in visu.

DE FOETVS FORMATIONE.

Caput II.

Visis istis, ad formationem fœtus in matrice est redeundum. Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis sex primis diebus. Ad hunc colorem lactis operatur calor naturalis in spermate viri emissus, & calor matricis, ita quod ista materia dealbatur sicut lac. Deinde illa materia transmutatur ad naturam seu colorem sanguinis spissi, & aliqualiter bene cocti, & hoc per novem dies, postea tunc ab isto tempore fit consolidatio in membris fœtus, in duodecim diebus.

Istud est capitulum secundum partis executivæ, in quo revertitur ad formationem fœtus, Oritur dubiũ utrum calor spermatis sit ignis elementalis, vel sit calor cœlestis, similiter de calore matricis, &c. Hic sunt diversæ opiniones sed cum Aristotele 2. de animalibus dicendum quod iste calor sit animalis sive cœlestis. Ratio est, quia calor elementalis est destructivus, sed calor cœlestis est salvativus animalium secundum Alber. 12. Metaphys. 12 commento.

mento. Sed tamen dicendum quod iste calor sit partim igneus, & partim animalis sive cœlestis. Vnde calor igneus convertitur simpliciter in se, sicut in contrarium. Sed calor animalis sive cœlestis est permixtus cum humiditate & temperatus & ille conservat mixtum. Vnde quolibet animatum vivum vivit in calido radicali & humidi temperato. Dubium est, quæ membra primo formātur & generantur in fœtu. Hic dicunt quidam quod hepar, quia in hepate fit nutritio prima & vegetatio spirituum, & quia ab hepate discinditur prius semen quam in corde, ideo videtur hepar primo generari. Sed cum Aristo. dicamus, quod primo cor generatur, quia est primum vivens & ultimum moriens, postea hepar, postea cerebrum, postea testiculi, sic de aliis. Sed quando dicitur quod in hepate fit prima nutritio, dicitur quod est verum ex consequente, sed in corde habet fieri, &c.

Iuxta quod notandum, quod secundū Phil. unumquodq; universum consurgit ex quatuor elementis, ideo quia in tali materia terrea, quæ cedit in substantiam ossium: similiter aquea cedit in suum simile, & sic de aliis. Postea vero solet facies formari à natura, dispositio corporis secundum trinam dimensionem, sci-

licet

licet longum, latum & profundum, & hoc fit per 18 dies Ab isto verò tempore incipit, natura fœtus confortari usq; ad egressum. Nota quod fœtus mulieris conficitur in 14. diebus Et illud quod per sermonem longum dictum est, solet dici per quatuor hos versus:

Conceptum semen, sex primis crude diebus,
Et quasi lac, reliquisq; novem fit sanguis, ab
inde
Consolidat duodena dies, bis nona deinceps
Efficiat, reliquum tempus producit ad ortum

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Nota litera dicit, quod quodlibet viventium est ex quatuor elementis. Hoc probatur, quia ex quibus aliquis nutritur, ex illis est constitutus, 1. de Anima. sed ex eisdem nutrimur & sumus ergo &c. Minor patet, quia nutritio fit per calidum & humidum, siccum & frigidum principaliter per calidum & humidum. Sed contra, quædam animalia vivunt ex puris elementis igitur soluminum elementum est in ipsis. Antecedens patet per, hunc versum.

Quatuor ex puris vitam ducunt elemẽtis

Dicendum quod simpliciter est impossibile secundum Aristotelem. Unde halec est mixtum ex quatuor elementis, & nutritur ex aqua

mixta,

mixta mediante calore solis. Vndè halec in aquapura vivere non potest, quia illa non est nutrimentalis. Et ideo videmus pisces panem comedere in aqua. Item in quolibet mixto viuente requiritur terra, quæ facit mixtum constare & durum esse, alias cito dissolveretur. Item requiritur ignis, ut calorē habeat in quo vita salvatur. Etiam requiritur humidum, in quo agat calidum. Et requiritur humidum aeris quia spiritus generatur ex sanguine aereo, Item ossa sunt ex menstruo, quantum ad grossiores partes menstrui, quia ossa materiam hominis in esse conservant. Si enim non essent ossa, homo cito dissolveretur. Postea de parte mēstrui magis aquea generatur cerebrū & medulla. De partibus magis aereis generatur spiritus, & de partibus magis igneis hepar, ita quod quælibet membra in homine sunt in sua structione ex adiūctione alicuius elemēti. Nota fœtus sic formatur, quod quātitas materiæ præexistētis cōdēsatur, vel rarescit ad quantitatē sive extensionē debitæ formæ, in longū latū & profundum. Et quando res generabilis maior erit in quantitate re corrumpenda, tūc fit rarefactio materiæ. Quando verò erit minor, tunc fit condensatio. Sic est quando ex semine mulieris fit homo, quia tūc si materia seminis

est

mulieris fit homo, quia tunc si materia seminis est maior recipiente formam hominis, tunc primo calor naturalis & virtus formativa materiam condensat, & facit indurescere, donec apta sit formæ: & tunc homine generato, materiam augmentat interim cum elementis, usque ad quantitatem competentem sibi. Et omnes illæ diversificationes quæ præcedũt animã in instanti generatam, debent esse indeterminatæ ante illud instans: quamvis omnes sint determinatæ non per formã corrumpendam, sed per formam menstrui, tamen adhuc expectant aliam terminationem à forma generanda. Secundum hoc glossatur litera, quæ dicit, Postea verò solet facies formari secundum trinam dimensionem, scilicet determinabile.

Sunt autem quidam, qui penes quodlibet tempus signatum, ponunt regnare aliquẽ planetarum. Et quia scire hoc multum confert ad ea quæ hic scribuntur, ideo ne ignorantiæ meæ illud neglectum adscribatur, ex his aliqua declarabo. Notandũ primò, ut dicit Avicenna accidentia sunt in triplici genere: quædam enim materiam cõsequuntur in composito, & ei attribuuntur: quædam formæ: quædam compositum ex materia & forma consequuntur. Et cum hoc sit naturale cõpositum

ex materia & forma, tripliciter denominabuntur accidentia in ipso. Ex parte autem animæ sunt quædam accidentia, virtus eundi & movendi, & quia secundum intentionem quorũdam, qui digne locuti sunt de natura, omnes virtutes quas anima in corpore complectitur, illas contrahit à superis & corporibus cœlestibus.

Hic auctor incipit determinare de successiva fœtus formatione, secundum influentiam planetarum. Et primo præmittit quædam, secundo exequitur intentum suum ibi. Ab ultimo enim Nota, illa conclusio formatur ex litera. Fœtus formatur successive per planetas. Idem probatur sic extra literam. Penes illud formatur fœtus, quod diversimode influit fœtui esse & vivere, sed planetæ sunt huiusmodi, ergo. &c. Minor patet, quia huic influit vivere longo tempore, huic parvo tempore, ut patet per Ptolomæum in Centiloquio suo, & per eius Commentatorem Haly.

Nota, tunc planeta dicitur regnare quando est in maiore vigore scilicet quado est in domo sua hoc est, in signo sibi conformi, & quæ sint domus planetarum infra patebit. Nota, anima movet corpus, per hunc motum anima primo movetur ab alio scilicet appetibili, & sic mo-

ta movet spiritus, quibus motis, ipsi movent musculos, qui moti movent membra. Et sic patet quod appetibile est principale movens. Sed dubium est, utrum aliquid accidens posset esse principium alicuius substantia principale. Respondet Galterus Burbalis super quarto Sententiarum quod sic, probamus sic, quia illud est agens, quod corrumpit unum, & generat aliud. Talis autem est humoris indispositio, sine disproportio elementorum, quæ corrumpit formam hominis, & generatur forma cadaveris, quod est substantia, igitur. &c. Respondetur, quod humor notificans est quædam substantia Non enim sumitur humor pro accidente, sed capitur pro materia humida peccãte: ita quod accidens non corrumpit hominem, nisi virtute sui subiecti. Sed quando dicitur, Substantiæ nihil est contrarium, dicitur quod verum est, de contrarietate perfecta, tamen bene contrarietate diminuta: quæ sufficit ad corruptionem unius, & ad alterius generationem.

Ab ultimo enim orbe, qui motu diurno omnes sphæras inferiores recipit, influuntur materiæ principaliter & radicaliter virtutes essendi & movendi ab orbe stellarum fixarum, fœtus recipit virtutem, quæ distinguitur in es-

ſe ſecundum diverſas figuras & accidentia. Et illud convenit & in quantum eſt forma, ſed etiam contrahit aliam virtutem ab hoc orbe quæ dat eſſe, & ſecundum diverſas naturas hujus orbis, poſt ſphærā ſtellatam ponitur ſphæra Saturni ſecundun aſtronomos, & ab illa influuntur animæ virtutes diſcernendi & ratiocinandi. Et poſtea ſphæra Iovis & ab illa influitur animæ magnanimitas, & plures animæ paſſiones. Et à ſphera Martis influitur animæ animoſitas, & virtus iraſcibilis, & alia deſideria animæ. Et à ſole influitur virtus ſciendi & memorandi: à Venere motus concupiſcentiæ & deſiderii: à Mercurio virtus gaudendi & delectandi: à Luna quæ eſt radix omnium virtutum naturalium, virtus vegetandi: quamvis hæc & plura alia, ab anima procedunt, & cum iſta ſequuntur ex diverſis partibus corporum cœleſtium, tamen hæc omnia animæ attribuuntur, & non ſolum animæ ſed toti compoſito, quod ſimplex non poteſt ſuſtentare accidens.

Hic oſtendit quomodo animæ influuntur diverſa accidentia à corporibus supercœleſtibus: Nota ab ultimo orbe, anima capit eſſe in omnibus, quantum eſt ex parte ſui, ſed ſphæra cœli ſtellati dat eſſe diſtinctū animæ ab aliis entibus,

bus, quæ propter multitudinem stellarum influit distinctum esse. & distinctionem. Vnde secundum hoc quod stella specialis respicit unam animam plus quàm aliam, ideo distinctum esse influit cuilibet animæ humanæ, cui correspondet distincta stella.

Nota, Saturnus est prima stella erratica, & gratia suæ influentiæ dat animæ virtutem discernendi & ratiocinandi. Et dicitur Saturnus quasi satur in arvis, per contrarium. Vnde cum sit frigidissimus & siccus, influit caristiam ipso regnante. Sed Iupiter influit magnanimitatem. Vnde Iupiter fuit quidam vir, qui expulit patrem suum à regno suo. Et dicitur quasi iuvans patrem per contrarium Et illud attributum est uni planetæ, qui magnanimus est per influentiam, ita quod puer natus eo regnante fit magnanimus. Et in Venere nascuntur luxuriosi. Sed Mars est malignissimus planetarum & dat virtutem irascibilem. Sol est optimus planetarum, influens scientiam & memoriam. Vnde sub sole nati sunt felices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quasi mercatorũ kyrios, id est, dominus sicut enim mercator dicitur esse gaudiosus & affabilis, sic & ille planeta est benevolus gaudium & delectationem infundens, sed Luna influit virtutem vegetã

di & nutriendi, quia est infimus planetarum, ideo immediatius agit.

Item littera dicit, accidens in simplici essentia non sustentatur, causa est quia accidens egreditur de natura subiecti, non solum magnitudinem subiecti, siue causa materialis sed etiam magnitudinem causæ efficientis. Ideo cōpositum secundum unam partem est causa materialis, & secundum aliam partem est causa effectiua, & quia in simplici non est exponere, ideo simplex non est subiectum accidentium, & maxime accidentium realium, quamuis tamē essentia simplex posset esse subiectum suorum modorum essendi, sicut materia prima est subiectum sua potentia, quæ est suus modus essendi proprius & formalis. Ex quo patet, quod accidentia potentia non sunt accidentia solius animæ, sed sunt accidentia totius compositi. Sed dicuntur animæ sic, quia insunt corpori per animam principaliter.

Nunc vero ex parte corporis consimiliter est notandum, in primo de creatione vel formatione corporis, quod ex embryone creatur & formatur per effectus & operationes stellarum, quæ planetæ dicuntur. Primo enim materia embryonis vel hominis generandi, compressa & coagulata per frigiditatem & sicci-

tatem

tatem Saturni diſponitur, huic materiæ à Saturno virtus influitur vegetativa, & motus naturalis adſcribitur, & tunc parebit in tali materia operatio aliqualiter debita: Et ideo medici dicunt quod poſt lapſum ſpermatis in matrice primi menſis in generatione, & in temporis ſucceſſione, ſecundum exigentiam naturæ ſeminis, Saturno adſcribitur, quia ſua frigiditate & ſiccitate ſemen conſtringit & conſolidat.

Poſtquam auctor poſuit accidentia propria animæ, mediantibus corporibus cœleſtibus, cõſequenter exequitur de accidentibus corporis. Nota, frigidi eſt ſtringere & condenſare ut patet in experimento. Ut ſi accipitur olla plena aquæ, & ponatur ad locum frigidum, aqua minoratur, ſic quod comprimitur. Sed calidi eſt extendere, ut calor ferri facit ferrum extendere. Item calor in aqua bulliente ipſam extendit & rarefacit in dimenſionibus ſed quia Saturnus eſt frigidus & ſiccus: ideo aſſimilatur terræ, ideo materiam condenſat & comprimit. Verſus.

Eſt frigidus ſummè Saturnus ſiccus & aſper.

Nota dubium utrum aliquis planetarum poſſet influere frigiditatem, & videtur quod non, Quia 2. de Cœlo dicitur, Stella influit modum

& lumen, sed tam motus quam lumen calefaciunt, ergo, &c. Respondeo quod omnis planeta influit calorem, sed unus plus, alter minus. Unde Saturnus & Luna minimè influunt calorem, respectu aliorum planetarum.

Sed ex isto statim oritur dubitatio, quia alicui potest esse dubium, utrum Saturnus regnet, in cujuslibet embryonis conceptione. Et si non, tunc mirabile est, quod dictum est.

Hic movet dubium, & est illud, si dictum esset verum, sequeretur quod Saturnus semper regnaret, & hoc esset mirabile. Consequentia non probatur in litera, sed de se patet, quia omni die fiunt conceptiones puerorum.

Circa quod notandum est, quod materia prima subjecta est corporibus supercœlestibus & eorum motibus. Et hoc est quod dicit Phil. 1. meteor quod omnia inferiora causata sunt à superioribus & ab ipsorum motibus gubernantur. Et ideo necesse est quod ista inferiora particulariter & universaliter respiciantur à superioribus intelligendo de virilitate corporis totius supercœlestis: universaliter enim ista inferiora respiciuntur à superioribus, quia nihil fit de materia elementari: nisi ex virtute corporum superiorum: ideo dicit Commentator. 2. meta. quod natura nō agit nisi gubernetur

netur à corporibus ſupercœleſtibus hoc eſt ab intelligentiis. Particulariter enim aliquid fit in iſtis inferioribus à cauſatione ſuperiorum, quia una pars cœli apta nata eſt introducere talem formam determinatam & ſpecialem, alia vero aliam formã. & illud totum videtur eſſe de intentione Commentatoris in primo de generatione & corrupt. ubi vult quod generatiò elementorum & partium ipſarum ad invicem ordinantur & conſervantur per motus corporum ſupercœleſtium, & per motus elementorum qui concurrunt generaliter ad generationem mixtorum. Addit autẽ Commentator, quòd individua animantium & planetarum ſunt determinatarum cauſarum, & ſunt determinata ad eſſe. Et ita tam eſſe univerſaliter quàm particulariter inferiora à ſuperioribus reſpiciuntur.

Hic auctor ſoluit quæſtionem motã, & primo ponit ſolutionem quandam ſecundo applicat eam ad propoſitum, ibi, Et ideo cum natura &c. Nota, materia cœleſtis reſpicit determinatè elementum, quia in una parte generat ignẽ, & in alia corrumpit aquam ſicut videmus, quia ſigna hyemalia faciunt generare aquam plus in ſeptentrione, ſed ſigna æſtivalia plus faciunt generare aerem vel ignem in æſtate.

Nota, litera dicit corpora similium partium, unde illæ partes dicuntur similes, quarũ quælibet suscipit prædicationem totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis: sicut quælibet pars ignis, & etiam ignis habet partes diversarum rationum sicut materia ignis & forma. Modo generatio partium similium corporum, quod sunt in elementatis & elementis reguntur, & determinata sunt per motum corporum cœlestium. Idem est dicendum de planetis & individuis animantium. Et ideo contingit quod in una parte terræ homines moriũtur etsi essent in alia, ibi possent revivere vitam eorum. Quia si aliquod mixtum fuerit nimis calidum in regione nimis calida illud debet poni ad regionem frigidam, ut eius calor obtemperetur, & tunc illud sanitati restitueretur.

Et ideo cum materia primo sit subjecta corporibus supercœlestibus, necesse est, quod capiat formam alicujus speciei determinata ab aliqua parte speciali cœli, ita quod non potest eam recipere à corpore cœlesti communi, eo quod tale corpus respicit istam materiam vel istam formam indifferenter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias, quia omnes formæ, quę sunt in potentia in materia prima, & in primo motore, sunt in actu, ut di-

:it Commentator 12. Metaph. ergo cum materia sufficienter disposita est, necesse est esse aliquam determinatam partem in primo motore primo specialiter respicientem materiam ad hujus determinate susceptionem, & ideo non sufficit agens particulare physicum stante communi influentia, &communi actione corporum cœlestium. Et illud patet ex eo, quia postquam semen esse decisum, gerit in se vim illius, à quo est decisum. Et illa virtus non gubernatur à corporibus super cœlestibus uniformiter, ita quod non magis gubernatur ab una parte cœli, quam ab alia, imo hoc modo destitueretur in sua propria actione, & per consequens à fine. Et illud est de intentione Aristot. secundo de generatione & corrupt. ubi dicit, quod adveniente Sole redibunt animalia, & recedente Sole animalia peribunt. Illud autem apparet ex intentione Commentatoris secundo Metaph. ubi vult quod materia prima primo non recipit omnem formam indifferenter, sed primo formas elementales, & mediantibus istis omnes formas mixtorum. Ille autem ordo formarum nonpotest esse nisi ab aliquo specialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

Hic auctor applicat ad propositum istam solutio-

lutionem, & primo in generali secundo in speciali, ibi, Et per hunc modum. Nota, motor primus est duplex. Quidam est motor primus, ut ipse Deus gloriosus, & præter illum motorem est ponere alium motorem primo coniunctum. Vnde Philosophi ponunt octo sphæras, & novem motores, ideo quia qualibet sphara habet suum proprium motorem. Et præter illos motores est dare unum motorem simpliciter immobilem qui non movetur immediatè, sed mediantibus aliis motoribus coniunctis. Modo litera auctoris sic intelligitur, Omnes formæ in materia composita sunt de primo motore semper simpliciter, & in actu. Vnde Licomen. super primo Posteriorum dicit, quod effectus primo habet esse in suis causis maximè effectivis: sed in se habet esse virtualiter. Nota, particulariter agens sub influentia communi potest educere formam determinatam, quia omnis causa prima determinata respiciens aliquam formam plus influit quàm pater vel mater. Et ideo agens particulare non producit sine determinato agente. Ita litera dicit, semen decisum habet vim illius à quo est decisum. Ex quo dubitaret aliquis, utrum semen decisum esset animatum: & videtur quod sic, quia semen in quantum est in patre, tunc est vivum vitam

patris

patris habens, & si habet eandem naturam in matrice, ibi erit vivum. Hic respondeo, quod semen fusum in matrice non est vivum formaliter, quia nec est planta, nec animal, sed est vivum naturaliter, quia mediante spiritu sibi interveniente operatur vitam Sed diceres, cum sit inanimatum, quomodo producit animam? Dicendum quod mediante matrice, quæ est animata & mediantibus virtutibus propriis animæ, penes stellas & planetas spiritualiter repræsentantes spiritualem influentiam, diversificantur imagines hominum secundum Albertum, & ideo quandoque contingit quod homo cum capite unius porci generatur, quia aliqua stella tunc dominatur, quæ influit talem dispositionem. & sic est expertum quod in lapide aliquo est facta imago scorpionis vel serpentis, quia aliqua stella vel constellatio respexit ipsum, & sibi impressit illam figuram, & ex hoc contingit quod imagines aliquorum signorum sculptæ in lapidibus habent curare quasdam infirmitates, sicut recitat Hali, in cẽtiloquio Ptolomæi, & vidit quod imago scorpionis sculpta curavit læsionem factam in satellico à scorpione animali, & sic videmus quod quandoque aliqua corpora mortua sepulta, scilicet homines centum annis vel amplius iacent

Vide. Tripartite Lib. sec. J: ksine
— Heydon Theomagia. etiá Gaffarel —

sine incineratione, & hoc fit per naturam stellarum respicientium illud cadaver, quod conservatur sine incineratione & combustione: præterea ex hoc patet quod quandoq; optimi amici fiunt inimici una causa agente particulari, & hoc accidit per influentiam planetarum repugnantium, quibus ipsi sunt subiecti.

Et per hunc modum manifestatur esse de Saturno propositum, scilicet quod habet disponere materiam & introducere talem formam: sed quod Saturnus sic semper dicitur regnare in embryonis conceptione, sic intelligitur, quod suum regnare in hoc loco non sumitur pro alio quam influere talem dispositionem quæ ab alia parte cœli non est nata influi. Et ideo si in tali hora noctis vel diei non dicatur regnare Saturnus, hoc ex eo quod cessat virtus sua, sed aliquis alius planetarum, vel stella apta nata est influere talem dispositionem in materia, quam Saturnus influere non potuit, quia actus activorum sunt in patiente bene prædisposito. Et si aliquis quæreret, cur ita sit quod omnia tali cursu currant. Respondeo quod sic sunt ordinata apud Deum, qui primo originaliter omnia disponit secundum ordinationem sublimem, & cuilibet virtutem propriam secundum exigentiam suæ naturæ ministrat.

Hinc

Hic applicat solutionem ad propositum suum in speciali. Nota, per textum solvitur dubitatio directe in forma, quando arguebatur, Si primus mensis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc semper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligi dupliciter, uno influentia generali, alio modo influẽtia spirituali. Modo dicit quod Saturnus regnat omni die influentia generali sed regimen spirituale Saturni est quando fuerit in domo sua, & tunc habet maiorem influẽtiam. Nota, Saturnus est frigidus & siccus, ideo habet influere semini humidum & calidum quæ sibi contrariantur virtualiter, unde omnis actio fit gratia contrarietatis, quia simile additum alteri nõ agit ipsum, unde agens & patiens in principio actionis sunt dissimilia, sed in fine sunt similia, quia omne agens assimilatur suo passo in quantum potest mediante sua virtute, quia omne agẽs naturale agit in suum contrarium, secundum ultimum sua potentia ut patet 1. de Cœlo Nota litera dicit actus activorum &c. Hoc patet ex signis manifestis, est enim quidã piscis generalis qui vocatur Scorpio ille inficit manus piscatoris per rete & non inficit rete, quia rete nõ est dispositũ ad hoc. &c. Item sol calefacit aerem, & non or-

bess

bes ipsos scilicet inferiores se, quamvis sint sibi propinquiores, hoc est, propter indispositionem materiæ, & ideo peccaverunt dicentes, Quod licet fieri ex quolibet hoc non, videlicet, quia primus actus proprius habet fieri in propria materia sibi disposita. Item nota quod propria dispositiones non corrumpuntur in adventu formæ. Et ex hoc destruitur opinio quæ ponit, quod postquam materia menstrui est disposita, & quando hominis forma introducitur, tunc dispositiones primæ corrumpuntur: hoc non valet, quia tunc dispositiones frustra præcesserũt. Unde dispositiones sunt medium recipiendi illud quod fit de potentia materiæ. Nota, quod auctor in litera ostendit se esse catholicum, in hoc quod ponit Deũ primordialiter omnia disposuisse. Unde Philosophi merè naturaliter loquentes sic habent dicere, quod ab æterno sic Deus disposuit planetas, & stellas, & non de novo: & ideo Commentat. secundo de Cælo, totum cælum periret propter illam inordinationem quæ fieret per illam stellam, & oporteret quod cælum non movetur.

Posthæc quæ dicta sunt, Iupiter advenit, qui sua gratia & virtute materiam disponit ad susceptionem formæ membrorum: & caliditate sua virtuali & causali materiam fœtus confortat, & sua humiditate replet quæ fue-

runt desiccata à virtute Saturni in primo mēse, & sic Iovi attribuitur secundus mensis.

Hic auctor exequitur de aliis planetis, quãtum ad formationem fœtus, videtur quod planetæ nõ formant sic materiam fœtus, quia inter causam & effectum dicitur esse proportio: & si sic, sequeretur quod embryo generatus esset perpetuus, cum ipsi planetæ sint perpetui. Dicendum licet causæ propinquæ sunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

Tertio advenit Mars, qui sua caliditate, & siccitate format materiam, dividens à lateribus brachia, & dividit collum à brachiis, & caput format, & huic operationi attribuitur tertius mensis.

Nota, Mars est calidus & siccus, & ideo ipse habet formare crura & brachia, quæ sunt sicca. Oportet enim quod calor sufficiēs congreget partes terrestres siccas, si debent fieri crura & brachia. Nota, quod ex litera habemus quod caput formatur prius à Marte quàm cor à Sole. Huius causa est secundum medicos, quia in capite sunt omnia principia vitæ, ergo primo formatur. Sed Aristoteles ponit quod cor primò formatur, quia cor fluit ex omnib. membris.

Quarto mense virtus Solis advenit, formas imprimit, cor creat, & animæ sensitivæ motũ

dat. Et hoc eſt verum ſecundum intentionem medicorum & quorundam aſtronomorum, tamen ſecundum intentionem Ariſt. cor inter omnes partes generandas generatur primo, & virtute eius omnia membra naſcuntur addunt enim quidam ad iſtam partem dicentes, quod Sol eſt radix totius virtutis vitalis, & tali operationi quartus menſis adſcribitur.

Item Phil. propter illum textum adſcribunt generationem hominis Soli dicentes homo generat hominem & ſol, ut dicitur 2. Phyſic. quia à ſole virtus radicalis dependet. Cōtra ſi ſic, ſequeretur quod homo deberet dici ſolaris & cæleſtis creatura, quia effectus ab eodem denominationem ſumit à quo habet entitatem. Dicēdum quod ſol eſt cauſa remota, ideo non ſumit denominationem effectus à ſole.

Quinto tempore quædam exteriorum mēbrorum Venus ſua virtute perficit, & quædam exteriora format, aures, nares, os, & virgam virilem in maſculis, & pudibunda, ſcilicet vulvam, mammillam, & alia membra in femellis: manuum & pedum ſeparationem facit & digitorum, & iſti quintus menſis aſſignatur.

Nota, Venus eſt benevolus planeta, & eſt virtualiter calidus, ideo perficit mēbra, exteriora ſcilicet, os & aures, & teſticulos, ſed videtur

detur quod testiculi debeant primo generari, quia sunt principalia membra, sicut cor & caput, mediantib quibus se natura continue salvat. Dicitur quod testiculi non sunt ita principalia membra, sicut cor & caput, quia videmus testiculis ablatis adhuc vivere hominem, sed capite abscisso & corde ablato, ulterius ibi vitam non videmus.

Sexto tempore influentia & regnatio Mercurii instrumenta vocis format, supercilia cõponit, oculos fabricat, capillos crescere facit, & ungues producit. Et isti operationi sextus mensis attribuitur, unde versus:

Instrumenta novem sunt, guttur, lingua, palatum.
Quatuor & dentes & duo labra simul.

Septimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim sua humiditate angustias carnis, & aurigenas carnes in superficie cõplet. Venus vero & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpori, nutrimentum dant. Et isti operationi datus est septimus mensis.

Item nota, Luna replet poros carnis & facit fœtum esse plenum superficie, scilicet in cute. Item si aliquis puer nasceretur in septimo mense ille moreretur, quia non est adhuc debite formatus, & consolidatus, ergo, &c.

Postea influentia Saturni, cui octavus Mẽsis adscribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & siccat, & per consequens stringit fœtum, & ideo aliqui Astronomi ponunt fœtum generatum in octavo mense moribundum vel mortuum esse, vt in sequentibus manifestabitur. Deinde in nono mense dominatur Iupiter, qui sua caliditate & humiditate fœtum lætificat: & fœtus qui generatur in isto mense, est fortis, & bene dispositus, & longæ vitæ, & est fortis gratia caloris, & longæ vitæ gratia humiditatis.

Hic auctor ponit in quo mense Saturnus habet suum dominium, & dicit quòd Saturnus in octavo mense habet influere. Et nota quod si in aliquo mẽbro deficiẽtes pueri nascuntur vel generantur cum quatuor digitis in manu, vel cum tribus, hoc est propter defectum materiæ, Similiter si generaretur cum sex vel cum septẽ digitis, hoc esset ex abundantia materiæ.

Est autem adhuc notandum, quòd membra corporis organici duodecim signis Zodiaci attribuũtur. Primũ ergo signũ totius sphæræ cœlestis est Aries, in quo quidem signo Sole existente temperato, fit calidum & humidum, & tunc est motus ad generationem, ideo motus Solis in arietem dicitur principium vitæ,

tæ, & radix virtutis vitalis: propterea arieti attribuitur caput in homine & eius cōditiones. Nam aries in cœlo est dignior pars cœli, quia principium divisionis sphæræ per duodecim signa, sicut caput in homine vocatur dignior pars corporis, & ideo merito arieti est assignādum, & quia Sol currens in hoc signo calidum & humidum & naturæ movet, & caput in homine dicitur principium spiritus vitalis.

Postquam auctor ostendit influentiam planetarum & stellarum respectu fœtus, nunc cōsequenter prosequitur de effectu signorum. Nota, Aries est calidus & humidus & correspondet Veri. Vir enim est calidus & humidus, & tunc animalia maximè appetunt coitum, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia Solis existentis in ariete, & maxime in viris tunc est appetitus. Propter hoc etiam mater ecclesia statuit ieiunium magis in illo tempore quam in alio tempore, propter luxuriam illo tempore restringendam, quia tunc homines cōstricti hyeme revertuntur ad vigorem.

Unde versus,

Marte mares, Februoq; canes, Maio mulieres.

Nota, Aries habet dominari super caput in quo vigent omnes potentiæ animæ, pro tanto

quia ipse Aries est principium vitalis operationis, & sic caput in quo vigent omnes potentiæ animæ & ideo medici dicunt quod virtus vegetatiua corporis est in capite principaliter determinate sed in corde originaliter. Sed dubium est vtrum vita magis consistat in corde quam in capite? Et videtur quod in capite, patet per Auicennam, qui dicit quod vidit arietem ambulantem corde extincto, hoc esse non posset, nisi vita haberet principum de capite. Sed contra hoc est Auerrois in sexto physic qui ipsum deridet, dicens se vidisse arietem currere hinc inde abscisso capite. Vnde Auerro vult, quod vita principaliter & originaliter sit in corde sed ex consequenti in capite. Sed medici sunt multum sensuales, & hoc ideo, quia vident in capite esse sensus virtutum, ideo dicunt vitam consistere in capite principaliter, sed nō est ita, immo in corde. Sed quid dicemus ad auctorem in litera, qui dicit quod caput est nobilior pars corporis. Dicendum quod hoc verum est secundum apparentiam & maiorem operationem spirituum vitalium, quia in eo apparent magis operationes vitæ quàm in corde. Vnde nō dubito quin natura nobiliorem & meliorem partem corporis collocauit in medio corporis, nā cor est primum viuens & ulti-
mum

mum moriens, hoc non esset nisi cor esset principalissimum membrorum corporis.

Tauro quidem collum: humeri & scapulæ Geminis attribuuntur, Cancro manus & brachia, & Leoni quidem pectus & cor & diaphragma. Virgini stomachus & intestina, & costæ & lacerti attribuuntur. Et hoc videtur esse medietas corporis secundum cursum medietatis cœli, videlicet ut à parte septentrionali est annotata. Libra vero secundam partem corporis respicit, scilicet renes, & est principium cæterorum membrorum. Scorpio vero loca libidinis respicit, tam ex parte viri, quam ex parte mulieris. Sagittarius nates, & ea per quæ natura secessum demittit, & posteriora respicit. Capricornus vero genua & alia inferiora respicit. Aquarius vero tibias respicit. Piscis vero quod est ultimum, formationes pedum respicit & plantas, & sic breviter habitum est judicium ex parte duodecim signorum.

Hic auctor ostendit de aliis signis dicens, patet in textu. Nota, litera vult in tantum quod Luna existente in talibus signis quæ respiciũt illa membra, ut patet in litera in illis membris, non debet fieri minutio sanguinis Luna existente in aliquo signorum.

Et non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides huius in multis experimentis valet inveniri. Noſcat ergo experimentum quivis, quod malum & venenoſum eſt tangere aliquod mēbrum Luna exiſtente in tali ſigno illius membri: & cauſa iſtius eſt, quia natura Luna auget humiditatē, quod experimur ad ſenſum, quòd ſi carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur vermes in carnibus, & illud non ſemper apparet eodem modo, ſed præcipue in ſpeciali ſtatu Lunæ.

Hic auctor confirmat dicta ſua per experimenta. Nota ſi carnes in plenitudine Lunæ ponerentur ad radios Lunæ, tunc converterentur in vermes, & tunc magis quam in alio tēpore, quia tunc Luna eſt multum humida. Et ideo dicit auctor in ſpeciali ſtatu Lunæ, & hoc patet ſi aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunæ, hoc noceret ſibi, quia omnes humiditates convenirent in locum vulneris, & Luna augmentat humiditates, & ſic humiditas minus fiet intenſa: ſed ſi ponatur ad radios Solis, nō eſt nocivum, quia radii Solis faciunt humiditatem exalare, & ſic ex iſtis patet quod ſemper in plenilunio mēſis maioratur humiditas, ſcilicet cerebrum, medulla & menſtruum, &

ideo

ideo tunc difficile est studere propter humiditatem cerebri nimis intensam.

Vt illud sanè intelligatur, est advertēdum, quod quatuor sunt status Lunæ secundum Albertù in tractatu be statu Solis & Lunæ, Luna verò in prima ejus intensione est calida & humida usquequo est semiplena, post hoc nunc dicitur calida & sicca quousque sit plena. Deinde est frigida usque est semiplena in decremento, ultimo verò est frigida usq; soli adjungitur, & in hoc statu maxime humectat humida putrefaciendo, ideoq; cum Luna augeat in omnibus membris humiditatem tunc lædere membrum ferro est idem quod graviter vulnerare, quia malum est humiditatem addere humiditati, & sic per consequens augmentatur nocumentum.

Hic confirmat dictum suum. Nota quod prima quadra correspondet aeri, qui est calidus & humidus & qui generantur in ista quadra, fiunt sanguinei. Secũda quadra est similis igni calido & sicco, & tunc in illo signo generantur cholerici, Tertia quadra correspondet terræ quæ est frigida & sicca, & tunc nascuntur melancholici. Quarta quadra correspondet aqua, quæ est humida & frigida, & tunc nascuntur phlegmatici. Et secundum hoc dicunt, aliqui,

quod si carnes ponerentur ad radios Lunæ cum fuerit in quarta quadra, tunc citius converterentur in vermes quam in plenitudine Lunæ, quia maxime est Lunæ humiditas vigorosa.

Nota, si aliqua doluerit in quarta quadra, tunc non debet trahere sanguinem, nec vulnerari. & maxime in cerebro. Ratio est, quia tunc per illam vulnerationem humiditas augmentaretur nimis, & ideo fieret nocivum in membro.

Sciatis autem socii mei, quamvis quædam mulieres causam rei huius occultā ignorant, tamen quædam mulieres bene effectum cognoscunt, & plura mala ex isto operantur, ut cum vir est in coitu cum eis accidit quandoq; viris magna læsio & gravis infectio ex infectione membri virilis per ferrum appositum per eas, prout quædam mulieres vel meretrices doctæ sunt in illa nequitia & in aliis. Et si fas esset dicere, hoc quidem describerem, sed quia proprium meum creatorem timeo, ideo de illis occultis ad præsens nihil manifestabo.

Hic ponit quædam notabilia, ut patet in litera. Nota quod quædam mulieres sunt ita cautæ & astutæ, & accipiunt ferrum, & apponunt vulvæ, & istud ferrum lædit virgam, sed vir non percipit propter nimiā delectationem

&

& dulcedinem vulvæ, postea tamen sentit: ideo maxime cavendum est ne fiat coitus cum menstruosis mulierib. quia exinde homo posset incidere in lepram, & quandoq; in magnã infirmitatem, quia venæ transeunt à singulis membris ad testiculos, ideo testiculis læsis cito potest lædi totum corpus. Vnde dicit Dia si mulierem menstruosam scienter accesserit totum corpus tuum infectum erit & multum debilitatum, quod vix infra mensem verum colorem & fortitudinem rehabebis, & sicut liquidum vestimentis tuis adhæret, sic ille fætor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit venerabilis Hypocrates de naturis hominum: Mulierem menstruosam non accedas, quia ex isto fætore aer corrumpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota auctor timet Deum scribendo secreta usq; ad ultimum, ne aliquis expertus forte malũ operaretur per illa secreta.

Item de quarto statu Lunæ præcipue possumus effectum declarare prædictum alio experimento, quod sumitur, quod radii Lunæ de nocte subintrantes & pervenientes ad caput dormientis, faciant dolorem capitis & fluxum rheumatis. Et causa huius dicta est prius.

Hic ponit aliud experimentum de quarto statu nota Lunæ, quod causa huius est, quia tũc

Luna est multum humida, & quia rheuma causatur ex superfluitate humiditatis, ideo facit catharrum, vnde versus: Ieiunes vigiles, faciens sic rheumata cures. Et quia humiditas Lunæ perturbat humiditatem cerebri; & augmentat ipsam gratia huius augmentationis fit fluxus per nares & si tunc illi radii invenirent vulneratum vsq; ad mortem læderent ipsum: ideo vulnerati præservandi sunt à radiis Lunæ.

DE INFLUENTIIS PLANETARVM.

CAPUT III.

POst hoc verò ad influentias planetarum (quos antiqui vocaverunt deos naturę super hominē ex parte corporis & animæ) nunc revertamur, &c.

Postquam vero auctor ostendit quomodo per planetas habet formari fætus hic ostendit quomodo isti planetæ se habent ad fætum ex parte animæ, vel corporis, vel simul. Nota quod planetæ bene dicuntur dii naturæ. Ratio quia natura regitur ab ipsis, sicut regnum à rege. Vnde totus ille mundus sensibilis contiguus est à supe-

superiorib. lationibus, ut tota virtus eius inde gubernetur. Sed diceres si planetæ sunt dii naturæ, quid tūc facit cælūm stellatum? Dicitur quod hoc est causa universalis naturæ & uniformis, sed planetæ diversificant effectum secundum eorum motum Vnde planetæ dicuntur à planos Græce, quod est planum, sive error. Latine, non quod in se errent sed quia ex eorum motibus fiunt diversi errores in mundo & in effectibus.

Saturnus qui est superior, obscurior & gravior & tardior aliis planetis cœlestibus, facit natum qui sub eo nascitur, fuscum in colore ex parte corporis, & planum in capillis nigris & duris, & caput turbidum & bene barbatum, & talis homo continet subtile pectus, & habet scissuras in calcaneis figuraliter, & hoc est secundum dispositionem figuralem. Secundum vero animā malus est, multum perfidus & malitiosus, iratus, tristis, & malignæ vitæ, fœtida diligens, & turpia vestimenta semper induens, & non est luxuriosus, & in pluribus Venerem minime diligens, imo naturaliter abhorret: vnde breviter notandum, quod secundum intentionem magistri mei in illa scientia experti, quicunque natus fuerit sub Saturno, habet omnes malas dispositiones corporis.

Hic

Hic auctor prosequitur intentum suum. Et dividitur in septem partes, secundum quod septem sunt planetæ. Nota quod Saturnus est supremus planeta et complet cursum suum in 30 annis: ita quod reddit ad eundem punctum Zodiaci, à quo incipit. Et secundum Ptolomæum, & magistrū Rabi moysen Saturnus est planeta suprem⁹, et maxime distat à terra, ita quod ad illam partem ubi tangit sphæram Iovis, homo veniret à terra in quinq; milib. annorum, in septingentis & triginta quatuor annis, & in septuaginta septem septimanis, & in tribus diebus, supposito quod dieta hominis esset decem miliaria. Et secundum Astronomos Saturnus est tantæ magnitudinis, quia est nonagesies maior quam tota terra. Item dictum est in litera quod Saturnus est multum tardus in motu suo, hoc debet sic intelligi quod in tempore longiori complet cursum suum. Unde Saturnus est bene trigesies maior Sole, quantum ad suum orbem & sicut Sol pertransit suum orbem motu proprio per Zodiaci signa in uno sic Saturnus in 30 annis & sic movetur vita velociter sicut Sol. Verbi gratia, Si duo homines ambularent, unus per triginta dies perambularet triginta militaria, alter unum miliare, tunc alter qui ambulat unum militare, ambulat

[m]ulat citius, non tamen velocior est in motu, eo [q]uod in æquali tempore pertransit de spatio [s]ecundum Philosophum sexto Physicorum. Item [n]ota quod litera dicit, Saturnus facit natum [s]uum fuscum in colore Ratio est, quia satur[n]us est similis terræ, quia est frigidus & sic[c]us, obscurus niger, & virtualiter facit na[t]um obscurum. Item facit natum pilis duris, quia est terrestris complexionis, & ideo fœtu humores multos causat & grossos, à quibus generantur grossi pili. Item natus eius est tristis, quia melancholicæ complexionis virtualiter, & melancholici sunt tristes, quia semper inclinant se ad terram. Item natus eius est piger incessu, quia ipse est gravis sicut terra, & ideo difficulter mobilis. Item ipse non appetit coitum, quia est siccus, & si vult appetere posset uti calidis, bene conditis, & humidis cibariis. Item ille natus semper est invidus & perfidus, quia nullum habet gadium, sed semper melancholizat & eius somnia ut plurimum fiunt vera: sicut videmus fatuos, qui prædicunt sæpe futura per phantasias & melancholias, & ipse semper cupit sedere in angulo solitarie. Item nota, litera dicit quod ipse habet scissurum in calcaneis, id est, divisione in pedibus circa anteriorem partem,

tem ſicuti equi: & calcaneus eſt una pars pedis in anteriori parte, qua primo terram calcamus. &c.

Iupiter vero ſtella regalis exiſtens, pia, dulcis & lucida, temperata & proſpera, facit natum optimum, quia nato ſub eo dat faciē pulchram, oculos claros, & barbam rotundam. Et figurat duos dentes ſuperiores magnos, & æqualiter diviſos. Et dat homini colorē album rubeo permixtum in facie, & facit longos capillos. Secundum animam vero facit natum bonum & honeſtum ac modeſtum, & erit longæ vitæ, diligens honeſtatem, diligenſq; veſtimenta pulchra, & ornata, & delectabiles ſapores, & odores ei placent, & erit miſericors, largus, jucundus, virtuoſus, & verax in ſermonib. incedens honeſte, & multum proſpicit terram.

Ponit de ſecūdo planeta, qui dicitur Iupiter, unde ſecundum Aſtronomos complet curſum ſuum in 12. annis ita quod ſub quolibet ſigno moratur ad unum annum unde ſecundum Aſtronomos, Iupiter multum diſtat à terra, quia ad illam partem ubi eſt propinquior terræ, homo veniret de terra in duobus millibus annorum, & in 526. annis, & 4. ſeptimanis & 5. diebus ſuppoſito quod dieta eſſet 10 milliaria: & magnitudo eius eſt talis, quod quinquageſi-

es eſt

es est maior terra. Item Iupiter dicitur fuisse ille, quia expulit patrem à regno. sic Iupiter expellit operationem Saturni, quia sibi contrarius est per totum, ut patet in litera: quia secundum Astronomos qui nascitur sub Ioue perueniet ad multos honores: facit faciem pulchram, & facies est nobilior pars corporis. Vnde Iupiter plus laborat in facie quam in aliis membris, & facit hominem album rubedine permixtum: quia ille color est pulchrior inter alios quia est sanguineus. Item facit barbam rotundam, quia rotunda figura est nobilissima figura: ex secundo de cælo. Et ideo caput pueri rotundum est diligendum, ideo nutrices solent comprimere & rotundare facies, & capita puerorum. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humilitas enim cum calore est causa longitudinis pilorum, unde pilus est superfluum & residuum humiditatis quod exit per poros. Et qui cito barbescunt sunt bonæ complexionis: Item natus sub Ioue est bonus secundum animam, fidelis & addiscens, & coitum appetens, & bene appetens gratia caloris, potens in opere gratia humiditatis sufficientis, & bene capit singula quæ audit, quia habet spiritus habiles & satis humidos, quia humidus bene recipit, quia calidus

bene delectatur. Et non piger, ideo spiritus sensuum exteriorum deferunt species sensibiles & virtutes interiores animæ scilicet ad virtutem imaginativam, cognitivam & ratiocinativam.

Mars cum sit intemperatus in caliditate & siccitate, secundum hoc facit natum suum rubei coloris cum quadam adustione & obscuritate, sicut videtur in his qui passi sunt à Sole, & habet parvos capillos, parvos oculos, totum corpus habet curvum & grossum aliqualiter. Secundum animam vero fallax, inconstans, inverecundus, irascibilis, proditor, discordias & bella seminans, & superbus erit.

Hic exequitur de tertio Planeta qui dicitur Mars. Nota, quod Mars movetur taliter sub Zodiaco, quod complet cursum suum in duobus annis, & distat à terra sic, quod ad illam partem ubi propinquior est terræ, homo veniret 400. & 90. annis, & 11. septimanis, & quatuor diebus, supposito quod dieta eius esset novem miliaria. Item nota, caliditas & siccitas sunt causæ adustionis & crispitudinis crinium. unde nota q nati sub Marte habēt paucos crines causæ siccitatis: & habent curvos seu crispos crines gratia adustionis. Ista apparent, quia videmus cum calamistro summè calefacto crines crispantur.

crispantur, patet etiam quod crispitudo crinium arguit iracundiam.

Item natus sub Marte est rubei coloris, cum quadam obscuritate, quia color rubeus causatur ex eo quia calidum agit in humidum, & consumendo humidum relinquit siccum, sicut videmus quando debent comburi lateres, quod ante combustionē non sunt rubei, sed postea cōsumpto humido efficiuntur rubei. Et isti nati habent parvos oculos, quia oculus est membrū in quo viget humiditas, quia oculus est aqueæ natura ab extrinseco, secundo de Anima quod patet, si læditur, exit aqua, & Mars est calidus & siccus, ideo non potest formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exsiccat cerebrum, & cor incendit, & sic ira generatur circa cor. Vnde ira est accensio sanguinis circa cor, & ideo Mars secundum antiquos vocabatur Deus belli. Item est fallax. Ratio, quia est siccus & calidus, & sic semper est iracundus, & cogitat de malo, ut fallat homines & prodat. Itē satis appetit coitū, quia calidus, & modicum potest, quia caret humiditate.

Sol quidem regalis stella existens lumen mundi & oculus vocatus, natum sub eo facit carnosum, & faciem pulchram, & oculos magnos, colorem album cum quadam rubedine,

bene barbatum, & longos capillos. Secundum animam verò, ut quidam scribunt facit hypocritam & malum, justum in exteriori parte apparentem, & facit homines multum scientes secundum aliquos. Sed inveni aliquos dicentes quod natus sub illo planeta est regularis religiosus, profundæ devotionis, sapiens, dives, diligens bonos, deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta qui dicitur Sol. Unde Sol de sua natura est planeta calidus, & ideo influit nato sub eo calorem, & est siccus, sed temperate. Sed dices, si Sol est siccus sicut Mars quare non influit eundem effectum? dicendum quod propter caliditatem & siccitatem. Sol virtualiter est humidus, & non siccus, nisi temperate. Item, Sol secundum antiquos dicebatur pater Deorum: quia Sol est principium vitæ, id est, influens esse omni rei ita quod Sol per eius accessum ad hæmisphærium nostrum influit fertilitatem & generationem: & post eius recessum videmus flores arescere, & terram fieri aridam, & in quolibet signo manet, quadraginta dies, & cursum suum perficit in uno anno, motu proprio & naturali. Et secundum Astronomos tantum distat à terra, quod ad illam partem qua propinquior est terra, homo veniret in 400. & 30. annis, & 26.

septima-

ſeptimanis, & duobus diebus, ita quod dieta eius eſſet 10. *miliaria. Item natus ſub Sole eſt hypocrita: & dicitur ab hypo, quod eſt ſub, & criſis, aurum, quia habens malum ſub auro, id eſt, ſub bona apparentia, verſus,*

Omnis hypocrita facie tenus eſt heremita,
Mente licet tacita latens ſanguis aconita.

Item Sol calefacit temperate & ideo facit natum ſub eo magnæ ſapientiæ, quia calor ſaltem moderatus eſt inſtrumentum operandi virtutes animæ, quia calor facit ſpiritus agiles & promptos. Item dicunt quidã, Natus ſub ſole libenter vult mitti in exilium, quia amabilis eſt & iucundus: ideo Deus providebit ſibi de omni bono. Item Sol ſecundum Ptolomæum in Centiloquio ſuo dicitur eſſe octies maior quàm tota terra.

Venus eſt ſtella benevola, & facit natum pulchrum, & maxime oculis & ſuperciliis carnoſum, mediocris ſtaturæ, ſecundum animam verò blandum, facetum, eloquentem, muſicalia diligentem, voluptatem, gaudium & choream deſiderantem, ornatu corporis diligentem & ſuaviter incedentem.

Proſequitur de quinto planeta qui dicitur Venus. Vnde Venus habet plura nomina. Primo dicitur Venus à venerando, quia antiqui

Venerabantur eam causa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat, quando Solem pracedit. Secundo vespere dicitur Hesperus, quia vesperum de nocte indicat, solem tamen sequendo, & habet calorem candentem & fulgentem inter sydera, & complet cursum suum in 300. & triginta octo dieb. & Venus est in magnitudine sicuti una pars de viginti octo partibus terræ & secundũ Astronomos distat à terra, quod ad illam partem ubi propinquior est terra, homo veniret in sexaginta quinque annis, & 19. septimanis, & uno die: supposito quod dieta hominis esset decem milliaria. Nota, Venus est planeta calidus & humidus virtualiter & facit natum luxuriosum & pulchrum, quia gratia humiditatis facit ipsum posse in opere. Item facit natum diligere musicalia, quia musica est utilis pro cantantibus & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, supposito quod Venus & Saturnus venirent secundũ appositum, tunc natus illo tempore non esset omnino malus, nec bonus, sed medio se haberet modo: quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni quantum potest, & sic facit medium.

Mercurius, quem astronomi solent assequi asserunt & ejus radios contrahi, facit natum

cor-

corpore gracilem, satis parvæ personæ, barbæ pulcræ & raræ. Secundum animam verò erit sapiens & subtilis, philosophiam diligẽs & studium, & erit bonorum morum & perfecti sermonis, & ille multos acquirit amicos, & tamẽ non multum fortunatus. In eo bona consilia vigent, verax & nullius perfidiæ, expers infidelitatis & inscius, & non conscius, id est, socius in malo.

Hic exquitur de sexto planeta qui dicitur Mercurius. Nota, quod Mercurius semper graditur cum Sole, & nunquam ab eo distat amplius quàm triginta gradibus. Calorem habet radiantem, raro propter vicinitatem Solis videtur, sed tamen in meridie mediante speculo videtur. Et dicitur Mercurius, quasi Mercatorum Kyrios, id est, dominus, quia mercatores indigent eloquentia. Vnde Mercurius dicitur Deus eloquentiæ, & complet cursum suum in trecentis & triginta tribus diebus, ita quod modicum minus quàm per annum, & quantitas Mercurii est sicut una pars de viginti duob. millibus partibus terræ; ideo stella est parva.

Litera dicit quod Mercurius contrahitur à radiis Solis. Ratio est, quia continuè movetur sub Sole, & propter radios Solis videri non potest quia maius lumen offuscat minus. Item na-

tus sub eo diligit philosophiam, quia facit natum subtilem secundum animam, ideo diligit subtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, estq; ipse boni consilii.

Luna cum sit velocioris motus, facit natum vagabundũ, sermone verum, nullius servitii, jucundum: & mediocris staturæ & habet inæquales oculos, scilicet vnum altero majorem.

Exequitur de ultimo planeta qui Luna dicitur. Septimo nota quod Luna est velocißimi motus, ideo natus eius est vagus, nec potest durare in aliquo officio vel servitio. Et quod Luna est velocißimi motus patet, quia quanto planeta est inferior, tanto citius movetur, quia Luna complet cursum suum in viginti septem diebus & septem horis. Secundum Astronomos tantum distat à terra, quod ad eam partem ubi propinquior est terra ad concavum orbis luna homo veniret in 12. annis, & 58. semptimanis, & tribus diebus, supposito quod dieta eius esset decem militaria cum dimidio. Nota quod Luna habet lumen à sole, & quando currit cum sole habet maiorem vigorem & vim, ut in novilunio, & in quolibet mense anni complet cursum suum per 12. signa. In Luna videmus maculam, & causa huius est per Comment,

ment, secundo de Cœlo, quia Luna est corpus rotundum & rarum & densum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non potest reverberare lumen solis, & penetrat ipsum in medio & per hoc patet obscuritas.

Et sciendum quod omnes stellæ & aliæ partes corporis supercœlestis illa officia divinitus exequuntur, & semper sic agunt, & sic nunquam expediuntur quantum ex parte eorum & ideo fas est dicere secundum ea quæ dicta sunt, omnia inferiora à superiorib. reguntur, & ideo illa quæ divino sacrificio & bestiali immolatione & alia quæ in mundo sunt non possunt removere actionem corporum supercœlestium dantium vitam & mortem.

Hic auctor ponit unum notabile quod prius dictum est, quod natus sub diversis planetis diversimode regitur & producitur. Diceret aliquis, quomodo, quare, vel per quem sunt stellæ sic ordinatæ? Respondetur, quod per divinā naturam talis ordinatio facta est. Deus enim sic ordinavit dominia planetarum, & illud patet 12. Metaphys. Et auctor vult quod per ieiunium & sacrificium bestiarum non potest removeri planetarum cursus. Illud probatur quia motus cœli semper est uniformis & regularis, 7. Physicor. & semper invariabilis. Sicut

ergo Deus instituit ab æterno, sic ab æterno, vel in æternum permanebit. Sed contra sapiens dominabitur astris, secundum Ptolomæum & Theologos, & hoc non esset, nisi cursus planetarum & affectus impediri possent. Respondetur quod sapiens sic dominatur astris, quando videret aliquem effectum Saturni de necessitate ut frigiditas, tunc potest se cavere à nocumento sed non potest impedire eorum effectum simpliciter, quando ita semper agant Et auctor loquitur naturaliter, cum dicit per sacrificia non potest removeri effectus planetarũ, quia Theologus tenet ibi oppositam partem, quia omnia sunt in potentia Dei, & Deus agit libere, & sæpe exaudit orationes fidelium.

Ex istis verbis sic forte aliquis crederet me sic cadere in duplici peccato. Primo quidem quia statim visa superficie verborum concluderet ex eis verbaliter, omnia de necessitate venire. Secundo, quod me occultorem Christianæ fidei vellet dicere: sed quia declaratio amplior est in hac parte, idoneam omittimus. Et de illis planetis & utiliter de superioribus corporibus cœlestibus quo ad influentiam respectu inferiorum, in tantum dictum est. Est autem notandum, quod aliquando plures fœtus nascuntur in matrice, hoc autem est per disgre-

disgregationem seminis in ipsa matrice, quia matrix habet cellulas in se: cùm autem in qua libet cellula recipitur materia fœtus, ibi fiunt multi.

Hic respondet cuidam quæstioni, quia aliquis posset contradicere auctori. Ex dictis namque patet, quod omnia necessitate veniunt, quia eveniunt iuxta cursum planetarum, & ille non potest impediri, secundum auctorem. Vnde omnia bene eveniunt ex necessitate conditionata, sed non absoluta: hoc declarat, quia quilibet effectus de necessitate evenit stantib. suis causis necessariis & infallabilibus, ut dicit Aristoteles secundo Posteriorum: sed quia materior quandoque est indisposita, ideo eorum effectus impediuntur per accidens: & sic supposito quod virtus planetarum in tali signo inducat mortem, tamen adhuc homo per remedia potest conservari, & sic materia non est disposita seu apta ad talem effectum, Ex illo patet error illorum qui dicunt omnia evenire de necessitate constellationis.

DE GENERATIONE ANIMALIUM IMPERfectorum.

CAP. IV.

VT autem ea quæ dicta ſunt lucidiori lumine cognoſcantur, & quomodo aliquando plures fœtus fiunt in matrice, & plures pueri naſcuntur, ſicut duo gemelli, opportunum eſt modicum tranſgredi ab hominis generatione, & videndum eſt de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex ſemine, ſed putrefactione generantur. Iuxta quod notandum, quod animalia imperfecta, ſicut muſcæ & ſimilia, non ſemper eodem modo generantur, ſicut perfecta animalia, quia per deciſionem ſeminis non generantur, ſed ex putrefactis ut patet 4. Metaphyſi.

Caput quartum in quo auctor agit de formatione fœtus in utero, & primo facit digreſſum à propoſito. Secundo regreditur ad propoſitum, ubi reſpõdeamus, quod muſca & aranea ſunt animalia imperfecta, non ſunt de perfectione univerſi, non tamẽ ſunt omnino fruſtra, quia natura ipſa ordinavit, ut malos humores abſorbeant, ut eo melius homines à malis humoribus præſervarentur.

Vtrum

Vtrum autem animalia eadem ex ſemine vel ſine ſemine generãtur, dubitatio eſt apud plures. Opinio enim Avicen. lib. de diluuiis, eſt, quod eadem animalia ex ſemine & ſine ſemine generantur: & hoc declarat, quia diluvium fieri poteſt adhuc universale, & in tali diluvio corrumperentur omnes viventes: corruptis autem omnibus viventibus fierent influentiæ in cadavera mortuorum quæ putrefacta ſunt, & tunc ex virtute cœli generabuntur eadem quæ prius fuerunt, ita quod unum generabitur ex putrefactis, & aliud per deciſionẽ ſeminis ſibi ſimile generabitur in ſpecie: igitur eadem ex ſemine & ſine ſemine generabuntur. Et declarat poſſibilitatem hujus ad ſenſum, dicens: Capiantur capilli, mulieris menſtruoſæ, & ponantur ſub terra pingui ubi jacuit fimus tempore hyemali, tunc in vere ſive æſtate quando caleſcent calore Solis generabitur ſerpens longus & fortis, ille ultra generabitur ſibi ſimilem in ſpecie per deciſionem ſeminis. Et illud idem declaratur in mure, quia tempore ſuo quidam mus erat factus ex putrefactione, & ille ultra ſibi generavit ſimilem in ſpecie ex ſemine. Plures poſſent adduci rationes, ſed prædicta ſufficiunt, quia longum eſſet omnia accidentia ad illam materiam enarrare.

Hic

Hic auctor movet dubium. Primo ponit opinionem Avicennæ & rationes eius. Secundo reprobat illam ibi breviter. Ad illam opinionem nota quod Avicenna posuit datorem formarum, ut per Commentatorem 12. Metaphysicorum & 4. & ideo ipse ultra posuit quod virtus divina mediante motu planetarum possit infundere formas, & dare esse tunc ultra ex putrefactione rebus generatis illa utraque generans sibi similia: sicut posuit, si virtus solis in terra producit plantam, quod illa mediante fructu & semine posset producere aliam plantam. Nota quod crines mulierum menstruosarum sunt multum humidi grossi & venenosi, & ideo si ponantur sub pingui terra in hyeme generabuntur humiditates, & venenositas per solis virtutem, & possunt verti in serpentes. Sic dicitur basiliscus fieri artificialiter in fimo ex ovo. Unde fimus est terra pinguis, arvinata, humiditate repleta, ideo facit aliquid fructificare, unde in terra arida & sicca illud non habet veritatem. in hyeme fimus ab intra est humidus & calidus sufficienter, quia frigus circumstans nō permittit calorē innatum exhalare & recedere. Nota quod mus qui generatur ex putredine terræ, est grossior alio mure generato per decisionē seminis, & ille habet caudā

maiorem

maiorem & est multum venenosus, quia materia fuit putrida valde ex qua productus est. Item Avicenna posuit quendam vitulum cecidisse de cælo quem dixit generatum fuisse in aere ex putrefactione.

Sed breviter ad illam opinionem dicendũ est, quod ipsa non est vera. Et ratio est, quia secundum philosophum 8. Physic. sicut aliquis habet propriam materiam, sic propriũ habet agens, quia tali materiæ est talis forma, quia alius est actus materiæ, & alius est actus formæ, ut dicitur 8. Metaph. & cum illa animalia habent diversas formas ergo & materias, & per consequens diversa agentia & generantia, habebunt. Intentio enim Phil. 8. Physi. est, quod eadem animalia saltem secundum speciem possent fieri ex semine & sine semine sicut sanitas quandoq; fit ab arte, quandoque à natura. Sed in hoc differt ab Avicenna, qui ait, quod nunquam animalia perfecta sine semine fiant: secundum autem Philoso. hoc non est verum: differt etiam ab eo quia secundum doctrinam Philo. 1. Meteo. Diluvium universale est impossibile apud naturam tam per ignem quam per aquam. Et hanc rationem ponit Albertus, quod diluvium fit ex constellatione humectãte, ideo si constellatio humectans,

ctans respicit unam partẽ terræ, tunc alia opposita terræ respicit aliam partem, scilicet constellatio desiccans. Et quantum uua humectat in vna parte, tantum alia desiccat in alia parte, ideo impossibile est quod dicit Avicenna.

Hic improbat opinionem Avicennæ. Et non rationem Commentatoris, probando quod generatum ex semine, & sine semine, differunt specie sic quod agẽs est diversum: & recipiẽs diversum, & sic receptum erit diversum, sed à propagatis, & putredine generatis sic est quod materia est alia scilicet semen, & putredo igitur. &c. Item agentia sunt duplicia sicut virtus Solis & stellarum cum calore incorporata in putrefactis ab una parte, & agentia à quibus semina decidũtur ab alia parte scilicet in propagatis sic illi duo mures differunt specie, & si serpens generatur à crinibus, & ultra alius generatur per decisionem seminis, illi differunt specie. Nota quod impossibile est fieri diluvium universale, quia planetæ non possunt sic concurrere, sed bene fit diluvium particulare. Vt si omnes planetæ frigidi concurrerent in hoc frigido signo piscium, quia illud signum est summe frigidum ideo contingere posset, quod diluvium tunc generaretur in una regione, quam illud signum respicit, & sic non posset fie-

ri, nisi miraculose universale diluvium. Legitur enim quod factum est diluvium universale propter malitiam hominum, de illo nihil hic ad propositum, cum naturaliter loquamur. Ex dictis nota , per experientiam videmus quod tempore hyemali in una regione plus generatur de aqua, & in regione opposita ubi est æstas, plus generatur de aere & igne, secundum cursum planetarum.

Respondeamus & dicamus, quod quædam sine semine generantur, & causam huius generationis reddit Philosoph 4. Meteorum dicens : Calor disgregans corpus mixtum, facit per hoc quod subtile extrahit, & relinquit grossum: & non est absolute calor, sed est virtus constellationis cœlestis. Et Philosophi intentio est, quod materia ex qua animal sine semine nascitur , est aliqua humiditas subtilis, in qua quidem calor naturalis sæpe agit ex parte cæli, qui dum proportionatus est materiæ, in quam quidem materiam forma talis animalis debet introduci, hanc humiditatem calor cœlestis jam dictus, segregat à qualibet parte grossi terrestris. Et secundum intentionem Philosophi 7. Meteororum hæc generatio est univoca, saltem virtualiter , nō autē formaliter. Per hoc solvitur dubitatio, quā quidā

faciunt dicentes: Omne quod generatur univoce, ex sibi simili generatur in specie. Verum est. aut formaliter aut virtualiter, ut jam dictũ est Circa hoc nota, quod ex eadem materia plura animalia imperfecta nascũtur, ut ex equi stercore nascũtur muscæ, vespæ & plura alia, & diversi coloris & figuræ, & similiter scarabæi.

Hic solvit dubitationem & respondet secundum intentionem suam. Nota, quod secundum Albertũ talis est modus generationis animalium ex putredine, quia calor Solis quando protenditur usq; ad materiam putridam, tunc extrahit humidum subtile ab illa materia, & generantur quædam pelliculæ, ita quod calor interior non permittitur exire, & tunc virtute Solis ille calor qui est in materia putrida petit exitum, & impeditur, & ex tali motu sursum & deorsum generatur quidam spiritus pulsans: mediante quo spiritu vita producitur in tali materia. Et si quæratur utrum ille spiritus pulsans sit substantia vel accidens. Dicendum quod est substantia: quia mediãte virtute formativa ille spiritus agit, & quia agens nõnisi mediante spiritu substantiam producit, ideo necesse est illum spiritum esse substantiam, & ille spiritus est corpus subtile, generatum ex subtiliori parte materiæ mediante putredine.

Sed

Sed dubitatur utrũ ille spiritus sit animatus vel inanimatus. Dicendum est quod ille spiritus non est formaliter animatus, sed virtualiter, quia educit animam viventis effective de illa materia putredinali. Et ideo Avicenna in duodecimo Metaphysicorum in illa digressione, ubi improbat Averroem, Platonem, & Themisthium, quod ex putredine generantur ranæ. Sed auctor dicit calor Solis attrahit humidum à putredine. Probo per experientiam. Accipio unum murem putredinalem, & ponam in locum ubi sunt radii solares in vigore, invenio quod calor solis facit exhalare totam materiam muris, ita quod nihil remanet ibi nisi pellis. Nota, quod generatio sexto Metaphysicorum dividitur, & quædam univoca, quædam æquivoca. Æquivoca est, quando formaliter generans & genitum differunt specie, ut si generatur mus de terra, &c. Univoca est, quando generans & genitum conveniunt in specie, ut homo generat hominem, vel equus equum. Et ex illo solvitur dictum Philosophi. 6. Metaphys. quando dicit, Omne quod fit à simili suo in specie fit: Verum est de generatione univoca sed non æquivoca. Nota, quod animalia generata ex putredine, non habent semper eundem colorem, speciem, vel figuram, Ratio est,

quia ista animalia differunt specie, modo quæcunque differunt specie etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia ista consequuntur formam.

Causa autem diuersitatis illorum animalium est diuisio seminis in matrice, & illud est verum principaliter in animalibus perfectis. Et est notandum, quod in matrice mulieris plures sunt cellulæ, quando tunc semen decisum à parte sic colligitur, quod in vnaquaque cellula matricis pars seminis sic recipitur, tunc est modus generationis plurium fœtuum, & ille modus generationis respectu animalium imperfectorum accipit simile, ita quod ibi inest aliquid loco matricis, & aliquid seminis. Et ideo talis humiditas dividitur per loca eductionis fœtus in putrefactis, & ideo multiplicantur talia animalia. Et causa similitudinis talium animalium, similitudo humidi educti de corpore in partes homogeneas & diuersas speciei talium animalium sumitur per oppositum scilicet per humidum eductum in partes heterogeneas.

Hic auctor infert causam, quare aliquando plures pueri nascuntur. Vnde plures sunt causæ plurium fœtuum particularium. Prima est diuisio seminis in cellulas; & non est sufficiens quia expertum est per obstetrices, quod semel

una domina peperit massam carneam, continentem septuaginta figuras hominum: modo certum est quod non sunt cellulæ matricis. Secunda causa est abundantia seminis, & tunc dividitur & spargitur, & fiunt plures fœtus. Tertia causa est, quia quando mulieres in coitu nimis movent se & tunc circum dispergitur semen, & fiunt plures fœtus.

Quod autem quædam animalia generata sunt longa & stricta, & quædam brevia, hoc est ex diversitate complexionis humidi, quia ex cholerico calido & sicco generatur corpus longum, strictum & gracile, eo quod calor in eo multũ extenditur. Ex phlegmatico frigido & humido generatur animal breve & latũ, quia humor aqueus est multum dilatabilis, & frigiditas non multum extendit ipsum. Sed ex, sanguineo calido & humido generatur animal medium inter longum & breve, propter calidum & humidum tẽperatum. Sed ex melancholico generatur animal strictum & breve, quia frigiditas non permittit ipsum extendi, & siccitas non permittit ipsum dilatari. Ex cholerico autem accidentali & adusto, generatur animal longum & valde gracile, quia fervor caloris eius multum extenditur, & siccitas mediata & moderata attenuatur. Et est

notandum quod cholericus est crocei coloris ut frequentius, & sanguineus rubei coloris, melancholicus nigri coloris, & phlegmaticus albi coloris. Et quorum natura permixta fuerit, horum & qualitas color & necessario permixtus erit, Sic ergo in hoc capitulo habemus modum generationis animalium imperfectorum ad similitudinem perfectorum, & quomodo plures fœtus simul fiunt, tam in perfectis quam imperfectis, & quare aliquod animal est longum aliquod breve, aut quare talis coloris ut frequentius.

Hic auctor ostendit causam quare quædam animalia generata sunt longa, & quædam brevia. ut satis patet in textu. Nota, quod nullus homo sit purus cholericus, phlegmaticus, sanguineus, vel melancholicus, sed omnes sunt mixti, sed unus bene plus habet de sanguine quam alter, quia nullum est animal, in quo elementa æqualiter dominantur, ut probat Averrois 1. de Cœlo, quia si hoc esset verum, homo ubicunque poneretur quiesceret, quod est impoßibile. Et tantum de generatione animalium imperfectorum.

DE

DE EXITU FOETUS DE VTERO.

CAPUT V.

NVnc autem ad superius dicta de generatione & formatione embryonis in utero materno, sermonem nostrum convertamus, & de modo exitus dicamus. Et primo videndum est, quomodo istæ tres potentiæ animæ, scilicet vegetativa & intellectativa, veniunt ad materiam fœtus, sive quo ordine. Iuxta quod est notandum, quod illud est alterius negotii quam præsens materia requirit, quia respicit scientiam lib. de Animalibus: tamẽ in quantulũ de ipso breviter tangamus.

Primo præmittit quædam necessaria. Literæ dicit quo ordine, quia inter istas potentias est ordo perfectionis communitatis, ideo dicit Comment. 1. metaphys. inde erroribus, quia primo recipiuntur, & accipiunt formas universales, & postea minus virilesq; ad determinatas, ergo semper est ordo.

Sperma vero collectum in matrice mulieris augmentatur statim quando infusum est, & quando matrix est bene clausa. sed aliei, & quando matrix est bene clausa. sed alimentum sive augmentum est à potentia animæ vegetativæ, quia spermate deciso à patre

vel generante demissa est ista potentia vegetabilis: & hoc patet 2. de Anima, Vbi dicitur quod potentiæ vegetativæ sunt duo opera, se. generare & alimento vti, quia planta generat plantam, animal verò animal. Vnde videtur quod ab illa anima fluat virtus generativa proficiens, seu cõpetens generationi embryonis, postea vero tẽpore subsequenti secundum exigentiam naturæ superadditur materiæ anima sensibilis, & postea anima illius speciei vel illius. Et illæ virtutes, scilicet vegetativa & sensitiva, distinguuntur per operationes, quæ vltra differunt per obiecta, & non differunt illæ duæ potentiæ, sc: vegetativa & sensitiva, ita quod sunt duæ potẽtiæ distinctæ secundum essentiam. est enim vna & eadem essentia vegetabilis, quamvis non eodem modo, & hoc dicit Phil. 16. de anima. Embryo primo vivit vita plantæ, secundo vita animalis, tertiò vita huius speciei vel huius. Etiam additur in homine virtus intellectiva, quæ non generatur à materia, sed à cœlo, & de formis infusa, vnde est finis & perfectio omnium formarum existentium inferius. Iam consuevit apud medicos dici, quod prima vita est latens & occulta, media apparens & manifesta, vltima vero excellens & gloriosa. A prima est sensus naturalis, secunda sensus animalis, à qua

est sensus, visus, auditus, & etiã motus volũtarius: à tertia vero est sensus spiritualis, à quo importatur discretio & persecutio, & sic de aliis.

Hic auctor ostendit intentum suum, ostendendo, quomodo istæ tres potentiæ veniunt ad materiam. Nota quod spiritus & semen viri est quodammodo vitalis, quia viuit vita hominis. Et quando istud recipitur in matricem viuam, & calidam, tunc operatur in semine mulieris, & virtus vegetatiua & formatiua primò generat pelliculam secundinam, cui semen involuitur, & sic continua se movet ad semen mulieris, & penetrat in materiam longam, latam & profundã. Et incipit ibi virtus formatiua, et generat spiritus pulsantes, & pulsatiles, & in eo generat illos spiritus pulsantes, facit materiam viuam et format venas et nervos, in quibus currunt illi spiritus. Vnde spiritus venæ pulsatiles, vel saltem proportionabiles eius, inveniuntur in arboribus & in plantis, & tunc materiæ sic viuente ita spirituum qui vegetant illam materiam sensitiua recipitur in illa materia. Et tunc in homine materia stante sub anima cognitiva, quæ est ultima forma naturalis, per virtutem Dei et cœli intellectus infunditur & introducitur. Vnde loquendo tam Physice quam Theologice

intellectus non educitur de potentia materiæ, quia intellectus non est corpus nec virtus in corpore, per commẽtatorem tertio de anima, commento quinto et quarto. Sed Theologice loquendo, tunc anima est forma substantialis corporis humani dans sibi esse substantiale. Sed Averroes ponit quòd intellectus copulantur nobis solùm à generatione, & per copulationem phantasmaticam, sicut nauta navi per navigationem, & ponit quod si unus in omnibus hominibus, & ille articulus est ab ecclesia condemnatus, qui ènim hoc credunt, salvari non possunt. Et per hoc tenent potissime Aristotelem esse dãnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuisse. Ita quod ad minus dubitavit sic, quod non firme credidit quemlibet hominem habere distinctum intellectum à Deo creatum, sicut videtur in 2. de Anima. Nota quod illa forma dicitur educi de materia quæ extenditur extensione materiæ, ita quod tota est in toto & pars in parte extensive ut anima sensitiva in corpore, pedali est pedalis, et in semipedali semipedalis licet sic sit tota in toto virtualiter. Nota quod auctor videtur ponere illud quod potẽtia vegetativa, sit pro aliquo tempore in materia, pro quo non est sensitiva. Illud est verum manifestative, ita quod prius manifestantur

*pera huius potētiæ & prius apparet fœtū nu-
triri et augmētari antequā sētiat et se mover.*

Tempus vero egressionis fœtus ab utero materno, ut frequentius est in nono mense. quibusdam tamen in octavo, quibusdā in x. & in XI. & etiam non ultra. Quædam verò mulieres solent parere in VI. mense & abortive, ideo naturam hominis non producunt, sed aliquam materiam carneam & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, ut patet: quia materia menstruorum corrupta est, vel per nimium motum per quem rumpitur matrix, vel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres vel lenæ in hac arte, quando sentiunt se imprægnatas, movent se de loco ad locum, de villa ad villam ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multum coeunt, & luctantur cum viris, ut per motum liberentur a conceptione, & cupiunt coitum ut per delectationem obliviscantur dolorem qui generatur ex destructione fœtus.

Hic auctor exequitur intentum suum de egressu fœtus. Nota quod omnis fœtus qui egreditur in novo mense, ut sæpius vivit, quia ille fœtus est bene maturus & satis fortis, quia nonus mensis correspōdet Iovi Iupiter verò est benevolus planeta scilicet calidus & humidus, Ideo est ministrator & nuncius vitæ, vitæ autē

consistit in calido & humido. Auctor dicit, quandoq; in 11. mense fit egressus, & illud non est verum, sed mulieres decipiuntur in computatione, quandoque concipiunt una massam seminis, & post aliam quindenam impraegnantur, & tunc putat se concepisse prius, unde illa massa prius concepta eiicitur, & emittitur tẽpore conceptionis. Nota quod quando puer primo egreditur, tunc ponit digitum ad os, ex suae naturae exigentia Ratio quia puer exit de matrice tanquam de balneo calido, & tunc veniẽs ad aerẽ sentit frigus ideo ponit digitum ad os calidum, ut calefaciat ipsum. Item quando nascitur tunc sonat quia patitur ab aere frigido. Et si facit clamorem in ventre, signũ est quod non erit vivus, quia aliunde non faceret clamorem, nisi à quadam læsione vel pressura.

Est autem notandum quod juvenes ex timore, & ex ictu tonitrui sæpe disponuntur: quod fœtus vitam habens moritur, & si vitam nõ habuerit, possibile esset quod semen motu naturali forma hominis destrueretur. Causa autem huius primo accidit ex parte timoris à quo totum corpus immutatur & disponitur ad ægritudinem, & per eius adventum fœtus læditur & extinguitur. Secundo ex parte fulminis, quod penetrat usque ad interior, & ea

destruit,

destruit,&combustionem facit:tamen nullum signum adustionis extra apparet, propter vaporis illius subtilitatem. Et est etiam vapor ille fortissimus, qui etiam quandoq; interficit hominem, eò quod penetrat ad membra vitalia interiora,&propter subtilitatem non apparet adustio,eò quòd magis lædit ictu quam calore. Et tunc frequentius secundum dispositionem naturalem interiorem, ubi fœtus invenitur dispositus, tunc consumit totum humidum radicale & complexionale ipsius fœtus,& tunc fœtus extinguitur. Et sciendum quod illa non sunt ficta,quia recitat Albert.de operatione &effectu fulminis,quod in ictu tonitrui,quandoq; videtur comburi calceum pede illæso,& è converso. Et quandoq; pili juxta loca libidinis membris illæsis, quod ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modum quem dixi,Fides huius est, quia venenosus serpens percussus à fulmine, per paucos dies vermiculat & putrescit. Et est serpens à quo tollitur venenum per hujusmodi impressionem. Item signum fidei est dolium pertusum, cuius vinum stetit per aliquod tempusnon exeundo.De his autem & de eorum causis superfluum est hic determinare.

Hic auctor ponit quædam notabilia. Et primo

mo nota quod tonitruum quandoq; ex calore fit, scilicet quando exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, et ibi per frigus nubium exagitantur & tunc scindunt nubem, & ex tali forti motu fit tunc incensio illarum exhalationum, & sic per consequens fit coruscatio. Et ideo omnes illi graviter peccant, qui dicunt quod fiat in tertia regione aeris, quia fit intra nubes. Et duo sunt motus tonitrui, scilicet ictus & fulmē, modo ictus ille quandoq; scindit arbores, & ille sonus, & ictus non scindit, sed fulmen: quia est valde subtile, quia generantur ex exhalatione subtili & calida, & illud fulmen sæpe cōburit calceum pede illæso. Quia quandoq; fulmen ita cito recedit, quod pedem non tangit, & quandoq; comburit pedem, calceo manente illæso. Ratio, quia calceus est substantia porosa, sicut omnis pellis, ideo fulmen transit per omnes poros calcei, & invenit pedem resistentem, ideo illum comburit.

Sed de his quæ dicta sunt in textu quædam dubia moveri possent, quorum solutiones & determinationes vobis committo, Primū est, utrum possibile sit in illo tempore, quando vir est in coitu cū muliere, si effectus fulminis per tempus illius motus fuerit, si semen receptum hora ejectionis possit recipere aliquam novam

im-

impressionem per quã disponatur ad aliquid aliud, quam sua natura particularis intendit.

Hic auctor movet quadam dubia quæ non solvit, sed remittit ea nobis solvenda, & primum dubium solvitur sic, & dicitur quod fulmen in hora eiectionis seminis posset impedire semen à forma quam agens particulare intendit. Quia possibile est quod fulmen faciat materiam venenosam, & sic facit ipsam ineptam ad generationem hominis, ita quod illa materia generantur bufones, & alii vermes, & sic patet solutio primi dubii.

Secundum dubium, utrum in hora ejectionis seminis, id quod influitur à planetis posset prohiberi ab ipso fulmine & tetigisse materiam seminis ex parte patris & matris.

Hic movet secundum dubium, & potest sic solvi, quod virtutes planetarum possunt impedire fulmen, ideo quia planetæ quidam influunt vitam, & esse tale hoc fulmen destruit. Tunc ultra dubitatur, quare hoc potius fit in principio eiectionis seminis quam tempore sequenti? Dicendum quod tempore eiectionis tũc semen est, adhuc tenue, & cito potest impediri. Secundo dubitatur, quia dictũ est quod superiora nõ possunt impediri quia semper agunt naturaliter. Dicitur quod bene possunt impediri in illis, quæ sequuntur opera breviora illorum

Tertium dubium, utrum per ictum fulminis tangentem materiam ex utraq; parte posset influi ſemini virtus, per quam procedit, ad formam maſculi, ita tamen quod materia prius diſpoſita fuerit ad fœmellæ formam vel diſpoſitionem, & è converſo.

Movet tertium dubium, & ſolvitur ſic, ſi materia eſſet diſpoſita ad formam fæmellæ, tūc per ictum fulminis in maſculum diſponi poſſet, & è converſo. Quia poſſibile eſſet quod per ictū fulminis inferretur aliqua virtus, per quam ſemen viri eſſet vigoroſius ſemine mulieris, & è converſo. Et idem contingere hoc poſſet. & illæ ſolutiones ſunt probabiles. Et vult auctor dicendo quod illa dubia ſunt multum occulta, ideo in litera non ſolvit ea.

Quia fœtus in ſeptimo menſe, ut frequentius bene habet, ita quod motus naturalis eſt. Si autem permanſerit uſq; ad octavum menſem tunc naturaliter tendit ad ortum, & incipit laborare ad egreſſum, ideo in ſeptimo mēſe habet bene, ita quod motus eius naturalis eſt, ita quod in octavo menſe exit libenter, & ſubito morietur. Quia multum in ſeptimo menſe laboravit, & ſic debilitatus eſt. Si vero nono menſe exeat, eſt ſanus quia requievit per octavum menſem à laboribus habitis in ſeptimo menſe.

Hic

Hic auctor exequitur de exitu fœtus in speciali. Nota quod fœtus in octavo mense male se habet. Hoc probatur extra textum ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille est contrarius vitæ animalis, quia est frigidus & siccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen si fœtus esset valde fortis, & haberet amplum foramē per quod exiret, sic posset evadere & sanus exire, sed hoc raro contingit. Sed quod in nono mēse sanus exeat, patet, quia nonus mensis correspondet Iovi qui est calidus & humidus: & est principium vitæ.

Vbi sciendum quòd in quibusdam mulieribus est major dolor quã in aliis, quia in quibusdam accidit quod fœtus quandoq; pretendit manum, & quandoq; pedem, quæ omnia sunt nociva. Tunc obstetrices fœtum diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ita quod plures mulieres, nisi fuerint valde fortes, debilitantur usq; ad mortem. Accidit quandoq; etiam in partu mulieris, quod rūpitur vulva usq; ad anum, ita quod illa duo foramina unũ fiunt. Et tũc obstetrices discretæ utuntur quodam unguento, ungentes vulvam, & diligenter retrudunt matricem: quia matrix sæpe læditur & vulneratur in vulva. Et ideo necessarium est, ut in partu mulierum

habeantur discretæ mulieres, & in hoc opere expertes. Hoc autem didici à quibusdam mulieribus, quod quando fœtus prætendit caput in exitu, tunc bene valet negotium, quia tunc alia membra faciliter sequuntur, & fit partus levis.

Hic auctor ponit unum notabile, & est satis notum ex textu. Sed notandum quod quando fœtus proponit pedem vel manum, non potest bene exire, quia tunc iacet oblique in uno latere, & maxime stimulat, & tunc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quando vulva mulieris est arcta, & fœtus est magnus, tunc potest fieri ruptura usq; ad anum, & istud maxime contingit in mulierib. pinguibus, quia pinguedo earum facit strictũ & arctum meatum.

Sed circa ea quæ dicta sunt, dubitatio oritur omnibus mirabilior, scilicet unde veniat puero jacẽti in matrice nutrimentũ, cum matrix sit undique clausa? iuxta quod notandum quod fœtus est clausus in matrice mulieris, virtute naturali in tali complexione occulta. Primo inter omnia nascitur quædam vena vel nervus, quæ perforat matricem, & à matrice procedit uno tramite usque ad mammillas

Modo

Modo quando fœtus est in utero mulieris, tūc indurātur mammillæ muleris, quia tunc substantia menstrui fluit ad mammillas propter clausuram matricis, & ideo substantia menstruosa fortiori decoctione coquitur usque ad calorem albedinis, & appellant flos mulierum ideo usque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et sic illo modo decoctum mittitur per talem venam ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanquam de proprio & naturali nutrimento. Et hæc est vena quæ in exitu fœtus ab obstetricibus abscinditur in umbilico, & ideo videtur in puero noviter nato, quod umbilicus eius sit ligatus cum aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore eius per hanc venam quæ abscissa est matrice in utero mulieris, quæ vocatur umbilicus, & pendet in utero materno cum pellicula ex parte matricis annexa.

Hic auctor movet unum dubium, ut patet in textu. Nota quod secundum Aristotelem in quinto Metaph. tunc ista vena & umbilicus debent esse adnascentia, vel cōnascentia quia matrix mulieris, & umbilicus pueri coniunguntur, mediante illa vena, ita quod cibus transit à mammillis mulieris ad umbilicum, mediante illa vena. Nota, quod umbili-

cus directe est in medio corporu, in homine bene formato, & mediante ipso cibus aequaliter inflatur omnib. membris à mammillis mulieris. Et dicitur umbilicus ab umbo, onis, quod est media pars clypei, & ycos custos, quasi custos umbonis medii in corpore.

Item dubium est, quare in mulierib. mammillæ sunt supra, & in aliis animalib. infra. Dicendum quod duplex est causa, Prima si mãmillæ mulierũ essent infra, impedirent transitum, ideo natura sagax sic ordinavit. Sed vacca, capra & alia animalia habent quatuor pedes, ideo mammillæ nõ impediunt transitũ. Secunda causa, quia in mulierib. à corde dependet calor, & ille calor extendit se usq; ad mammillas, ideo habent eas in pectore iuxta cor. Sed in brutis maxime dependet calor ab hepate, & ideo influitur calor ad mammillas, ideo sunt infra, & ideo sic etiam melius mulgentur & lactantur à fœta. Sed dices quare viri non habent mammillas? Ratio est, quia viri non patiuntur menstrua, & nõ nutriunt pueros, ideo non est necessarium. Sed habent summe parvas, sicut mulieres habent testiculos valde parvos. Sed dices, utrum melius valerent parvæ mammillæ quam magnæ? Dicendũ est quod mediocres sunt melius valentes, unde

magnæ

magnæ non sunt utiles, quia in ipsis est calor diffusus hinc inde, & non habent multum de calore & ibi mala est digestio. Etiam parvæ nõ valent, quia ibi est modicum nutrimentum.

Item nota quod fœtus in utero materno secundum nutrimentum disponitur, & ideo mulieres imprægnatæ prohibentur, ut caveant se à fortissimo potu, sicut forte vinum, quia non possunt bene digerere illum fortem potum, & potus fortis non competit fœtui, cum adhuc ipse sit multum tener & debilis.

DE MONSTRO IN NATURA.

CAPUT VI.

Sicut dicit Aristoteles secundo Physicorum, quod sicut peccatum est in natura, sic etiam in arte. Cuius declaratio ad præsens negotium multum valet & ad manifestationem intenti, in quantum nunc expedit. Vnde sciendum quod monstra sive peccata in natura vocantur illa individua alicuius speciei, quæ in aliqua parte corporis cursum communem illius speciei excedunt, sicut contingit videri in hominibus habentibus nisi unum pedem, vel tantum unam manum, & sic de a-

liis notandum est autem quod istud miraculum quod Philosophi monstrum naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex superabundantia. Ex diminutione vero contingit pluribus modis. Primo modo diminutio attribuitur materiæ in se, & tunc cum membra principalia primo puero debent formari & ordinari, natura sagax & ingeniosa facit ut completius potest & ea quæ sunt principalia format, & istis formatis, & dispositis ad formationem cæterorum membrorum studet, & ibi ex materia quam habet facit quod potest, & format partẽ diminutam quando diminutio est in materia, & ideo contingit error, & ideo contingit caput aliquando esse maius vel minus quam natura requirat illius individui particularis sic generati, quia si diminutio in materia parti præjacenti formatione non obfuisset, caput sic formatum sub diminutione materiæ esset proportionabile naturæ individuæ in se & in omnibus aliis membris, & illud etiam de aliis principalibus concludi potest, cum istis principalibus debetur ordo, ut Philosophi naturales, & medici testantur. Alio quidem modo diminutio materiæ attribuitur parti alicui generandæ specialiter.

Hic auctor exequitur intensum suum de modo generandi monstra in natura & adducit similitudinem, & vult quod natura assimilatur arti, quia sicut aliquis artifex primo format & ædificat bonum fundamentum, postea studet ædificare super illud fundamentum. Sic similiter natura prius membra principalia & magis necessaria format scilicet cor, hepar, cerebrum & testiculos, & postea minus principalia, scilicet manus, pedes & brachia, & sic si defectus est, in materia tunc melius est esse magis principalia quam minus principalia. Nota quod duplex est natura, quædam intendens, alia producens. Modo natura intendens nō errat, quia quod melius est semper intendit. Sed producens quandoq; errat, quia quod melius est non semper intendit. Sed producens quandoq; errat, sed hoc ex parte materiæ abundātis vel deficientis, ita quod monstra fiant secundum defectum materiæ. Et hoc dupliciter, aut secundum quantitatē discretam sic quandoq; unus generatur cum uno pede, vel cū quatuor digitis in una manu. Aut secundum quantitatem continuam, sic generatur aliquis cū nimis magno capite, vel cū nimis magna manu. Si vero per abūdātiā fuerit hoc etiā dupliciter aut secūdū quātitatē discretā sic quādoq; generā-

tur homines habentes duo capita; vel sex digitos in una manu, & sic de aliis: aut secundum quantitatem continuam sic generatur aliquis cum maximo capite, præter cursum communẽ illius speciei. Nota quod monstrum dicitur eo quod monstrat se videntibus, quia omnes diligimus videre monstra, propter admirari. Vnde monstra sunt sic intenta à natura per accidens et nõ per se: unde si natura non posset producere quinq; digitos in manu, producit quatuor vel tres, secundum exigentiam materiæ illius. Sed dices quare tunc fiunt monstra? Ad hoc dicunt Philosophi quod fiunt ad exornationem universi. Nam dicunt, sicut diversi colores in pariete existentes decorãt ipsum parietem, sic etiam diversa monstra ipsum universum exornant mundum. Item monstra etiam maxime fiunt per influentias cœlestes, quia quandoque regnat specialis constellatio, & ab illa diversa figura influuntur. Vnde expertum est, quod generati sunt duo gemelli tam vicini vel ramifici in dorso, habentes distincta capita vel membra, & distinctas manus, et non pedes, &c.

Iuxta quod notandum quia secundum intentionem Philosophi, omne mixtum consurgit ex quatuor elementis, & ideo quod est naturæ igneæ, cadit in suum simile, & quod est

de

de natura terræ cadit in ſuum ſimile, & ſic de aliis, Ex iſto aliquis crederet & opinaretur me velle dicere quod elementa formaliter eſſent in mixtis hoc enim eſt contra intentionem philoſophi 1. de Generatione, ubi vult quod ſolum virtualiter ſint in mixtis: modo ex iſtis poſſibile eſt aliquando ſemen habere proportionem diminutam ex parte alicuius impedimenti ſpecialis, & ſi ex parte terræ fuerit, contingit diminutionem fieri in oſſibus, eo quod ex terra radicaliter formatur & ſic de aliis. Contingit etiam aliquando diminutio corporis individui generi, cum uno pede, aliquando ſine brachiis, aliquando unius digiti, & ſic de ſimilibus. Si vero ex altera parte miſcibiliter eſt, tunc poſſibile eſt in ſimili parte generari. monſtruoſitatem apparere, ut frequentius cõtingit in his, qui habent octo digitos in manibus, vel in pedibus, vel duo capita, vel aliquod aliud.

Hic auctor declarat dictum ſuum ſecundũ intentum Philoſophi 1. de generatione. Nota quod auctor eſt iſtius opinionis, quod elementa maneant in mixtis virtualiter, ita quod ex elementis corruptis generatur forma mixti, in qua reſervãtur qualitates elementorum, ſicut videmus in mellicrato, quod eſt mel, & vir-

tualiter, sed non formaliter. Illud probatur, elementa sunt contraria: illa autem quæ sunt contraria, in eodem fundari non possunt, ut est mens Arist. in 4. Physico. & auctoris sex principiorum, scilicet Gilberti Porretani. & Aristot in Postprædicam. & Petri Hispani, & Boeti in libro de divisionibus. Item elementa sunt corpora distincta non compatientia se in qualibet parte mixti, ideo virtutes earum manent.

Est igitur notandum quod monstruositas non solum ex parte diminutionis materiæ accipitur, vel contingit, sicut jam dictum est, sed etiam aliquando ex malitia matricis, quæ si fuerit lubrica & vitiosa, vel malitiosa, totum semen non retinebit, sed dispergit aliquando antequam totum semen in massam colligitur, tunc vi occupatur, matrix clauditur, & sic modicum seminis recipitur à quo debet formari fœtus & illud habet speciales modos sub se, qui plures sunt. Sed de his narrare longum esset & ideo hæc omittantur, & quando isti modi contingunt, tunc & diminutio effective à matrice procedit. Quidam verò procedunt ex parte coitus cum fœmella sic quod ad monstruositatem multum operatur inordinatus coitus, ex eo quod aliquando masculus

est.

est in coitu cum fœmella, si tunc masculus tẽpore coitu inordinate jacet cum fœmella, monstrum facit in natura. Narratur enim de quodam qui lateraliter jacuit super fœmellam tempore coitus, & fœmella generavit puerum in uno latere curvum, & in pede claudum, & causa huius ex inordinatione coitus processit.

Hic auctor ostendit alium modum monstrorum sive monstruositatis. Vnde matrix quamquam est causa monstruositatis, ut si fuerit lubrica. Vnde lubricum dicitur illud quod vix potest retineri, sicut anguilla vel aliud tale. Item coitus inordinatus & vehemens maxime est cavendus, propter fœtum debite producendum, ne semen perverse recipiatur in matrice. Et nota pro tanto coitus stando est irregularis in natura, quamvis rudes non curant, quia semen ita debite recipi non potest sicut debet. Ex illo patet quod multa sint peccata, quæ non solum peccant in lege, sed etiam in natura, quia natura debite & regulariter intendit producere.

Peccatum verò natura aliquando contingit ex superabundantia materiæ quæ diminutioni opponitur, & illud habet in se multos ca-

sus.

ſus ſive modos ſpeciales. Quando enim ſuperabundantia materiæ eſt in omni parte ejus, vel ſecundum exigentiam naturæ & ſecundum eius formam, & ſic multæ tortuoſitates & tumores apparent in membris & huius eſt ratio, quia ſi natura abundat in parte ſeminis deputati ad corpus vel ad caput, tunc neutra facit illud quod naturaliter poteſt, ſcilicet aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum unus multum major eſt alio: & ſecundum cõmunem curſum, & aliquando facit gibboſum in pectore, aliquando in dorſo.

Hic auctor oſtendit quomodo ex ſuperabundantia materiæ fiunt monſtra. Vbi valet pro ſententia, ſi ſemen nimium in abundantia ſit infuſum, & quia matrix eſt clauſa, & quia tunc eius tota materia tranſmutatur in materiam fœtus. & ſi tunc pars ex qua debet fieri caput fœtus eſt nimis abundans, tunc fiunt duo capita vel tria, & ſic de aliis partibus aliis membris deputatis.

Sed in omnibus iſtis mirabilior eſt iſte caſus & effectus, quem Albertus recitat, de uno, cui nata fuerunt duo membra libidinis; unũ ex parte viri, aliud ex parte mulieris, ita quod potuit ſuccumbere, id eſt, ſubjacere, & incumbere,

bere, id est, active coire. Et causa huius originaliter trahitur ex superabundantia materiæ, quia materia fuit principium sufficiens generandi utrumque membrum. Ex superflua autem parte seminis ex qua talia membra solent generari, recitant Avicenna & Albertus, ut patebit in textu inferius.

Hic ponit mirabilem eventum de hermaphroditis, & dicit Albertus de Hermaphrodito, qui utrumque membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodammodo in seipsum sed respectu alterius : & hoc provenit ex eo, quod materia fuit tanta, quod virile membrum fieri potuit, Et membrum virile est semper superius, & fœmineum inferius. Sed dicis quare natura non producit duo membra virilia, & duo fœminea? Ratio est, quia natura de contingentibus facit quod melius est, sed melius est sic ordinari, quia alterum semper superflueret, si faceret duo virilia, quia quicquid unum faceret, hoc etiã alterũ. Præterea sæpe accidit, quod generatur gallina, quæ habet membrum indispositum ad coitum, ita parvum sicut gallus, & illud provenit ex defectu materiæ. Item si contingat quod generatur fœmella sine apparentia membri muliebris, tunc pellicula est supra

præposita, quam oportet removeri. Nota, quod si hermaphrodita magis apparet in specie viri, sic tenebit in tali specie. Si autem in specie fœmellæ, tunc iterum se sic tenebit. Et non licet sibi ambo opera exercere secundum præcepta legis.

Et nota secundum Avicennam, si semen cadit in latere sinistro matricis, generatur fœmella: si in dextro, generatur masculus: sed in medio Hermaphrodita, participans naturam utriusq;, scilicet masculi & fœmellæ, Et à viro tãquam à digniori recipit speciem secundum naturam, licet hæ naturæ fiant in ipso. Recitat enim Albertus quod sicut quædam talia monstruosa corpora contingunt, sic etiam spiritualia. Dicit enim de duobus gemellis, quorum unus habuit in dextro latere virtutem, ut ubicunque portabatur à parte illius lateris, aperiebantur omnes seræ & clausæ. Et alius habuit virtutem in sinistro, quod ubicũq; portabatur, erant clausæ quæ prius fuerant apertæ. Et loquor de apertione & clausura serarum in ostiis domorum. Et causa huius non provenit ex materia, sed ex speciali constellatione cœli, non solum ex constellatione speciali, sed etiam ex speciali materiæ dispositione ad talem effectum, quia actus activorum sunt in mate-

ria bene prædispoſita, vel in patiente diſpoſito, ut dicitur ſecundo de anima.

Hic auctor ponit unum notabile, ut ſatis patet in textu. Nota, in latere dextro eſt maior calor quam in ſiniſtro. Cor enim iacet in ſiniſtro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur maſculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis eſt fortior & vigoroſior quam ſiniſtra. Vnde à dextro fit motus, ſecundo de cælo. Vnde dexter pes eſt modice maior ſiniſtro. Similiter de manu dextera, & ſic de aliis. Alio modo patet, quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorſo. Quia quãdoq; contingit ſemen recipi in duabus cellulis matricis, & tunc poteſt contingere quod pellicula dividens cellulas corrumpatur, & tunc coniungunt illa duo ſemina ſe invicem dorſo, & habent diſtincta capita, & diſtinctas manus, & diſtinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominib. Nota, quod virtus cæleſtis mirabiliter operatur, & occulte in inferioribus. Vnde poßibile eſt de duob. gemellis, quod virtus cæleſtis reſpicit gemellum in latere dextro, ſecundum talem virtutem ſecundum quam influit ſibi virtus aperiendi ſeras ſine contactu, quia iſta pars dextri lateris forte alterat aerem, & ille ultra ſeram, uſque ad a-

pertio-

pertionem. Et qui ſic ſe habent ſæpe ſunt fures, quia ſeras poſſunt aperire. Nota, diverſitatis eſt hæc cauſa, quia ſecundum quod virtus cœleſtis invenit materiam diſpoſitam, ſic operatur illam.

Et nullus credat quod quædam dicta ſunt ficta, quia in ſimili contingit videri in lapidibus quibuſdam, in quos ſpecialis conſtellatio agens imprimit ſpeciem & formam hominis vel alterius ſpeciei, ſecundum exigentiam agentis, ſicut viſum eſt ſæpe quando lapides dividuntur, quod fit ex conſtellatione ſpeciali. Et non eſt mirum in gemellis, cum etiam in quibuſdam aliis accidat, ubi eſt poſſibile invenire: & omnes modi ſpeciales in monſtris poſſunt reduci ad duos modos principales, ſcilicet propter inobedientiam vel inſufficientiam materiæ, ſecundum Avicennam in ſecundo Metaphyſicorum & Ariſtotelem tertio Meteororum. & per inobedientiam intelligo indiſpoſitionem, quando materia non eſt bene diſpoſita, ideo non obedit agenti, & per inſufficientiam intelligo diminutionem vel impedimentum ex parte matricis.

Hic auctor reſpondet tacitæ quæſtioni dicens. Diceret ergo aliquis, hæc ſunt ficta quæ ponuntur hic, & ideo non credantur.

Nota

Nota quod hæc possunt fieri, mediante enim virtute cœlesti in lapidibus multiplex est virtus, unde Albertus recitat, quòd in Colonia in quadã fenestra vidit quendã lapidem habentem speciem regis, & tunc debet nasci magnus rex, unde in multis lapidibus vultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diversæ medicinæ. Vnde si quis Sole exeunte in piscibus insculperet speciem piscis in lapide, ille posset cõvocare omnes pisces in aqua, hoc est tempore determinato. unde Hali in Centiloquio Ptolomæi recitat diversa signa & miracula, de inscriptione, seu sculptione lapidum.

Et si quis diceret & argueret sic, Si monstra possent fieri, sequeretur quod natura posset privari fine, quia semper intendit agere regulariter. Dico secundum Avicennam, quod nõ semper possibile est ex parte particularis naturæ omnem materiam ad suum finem amoveri, nec est concedendum quod privationes suarum actionum habeant fines, & ideo de ægritudine & morte non est instantia, quia hæc nõ sunt intenta à natura particulari, sed ab eo qui hanc regit, & illa appellata est intelligentia, secundum manifestationem philosophorum, qui digne locuti sunt de natura. Et tantum de his dictum est.

Hic auctor ponit obiectationem seu instantiam, & solvit in textu. Pro quo nota quod regulariter intendens producere, potest impediri per naturam particularem, & ideo patet quod monstra non sunt intenta à natura, nisi vel per accidens. Item nota, natura particularis non intendit fines privationum, quia videt melius esse quam non esse, Sed Deus & natura cœlestis sciunt omnia optime disponere, & vocatur intelligentia non errans. Vnde ex primo de cœlo, omnis mors, corruptio, ægritudo, infirmitas sunt præter naturam.

DE SIGNIS CONCEPTIONIS.

CAPUT VII.

FInito sermone nostro, in quantum sufficit de generatione & formatione fœtus, & penes quem modum & pluribus aliis materiæ incidentibus. Vt tamen præsens doctrina magis complete habeatur, notãda sunt signa conceptionis in muliere quæ sunt plura. Primum est ex parte coitus. Si enim mulier quando fuerit in coitu cum viro, post coitum sentit frigus, & dolorem in cruribus, signum est quod concepit. Secundum signum si mulier

lier paucum ſemen emittit vel nullum, ſi-
gnum eſt quod concepit.

Hic auctor determinat de ſignis conceptionis Ratio primi ſigni eſt, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis concurrit ab ipſa pro formatione fœtus, ideo relinquitur frigus in membris. Et hoc videmus in ſimili, quia quando homo comedit, poſt hoc patitur frigus, quia calor naturalis tranſit ad ſtomachum alterando cibum: ideo non eſt ſtudendum poſt prandium, ſed prius modicum labora ut calefias, & ſic digeſtione confortata ſtudeas, quia tempore ſtudii ſpiritus vitales concurrunt ad cerebrum, ipſum iuvando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habent in ſtomacho humores groſſos, quos calor naturalis intendit digerere, & vadit ad ſtomachum, ideo patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à ſtomacho, patiuntur magnum calorem. Et iſtius ſecundi ſigni doctor aſſignat rationē, quia matrix clauditur, & non permittit ſemen tranſire & recedere. Nota, quod iuvenes mulieres, quæ maximè delectantur in ipſo coitu, poſſunt ſemen emittere & concipere, ſed hoc non eſt de ſenioribus. Item tempore coitus conceptionis natura retinet ſemen ab intra, ut non egrediatur, & hoc propter fœtum.

Aliud ſignum ſi vir in coitu ſentiat virgam ſuam attrahi & ſugi quadam clauſura ex parte vulvæ mulieris.

Ratio iſtius ſigni eſt, quia quando mulier concipit, tunc vulva ſugit quaſi virgam virilem, & propter delectationem matrix comprimitur, & quaſi claudit virgam virilem.

Aliud ſignum, ſi mulier poſt coitum appetit cõtinue coitum, hoc eſt verum in quibuſdam, quia quædam mulieres ſunt, quæ magis concupiſcunt quando non concipiunt, ut viſum eſt in vna quæſtione.

Circa quintum nota quod poſt impregnationem menſtrua inſtigant ad coitum, & maximè delectationis memoria, quam prius habuerunt in coitu.

Aliud ſignum ſi menſtrua non currunt poſt coitum, ſecundum modum ſolitum, & fit titillatio in ore matricis, ſignum eſt quod mulier concepit.

Ratio iſtius ſigni eſt, quia quando mulier concepit, tunc menſtrua convertuntur in nutrimentum fœtus, ſcilicet in lac, & fit titillatio in ore matricis propter calorem, & tunc dolor in cruribus, quia ſpiritus ſunt clauſi in matrice, qui tranſeunt ad crura, & vegetant crura.

Item aliud ſignum, ſi color faciei ultra modum

dum solitum est mutatus. Vnde libenter solent esse rubeæ post conceptionem gratia caloris. Item si aliena cibaria concupiscunt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora seu cerasa, signum est conceptionis.

Causa huius signi est, quia post conceptionem multi humores grossi indigesti ascendunt cerebrum. & illi moventi appetitum aliquorum similium, quia si sint calidi humores, tũc appetunt carbones, si sint valde frigidi & humidi illi humores, tunc appetunt pira aut poma non matura, aut similia, quia omne simile plaudit suo simili, &c.

DE SIGNIS AN VIR VEL FOEMINA SIT in utero.

CAPUT VIII.

Videnda sunt nunc signa utrum masculus vel fœmella sit in utero. Et hæc sunt signa vera quæ sequuntur. Tempore conceptionis masculi, color faciei est rubeus & levis motus.

Hic auctor ponit sex signa in numero, utrum in utero masculus sit conceptus vel fœmella. Ratio illius primi signi est, quia color rubeus

est signum magni caloris, & si est calor magnus in matrice, tunc virtus est sufficiens ad masculum, & tunc mulier leviter movetur, quia calor est principium motus.

Aliud signum, si venter tumescit in dextera parte, & rotundatur, signum est masculi.

Ratio illius secundi signi est, quia in dextera parte iacet masculus, tanquam in parte fortiori & calidiori; & tunc venter rotundatur, quia extenditur & ampliatur.

Aliud si lac fluens de mammillis est spissum & bene digestum, ita quòd si ponatur super aliquod corpus bene tersum, non dividatur, sed partes constabunt, & non fluent: signum est masculi.

Causa huius signi est, quia illud lac calor induravit & compressit inspissando. Vnde calor habet multa opera, facit enim rem duriorem & subtiliorem, & corrumpit humanum, & inducit siccum.

Aliud, si tale lac mulieris impraægnatæ, vel gutta sanguinis ipsius à dextro latere extracta ponatur ad fontem clarū, vel ad urinā ejus, si petit fundum directe hoc est perpendiculariter, signum est masculi. Si verò supernataverit, signum fœmellæ erit. Similiter si dexteram mammillam habet grossiorem, signū est ma-

ſculi. Si verò ſiniſtram, ſignum eſt fœmellæ.

Cauſa huius quarti eſt, ſi petit fundum directe hoc eſt ſignum quod bene eſt induratum & inſpiſſatum à calore naturali. Vnde perpendicula eſt linea latomorum recta cum qua perpendunt & conſiderant longitudinem rei, & conſtituunt duos angulos rectos ſuper baſim, ſuper quam cadunt.

Item ſal poſitum ſuper caput mammillarum non liqueſcens ſignum eſt maſculi.

Cauſa huius quarti ſigni eſt, quia ſi mammillæ ſunt calidæ, tunc ille calor facit conſtare ſal. Vnde ſal gratia caloris conſtat in partibus. Vnde ſal generatur ex aqua groſſa & multum bullita, ita quod ſpecialis aqua eſt ad ſal. Vnde calor ignis extrahit de aqua ſubtiliores partes & illas partes facit exhalare, & tunc ibi remanent partes terreſtres humidiores & groſſiores, & ille per calorem conſtat. Et huius ſignum eſt, quod tempore pluviali ſal liqueſcit in ſcutella, Vnde 4. Metaphyſic. dicitur, Si ſal debet reſolvi in materiam & formam primam, reſolvitur in aquam, & ſic diſſolvitur. Ideo ſi ſal ponatur ad ignem, incipit corrumpi, & ſalire, quia contrarium invenit.

Signum aliud, ſi mulier prius movet pedẽ

dextrum, signum est masculi. Et contrario modo se habet si fœmella est concepta, tunc mulier est gravis & pallida, & venter est oblongus, & in sinistra rotundus, mammilla in sinistra parte nigrescit, & lac ejus nigrum erit, indigestũ, lividũ, & aqueũ, & fusum supra corpus positũ, dividitur pars ejus apertè, & positum supra fontem, vel vrinam, natat, & sic de aliis. Item si dolor est in sinistra parte, semper est fœmella, si vero in dextra masculus est. Item aliud experimentum quod scio esse verum & expertum, si aliquis scire velit utrũ mulier sit prægnata vel non, det ei bibere mellicratum si tunc senserit punctiones circa umbilicum, concepit, si autem non senserit, minimè concepit. Mellicratum autem vocatur potio quæ fit ex aqua & melle, & fit per hunc modum, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & unum de melle tali proportione, & misceantur in simul, & detur mulieri ad potandum in introitu lecti, vel statim post. Et fortè mulieres astutæ dicerent oppositum, & ergo quando aliquis vult experiri, non debet dicere de imprægnatione. Et si ipsa conqueretur dolorem capitis, vel alterius partis, ut sæpe solent facere, tunc homo debet semper dicere illud valet contra talem vel talem dolorem, & sibi illum

illum potum dare, & tunc de mane debet dicere, non doluisti in aliqua parte ? & si circa umbilicum dicunt esse, judicium conceptionis in isto judicatur : si vero non, tunc non cõcepit. Sed quædam mulieres sunt astutæ & considerantes illud sophisma, nolunt dicere veritatem, sed semper alio modo quam se habent in veritate.

Hic auctor ponit bonum signum simplicis conceptionis, & experientiam veram, quæ patet in textu. Vnde nota, quod ratio istius experimenti est, quia mel obstruit nervos & venas, & ex isto generatur dolor circa umbilicum.

Item illud dulce non est sanum, quia omnis pinguedo dulcis est mala, & piscium est pessima propter viscositates. Vnde dulce supernatat in stomacho: sed quia tunc calor stomachi propter fœtum est debilis, ideo sumpto mellicrato mulier dolet circa umbilicum.

DE SIGNIS CORRVPTIONIS VIRGINITATIS.

CAPUT IX.

Post hoc notanda sunt signa corruptionis castitatis. Iuxta quod notandum quod

aliquando virginis graviter corrumpuntur, ita quod earum vulva multũ ampliatur, quia membrũ virile est nimis magnum & ineptũ, sic quod mulier tam amplam acquirit vulvã, ita quod vir sine dolore sui membri coit, & tũc prius est corrupta, & hæc est causa quare juvenes mulieres, cum primo corrumpunrur, dolent pro tempore in vulva, quia ampliata est ad coitum disposita. Alia autem causa coadjuvans, quia est quædam pellicula in vulva & vesica quæ corrumpitur. Et quanto plus coeunt, tanto plus in tali ludo fortificantur.

Hic auctor prosequitur de signis corruptæ castitatis, & satis patet in textu. Sed extra textum aliud est signum quod vulva virginis semper est clausa, sed mulieris semper aperte stat, ideo virgo altius mingit quam mulier. Nota si vis experiri, utrum virgo sit corrupta, pulveriza fortiter flores lilii crocei qui sunt inter flores, & da ei comedere de illo pulvere: si est corrupta statim mingit. Item fac eam mingere super quandam herbam quæ vulgo dicitur malne papel de mane, si sit sicca, tunc est corrupta. Vel accipe fructum lactucæ, & pone ante nares eius, si tunc est corrupta statim mingit.

DE

DE SIGNIS CASTITATIS.

CAPUT X.

SIgna castitatis sunt hæc pudor, verecundia, timor, cum casto incessu & loquela, cum despectu applicans se viris & virorum affectibus, sed quædam ita astutæ inveniuntur, quod omnib. istis obviare sciunt, & tunc, homo convertat sed ad urinam, quia urina virginum est clara & lucida quandoq; alba, quandoq; glauca. Si vero fuerit aurei coloris, clara & ponderosa continet animi jucundi signum, id est, appetitum, & hoc est verum in non corruptis. Corruptæ enim mulieres habent urinam turbidam, per fracturam pelliculæ præcedentem, & sperma viri apparet in fundo urinæ talis mulieris: sed in menstruosis urina est sanguinea, & in tali mense quando patitur habet oculos aqueos & est alterius coloris in facie, & abominationem patitur in cibo. Et ideo sibi quisquis caveat ne coeat tunc cum eis, quia nocivum est. Vnde prudentes mulieres sciunt tunc custodire se, & separantur à viris per tempus fluxus menstruorum.

Hic auctor exequitur de signis castitatis. Nota, quod urina virginum est clara, quia ipsæ sunt calidæ, & bene digerunt, & ideo urina pertransiens per loca digestionis sumit ibi colorem, unde coloratur in renibus. Sed debet capi urina post somnum primum, quia tunc facta est digestio, & debet videre quod urina per accidens non sit variata scilicet morbo & nutrimēto grosso. Nota, quod in urina sunt tres regiones, scilicet superior, ubi considerantur membra superiora, scilicet cerebrum, & caput. Secundo in medio, ubi considerantur membra media, scilicet renes & cor. Sed tertia est inferior, ubi considerantur testiculi, lumbi, & matrix. Idem dicit litera sperma semper apparet in fundo, propter suam gravitatem. Nota, quod quando mulier est menstruosa, tunc humores ascendūt ad oculos, quia oculus est pars porosa corporis, & citò passibilis, & tunc mulier pallet in facie, & ipsa patitur abominationem cibi, quia non cupit propter infectionem cerebri & olfactionem. Et tunc est nocivum cum eis coire, quia pueri qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum, & ad lepram, quia talis materia est valde venenosa.

Est autem notandum quod mulieres anti-

quæ

quæ in quibus menſtrua fluunt, & quædam in quibus menſtrua ſunt retenta, ſi inſpiciūt pueros in cunis jacentes, intoxicant oculos eorum viſu, ut ait Albertus in libro de Menſtruo. Cauſa hujus in mulieribus apparet quibus menſtrua fluunt, quia ipſe fluxus ſeu humores qui moventur per totum corpus, primo inficiunt oculos, & oculis infectis aër inficitur, & tunc, aër ille inficit puerum. Et illud eſt de intentione Philoſophi in libro de Somno & vigilia Cauſa autem quare antiquæ mulieres quibus non fluunt mēſtrua inficiunt pueros, eſt, quod retentio mēſtruorum facit abundantiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres ſunt deficientes in calore naturali, maturante & digerente talem materiam, & præcipue pauperes, ſic quod nutriuntur à cibo & nutrimento groſſo, quod operatur ad talem materiam infectam. Et ille mulieres plus inficiuntur, quia menſtruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipſarum.

Hic auctor ponit quoddam notabile, & patet manifeſte in textu. Nota quod humores mali exeunt per oculos potius quam per aliud membrum, quia oculus eſt aqueus, ex ſecundo de Anima: quod patet, ſi comprimitur, lachrymatur, & ideo mulieres multum lachrymantur,

tur, quia habent multum de humido, quod petit exitum. Et quando oculus est infectus, tunc inficit aerem tangentem oculum, & ille ultra inficit aerem propinquum, ille aer iterum alium aerem, donec pervenit ad obiectum, & ibi fit reverberatio mali humoris, & ibi primo operatur, quia omnis actus fit cum resistentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia si non, tunc solum mulier inficeretur secundum unam differentiam loci paßionis, & non secundum omnem. Nam pueri sunt debiles & teneræ naturæ, ideo facile intoxicantur. Toxicum est venenum quod fit de taxo, de tali arbore amarißima, ex cuius succo gustato, aves moriuntur.

Nota quod oculus mulieris vaticinātis proiecit camelum in foveam, ita quod illa peßima mulier tantum cogitavit de malis, quod quidam humores mali generabantur in spiritib. eius, & illi exiverunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foveam. Et illo modo basiliscus inficit videntem ipsum, quia venenum emittit. Et si poneretur speculū ad quod reverberarentur humores ad locum basilisci, tunc ipsemet moreretur vel inficeretur. Nota quod si aliquis quæreret, si mulieres sunt venenosæ, quare non intoxicant seipsas? Dicendum

dum quod venenum non agit in se, sed in aliud cui obiicitur. Cum ergo mulieres naturaliter sunt intoxicatæ, ergo nõ intoxicant seipsas. Alia causa est, quia sunt consuetæ. Vnde Averrois in prologo tertii Physicorum : Quadam erant consuetæ comedere venenum, ita quod erat eorum cibus.

DE DEFECTU MATRICIS.

CAPUT XI.

AT quia dictum est de menstruo, igitur ad menstruorum locum procedamus, quod accidentia sunt circa ipsam matricem. Matrix enim mulieris sæpe patitur suffocationem, Suffocatio enim apud medicos vocatur compressio spirituum vitalium, ex vitio matricis egressa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud evenit quando matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis superveniente, tales mulieres quandoque patiuntur syncopen, id est, cordis debilitatem. Aliquando vero aliquæ vertiginem in capite patiuntur Galenus enim magnus in medicina narrat de quadam muliere, suffocationem matricis patiente, quod illa causa patiebatur

tiebatur tantum quod non potuit loqui, & cecidit ac si mortua esset, quia nullum signuũ vitæ habuit, & vocati sunt medici plures, qui videntes ipsam & causam ignorantes, dixerunt eam veraciter esse mortuam. Galenus autem superveniens, causam consideravit, & mulierem à passione illa liberavit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo quod abundat in eis menstruum corruptum & venenosum. Et ideo bonum est quod tales mulieres, quæcunq; fuerint, sive juvenes, sive antiquæ, sæpe viris utantur, ut materia talis expellatur. Et expedit juvenibus, quia in eis abundat humidum. Et hæc est causa, quare juvenes mulieres, quando incipiunt coire, multum impinguantur antequam concipiant, & curam de pueris minimè habent, quia cura (ut dicit Philosophus in secretis secretorum) facit senescere, quod non videtur in illis. Illæ enim juvenes mulieres, quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coitum, propter materiæ abundantiam. Ideo peccatum est in natura illas retrahere, & coitum prohibere ad illum quem diligunt, quamvis sit peccatum in moribus, de quo nihil ad propositum. Audivi in confessione societatis ab uno inquirere causam à me, quare hoc esset, quando ipse

do ipſe dormiret cum ſua dilecta juvencula, quòd tunc ipſe coitu finito, inveniret ventrem ſuum uſque ad umbilicum ſanguine profuſum & timuit multum & cauſſam ignoravit, & non fuit auſus ſe retrahere à juvencula, propter amorem magnum inter eos. Et ideo quandoque fluxus menſtrui prodeſt mulieri & quandoque nocet, ſecundum quod materia magis vel minus abundat. Et ille fluxus non fluit menſtruorum, ſed ſeminis in coitu propter abundantiam materiæ.

Hic auctor exequitur de expedimentis conceptionis. Nota quod ſuffocatio matricis provenit ex eo quod matrix tollitur adverſus cor, & tunc magna frigiditas ſe extendit ad cor, ſic quod cor patitur ſyncopem. Et dicitur à ſyn, quod eſt con, & copos inciſio, quaſi cum inciſione ſive debilitate cordis, & alio nomine dicitur ectaſis, & illa paſſio maxime accidit viduis, quæ prius habuerunt viros, & iam non habēt, unde menſtrua earum corrumpuntur in matrice, & generantur groſſi humores, qui in corde debilitates generant, & ideo ipſis multum valet coitus.

DE IMPEDIMENTIS CONCEPTIONIS.

CAPUT XII.

DE impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tangamus, quæ plura sunt, quia impedimentum quandoque contingit ex nimia humiditate matricis, quandoque ex nimia frigiditate, quandoque ex siccitate, quandoque propter nimiam pinguedinem corporis, quia pinguedo circumvoluta orificio matricis ipsam constringit, & non permittit semen viri intrare. Vnde cognitio hujus est de muliere, cujus renes sunt sepulti & occulti in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres, si in coitu semen recipiunt, non potest intrare matricem, & sic ejiciunt ipsum eum ejectione urinæ. Et ideo breviter, si post coitum urina talis mulieris videatur, manifestum erit si semen viri in matrice ejus sit collectum, vel non. Si sic, tunc urina ejus est immunda, propter commixtionem viri. Si vero tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit, quod urina non totaliter ejecit illud semen, quia sunt calidæ, tunc sua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita tenemas & lubricas habent matrices, quod semen

intus

intus non potest retineri. Ex multis aliis causis illud evenit, de quibus ad præsens nulla fit mentio.

Hic auctor ponit quædam notabilia, ut patet in textu Nota, quod si semẽ viri & mulieris non sunt proportionata in qualitatibus, id est, in calido & humido, tunc talis conceptio impedit principaliter, quia agens & patiens debent esse proportionata, ex secundo de Anima, sub certa harmonia, id est sub certa & determinata combinatione: unde quodlibet non agit in quodlibet, vel quodlibet non fit ex quolibet, id est, de generatione.

Est etiam notandum, quod sæpe conceptio ex parte viri impeditur, ita quòd semen ejus quod emittit est nimis tenue, sicut aqua, ita quod si matrici infunditur, tunc liquiditate sua elabitur, & quandoque accidit ex frigiditate testiculorum vel siccitate & illud semen secundum doctrinam medicinæ ad generationem est inconveniens. Sed dubiũ est cujus sit causa, an ex defectu viri, vel mulieris, juxta quod notandum quod isto modo scitur, accipiãtur duæ ollæ & in utramq; urina mittatur. Viri in unam ollam, & mulieris in aliam, & ponatur in utraque furfur tritici, & talis experimentator diligenter obstruat ollas per no-

vem dies, vel parum amplius, & si contingit ex vitio viri defectus, inveniet quosdam vermes in olla, & cacabus debet supra poni, & invenitur rana fœtida, vel cantabra fœtida. Sit vero ex vitio mulieris, invenitur in olla sua menstruum. Si ex utriusque vitio, in utraque olla aliquid prædictorum invenitur.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Nota si vis, bene examinare, accipias aliquid de spermate viri & ponas in aquam, si tendit ad fundum, signum est quod semen viri non est in defectu conceptionis. Quia est bene digestum & spissum, ideo petit fundum. Nota quod mulieres quæ sæpe coeunt propter delectationem, illæ generant fœtus debiles, debent ergo abstinere à coitu, tunc generabunt fortes pueros & homines quia semen est satis forte & unus frater potest convenienter esse fortior alio. Unde nota causam experimenti, quia si semen viri est minus tenue, tunc cito convertitur in vermes, & non habet virtutem resistentem actioni corporis cœlestis. Unde ista humiditas quæ in fundo non est densa & bene indurata cito alteratur. Nota, quod si mulier biberit salviam coctam per tres dies, tunc non concipiet in uno anno, glo. quia salvia est frigida. Item comedat apem, & nunquam concipiet. Est ergo ex illis concludo, quod mulieres sæpè

coeunt, similiter viri, propter magnam delectationem quam habent ad invicem, quia vulva in se continet magnam dulcedinem viro, sed tamē de illis non multum dico ad præsens.

Siquis igitur velit mulierem juvare, ut impraegnetur, & masculum concipiat, accipiat matricem leporis, & intestina ejusdem, & faciat desiccari, & in pulverem redigat, & illud mulier bibat temperatum cum vino, & similiter faciat cum testiculo leporis, & hoc in fine menstruorum, & cum viro suo coeat, & cōcipiet masculum. Item accipiat mulier succinctam, & stringat in lacte asinæ lanam caprinam, & liget super umbilicum ejus, donec coeat cum viro suo & concipiet. Et hoc dico remotis intercissis causis vel impedimentis aliis, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et si quærat aliquis, quæ sunt illa impedimenta? inspiciat diligenter omnia, quæ usque ad istum locum dicta sunt.. Item accipiat aliquis hepar parvi porci, & testiculos, & desiccet & etiam redigat in pulverem, & det in potum masculo & mulieri, & masculus si prius impotens fuit ad generandum, generabit, & mulier quæ non potuit concipere, tunc concipiet..

Capitulum aliud quomodo mulier debet in-

vari ut concipiat, maximè ut concipiat maſcu
dum. Nota quod matrix leporis & inteſtina ſi
deſiccantur & pulveriſantur, fiunt multum
calida, ſimiliter & hepar porci in ſe eſt cali-
dum, & ſic generabunt calorem ſufficien-
tem ad conceptionem. Nota quod illud debet
fieri in fine menſtruorum, quia tunc matrix eſt
ſicca, & quodãmodo calidior per receſſum mẽ-
ſtruorum frigidorum. Item ſunt alia experi-
menta. Mulier accipiat camphoram herbam
pulveriſatam, & bibat eam cum vino & con-
cipiet. Item, urina viri bibita, impedit conce-
ptionem Item ſi accipiat vulvam leporis, &
pulveriſet cum melle liquido, & accipiat cor
tauri, & illa pariter accipiant ebullitionem,
& ſic mulier accipiat in una ſeptimana, ita
quod uno tempore plus qu m alio tempore ac-
cipiat, & concipiet. Item mulier debet uti cali
dis & bonis cibariis, & debet quodammodo in-
ebriari & bene fricari, & debet cavere ne cru-
ra elevata ſemen impediant, ita quod debet
ſe cito labori applicare ad retinendũ, & ſtatim
poſtea dormitet, & ſine dubio concipiet.

Eſt etiam documentum obſervandum, ſci-
licet quando aliquis ſentit mulierem conce-
piſſe, non nominet in præſentia mulieris ali-
quid eſſe de variis cibariis, ad quod appetitus
mulieris

mulieris possit inclinari, nisi ei possit libidum prosequi, quia si mulier tale postularet, sed nullo modo posset haberi, haberet occasionē aboriendi propter contrariam dispositionem appetitus. Fœtus enim sic conceptus debilis redditur & extinguitur. Ideo consultum est, quādo mulieres petunt carbones vel aliquid consimile, quod eis ministretur. Vidi enim dē quadam muliere, quæ cum imprægnata fuisset, petiit poma recentia quæ cum habere nō potuit, cecidit ad lectum, & infra diem & noctem nihil gustavit, nec panem nec potum, & fuerunt circa eam juvenes mulieres & ancillæ, quæ prius non conceperant, quibus illa fuerunt occulta : & quando imprægnata petiit poma recentia, & ancillæ astantes dixerunt, non inveniuntur, loquentes inter se, quod venenosum est dare mulieri poma, quia viderant in febricitantibus consimile : & in parte illa deceptæ sunt : tunc autem illa imprægnata, ex carentia pomorum multum fuit debilitata, in tantum quod fœtus antequam ad debitum tempus pervenit, mortuus exivit, in cujus egressu illa laboravit tribus diebus & noctib. & ante egresū mulier emisit sanguinē per nares duobus diebus, & una nocte : ille vero sanguis fuit menstruosus, & signum corru-

ptionis fœtus, fuit illud. Iuxta illud Hippocratis, menstruis fluentibus impossibile est fœtũ esse sanum. Ideo vt omnia ilia pericula evitentur apud omnes impraegnatas, bonum est quod mulier in custodia habeatur, & modicè moveatur, & vt ei cibaria mollia & lenia ministrentur, & omnia juxta appetitum prosequantur.

In toto hoc textu recitato ponit autor duo documenta, & satis manifestè patent ex textu.

Sed antequam nostrum sermonem ad alia convertamus, notandum est unum notabile signum, quod fit ad cognitionem masculi in utero matris existentis, & est illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret sibi unam guttam sanguinis vel lactis de dextro latere mulieris, & infundat guttam illam aquae. Si tunc gutta petit fundum, signũ est masculi, si vero supernataverit, signum est fœmellae. Item si dextera mammilla fuerit major sinistra, impraegnata est masculo, si vero sinistra major fuerit, fœminam portat.

Hic auctor ponit secundum documentum. Et nota quod quando mulier concepit, tunc debilitatur & variatur gratia fœtus concepti in ipsa:

ipsa: & ideo quicquid cupit sibi detur, & si non tunc evenit dolor eo quod appetitus non procedit, quia voluntas delectatur in prosequendo quod diligit. Unde nihil appetit nisi fuerit animatum ex tertio de anima. Et per Commentaris Ethico patet quia voluntas est appetitus intellectus & semper est bona simpliciter, vel apparet. Unde omnia bonum appetunt, ut patet per diffinitionem boni quam dat Arist. in principio primi Ethicorum dicens, Bonum est quod omnia appetunt. Nota quod post conceptionem, quando menstruum fluit, hoc est signum destructionis fœtus, quia fœtus debet nutriri de menstruo fluente, sed si modicum fluit, hoc fit ad purgationem naturæ, ne fœtus suffocetur, hoc est commodum.

DE SPERMATIS NATURA ET DIGESTIONE.

CAP. VLTIM.

PRiusquam vero finem dictis imponamus (ut nostra doctrina subtiliter & magis complete habeatur) cum de materia

menstruorum aliqualiter dictum est transeun dum est ad materiam spermatis in viro. Sperma vero ut supra dictum est, nihil aliud est quàm superfluum alimenti, quod in substantiam rei alendæ non cedit. Iuxta quod notandum, quod medici quatuor ponunt in homine digestiones. Et dicunt quod talis est modus nutritionis, quod primo cibus masticatus in ore dirigitur ab ore ad ipsum stomachum, & ibi fit digestio prima, & ibi separatur purum terrestre ab impuro terrestri, & illud impurum dirigitur ad viscera, & ulterius emittitur per secessum. Sed purum hoc ulterius dirigitur ad hepar, & ibi fit 2. digestio. Et tunc iterum ibi separatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurū aquaticum dirigitur ad vesicam, & ulterius per micturā emittitur, sed purum dirigitur ad cor, & fit ibi 3. digestio, & separatur purū ab impuro. Impurū dirigitur ad vasa seminalia, & ex illo fit sperma in viro, & in muliere menstruū: sed purū est sanguis, & illud dirigitur à corde per magnas venas, quæ dicuntur capillares, per quas venas dirigitur sanguis ad singula membra, & in illis membris fit ultima digestio, & iterū separatur purū ab impuro, & impurum emittitur per sudores & per ungues, & consimilia. Hoc autē purū conver-

vertitur & congelatur in substantiã alimenti, ita quod tales pori qui sunt evacuati per calorem naturalem, ibi è converso repleantur, & si plus venerit quã est deperditum, tunc dicitur augmẽtatio, sed ad hoc requiruntur quatuor. Primo materia sufficiens est panis & consimilia. Secundo potus recipiens illã quartam digestionem. Tertio natura distribuens. Quarto calor naturalis cõvertens alimentum in alitũ.

Hic auctor exequitur de ultimo motivo libri, & ostendit modum generationis spermatis. Nota, quod homo est optimæ digestionis & subtilioris, quia est magni caloris, & propter multos labores digerit & consumit humidum, quia calor agit in humidũ sicut in subiectũ, & calor facit exhalare humidum radicale, ideo oportet esse restauramentũ caloris ne consumat humidum radicale, & sic mors sequeretur, quia consumpto humido radicali in quo consistit vita, nulla prosunt medicinæ, sed tamẽ notandum quod unicum individuũ per aliquã medicinã potest vivere per annũ vel amplius, sine nutrimento sicut expertũ est, sed hoc non potest fieri, nisi cursu communi. Nota quod masticatio est quedã contritio cibi facta per dentes, & sic natura ordinavit in anteriori parte dentes acutos ut bene dividant cibum sed in fine latos ordinavit propter masticationem. Versus:

Sunt hominis dētes triginta duo comedētes.

Sed de his quæ dicta sunt consurgit dubitatio quædā, utrum calor agat in ipsum humidū cōsumendo, sicut operatio caloris in eo quod calor naturalis. Pro quo sciendum, quod secūdum Aristotelem 4. Meteor cap. de operatione, quod triplex est operatio quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatum activorum. Prima operatio caloris in quantum calor habet dissolvere & exhalare & congregare homogenea, & disgregare heterogenea. Secundum patet, quia si accipitur una massa de auro & argento: & ponatur in ignem calor facit fluere aurū ab argento & ecōverso. Et sic locutus est philos. 2. de generatione, ubi dicit, quod calor determinatus agit tanquam organum, scilicet securis vel bipennis semper dissolvit conjuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor, habet in se virtutem formativam uniuscujusq; rei vel naturæ cujus calor dicitur esse naturalis, & sic in eo est virtus cœli, vel virtus motorum cœlestium, & vis seminis, cōplexionis, vel formæ illius naturæ quam format. Sicut contingit videre calore in seminis plantæ & animalis, vbi est vis quæ vocatur forma plantæ. Et eodē modo credo quod si in naturalibus quantum calor naturalis habet

dirigere

dirigere humidū, vel proportionetur sibi subjectum secundum exigentiam cujuslibet speciei. Sic ergo educit humidum ipsum consumendo, non in quantū calor, sed in quantum calor naturalis, qui in digestionem accipitur, quia in digestione accipitur illud humidum, & illa digestio terminatur ad speciē ejus, cujus est humidum, sicut ad speciem partis plantæ, vel animalis vel hominis, & hoc nullo modo faceret in quantum est calor, sed potius resolveret, totum humidum, ita quod in siccum terminaretur. Illis visis & intellectis, breviter ad propositum redeamus, & dicamus quod sperma nihil aliud est quàm superfluum alimenti, quod in substantiam rei alendæ non cedit. Et sic ex his quæ dicta sunt, manifestè apret, quæ sit definitio spermatis secundum illa quæ aliqualiter prius fuerunt ignota. Cum ergo tantum digeritur in utero præcipuè juxta tertiam digestionem, quia tunc nō totum cedit ad deperditum, sed per restaurationē mittitur, vel mutatur in cruorem sanguinis subtilis, & datur ad vasa seminalia, ubi virtute testiculorum illud etiam dealbatur & fermentatur, ideo sperma viri est albi coloris propter ultimam decoctionem quam habet ex parte testiculor. Illud idem sperma amplius emissum

ſum à viro nimium deſiccat corpus, quia virtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autem extracto & humido, fit debilitatio vitæ, & per conſequens mors. Et hoc eſt cauſa quare illi qui multum coeunt & frequenter, non ſunt longæ vitæ, quia corpora à naturali humido exſiccantur, & deſiccatio eſt cauſa mortis. Cauſa ergo ſufficiente poſita ponitur effectus ejus. Et huic conſonat quod dicit Ariſtot. 1. de longitate & brevitate vitæ, quia ſperma amplius emiſſum deſiccat corpus. Et ſubdit: Propter hoc enim mulus longioris vitæ eſt quam aſinus vel equus, ex quo genitus eſt ut fœmellæ maſculi, ſi maſculi coitivi ſunt. Et ſubdit, quod propter has paſſiones maſculi brevioris vitæ ſunt fœmellis. Eſt enim generaliter verum, quod maſculi longioris vitæ ſunt fœmellis, ſi coitivi non fuerint. Sic ergo ex intentione philoſophi patet, quod vita hominis conſiſtit in calido & humido radicaliter, quamvis in aliis inſtrumentaliter, & miniſteraliter, & ſic patet quod coitus exſiccat. Etiam patet, quod poſita cauſa conſervante effectum, ponitur & ipſe effectus. Si vero cauſa deſtrueretur, & effectus deſtrueretur. Ergo à primo ad ultimum, coitus qui amplius fit, eſt cauſa brevitatis vitæ, &c.

SE-

SEQVITVR DE MATERIA *spermatis, per venerabilem Avicennam conscriptum.*

CIrca materiam spermatis sunt quædam notanda adhuc, scilicet quod sperma viri aliquando est durum, & bene decoctum, decoctione testiculorum, ita quòd quælibet pars inest parti, in modum lactis coagulati, & illud sperma album est velut lac coagulatũ forti coagulatione: habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, non in partibus suis, sed de genitalibus vasis testiculorum. Aliter enim non expelleretur de vasis genitalibus in vulvam mulieris. Et de isto spermate generatur robustus & fortis fœtus. Et aliud semen tenue & in suis partibus fluxibile, & illud non est bene decoctum, si illud expellitur, & in matricem recipiatur, fit ex eo fœtus tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturam lactis liquidi & tenuis. Contingit enim aliquando debilitatio naturæ apud fœtum, quod caput debilitatur, & hoc quando mulieres imprægnatæ alium puerũ prius genitum, cum alio nutriũt. Causa vero hujus deliberationis est, quia ista materia de qua puer existens in utero debet pasci & nutriri, cedit in alimentum pueri prius.

us geniti, quem lactat mater, & iste casus contingit hodierna die propter inexperientiam mulierum, causam illius defectus nescientes: ideo mulieres imprægnatæ nunquam deberēt lactare pueros post conceptionem vel imprægnationem alterius pueri vel fœtus, propter causas superius enumeratas.

Hic auctor ponit dubium, & sat patet in textu. Nota quod calor in animali non facit digestionem, in quantum calor, sed in quantum est bene regulatum ab anima Et ideo peccaverũt aliqui antiqui dicētes, quod in plantis esset nutritio, & in superiori parte esset ab igne, & in inferiori esset à terra hoc non valet, quia dicit Aristoteles 2. de anima, quod si sic esset, tunc mixtum cito dissolveretur. Quid enim continent elementa in mixto nisi animam? unde anima est principium omnis actionis, sed calor sive spiritus sunt instrumenta, quia sunt in virtute animæ, & non in virtute sui ipsius.

CONCLVSIO.

His visis finem dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui nostrrm in hoc opere & in aliis illuminet intellectũ. Et de omissis peto veniam & auxilium divinæ gratiæ, à qua omnis sapientia orta est & vitą æterna. Ad quam

nos Deus omnipotens & gloriosus, cuncta gubernans atq; regens, perducat. Qui cum patre & spiritu sancto vivit & regnat; & in quo est summa securitas, tranquillitas, jucunditas, & sine fine æternitas sanctorum existat omnium per infinita seculorum secula, Amen.

LIBER AGGREGATIONIS SEV LIBER SECRETORVM Alberti Magni de virtutibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

LIBER PRIMVS DE VIRTVTIbus quarundam Herbarum.

SIcut vult Philosophus in pluribus locis, omnis scientia de genere bonorum est. Veruntamen enim operatur aliquãdo bona, aliquando mala, prout scientia mutatur ad bonum & ad malum finem, ad quem operatur. Ex quo concluduntur duo. Quorum unum & primum est, quod sciẽtia magicalis nõ est mala. Namq; per eius cognitionem potest evitari malum, & prosequi bonum. Concluditur etiam secundum eum, quod effectus laudatur propter fi-

nem. Atq; vituperatur etiam finis ſcientiæ ali-
quando non ordinatus ad bonum vel ad vir-
tutem. Ex hoc ſequitur quòd ſcientia vel ope-
ratio aliquando bona vel mala. Quia igitur
magicalis, ſeu cognitio bona eſt, ut præſuppo-
ſitum eſt, & mala aliquantulum exiſtit in ſpe-
culatione naturalium, ſecundum quod ex an-
tiquis auctoribus examinavi & percepi: imò
& egomet Albertus, ut in pluribus veritatem
inveni, & veritatem ſuppono, quo ab aliquo
ex Chyrandis libro Alchorat. Primo narrabo
de quibuſdam herbis. Poſt de quibuſdam la-
pidibus. Tertio de quibuſdam animalibus &
de virtutibus eorundem.

Elitropia.	Lilium
Vrtica.	Viſcus quercinus
Virga paſtoris.	Centaurea.
Chelidonia,	Salvia.
Provincia.	Nepta, Verbena.
Lingua canis.	Meliſophylos.
Iuſquiamus.	Roſa ſerpentina.

Prima herba apud Chaldæos vocatur Ireos:
apud Græcos Mutuchiol: apud Latinos Eli-
tropia. Cuius interpretatio dicitur ab Elyos,
quod eſt ſol: & tropos converſio, quia conver-
ſa eſt ad ſolem. Huius autem virtus mirabilis
eſt, quia ſi iſta colligatur ſole exiſtente in Leo-
ne in

ne in Augusto, & involvatur in lauri folio, & simul addatur dens lupi & feratur: nullus cõtra f. rentem poterit habere vocem loquendi, nisi verba pacifica. Et si enim aliquis furetur, & in nocte sub capite suo ponat, videbit furem & omnes eius conditiones. Et iterum: si prædicta ponatur in aliquo templo ubi sint mulieres, quarum connubium parte sui frangatur, nunquam poterunt exire de templo, nisi deponatur. Et hoc ultimum probatum est & verissimum.

Secunda herba vocatur à Chaldæis Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis vel Gallis Vrtica nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum millefolio: securus est ab omni metu & ab omni fantasmate. Et si id ponatur cum succo sempervivæ, & ungatur manus, & residuũ ponatur in aqua, & aquam intret ubi sunt pisces, ad manus eius congregabuntur, & etiam ad piscellum. Et si extrahatur, statim resiliunt ad loca propria ubi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Loromborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis virga pastoris. Herbam hanc accipe, & cum succo mãdragoræ distempera, & da cani vel alteri animali, & impraegnabitur in suo genere, & habebit fœtum in suo genere. De quo fœtu si accipia-

tur dens maxillaris, & intingatur in cibo vel potu, omnes qui inde potabunt, mox incipiēt bellū, & cum volueris delere, da eis ſuccum amantile, id eſt, valeriæ & fiet ſtatim pax inter eos. Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia naſcitur tempore quo aquilæ faciunt nidos ſuos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Iſta herba tempore quo hirundines faciunt nidos, naſcitur, quo etiam aquilæ. Hanc herbam ſi quis cum corde talpæ habuerit, devincet omnes hoſtes, omnes cauſas, & omnes lites removebit. Et ſi prædicta ponatur ſuper caput infirmi, ſi debet mori, ſtatim cantabit alta voce: Si non, lacrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iteriſi dicitur, à Græcis Vorax, à Latinis Proventalis vel Provinſa. Illa enim pulveriſata cum vermibus terræ circumvolutis, & cum ſemperviva, amorem inducit inter virum & vxorem ſi utatur illa in cibariis. Et ſi compoſitio iſtorum cum aliquantulo ſulphuris ponatur in ſtagno ubi ſunt piſces, omnes morientur. Et ſi ad os bubali ponatur, ſtatim crepabit per medium: & hoc experimentum eſt à modernis. Si iterum dicta confectio ponatur in igne, ſtatim convertetur in lividum colorem.

Sexta herba à Chaldæis vocatur *Bieith*, à

Græcis

Græcis Retus, à Latinis Nepta. Hanc herbam accipe, & misce cum lapide invento in nido upupæ avis, & frices ventrem alicuius animalis, & impregnabitur, & habebit fœtum in suo genere nigerrimum, Et si eis ponatur ad nares, statim ad terra cadent velut mortua. Post modicum vero spatium curabuntur: & si prædictum compositum in vase apum ponatur nunquam fugient, sed ibi congregabuntur apes. Et si apes submergantur, & quasi moriantur & in confectione prædicta ponantur post modicum temporis, & per spatium unius horæ, recuperabunt vitam. Nam & illud proportionatur qualitati deperditæ, & signum ab hoc est quod si muscæ submersæ in cinerib. tepidis ponantur, post modicum spatium vitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à Græcis Orum à Latinis lingua canis nunc patur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & eius matrice pone ubi vis, & post modicum tẽporis congregabuntur omnes canes villæ. Et si prædictam sub pollice pedis habueris, omnes canes obmutescent, nec poterunt latrare. & si prædictã in collo alicuius canis posueris, ita quod non possit ore attingere, semper verteretur in circuitu ad modum volubilis rotæ, donec ca-

det in terram velut mortuus, & hoc est expertum nostro tempore.

Octava herba à Chaldæis Mansesa, à Græcis Ventosin, à Latinis vel Gallis Iusquiamus dicitur. Hanc herbam accipe & misce cum Realgalis & Hermodactilis, & pone in cibo canis rabidi, & statim peribit: & si succum eius cum supradictis posueris in scypho argenteo minutissime frangetur, & si supradictum cum sanguine leporis juvenis commiscueris, & in pelle leporis conserves, omnes lepores congregabuntur ibidem, donec remotum fuerit.

Nona herba à Chaldæis Augo, à Græcis Amala, à Latinis Lilium. Si hanc herbam sole existente in leonis signo collegeris, & cũ lauri succo cõmiscueris. Deinde sub fimo tempore aliquo succum illum posueris, fient vermes. De quibus si fiat pulvis, & ponatur circa collum alicuius, vel in vestimentis suis, nunquam dormiet, vel dormire poterit, quousq; depositum fuerit. Et si prædictum sub fimo posueris, & de vermibus inde nascentibus aliquem unxeris statim inducetur ad febrem. Et si prædictum ponatur in vase aliquo, ubi sit lac vaccæ & cooperiatur de pelle alicuius vaccæ unius coloris, omnes vaccæ amittent lac suum, & hoc maxime expertum est tempore nostro à quibusdam sortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Luperax, à Græcis Esifena, à Latinis Viscus querci, & crescit in arboribus transforata arbore. Hæc herba cum quadam alia herba quæ dicitur Martegno, id est, sylvium, ut scribitur lingua Theutonica, omnes seras aperit, & si prædictũ compositum in ore alicuius ponatur, & cogitetur de aliquo, si debet accidere, corde infigitur, si autem non corde resilit. Sed si prædictum ad arborem suspendatur cum ala hirundinis, ibi congregabuntur aves bene per quinque milliaria, & hoc ultimum tempore meo est expertum.

Vndecima herba à Chaldæis Isiphilon dicitur, à Græcis Orlegonia, à Latinis Centaurea vocatur. Hanc autem herbam dicunt Magi habere mirabilem virtutem. Si enim adjungatur cum sanguine upupæ fœmellæ & ponatur cum oleo in lucerna omnes circundantes credent se esse Magos, ita quod unus altero credet suum caput sit in terra, & pedes in cœlo, & si prædictum ponatur in igne stellis lucentibus videbitur quod stellæ currant adinvicem & debellent: & si iterum prædictum cataplasma ponatur ad nares alicuius, præ timore quem habebit, fugiet vehementer, & hoc expertum est.

Duodecima herba à Chaldæis Colorio vel Coloricon à Græcis Clamor, à Latinis Salvia communiter est nũcupata. Hæc autem herba putrefacta sub fimo in vase vitreo procreat quendam vermem vel avem habentem caudam in modum merulæ, de cuius sanguine si tangatur aliquis in pectore amittet sensum, per quindenam & plus. Et si prædictus serpens cõburatur, & ponatur cinis in igne, statim fiet sonitus tonitrui horribilis. Et si prædictus pulvis ponatur in lampade & accendatur videbitur quod tota domus serpentibus repleatur. Et hoc est expertum à modernis.

Tertiadecima herba à Chaldæis Olphanas, à Græcis Hiliorion, à Latinis Verbena dicitur. Hæc autem herba ut referunt Magi collecta sole existente in signo Arietis, & coniecta cum grano Pæoniæ unius anni caducos à malo morbo curat. Et si ponatur in terra pingui, post octo septimanas generabuntur vermes, qui si aliquem tetigerunt, statim morietur. Et si prędictũ ponatur in columbario, omnes columbæ congregabuntur ibi. Et si pulvis illorum in sole ponatur, videbitur quod sol sit lividus, Si autem pulvis ponatur in loco ubi homines habitant, vel jacet inter duos amantes, statim fit lis vel malitia inter eos.

Quarta-

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur à Græcis Casini, à Latinis Melisophilos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta viridis, & cõjecta cum succo cypressi unius anni posita in pulmento, facit pulmentum videri plenum vermibus, & deferentem facit esse benignũ & gratiosum, & adversarios devincere. Et si prædicta herba ligetur collo bovis, sequetur te quocunq; ieris, & si prædicto succo corrigiam miscueris, & de tertia parte sudoris hominis ruffi, & te sub ascellis statim cingens crepabit per medium.

Quintadecima herba à Chaldæis Eglerisa, à Græcis Ysaphinus, à Latinis rosa dicitur, & est herba cuius flos est notissimus. Accipe granum eius, & granum sinapis, & pedem mustelæ, hæc suspende in arbore, & de cætero non fructificabit. Et si prędictum ponatur circa rete, congregabuntur ibi pisces. Et si magaris mortuum fuerit, & in commixtione prædicta ponatur per dimidium diem: licet tamen non acquiritur, recuperabit vitam. Et si pulvis prędictus ponatur in lampade, postea accendatur, omnes videbuntur nigri admodum satanæ. & pulvis prædictus admisceatur cum oleo olivæ & cum sulphuræ vivo, & de hoc ungatur domus sole lucente, ipsa tota videbitur flamma-

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis Quinq; folium, à Latinis Serpentina vocatur. Hæc herba apud nos satis est nota. Hæc autem herba cum folio trifolii inhumata generat serpentes rubeos & virides, de quibus si fiat pulvis, & ponatur im lampade ardente, videbitur ibi copia serpentum, & si sub capite alicuius ponatur, de cætero non somniabitur sibi.

Modus autem operandi omnium prędictorum est, ut effectus bonus sit in planeta bono, & malus in malo, id est, in horis & diebus eorum.

Virtutes herbarum 7. secundum Alexandrum imperatorem, & has quidem virtutes habuerunt ipsæ ab influentia planetarum. Cõtingit autem unamquamq; percipere virtutẽ suam à superioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni quæ affodilius dicitur. Succus eius valet ad dolorem renum & tibiarum. Et datur patientibus dolorem vesicæ, radix eius cocta parum. Et dæmoniaci vel melancholici ipsam deferunt in linteo mundo & liberantur, nec in domo patitur esse, & si ibidem fuerint. Producentes dentes pueri & eam ferent, sine dolore eos produ-

producent, & est bonum ut homo deferat secunda nocte radicem, quia non timebit,neq; lædetur ab aliis.

Herba secunda Solis dicitur Poligonia vel Corrigiola. Hæc enim herba nomen suscepit à Sole: nam est multum generans. Sic enim & hæc herba est multos faciens modos. Hanc quidem herbam alii appellaverunt Alchone, quæ est domus Solis hæc enim herba, sanat passiones cordis & stomachi. Qui attingit hanc herbam habet virtutem à signo suo vel planeta. Si quis autem succum bibit, facit eum multum coire. Et si quis deferat radicem eius, curat passiones oculorum. Et si antequam aliam habuerit passionem potaverit succum, non supervenit ei passio oculorũ. Iuvat etiam phreneticos, si eam secum deferunt in locis, id est pectore. Iuvat etiam periplomoticos, & facit eis bonum anhelitum & facit etiam ad fluxum sanguinis Melancholici.

Herba tertia Lunæ Chynostates dicitur Succus eius purgat exacerbationes stomachi, thoracis & castorem, quia ostendit se esse herbã Lunæ. Flos autem huius herbæ purgat splenes magnos & curat ipsos, quia ipse crescit & decrescit sicut Luna. Valet ad ophthalmiam, & facit

& facit acutum visum, & valet contra sanguinem oculorum. Si radicem eius tritam ponis super oculum, mirabiliter visũ clarificat, quia lumen oculorum propinquatum mysticum substantiæ Lunæ. Etiam confert malum stomachum habentibus, qui non possunt cibum digerere, bibendo succum eius: amplius valet habentibus scrophulas.

Herba quarta, arnoglossa dicitur Radix huius herbæ valet contra dolorẽ capitis mirifice, quoniã opinatur esse domus Martis aries, quæ est caput totius mundi. Valet etiã contra malas consuetudines testiculorum, & ulcera putrida & sordida, quia dom⁹ est scorpio: quia pars eius retinet sperma, id est semen quod venit contra testiculos, Valet etiã succus eius dysentericis & hemoptoicis, & ad vitia hemorrhoidarum & stomachi, dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurii dicitur Pentaphilon, à quibusdam Petadactylus, ab aliis Sepedeclinans, à quibusdam Calipendalo. Radix huius herbæ sanat plagas & duriciem, trita & emplastrata. Amplius scrophulas diluit velociter, si succus eius bibatur cum aqua. Sanat etiam farigos & passiones pectoris seu dolores si succus eius bibatur. Solvit etiam dentium dolores, & si succus eius ore teneatur, omnes

mnes oris curat passiones. Et si quis secum deferat, opus dat & auxilium. Amplius si quis vult à rege vel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ, si secum eam habeat & obtinebit quod voluerit, valet etiam in ilithasi & disuria succus eius habitus.

Herba sexta Iovis dicitur Achaton, à quibusdam Iusquiamus. Radix eius posita super bubones, eos dispergit, & observat locum à phlegmone. Si quis eam portaverit antequam ei passio superveniat, nunquam bubonem habebit. Confert etiam radix eius podagræ, dum ponitur trita super locum patiẽtis, & hæc quidem operatur virtute signorum habentium pedes, vel habentium aspectum super pedes. & succus eius si bibatur cum melle cum mellicrato, confert doloribus hepatis, & omnibus eius passionibus, quoniam Iupiter tenet hepar. Similiter confert volentib. multum coire. Est & utilis ut eam deferant secum volentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Pisteriona, quibusdam Hierobota dicitur, id est, herba columbaria & verbena. Radix huius herbæ posita super collum sanat scrophulas & parocidas & bubones colli & staphylion, id est, urinæ distilla-

distillationem & ysinon ponatur emplastrum & est comparatum passionibus istius loci. Sanat etiam scissuras & condylomata, id est, durities, quæ nascuntur inano & hæmorrhoidas. Si succus eius cum melle in aqua cocta bibatur, subtiliat ea quæ sunt in pulmone, & facit bonum anhelitum, nam detinet pulmonem. Valet etiam multum in aphrodisa, id est, coitu, quia succus eius auget multum sperma, cum quis vult coire addit ad desiderium eius, & maior virtus ipsius herbæ est, quia si quis eam portaverit, etsi multum potens in coitu. Veruntamen teneat aliquid aliud, nisi istam herbam tantum. Si quis ponat eam in domo, vel vinea vel in terris, abundanter habebit reditus. Amplius radix ipsius valet omnibus illis qui volunt plantare vineas vel arbores, & infantes portantes ipsam erunt bene disciplinati, & amantes doctrinam, & erunt læti & gaudiosi. Confert etiam posita in purgationibus, & repellit dæmones omnes.

Prædictas tamen herbas à 23. de Lunæ usque ad triginta incipiēdo collectionem ipsam levare à Mercurio per totam horam dierum evellendo fac mentionem passionis, ut rei scilicet nomina passionem vel rem propter quam ipsam colligis, & ipsam accipe herbam. Loca

tamen

tamen ipsam super frumentum, vel hordeum, & ea utere ad opus tuum postea.

Explicit liber primus.

SECUNDUS LIBER ALBERTI MAGNI, ET EST DE virtutibus lapidum quorundam.

Am cum dictum sit de virtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nunc in præsenti capitulo dicendum est de Lapidibus quibusdam, & eorum affectibus, & qualiter possunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes	Corallus	Lipercol
Obtarmius	Crystallus	Vrices.
Onyx	Chrysolytus	Lazuli
Feripendamus.	Eldotropin	Smaragdus
Silonites	Epistrites	Iris
Topazion	Calcedonius	Balesia
Medo	Chelidonius	Galeriates
Mephytes	Gagates	Draconites
Abaston	Bena	Echites
Adamas	Isthmos	Terpistretes
Agathe	Cabices	Iacinthus
		Alectorius

Alectorius	Chrisolites	Orites
Esmundus	Beatiden	Saphyrus
Amatistus	Nicomai	Saunus
Berillus	Quiriti	
Celonites	Rodianus.	

Si vis scire utrum mulier tua sit casta, accipe lapidem qui Magnes vocatur. Est autē ferruginei coloris, & invenitur in mari Indico, & aliquando in partib. Theutoniæ, in illa provincia quæ Francia orientalis vocatur. Suppone ergo lapidem hunc capiti mulieris, & si casta est, ipsa maritum amplexabitur, si autem non, statim cadet à lecto. Ad hoc autem si lapis iste ponatur super carbones in quatuor angulis domus, dico tritus, & super carbones sparsus, dormientes fugient ædes & relinquent totum, & tūc possunt fures respicere totū quod volunt. Si vis fieri invisibilis, accipe lapidem qui dicitur Opthalmius, & involve in folio lauri. Et dicitur lapis Ophthalmius cuius color nō nominatur, nam multorum colorum: & est hic talis virtutis, quod visus circumstantium excæcat vel abortat. Constantinus autem pugno clauso reddebatur per eum invisibilis.

Si vis incitare tristitias, timores, & fantasias terribiles atq; lites, accipe lapidem qui vocatur Onyx, qui est nigri coloris, & invenitur

melius genus ejus repletum albis venis, & venit de India in Arabiam, & si collo vel digito suspendatur, excitat statim tristitias in homine & terrores: & etiam in somno excitat fantasitas terribiles, & etiam lites, & hoc apud modernos est expertum.

Si vis comburere manus alicujus sine igne adhuc & fugare areticam: Accipe lapidem qui vocatur Feripendanus, qui est flavi coloris, qui si suspendatur collo alicujus curat areticam: & iterum si iste lapis fortius stringatur, statim adurit manum, & ideo leviter & suaviter vult palpari.

Si vis accendere animum alicujus ad gaudia & ejus ingenium acuere. Accipe lapidem qui Silonites vocatur, & nascitur in gremio testudinis Indici & esse varium dicitur, albo. rubeo, purpureoq; colore. Alii dicunt hunc esse viridem, &in Persiæ partibus inveniri. Et dicunt etiam hunc crescentem Luna crescente, & econverso. Et addunt philosophi antiqui quod si gestetur, confert præsentiam quorundam futurorum. Si sub lingua ponatur præcipue prima Luna una hora tantum habet virtutem. Ideo autē Luna existente decima habet hunc virtutem: in prima hora vel decima. Motus autem ordinis quod est sub lingua si co

gitetur de aliquo negotio utrum debeat fieri: an non. Si fieri debet cordi tenaciter infigitur. ita quod avelli non poteſt: ſi autem non, cor. ab ipſo reſilit. Fecerũt etiam philoſophi quod, curat phtiſicos & debiles.

Si vis ut aqua bulliens ſtatim exeat manu. immiſſa, accipe lapidem qui Topaſion vocatur, à Topaſi inſula, vel quia auri ſimilitudinẽ protendit, & ſunt duæ ſpecies. Vna eſt omnino ſimilis auro & pretioſior eſt. Alia ſpecies. eſt crocea magis ſenſibilis coloris quam ſi aurum & hæc eſt vilior. Expertum autem eſt in. noſtro tempore, quod ſi in aqua bulliente mittatur, defluere facit, quod ſtatim manu immiſſa extrahitur, & hoc fecit unus de fratribus noſtris Pariſiis. Valet etiam contra emorhoicam, & ſtimaticam vel lunaticam paſſionem.

Si vis excoriare cutim manuum tuarũ vel: alterius, accipe lapidem qui vocatur Medor à. Medorum regione, & ſunt duæ ſpecies, niger & viridis. Dicitur ab antiquis philoſophus & modernis quod ſi lapis qui niger eſt frangatur: & in aqua calida reſolutus fuerit, & aliquis manus ſuas laverit ſtatim excoriabuntur: & ſi quis ex ea biberit, perit vomẽdo ſtatim omni cura remota & auxilio. Dicunt etiã philoſophi [illegible]alet contra padagrã & oculorum cæcitatem,

ratem, & quod oculos læsos & debiles fovet.

Si vis ut aliquis non sentiat dolorē, nec cruciatum. Accipe lapidem qui dicitur Memphites à civitate quæ dicitur Memphis: & est hic lapis talis virtutis, ut dicit Aaron & Hermes, ꝙ si teratur & aqua misceatur, & detur potari illi qui deberet uri vel aliquos cruciatus pati, tantū inducit ille potus insensibilitatem, quod non sentiat patiens pœnam neq; cruciatum.

Si vis ignem perpetuum inextinguibilem facere, Accipe lapidem qui Abaston dicitur, & est coloris ferri, & quamplurimū in Arabia reperitur. Si enim lapis ille accendatur nūquam poterit extingui, eo quod habet naturam lanuginis, quæ pluma salamandris vocatur, cū modico humidi unctuosi pinguis, inseparabilis est ab ipso, & id fovet ignem accensum in eo.

Si vis devincere hostes: Accipe lapidem qui nuncupatur Adamas, & est coloris fulgentis, durissimus, ita quod non potest frangi nisi sanguine hirci, & nascitur in Arabia vel Cypro. Et si sinistro latere alligetur, valet contra hostes, & insaniam, & indomitas bestias, & venenosas, & feros homines, & contra jurgia & rixas, & contra venena & incursus fantasmatum, & quidam vocant eum Diamantem.

Si vis cuncta pericula evitare, & vincere cū-

cta terrena & habere vires cordis. Accipe lapidem qui Agathas dicitur. Et est niger habens venas albas. Est alius ejusdem speciei similis colori albo. Et tertius nascitur in certa insula habens venas nigras. Et is facit vincere pericula, & confert vires cordibus, & facit hominem potentem, placentem, jucundum, acceptabilem, & juvat contra omnia adversa.

Si vis impetrare aliquid ab aliquo. Accipe lapidem qui Alectorius dicitur, & est lapis gallinacei vel galli, & est albus ut Chrystallus, & extrahitur de ventriculo gallinacei, postquam fuerit castratus ultra annum quartum. Et ut quidam dicunt post annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quantitatem fabæ extat, ventrem gratum reddit & constantem: & sub lingua acceptum sitim extinguit: & hoc ultimum tempore nostro expertum est, & subtiliter percepi.

Si vis devincere bestias, & omnia somnia interpretari, & de futuris prophetizare, Accipe lapidem qui Esmundus dicitur vel Asmadus, varii coloris est, omne venenum extinguit & facit vincere adversarios & prophetizationem dat, interpretationem omnium somniorum & ænigmata intelligere facit:

Si vis habere bonum intellectum sensibilis,

& non

& non posse fieri ebrius: Accipe lapidem qui Amethystus dicitur, & est purpurei coloris, & melior nascitur in India, & valet contra ebrietatem, & bonū in scibilib. confert intellectum.

Si vis devincere hostes, & frugere lites: Accipe lapidem qui vocatur Beryllus, est pallidi coloris, lucis transparentis, ut lymphæ. Fer tecum & vinces omnes lites, & hostes fugabis, reddetq; inimicum mitem. In minoribus efficaciam reddit potestatem, sicut dicit Aaron, etiam dat bonum intellectum in scibilibus.

Si vis divinare de furtis. Accipe lapidem, qui vocatur Celonites, & est purpurei, variiq; coloris & invenitur in corpore testudinis. Si quis autem hunc lapidem sub lingua gestaverit, divinabit & prædicet futura. Veruntamen non habet virtutem nisi lucens prima cum fuerit accensa, & crescens monoytes in ultima descendente. Sic vult Aaron de virtutibus lapidum & herbarum.

Si vis pacificare tempestates & flumina pertransire Accipe lapidem qui vocatur Corallus, & est rubeus, aliusque albus. Et expertum est quod statim restringit sanguinem, & portantis pellit stultitiam, & perhibet sapientiam, & hoc à quibusdam tempore nostro expertum est, & valet contra tempestates, & pericula fluviorum.

Si vis accendere ignem. Accipe cristallum, & pone sub juxta circulum solis id est contra solem, & appone juxta aliquid combustibile, & statim lucente sole calido eliciet ignem, & si cum melle ponatur lac dabit.

Si vis acquirere sapientiam, & fugere stultitiam. Accipe lapidem qui vocatur Chrysolitus, & est lucidæ viriditatis, positus in auro, pellit stultitiam & sapientiam confert.

Si vis ut sol appareat sanguineus. Accipe lapidem qui Elitropia dicitur, & est viridis, similis quasi Smaragdo, & est respersus sanguineis guttis. Hanc elitropiam appellãt necromantici proprio nomine gemmam Babylonicam, quod si ungatur succo herbæ ejusdem nominis, & in vas plenum aqua mittatur, facit videri solem sanguineũ, sicut si videretur eclypsis. Cujus causa est quod totã aquã ebullire facit in nebulam, quæ inspissando aerem impedit solem, inde nisi quia rubeum in spisso colore, post modicũ recedit illa nebula rotando quasi per guttas pluviæ. Oportet autẽ ad hoc ut fiat quod sit quoddam carmen sacrum cũ quibusdam characteribus & sicut accepi, principes si divinando quædam prædicant, propter quod tẽplorum pontifices isto lapide maxime utebantur in festis idolorũ. Etjam gestatum hoc

reddit

reddit hominem bonæ famæ, & incolumen, & longæ vitæ. Dicitur autem à philoſophis antiquis quod unctus herba ſui nominis, ut prædiximus, pollet virtute, & inueniuntur plures in Æthiopia, Cypro & India.

Si vis refrigerare aquam bullientem quæ ſtat ſuper ignem. Accipe lapidem qui Epiſtrites dicitur, qui in aqua oppoſitus oculo ſolis radios ſolis igneos emitrit: & dicitur ab antiquis Philoſophis & à modernis, quod ſi ponatur in aqua bulliente, ſtatim ceſſabit ebullitio: & poſt modicum refrigeſcet, & eſt lapis rutilans & rubicundus.

Si vis effugere illuſiones omnesq; fantaſias, & omnes cauſas vincere. Accipe lapidẽ quĩ Chalcedonius dicitur, & eſt pallidus fuſcus & aliquantulum obſcurus. Si hic perforatur, & cum virtute lapidis qui Senerib dicitur collo ſuſpendatur, valet contra omnes fantaſticas illuſiones. Et facit vincere omnes cauſas contra adverſarios, viresq; corporis conſervat, & hoc ultimum expertum eſt moderno tempore.

Si vis eſſe gratus & placens, Accipe lapidem qui Chelidonius dicitur, Et eſt niger & rufus, & de ventre hirundinum extrahitur. Rufus involutus panno lineo vel corio vituli ſub ſiniſtra aſcella portatus valet contra inſaniam

& antiquos morbos & languores, contra lethargicam passionem & contra epidimiam. Evax refert quod iste lapis hominem facit facundũ & gratum, & placentẽ eum reddit. Niger autem valet contra feras, & iras, & ad finem incepti perducit negotii. Et si involvitur in foliis chelidoniæ dicitur obfuscare visum, & debent extrahi mense Augusti, & frequenter duo in una hirundine inveniuntur lapides.

Si vis esse victoriosus contra adversarios. Accipe lapidem qui dicitur Gagates, & est diversi coloris, & dicunt antiqui philosophi fore expertũ in Alcide principe, qui quandiu eum portavit, semper habuit victoriam, & est lapis diversi coloris sicut pellis capreolæ.

Si vis præscire futurum aliquod. Accipe lapidem qui vocatur Bena, qui est sicut dens à bestia, & pone sub lingua tua, & sicut Aaron & antiqui philosophi dicunt, quandiu sic tenueris, semper divinando prædices futura, nec aliquo modo errabis divinando.

Si vis ut fiat vestis incombustibilis. Accipe lapidem qui Isthmos appellatur, qui ut dicit Isidorus similis est croco, & in partibus Hispaniæ invenitur, & iste lapis flabilis est propter ventositatem in ipso rarefactã juxta Gades H rculis, & si de eo fiat vestis, nullo modo

potest

poteſt uri, ſed de igne nitet. Et hujus ſpeciei dicunt quidam Carbunculum album.

Si vis gratiam habere & honorem, Accipe lapidē qui Tabrices vocatur, & eſt ſimilis cryſtalo. De hoc referunt antiqui Philoſophi, ut Evax & Aaron, quod eloquentiā, gratiam præſtat & honorem, & cum hoc dicitur quod curat omnem hydropiſin.

Si vis fugare fantaſmata & ſtultitiam. Accipe lapidem qui vocatur Chryſolitus, & eſt idem in virtute cum aretico, ut dicit Aaron & Evax in lib. de naturis herbarum & lapidum. In auro poſitus & geſtatus fugat ſtultitiam, & fantaſmata expellit. Sapientiam conferre perhibetur, valet contra timorem.

Si vis judicare opiniones & cogitationes aliorum. Accipe lapidem qui vocatur Beratides, & eſt nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam geſtantem hilarem & gratioſum apud omnes.

Si vis habere victoriam & amicitiam. Accipe lapidem qui vocatur Nichomar, & eſt idem quod alabaſtrum, & eſt de genere marmorum, & eſt albus nitens. Et de hoc fiunt unguenta ad ſepulchra mortuorum.

Si vis ut homo dormiēdo tibi dicat quæ fecit. Accipe lapidē q vocatur quirim, invenitur

lapis iste in nido upupæ, & est lapis proditorũ.

Si volueris aliquid ab aliquo impetrare. Accipe tecum lapidem qui vocatur radianus, & est niger translucens, qui cum caput Gallorum datur comedere formicis, invenitur post tempora multa in capite galli, & est idem quod lapis tonatides.

Si vis facere quod canes neque venatores possunt nocere alicui animali quod venantur. Pone coram ipsis lapidem qui vocatur Iuperius, & statim id ad lapidem curret; Hic enim lapis invenitur in Lybia, & omnes bestiæ currunt ad istum lapidem tanquam ad suum defensorem, prohibet enim ne canes vel venatores noceant eis.

Si vis comburere manus alicujus sine igne, accipe lapidem qui vocatur unices, quem prius diximus principem apii, quod est ignis, & est ut ignis. Hunc lapidem si quis stringit fortiter, statim adurit manum, velut cõburatur igne materiali: quod est mirabile.

Si vis curare melancholicam vel quartanã in aliquo. Accipe lapidem qui dicitur lapis Lazuli, similatur enim colori cœlesti, & sunt intus corpuscula aurea: & est certum & expertum, quod curat melancholicam & quartanam

Si vis acuere alicujus ingenium, vel opes au ge-

augere ſuas, & etiam futura prædicere. Accipe lapidem qui Smaragdus dicitur, & eſt mundiſſimus, translucens, & planus vel flavus eſt melior, & aufertur de nidis frigonum & confortat & conſervat. Et geſtatus facit hominem bene intelligere, & memoriam bonam confert. Auget opes deferentis. Et ſi quis ſub lingua ſua eum tenuerit, prophetizabit.

Si vis facere irim apparere, Accipe lapidem q vocatur Iris, & eſt alb⁹ ad modum criſtalli, quadratus ſeu cornua habens: ſi iſte lapis ponatur in radios ſoli, ſtatim reflectendo facit apparere iridem in pariete vel muro, & inveniuntur plures in Sicilia, & in Æthiopia.

Si vis lapidem unum qui nunquam calefiat, accipe lapidem qui dicitur Gallaſia, & eſt habens grandinis figuram & colorem & duritiem habet adamantis. Si lapis iſte in igne ponitur fortiſſimo nunquam calefiet, & eſt cauſa quia habet poros ita conſtrictos, quia calor ingredi non poteſt corpus lapidis. Dicit etiam Aaron & Evax quod lapis geſtatus mitigat iram, luxuriam & cæteras calidas paſſiones.

Si vis ſcire utrum uxor jaceat cum aliquo alio marito. Accipe galerites lapidem ſic appellatum, qui eſt idem cum cantabre, & invenitur in Lybia & Britannia, & eſt duplici co-

loris

loris scil. nigri & crocei, & invenitur glaucus tendens ad palliditatem. Curat hydropisin, & fluxus ventris confirmat. Et dicit Avicenna, quod si iste lapis teratur & lavetur, sive lavandus detur alicui mulieri, si virgo non sit, statim urinabit: si virgo est, non.

Si vis hostes ac inimicos devincere. Accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite draconis. Et si de vivo lapis extrahatur, valet contra omnia venena. Et ferens eum in sinistro brachio omnes hostes devincet.

Si vis amorem generare inter aliquos duos. Accipe lapidem qui Echites dicitur & à quibusdam dicitur Aquileus, quia Aquilæ in nidis suis collocant, purpurei coloris est, & invenitur juxta littora Oceani, & aliquando in Persia, & in se semper continet alium lapidem qui in ipso sonat quando movetur. Fertur ab antiquis philosophis quod hic lapis sinistro brachio suspensus conciliat amorem inter virum & uxorem. Confert prægnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur valere. Et sicut dicunt Chaldæi si in cibo sit venenum: & lapis prædictus ponatur in eo, prohibet ne possit deglutiri cibus ille, & si subtrahatur, statim deglutitur. Et hoc ultimum à quodam fratrum nostrorum sensibiliter examinari vidi.

Si vis reddere hominem tutum. Accipe lapidem qui Terpistrites nuncupatur, in mari generatur, rutilans est & rubicundus. Et dicitur in libro Alchorat. quod si ante cor gestatur, hominem reddit tutum, & omnes compescit seditiones. Dicitur etiam compescere locustas, volucres, nebulas, grandines, ac tempestatem à fructibus terræ. Et est expertum à modernis Philosophis & à quibusdam fratrum nostrorum, quod oppositus radio solis, radios igneos emittit. Item quod si lapis iste in aquam bullientem ponatur, statim cessabit bullitio, & post modicum refrigescet.

Si vis ut peregrini pergant tuti. Accipe lapidem qui Iacinthus vocatur : multorum est colorum. Viridis autem est melior, & habet venas rubeas, & vult in argento collocari, & in lecturis quibusdam dicitur quod ejus sunt duo genera aquaticus & saphyrinus. Aquaticus flavus est albescens, saphyrinus autem flavus perlucens valde, nihil habens aquositatis, & hic est melior, & de hoc scribitur in lecturis philosophorũ, quod digito vel collo gestatus reddit peregrinos tutos & gratos hospitibus. Et somnum provocat propter suam frigiditatem, & hoc proprie habet saphyrinus.

Si vis servari à diversis casibus & pestiferis

morsibus

morſibus. Accipe lapidem qui Orithes vocatur, cujus tres ſunt ſpecies, una nigra, alia viridis, tertia cujus altera pars eſt aſpera, altera plana, & color ejus quaſi ferri lamina eſt, ſed viridis habet maculas albas. Hic lapis geſtatus præſervat à diverſis caſibus & periculis mortis

Si vis conciliare pacem. Accipe lapidem qui vocatur Saphyrus, qui venit ab Oriente in Indiam, & flavus eſt melior, qui non eſt tam lucidus, pacem creat & concordiam: purum & devotum ad deum animum efficit, animum confirmat in bonis, & hominem refrigeſcere facit interiore ardore.

Si vis curare virginem. Accipe lapidem qui Saunus vocatur à Sauna Inſula, mentem deferentis conſolidat, alligatus manui parturientis, impedit partum, & ipſum continet in ventre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iſte mulierem tangat.

In libro numeralium in Aaron & Evax multa ſimilia alia invenies. Modus autem agendi in his in hoc conſiſtit, ut pro effectu bono deferens ſit mundus ab õni corporis pollutione.

Explicit liber ſecundus.

Videtur dicere Iſiodorus Lycaniam habere in capide lapidem nobiliſsimæ virtutis, & est

albi

albi coloris, quemque tritum si dederis bibere stranguriosis, perfecte solvi urinam, & breviter sanat. Item solvit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item si mulier prægnans eum portaverit super se, non amittet fœtum. Item valet pthisicis caro ipsarum cocta & comesta. Item pulvis ipsarum ustarum corticibus confert ficubus, & cum aliquibus granis piperis, scilicet ficubus & condylomatibus, quæ nascuntur in ano. Similiter ipsæ crudæ cum corticibus pistatæ, rumpunt apostemata matura

---

LIBER TERTIVS ALBERTI MAGNI, DE VIRTVTIbus animalium quorundam.

Vm superius dictum sit de quibusdam effectib. causatis virture lapidum quorundam, & de corũ mirabili efficacia sive operatione. Nũc dicendum est isto capitulo de quibusdam effectibus causatis à quibusdam animalibus.

Aquila	Experiolus	Pellicanus
Casso	Leo	Corvus
Bubo	Foca	Milvus
		Hircus

Hircus	Anguilla	Turtur
Camelus	Mustela	Talpa
Lepus	Vpupa	Merula.

Aquila avis satis nota est Chaldæis Vorax dicitur, à Græcis Rimbicus. Refert Aaron & Evax quod mirabilem habet naturam sive virtutem, quia si ejus cerebrum pulverisetur, & cum succo cicutæ misceatur, ex hoc comedentes, statim se capiant per capillos, nec se dimittent, donec acceptum portaverint. Hujus autem effectus ratio est, quia cerebrum illud calidissimum est, ita quod generet virtutem fantasticam obturando meatus per fumum.

Casso est animal satis notum, à Chaldæis vocatur rapa, à Græcis verò Orgalo dicitur. De hoc dicit Aaron, quòd si pedes ejus ab aliquo ferantur, nunquam vexabitur, sed semper progredi appetet. Item gestans pedes ejus, semper vincet, & ab inimicis suis timebitur: & dicit quod dexter ejus oculus in corio lupi involutus, reddit hominem placentem, & gratiosum, & benignum: & si ex prædictis rebus fit cibus vel pulvis in cibo alicui datus, multum diligetur ab eo. Hoc autem ultimum tempore nostro expertum est: & si prædicta confectio ponatur in fimo fiunt vermes venenati, de quibus si aliquis comederit, statim dormi-

et, & non poterit excitari. donec suffumigetur aristologia, & mastiche.

Bubo est avis satis nota, & Chaldæis magis dicitur, & quæ à Græcis Hissopus, Huius avis mirabiles sunt virtutes. Si enim cor eius cum dextro pede eius super dormientem ponatur, statim tibi dicet quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaveris, A hoc à nostris fratribus expertum est moderno tempore, & si hoc iterum sibi ponat quis sub ascella, nullus canis ei latrabit sed obmutescet, & si coniunctio prædictorum cum anima sua suspendatur ad arborem, aves congregabuntur ad arborem.

Hircus est bestia satis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Masai appellatur. Si sanguis eius accipiatur tepidus cum aceto fœnationis succo, & similis cum vitro bulliat, reddit vitrum molle ad modum pastæ, poteritq; projici contra murum vel parietem, nec frangetur: & si prædictum compositum in vase ponatur, & de hoc ungatur facies, res mirabiles & horribiles apparebunt, & videbitur ei quod debeat mori, & si prædictum in ignem ponatur, & ibi sit aliquis caducus apposito lapide Magnete, statim cadet ad terram sicut mortuus, & si ei detur aqua anguillarum ad potandum, statim curabitur.

Camelus est animal satis notum, à Chaldæis. n.Cyboi, à Græcis Iphim vocatur. Si eius sanguis super caput ponatur in pelle stellionis stelli lucentib. videbitur quod ille sit Gigas, & quod eius caput sit in cœlo. Et hoc dicitur in lib. Alcorath ab Hermete. Et similiter si ex hoc aliquis comederit, statim exibit de sensu. Et si lucerna eius sanguine uncta accendatur, videbitur quod omnes homines circunstantes habent capita cameli, dum tamen non sit lumen extrinsecum alterius candelæ.

Lepus est Animal satis notum, à Chaldæis Veterellum, a Græcis vero Onolosam nuncupatur. Huius virtus mirabilis refertur. Dicit Evax & Aaron, quod pedes eius juncti cum lapide, alias capite merulæ, movent hominem ad audaciam, ita quod non timet mortem. Et si sinistro brachio alligatur perget quo voluerit, & tutus redibit absque periculo. Et si cani detur ad comedendum cum corde Mustelæ, de cætero non vociferabit, etiam si interficeretur.

Experiolus est animal satis notum. Vnguis eius si comburatur & cōsolidetur, & detur in cibo alicui equo, non comedet per triduum, & si prædictum ponatur cum aliquantulo terebentivæ erit lucidum, & secundo fiet quasi

nubes

nubes & ſanguis, ſi projiciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruum horribile.

Leo eſt animal ſatis notum, à Chaldæis Aalamus vocatur, à Græcis Beruhr. Si ex eius pelle fiant corrigiæ, præcinctus ex illis, non timebit hoſtes: & ſi de eius carnibus quis comederit, & de eius aqua biberit, per tres dies curabitur à febre quartana, & ſi de eius oculis ſub aſcella ponatur vel portetur, omnes beſtiæ inclinato capite verſus ima terga fugā dabunt.

Foca eſt piſcis ſatis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis Labor dicitur, hic piſcis eſt diverſæ naturæ. Si enim lingua eius accipiatur, & cum aliquantulo de corde eius in aqua ponatur pro certo congregabuntur ibi piſces, & ſi ſub aſcella portaveris, nullus judicio contra te victoriam habere poterit, judicem benignū & ſuavem habebis.

Anguilla eſt piſcis ſatis nota. Huius autem (prout vult Evax & Aaron) mirabiles ſunt virtutes. Si enim moriatur defectu aquæ corpore integro remanente, & accipiatur acetum forte, & miſceatur ſanguini vulturis, & ponatur ſub fimo in aliquo loco, omnes quotquot fuerint, recuperabunt vitā, ſicut prius habuerunt. Et ſi vermis eius anguillæ extrahatur, & in prædicta confectione ponatur per men-

ſem unum vermis mutabitur in anguillã nigerrimã, de qua ſi quis comederit, morietur.

Muſtela eſt animal ſatis notũ. Si cor huius animalis comedatur adhuc eo palpitante facit ſcire futura, & ſi de corde cum oculis, & lingua canis aliquis comedat, ſtatim amittet vocem.

Vpupa eſt avis ſatis nota, à Chaldæis Bori dicta, à Græcis Iſon. Oculi eius geſtati faciunt hominem groſſum, & ſi oculis eius ferantur coram pectore, omnes eius inimici pacificabũtur, & ſi caput eius in burſa tua habueris, non poteris decipi ab aliquo mercatore, hoc autem expertum eſt à fratribus noſtris hodie.

Pellicanus eſt avis ſatis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphylati. Huius virtus mirabilis eſt. Si eius pulli interficiantur, dum tamen eorum cor non frangatur, & de eius ſanguine accipiatur, & tepidus in ore pullorum ponatur, ſtatim ſumunt vitam ſicut prius. Si ſuſpendatur ad collum alicuius avis, ſemper volabit donec cadat mortua, & dexter eius pes ſub calido poſt tres menſes ex humore & calore quem avis habet generabitur viva, & movebit ſe, & hoc teſtatur Hermes in libro Alchorat, & Plinius.

Corvus eſt avis ſatis nota, & eſt eius virtus mirabilis, ut recitat Evax & Aaron. Si enim

eius

ejus ova coquantur,& iterum in nido ponantur, ſtatim corvus procedit ad mare rubrum in quadam inſula, ubi eſt Alodricus vel Alodrius ſepultus, & affert lapidem quo tangit ova ſua, & ſtatim fiunt cruda ſicut prius erant. Mirabile eſt ova cocta ſuſcitare. Si autem lapis iſte ſupponatur in annulo ſupponendo ſibi folium lauri,& tāgatur vinctus catenis, vel janua clauſa,ſtatim ſolvetur vinctus,& aperietur janua Et ſi lapis iſte ponatur in ore, dat intellectum omnium avium. Vnus autem lapis eſt Indicus, quia in India reperitur,ſecundum ſapientes quoſdam, & aliquando in mari rubro,varii coloris eſt, & facit omnes iras obliviſci,ſicut ſupra diximus.

Milvus eſt avis ſatis nota à Chaldæis Bificus,à Græcis Melos dicitur, ſi caput eius accipiatur, & feratur ante pectus, dat amorem & gratiam omnium hominum & mulierum, ſi ſuſpendatur ad collum gallinæ, nunquam ceſſabit decurrere donec deponat illud, & ſi ex eius ſanguine inungatur criſta galli, de cætero non cantabit: in genib. eius invenitur quidam lapis, ſi inſpiciatur ſubtiliter, qui ſi ponatur in cibo duorum inimicorum, fient amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur eſt avis ſatis nota,& à Chaldæis di-

citur Mulona, à Græcis pilax, Si cor huius avis feratur in corio lupi, nunquam de cætero habebit ferens appetitum luxuriandi, & si cor eius comburatur, & supra ova alicuius avis ponatur, nunquam de cætero ex eis poterit generari fœtus. Et si pedes eius suspendantur ad arborem, de cætero non fructicabit, & si eius sanguine cum aqua talpæ decoctæ ungatur locus pilosus & equus, cadent nigri capilli.

Talpa est animal satis notum, huius animalis virtus mirabilis est, ut refertur à philosophis. Si pes eius involvatur in folio lauri, & ponatur in ore equi, ipse fugiet præ timore, & si in nido alicuius avis ponatur, nunquam ex ovis illis exibit fœtus, & si talpas fugere volueris pone eam in aula, & sulphur vivum accensum, & ibi conveniunt omnes aliæ talpæ, & aqua decoctionis ipsius dealbat equum nigrum.

Merula est avis satis nota, & est eius virtus mirabilis, quia si pennæ alæ dextræ eius suspēdantur in medio domus cum filo rubro, quod nunquam fuerit in usu, nullus poterit dormire in illa domo donec deponatur. Et si cor eius ponatur sub capite dormientis, & ab eo quæratur, omnia dicet quæ fecerit alta voce, & iterum si in aqua putei ponatur cum sanguine

upupæ,

upupæ, & commiſceatur, poſtea unguantur inde temporaalicuius, ſtatim infirmatur uſque ad mortẽ. Modus agendi omnium prædicto-rum, ut effectus bonus ſit & utilis eſt quod fiat ſub planeta benevolo, ut Iove & Venere. Et in malo effectu ſub planeta malevolo, ut Saturno & Marte. Et hoc eſt ſcilicet diebus eorum, & horis ſuis. Si quis autem hæc recte fecerit, proculdubio veritatem, & utilitatem & maximam efficaciam inveniet in prædictis. ſicut ſæpius una cum noſtris fratribus temporibus noſtris ſum expertus & vidi.

Conſideret igitur hic qui prædictorum copiam invenerit, poſſidere vel dominium, efficaciam & virtutem, utrum ſe habeant in effectu bono ſeu ſui contrario, quod bona ſub benevolo planeta experiantur, & mala ſub malevolo, & inveniet quod dictum eſt. Nam ſi in ſuis contrariis fierent, ut bonus effectus in ſigno malevolo, vel econtra, impediretur virtus & effectus eius propter ſuum contrarium, & ſic bonus & vera vilipenderent. Videmus enim quamplurimos falli in certis ac veris, qui ſi ſignorum vel temporum qualitates agnoſcerent, & cuſtodirent, in ſupradictis volũtatem conſequerentur & effectum.

Expliciunt ſecreta aliqua Alberti Magni.

de Colonia, super naturis, virtutibus, & efficacia Herbarũ, Lapidum & Animalium quorundam.

Videtur dicere Isidorus, quod cinis ranæ magnæ super se portatus à Zona, valde retinet fluxum menstruorum, & in probatione, si ligetur ad collum gallinæ, non exibit sanguis ex ea, vel ex alio animali. Item distemperatus cum aqua ex ea ungantur, non amplius nascentur inde pili.

SI quis cor canis in sinistra parte portaverit, omnes canes obmutescent.

Si quis oculum dextrum lupi ligaverit in manica dextra, homines neque canes ei nocere possunt.

Et ut omnia quæ superius dicta sunt, & etiam dicentur inferius, qui astrorum peritiam non habent, ad effectum sui desiderii facilius possunt accommodare. Primo notabis, quod hora sumitur dupliciter, videlicet æqualis, & inæqualis. Hora æqualis, est hora horologii, quæ semper æqualis existit. Inæqualis autem consideratur secundum quod dies majorãtur, vel minorantur: nam semper astrologi considerant tempus quo Sol stat super horizonta situm, & illud vocant diem vel arcum diurnũ, & vice versa noctem. Id autem tempus quod

diem appellant, in partes dividunt duodecim æquales quæ ſunt horæ eiuſcemodi diei, & quicquid de die dicitur, de nocte oppoſito modo intelligas. Et ut clarius percipias, ponamus quod Sol emergat horizontem, hora octava horologii, habemus, uſq; ad occaſum 17. horas horologii, quas multiplicemus per 60. prout 60. ſunt minuta cuiuſq; horæ horologii, & habebimus nongenta ſexaginta minuta, quæ dividamus per 12. prout 12. ſunt horæ diei, applicando cuilibet horæ ſuam portionem, & habebimus 80. minuta hora qualibet: ergo hora talis diei habebit 80. minuta, quæ capient horam unam, & unum tertium horæ horologii. Et toto illo tempore conſiderabitur dominium planetæ illius horæ, quemadmodum infra ſcripta tabula demonſtrabit. Quælibet autem hora ſuæ noctis non habebit niſi 40. minuta. Quod ſic de reliquis ſuo modo intelligas: ſecundum videlicet ſolis ortum ſuper terram, quia non ea hora quæ media eſt inter noctem & diem dies dicitur, ſed dies proprie intelligitur cum ſol videri poteſt. Cum ergo voles cuiuſque planetæ dominium conſiderare, nam unaquaq; hora quilibet planeta ſuum habet dominium, horas ipſas ſupra ſcripto modo conſiderabis, & ſi poteris ad ſi

nem propositi pervenire. Consideratur etiam diei initium à prima hora præcedẽtis diei post meridiem, & sic dividatur dies Dominicus in duas partes æquales, & sic duodecim horarum divide in duas: erit ergo 18. dimidium diei, & prima hora sequens erit initium diei Lunæ.

DE astris & planetis rerum scias quod dies Dominicus habet astrum suum sub sole.

Dies Lunæ habet astrum suum sub Luna.

Dies Martis habet astrum suum sub Marte.

Dies Mercurius habet astrum suum sub Mercurio.

Dies Iovis habet astrum suum sub Iove.

Dies Veneris habet astrum suum sub Venere.

Dies Sabbathi habet astrum suum sub Saturno.

Nota quòd omnis actus fieri debet sub suo planeta. Et melius est, si in proprio die illius planetæ, & in ipsius hora propria fiat, & verbi gratia.

Sub Saturno, vita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Iove, honor, optatum, divitiæ, indumentum.

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, ſpes, lucrum, fortuna, hæres.
Sub Venere, amicus, vel ſocietas, via, amica, peregrinus.
Sub Mercurio, ægritudo, amiſſio, debitum, timor.
Sub Luna, palatium, ſomnum, mercatum, furtum.

DE HORIS DIERUM ET NOCTIVM.

ET primo de horis diei dominicæ hora eius 1. Sol, 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Iupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10, Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Noctis vero 1. eius hora Iupiter, 2. Mars, 3. Sol, 4. Venus, 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Saturnus 8. Iupiter, 9. Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12. Mercurius.

Diei Lunæ prima eius hora Luna, 2. Saturnus. 3. Iupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Iupiter, 11. Mars, 12 Sol.

Noctis vero prima eius hora Venus, 2. Mercurius, 3. Luna, 4. Saturnus, 5. Iupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 11. Iupiter.

Diei

Diei Martis prima eius hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Iupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12 Luna.

Noctis vero diei Martis prima eius hora Saturnus, 2. Iupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5. Venus, 6. Mercurius, 7 Luna, 8. Saturnus, 9. Iupiter, 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Die Mercurii prima eius hora Mercurius, 2 Luna, 3. Saturnus. 4. Iupiter, 5. Mars, 6 Sol 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Iupiter, 12 Mars.

Noctis vero Mercurii prima eius hora Sol, 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Iupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Diei Iovis prima eius hora Iupiter, 2. Mars 3. Sol, 4. Venus 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Saturnus, 8. Iupiter, 9, Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12. Mercurius.

Noctis vero Iovis prima eius hora Luna, 2. Saturnus, 3. Iupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Iupiter, 11. Mars, 12. Sol.

Diei Veneris 1. eius hora Venus, 2. Mercurius, 3. Luna, 4, Saturnus, 5. Iupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 12. Iupiter.

Noctis

Noctis verò Veneris prima eius hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius. 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Iupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12. Luna.

Diei ſabbathi prima eius hora Saturnus, 2. Iupiter. 3. Mars, 4. Sol, 5. Venus, 6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Iupiter, 10. Mars. 11. Sol. 12. Venus.

Noctis vero ſabbhati prima eius hora Mercurius, 2. Luna 3. Saturnus, 4. Iupiter. 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Iupiter, 12 Mars.

Et nota quod Iupiter & Venus boni ſunt. Saturnus & Mars mali. Sol vero & Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus & cum malis malus.

EJUSDEM ALBERTI MAGNI DE MIRABILIBVS MVNdi feliciter incipit.

POſtquam ſcivimus quod opus ſapientis eſt facere ceſſare mirabilia rerum quæ apparent in conſpectu hominum, quamvis varia, quamvis diverſa & plurimum admiranda, non ceſſavimus inquirere ſcripta auctorum

ctorum, donec sufficienter appareret magna
pars operum mirabilium. Tandē autē occur-
rit nobis res ultimæ mirabilitatis & extranei-
tatis, apparentis tamē insensibilis omnium ho
minum ferè & vulgarium, & est ligatio homi-
num & virtutum ipsorum per incantationes,
per characteres, per veneficia, & sermones, &
multa valde utilia, quæ penitus non videntur
possibilia, nec habētia causam sufficientem, &
cum diu solicitaverint animum super hoc, in-
venimus sermonem probabilem Avicennæ 6.
naturalium. Quod dum hominum animis in-
esset quædam virtus immutandi res, & quod
res aliæ essent obedientes ei, quando ipsa fer-
tur in magnum amoris excessum aut odium,
alicuius talium Cum igitur anima alicuius fer
tur in grandē excessum alicuius passionis, in-
venitur experimento manifesto quod ipsa li-
gat res, & alterat ad idem quod desiderat, &
diu non credidi illud. Sed postquam legi libros
necromantię, & libros imaginum, & magicos,
inveni quod effectio animæ hominis est radix
maxima omnium harum rerum, sed propter
grandem affectionem alterat suum corpus, &
alia quę intendit, sive propter dignitatem eius
obediant ei res aliæ viliores, seu cum tali affe-
ctione exterminata concurrat hora conveni-
ens,

ens, aut ordo cœlestis, aut alia virtus quæ quamvis faciat illud, reputavimus tamen animam facere. Iam publicum & verificatum est quod ligationes hominum, incarnationes & promotiones ad iram, odium, amicitiam, detrimentum, & gaudium, sunt consequentes ad grande affectiones, & tu vides vulgus quod secundum naturam fertur super res, quod timet hæc omnia, & appetit benedictiones maxime electarum & dignarum personarum, & abhorret maledictiones & blasphemias velarum, tãquam in eis sit virtus, aut saltem qualitati mali virtus annexa.

Qui ergo vult scire huius rei secretum, ut operetur illud & dissolvat: sciat quod rigare potest omnis omnia quæ veniunt in grandem excessum & ultimarum illius, in tantum ut superet eos quos ligat, & debet facere hoc in illa hora in qua invadit eam ille excessus, & cum illis rebus quas sibi dictat tunc anima. Ipsa enim anima cum sic est avida rei quam vult operari, accipit ex se super horam majorem & meliorem, quæ est super res magis convenientes. Ad illud ligari autem possunt quicunque minus sunt invicẽ fervidi in amore qui sit invicem, ligans eos in odio, tunc. n. anima ligantis non potest subvincere animum illorum cũ

fortius

fortius trahunt in contrarium quam ipsa. Solvunt ergo omnia hæc illi qui sunt fortiores in contrario quam fuerit ligans eos, & hoc in illo hora in qua invadit ipsum appetitus extraneus, ut cum illis rebus quas tunc dictat animus, quia semper major excessus animorum ligat & prohibet alium minorem, aut solvit Scimus ergo ex hoc quod quidam ligari non possunt, cum sint magis fervidi invicem quam aliquis contra eos. Quidam autem solvi non possunt, cum sit eis ligantis maximus excessus. Quidã autem ligantur & solvuntur: quia inveniuntur quidam maximi excessus in ligando, quidam vero maximi in dissolvendo. Et universaliter ille ligat qui avidus ardet, & ille solvit qui fortius capitur sive intendit se in illud. Faciunt ergo hoc cum his quæ sibi dictat animus, & tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud ad omnia maleficia dissolvenda sive faciẽda. Nullus autem est aptus in hoc, nisi quem instigat ac hoc faciendum inclinatio naturalis, aut aliquid urgens in eo. Vnde sunt magis apti ad hoc quam alii. Et cum certificatum fuit nobis hoc, scimus & hoc sententia characterũ quinq;, & sermonum efficaciam ad omnem rem quam vult homo, & sunt secundum duos modos. Vno scilicet jam dicto. scilicet secun-

dum

dum affectione manimi operantis ipsius horæ in qua fiunt, & ipsius virtutis cœlestis quæ tunc est. De necessitate habent efficaciam ad similitudinem animi & movent quod animus desiderat. Sunt ergo character quinque sermones, & omnia juvantia opus animæ. Ipsa sunt quæ animus in illa hora, qua fortius illa appetit, dictat fieri. Quicquid igitur dictat animus fortissime amantis in illa hora de loquelis, de characteribus quinque, est habens efficaciam ad illud.

Similiter quicquid instigat animus fero citer audientis in illa hora, sive cum consilio & deliberatione, est habens efficaciã destructionis & discordiæ, & acquirit illud ab anima facientis, seu ab hora, seu à signo cœlesti illius horæ, quia penitus omnis hora in qua tractatur alicui malũ, est illi mala & nociva, & quod in ea fit contra ipsum offendit eum, & econtra in bonis. Et tu nota istud pro grandi secreto omnium quæ voles agere, & pro te, & pro aliis. Omnia enim super quæ arripit animus inebriatus, destitutio rei sunt acquirendæ ad illud, secundum desideria animæ operantis, & secundum hoc est artificium characterũ quinque sermonum virtuosorum mirabiliũ, & iste modus in quo inventa est efficacia ipsorum o-

mnium. Mens enim affectat grandi deside-
rio: ſicut arripitur ſuper multiplices ſermo-
nes, colores, & geſtus: ſic & ſuper characteres
& figuras diviſas. Vnde nec ad idem inveni-
untur ſimiles omnes characteres, ſecundum
diverſam affectionem facientium eas. Et ideo
parum aut nihil niſi auctori earum, aut ei qui
jam incepit inebriari in illo, ac ſi eſſet auctor
illorum, proſunt, aut ſaltem niſi ſcribatur ſu-
per eis intentio operatoris ipſorum. Secundus
verò modus characterum quinque, eſt inten-
dens ſecundum viam naturalem & probabi-
lem. Et habet quãdam ſimilitudinem cum eo,
quod quærit operans, ut ſi velit amorem, facit
figuras amplectentes ſe invicem immixtas, in-
vicem aſpicientes, ſe humilitantes, ſe invicem
applicatas. Sicut anima deſiderat res applica-
ri & uniri per amorem. Et ſi deſiderat odium
per eas, facit ipſas avertentes ſe invicem, diſpa-
res, diſſolutas in contrarium trahentes, quia
ſemper ipſæ correſpondent intentioni operan-
tis eas, cujus ſunt effigies & veſtigia animæ, &
ſic anima quæ eſt magis deſiderans rem ipſam
facit eas magis efficaces, & magis habentes ſi-
militudinẽ ejus quod quærit. Nam ſcientia eſt
factio characteris. ſunt enim quinq; malè de-
articulatæ, quinq; verò ſunt characteres bene

complexæ & dearticulatæ, unde virtuosiores sunt & magis scientiales atq; rationales sunt quinque characteres, similiter est operatio in omnibus quæ desiderat anima forti desiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendēs movent, & efficaciam habent ad id quod anima desiderat, & secundum hoc verificantur experimenta multa auctorum, quæ cum audiuntur, reputātur incredibilia omnino. Cum tamen scientia sit certissima quod nulli philosophorum quorum intentio erat differenter propria laus, & bona fuit voluntas scribendi etiam tantæ familitatis quantæ esset illud quod invenitur in libris suis, si veritatem non haberet quod dicunt, potius vituperationem viderentur intendere quàm bonam famam. Et manifestè videmus quod nullus etiam ignorans scribit libenter rem manifestæ familitatis: & cum ipsi essent philosophi, & grandis investigationis, & nulla necessitas cogeret eos, quomodo scripta possunt esse ita manifestè familia ut multis videtur, in quorum animam non potest cadere, in his talibus aliquid virtutis non potest existere, quia non potentes videre causam, negant sensibilem effectum, cum essent materia ad fiendum, scilicet quia videntes effectum esse inquirendi causa, &

hoc est quod meditavi in diversis tractatibus 5. characterum & sermonem. Particulares autem characteres 5. sermones ad unum quodque fiendum & destruendum ex libris diversis aggregabo inferius. Tu verò ex his habes viam ad totam hanc excogitationem.

Postquam Philosophis certificatum est, quòd universæ species rerum movent & inclinant ad seipsas, quoniam postquam in eis virtus activa rationabilis est quam agant & movent tam ad seipsas quam ad diversas, & ignis movet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dicit Avicenna, quod dum aliquid stat in sale diu, fit sal, & si quod stat in loco fœtido fit fœtidum, & si quod stat cum aliquo audace fit audax, & si cum timido timidum, & si quod animal stat cum hominibus fit humanum & domesticum, & generaliter verificatum ex ratione & experimento, quod omnis natura movet ad suam speciem, & fit eorum specificatio nota in qualitatibus primis, & similiter in secundis, & fuit idem in tertiis, & in omnibus dispositionibus nihil quod non moveat ad seipsum secundum totum posse suum. Et hoc fuit radix & principium secundum operum secretorum, & tu non avertas oculos tuæ mentis.

Postquam

Poſtquam fuit inſitum mentibus philoſophorum iſtud, & ipſi invenerunt diſpoſitiones entium naturalium, quia certè ſciverūt, quod quibuſdam entibus eſt inſita grandis frigiditas, quibuſdam cum hoc grandis audacia, quibuſdam grandis iracundia, quibuſdā grandis timor, quibuſdā innata ſterilitias, quibuſdam innatus ardor amoris, quibuſdam innata aliqua alia virtus. Aut ſecundum totam ſpeciem, ſicut leoni eſt audacia innata & victoria. Aut ſecundum individuum, ſicut meretrici ineſt audacia, non per ſpeciem humanam, ſed per individuum. Venerunt ex hoc ſuper grandia mirabilia, & ſuper ſecreta operabilia. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & unde poſſet in illud neglexerunt, & abiecerunt omnia in quibus fuit labor & ingenium Philoſophorum, quorum fuit intentio propria laus in poſteris, ut falſidicatam grandia redderent in ſcriptura.

Non eſt ſecretum neq; occultum gentibus, quomodo omne ſimile adjuvet & confirmet ſuum ſimile, diligat & moveat & amplectatur illud. Et medici jam dixerunt & verificaverunt illud pro parte ſua, & dixerunt quod hepar juvat ad hepar, & quodlibet membrum ſuum ſimile. Et Alchimiſtæ ſciverunt illud ve-

ritate manifesta quomodo natura similis subingrediatur & gaudet suo simili, & congaudet illi & condolet, & omnis scientia jam verificavit illud in suis similibus, & tu nota illud diligenter, quoniam super hoc videbitur grandis mirabilitas operum.

Iam est verificatum & positum in mentib. omnium, & omnis species naturalis, & quod omnis natura particularis vel generalis habet amicitiam & inimicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis species habet aliquid timendum, horribile & inimicum & destructivum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam, ut ovis lupum, & ipsa cognoscit non solum vivum, sed mortuū, non solum per visum, sed per gustum, & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem & est insitum naturæ unicuique istud, & quædam habent istud secundum totam speciem, & secundum omne tempus, & quædam habent istud secundum individuum solum, & secundum certum tempus, & omnium est certificatio quod quæ odiunt se secundum vitam quod partes eorum, imo pili & omnia odiunt se invicem postquam moriuntur. Vnde pellis

ovis consumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmutescere illud de pelle ovis, & sic est in omnibus aliis. Et tu nota istud propter magnitudinem rerum secretarum quæ ex eodem proveniunt.

Et est apertum omnibus, quod homo est finis omnium naturalium, & quod omnia naturalia sunt per ipsum, & ipse vincis omnia, & naturalia habent insitam naturalem obedientiam ad ipsum hominẽ, & quod homo est plenus omni mirabilitate, eo quod in ipso sunt omnes conditiones, scil. distemperantia in caliditate & frigiditate temperata in omni eo quod vis, & in eo sunt omnes virtutes rerum, & ad humanam naturam favent & obediunt dæmones, & in ipso humana corpore operantur ut omnes secretæ artes, & omne mirabile exiit ex ipso: sed non habet homo omnia secundũ idem tempus, sed in diversis temporib. & in diversis individuis, & ideo invenitur afficacia omnium rerum hypocritarum verborũ vegetabilium, Sed quæ sunt partis ad partem non declarantur ratione, sed experientia. Quãtum autem ratio poterit videre & comprehendere notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris adjunge, & intellige hoc quod contra hominem est.

Non potest aliquis dicere quod omnis res non sit plena mirabilitate, & nescis quæ majoris, quando diligenter certificat, sed unusquisque vilipendit rem de qua nihil scit & res nihil meruit in illo. Nam unaquæq; res habet de calido & frigido, quod est sibi proprium, & ignis nō sunt mirabiliora quam aquæ, sed sunt diversa & alterius modi, & piperis non sunt mirabiliora quam jusquiami, sed alia. Et qui credit quod mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non potest dicere quin in omni re sit grande mirabile, cum unaqueque res habeat de calido & frigido quod sibi convenit. Et qui credit quod mirabilitas rerum sit in stellis & aspectibus, à quibus contrahunt res proprietates mirabiles & occultas, scire potest quod omnis res habet propriam figuram cœlestem sibi convenientem, ex qua etiam provenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit sub determinato ascendente, & influentia cœlestis, incipit & contrahit nonnunquam propriam efficaciam pariendi & operandi rem mirabilem, & qui credit quod mirabilitas rerum exeat per amicitiā, ut emptio non potest etiam denegare inimicitiam. Et universaliter secundum omnem modum philosophandi res unaquæque est plena mirabilibus. Et postquā

scive-

ſciverunt hoc Philoſophi inceperunt experiri & edicere quid in rebus eſt.

Plato vero dicit in libro Regimenti, quod qui non fuerit opifex Dialecticæ ex qua fit pronus & elevatur intellectu agilis & expeditus, & qui non eſt eruditus in ſcientia naturali, in qua declarantur mirabilia calida & frigida, in qua aperiuntur proprietates cujuslibet entis in ſe, & qui non fuerit doctus in ſcientia Ariſtologiæ, & in aſpectibus & figuris ſtellarum ex quibus eſt unicuique eorum quæ ſunt ſublimia virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in ſcientia necromantiæ qua manifeſtantur ſubſtantiæ immateriales quæ diſpenſant & adminiſtrant hominem, quod eſt in rebus ex bono & malo, non poterit intelligere, nec verificare omnia quæ Philoſophi ſcripſerunt, nec poterit certificare omnia quæ apparebunt ſenſibus hominum, & evadet cum triſtitia animi, quoniam in illis rebus eſt mirabilitas omnium quæ videntur.

Credit purus aſtrologus quod tota mirabilitas rerum & radix experimentorũ & omniũ quæ extant à rebus quando invicem conferuntur, eſſent à figura cœleſti, quam contrahit unumquodq; hora ſuæ interemptionis & generationis, & verificavit in omnibus quæ expertus eſt.

Invenit quod concursus rerum secundum cursum stellarum & victoria, & gaudium, & tristitia pendet exinde, & judicatur per illud. Et ideo jussit omnia fieri in certis diebus & in certis conjunctionibus & separationibus, in certis ascensionibus, sed hypocritos sermones, præparationes herbarum non potuit eorum in genium expandi ad omnes verificationes Philosophorum.

Credidit magna pars Philosophorum & medicorum quod tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus quando in lucem conferuntur per calidum & frigidum siccum & humidum, & significaverunt has quatuor qualitates, & posuerunt ipsas radices omnium mirabiliũ, & eorum mixtio exigit ad omne mirabile, & verificaverunt illud in suis operibus, & jusserunt sua experimenta incidere, & componi per istam, & tenere per has res & verificari. Et cum invenerunt multa experimenta Philosophorum, non potuerunt ea verificare per calidum & frigidum imo magis ex hoc erat contrarium, accidit ei mirari incessanter & tristari, & negant plerunque illud, etsi videant id.

Plato, Aristoteles, & legitimi & omnes qui intenderunt super ultimum philosophiæ, jam certifi-

certificarunt quod mirabilitas exiit à rebus ſecundum modos valde diverſos. Plerunque per caliditatem & frigiditatem, & plerunque per virtutes alias innatas rebus cum ſuis formis ſubſtantionalibus, plerunque per relationem quæ ſunt rerum ad invicem. Vnde redduntur incomprehenſibilia rerum mirabilia, ſicut dicit auctor. Plerunque per ſe faciunt unum per accidens faciunt contrarium, plerũque directè, plerunque indirectè. Merito ergo Plato dixit, quod qui non fuerit valde ſolers in Dialectica, & doctus in virtutibus rerum naturalium, ſimiliter in ſignis ſtellarum & necromanticarum virtutum, non videbit rationabilitatem mirabilium, nec ipſe ſciet ea, & non communicabit theſaurum philoſophorum.

Scio igitur quod omnis res habet ex caliditate & frigiditate: quod ſignum eſt, ex quo facit rem efficacem aliam per accidens directe & indirecte, & habet unamquamque virtutem ex ſtellis & figura ſuæ generationis quam agit in mortalitate, conſtructione & convenientia cum aliis, & tamen unaquæque res habet virtutes ſibi cognatas, per quas unaquæque res eſt principium mirabilis effectus.

Cum

Cum ergo hoc quod omnis natura movet ad suum simile, potest imaginari de mirabilitate effectuum quodvis ad omne operandũ, & verificabis ad omnia quæ audies, & medicinalia, & magica, & necromantica, secundum diversum modum tuæ excogitationis & solertiæ, & intromittam te superficialiter, ut te ipsum adjuves & præpares ad recipienda quæ dicam aggregata & collecta ex Philosophis & diversis antiquis. Habeto ergo istud in mente tua, & quantum est per se res calida adjuvat in passionibus frigidis, & est experimentum in eis, & non competit calidis nisi per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerunque res calida sanat morbos calidos, scilicet per accidens aut indirectè.

Si vis igitur experimentari. Primo decet te scire de rebus, utrum calidæ aut frigidæ sint: & nota totum illud, & postquam scis istud, nota quæ sit dispositio & proprietas naturalis ejus: utrũ ne est audacia, aut timiditas, aut decor aut sterilitas, quia qualem habet naturam unumquodque entium, talem assimilat in his quibus associatur, ut leo est animal intimidũ, & habens audaciam naturalem, maxime in fronte & corde, & ideo qui associat sibi oculum

lum leonis, aut cor, aut pellē qui eſt inter duos oculos, vadit audax & intimidus, & inducit timiditatem omnibus animalibus. Et generaliter in leone eſt virtus dandi audaciam & magnanimitatem Similiter in meretrice eſt audacia exterminata, & ideo dicunt Philoſophi, quod ſi quis induit camiſiam meretricis publicæ, aut reſpexerit ſpeculum, aut ſecum habuerit in quo ipſa ſpeculatur ſeipſam, vadit audax & intimidus. Similiter in gallo eſt audacia magna, adeo quod dicūt philoſophi, quod & ipſo viſo ſtupeſcit leo, & ideo dicunt quod ſi quis geſſerit ipſius aliqua, vadit audax, & generaliter omne animal quod habet audaciam exterminatam per naturam aut per caſum, ſi ex eo conſtrueretur hujuſmodi, dat ipſi audaciam. Similiter ſi eſt animal ſterile per naturam, aut accidens aliquod, ejus conſociatio ad aliquem, movet ad ſterilitatem. Et ideo ſcripſerunt Philoſ. quod mulus à proprietate vel quomodocunque ſit omnino ſterilis, facit viros & mulieres ſteriles, quando ex eo ſociatur aliqua pars mulieribus. Similiter facit abortivus & eunuchus, quoniam omnibus his eſt inſita ſterilitas, & aſſimilant ſibi in hoc hominē, qui ſibi aſſociat iſta intrinſeca. Similiter qui volunt incitare amorem reſpiciunt quod animalium

malium maxime in illa hora qua magis ſtimulatur in amore, quia tunc in eo vigor magis in promovendo ad amorem: ex illo animali accipiunt partem in qua magis viget virtus & ille appetitus, ſicut ſunt cor, teſticuli & matrix, & exhibent ea illi quem volunt intendere, maſculus ad fœminam exhibet teſticulos. Mulier vero ad virum exhibet menſtruum aut ſecundinam.

Et quia hirundo multum diligit, ut dicunt Philoſophi, ideo multum eligunt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, columba & paſſer maxime quando capiuntur amore & Venere, tunc enim irrefragabiliter provocant & inſerant amorem.

Similiter quando volunt facere loquacem, appropinquant de lingua canis, aut de corde: Cum autem volunt facere fœcundum aut delectabilem aſſociant ei philomenam, & univerſaliter quamcunque virtutem aut proprietatem naturalem vident in aliquo entium naturalium, ſecundum exceſſum ſuſpicantur aſſimilare aut promovere ſeu inclinare diſpoſitum ad illud propter quod ſciũt firmiter quod poteſt plus juvare quam nocere, eo quod habet illud inſitum à ſua natura. Et omnis virtus

tus movet ad tale quale est secundum posse suum. Et sic intelligo esse in rebus mirabilibus quas audies. Et hoc dictum sit ad introducendum animum tuum.

Dixit auctor libri regimenti quod quædam sunt manifesta sensibus, in quibus nullam scimus rationem : & quædam sunt manifesta ratione in quibus nullum sensum nec sensationem percipimus. Et in primo genere entium nulli credendum est, nisi experientiæ, & non est experienda ratio , nec neganda experientia. Et in secundo genere entium non expectandus sensus, quia sentiri non potest. Quædam igitur sola experientia sunt credenda sine ratione cum lateant homines. Quædam sola ratione cum careant sensibus , tam quamvis manifestam rationem nesciamus , quod Magnes trahit ferrum , ita tamen manifestat illud experientia , quod nullus denegare potest & quemadmodũ istud est mirabile quod sola experientia certificat,ita in aliis debet homo æstimare , nec debet negare quicquam mirabiliũ,quamvis rationẽ non habet, sed debet experiri, quia causæ mirabiliũ sunt latentes. Et ex tam diversis præcedentibus quod humanus intellectus secundũ Platonẽ nõ potest eas imitari Magnes ergo trahit ferrum, carabe

trahit

trahit paleā, & quidā alius lapis trahit vitrum. Sic in entibus sunt mirabilia declarata Philosophis per experientiam, quæ nullus denegare debet, nec experitur illud secundum modū Philosophorū, qui illud invenerunt. Nā dicūt Philos., quod palma est arbor, & habet masculum & fœminam, cū ergo fœmina appropinquatur masculo, vides fœminam declinatā ad masculum & mollificantur folia ejus, & rami, & declinant ad masculū. Cum ergo ad palmas vident illud, ligant funes à masculo ad fœminam, redit ergo erecta super seipsam quasi adaptata sit masculo p continuationē funis virtutem masculi. Quare ergo negas quod in hoc sit reliquarū rerum quæ suis proprietatibus adonec per experientias certificetur tibi certitudo, & destituatur falsitas. Negotium autem tuum supra illud quod narravimus in libris nostris duorum rumor propalatur in regionibus, & quorum vestigium datur apud saptētes absq; experientia ipsius cujus proprietates sumuntur, est invidia & odium, ex quo semper provenit obliquitas intellectus & judicii in ore. Multi tamen antiquorum narraverunt res mirabiles, tamen jam receptas apud vulgus & verificatas. Ego narrabo tibi quædā ut tu firmes mentē tuam super eas, & ut sit parata cru-

delitati eorum, quæ ratio non poteſt confirmari ſecundum ſenſum, quia prædictum in eis ad adjutorium. Ex eis itaq; eſt quod filius Meſue dixit in lib. de animalibus. Si induit veſtimentum viri mulier fœta, deinde induat ipſum vir priuſquam abluat ipſum, recedit ab ipſo febris quartana.

Et in lib. de animal. dicitur, quod Leopardus fugit ex cranio hominis: & alibi, quod ſi cranium hominis antiqui ſepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quieſcunt columbæ ibi, & multiplicantur donec conſtringantur in ea.

Et in lib. de theriaca Galeni, quod ſerpens qui dicitur regulus, eſt ſubalbidus, ſupra cuius caput ſunt tres pili, & quando videt eum aliquis moritur ſtatim, & quando audit ſibilum eius aliquis, vel aliquid moritur, & omnis beſtia quæ comedit ex eo mortuo etiam moritur. Et dicit Ariſt. quod ubi ſit æſtas ſex menſib. ſimiliter hyems, eſt fluvius in quo inveniuntur viperæ, quarũ proprietas eſt ut nunquã videant ſe, quin moriantur; & faciunt hoc cũ vivunt: cũ vero ſunt mortuæ nihil nocent. Et ingeniavit Ariſto. cum Alex. ut reciperet ſpeculum magnum, & ambularet cum eo verſus eas, & cũ reſpexerint ſe ipſas in ſpeculo mor-

tuæ ſunt. Fuit ergo quibuſdam incredulus ſermo Ari. Nam Avicenna inſtans Ariſt. ſi aliquis vidit eum, mortuus eſt. Vnde eſt veritas in ſermone & dixerunt, ſi aliquis acciperet de lacte mulieris lactantis virginem ſuam quæ eſt bimatu, & ponatur in vitreo vaſe, & ſepeliatur vel ſuſpendatur in turri apud introitum columbarum & exitum, habitant, & multiplicātur columbæ in ea, donec ſint innumerabiles. Et dixerunt quando os hominis mortui ſuſpēditur in aliquo juvat à quartana, & ſi ſuſpenditur os hominis mortui ſuper illum qui conqueritur de ventre ſuo ſanatur. Et dixerunt ſi dentes pueri in primis cum cadunt ſuſpendātur antequam veniant ad terram & ponantur in lamina argenti & ſuſpendantur ſuper mulieres, eas prohibent imprægnari & parere. Et in libro Cleopatræ, quando mulier accipit omni menſe de urina mulæ pondera duo, & biberit ipſa non concipit. Et in lib. decorationis, accipe quantitatem fabæ de alcihi, & infunde ipſam in urinam mulæ & da mulieri ad potandu, & non concipiet. Et dixit Ale, quando accipitum aliquid de umbilico infantis qui egreditur, ſi inciditur & ponitur ſub lapide annuli de argento aut auro, tunc ei qui geſtit eum non advenit cholica paſſio penitus, & di

ctum.

ctum est quod si ligetur semen acetosæ in pāno, & suspendatur super tympanum sinistrum, non concipiet donec permanet super ipsum.

Et dicit Galenus, quod quando folia acetosæ comeduntur, solvunt ventrem. Et dicitur quod radix acetosæ suspensa super habentem scrophulas juvat ipsum.

Et dicunt philosophi quando vis ut redeat bestia ad hospitium suum, line frontem eius cum sepo squillæ & redibit.

Et Arist. dixit in lib. de Animal. Si ponat aliquis ceram cōtritam super cornua vituli vaccarum, vadit cum eo ubicunq; vult sine labore, & si inungat aliquis cornua vaccarū cum cera & oleo aut pice, recedit dolor pedum earum. Et si quis delinierit caput tauri oleo rosarum, apostematur caput eius, & si liniatur cū eo caput vaccæ moritur. Et si aliquis unxerit linguam boum cum sepo aliquo non gustant cibum nec comedunt, sed prius moriuntur fame, nisi abstergatur cū sale & aceto. Et si quis inungit anum galli cum oleo: non calcat gallinam, nec potest (& si quis vult ut non vocifere galluscaput eius inungat oleo & frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cavilla leporis suspenditur super eum qui patitur cholicam confert.

Et dixit Ariſtoteles, qui ſedet ſuper pellem leonis, recedunt ab eo hemorrhoidæ.

Et dixerunt Philoſophi, ſi anularem abortivi ſuſpendit ſuper ſe mulier, non concipit donec permaneat ſuper ipſam. Et quando bibit mulier urinam arietum nunquam concipiet: & quando bibit ſanguinē leporis non concipit. Et ſi ſtercus leporis ſuſpendatur ſuper mulierem, nō concipit donec permaneat ſuper ipſam & origanum modo tantum quando teritur & pulverizatur ſuper locum formicarū, amittunt formicæ locum ſuum.

Dixerunt Philoſo. Si ſuſpendatur caput capræ ſuper illum qui patitur ſcrophulas, ſanatur per ipſum. Et dicitur in lib. decorationis: Accipe myrrham, & line pollicem pedis dextri tui cum oleo de paleſtina trita, nam tunc tu concumbes dum illud permanet ſuper pollicem Et dicitur ibi, quod ſi tu accipis fel hirci & adipes, & exſicca utraque, deinde tere ea & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapum in circuitu hora coitus, & nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam Philoſophi: Si accipiatur medium pondus, tres illius, & quinq; ex ducibus teſticulis vulpium, & ex felle galli, & permiſceat utraque, & potet ea continue tribus diebus

in vulva, si in die quarta futuat eam vir, impraegnabitur à masculo.

Si suspendatur cauda adib supra praesepe vaccarum aut pecudum, non appropinquabit lupus donec permanebit illic, & si suspenditur cauda lupi aut pellis, aut caput, supra praesepe, non comedunt boves nec bestiae aliquid. Et mulier quae se saepies inungit urina adib nunquam concipiet.

Si vis ut mulier non corrumpatur, nec quaerat viros. Accipe priapum lupi & pilos palpebrarum eius, & pilos qui sunt sub barba eius, & combure illud totum, & da ei in potu ipsa nesciente, nullum aliud volet. Et dixerunt quando mulier non vult virum suum, tunc accipiat vir eius aliquid de sepo hyrcorũ mediorum inter parvos & magnos, & liniat cum eo priapum suum, & coeat ipsa enim amabit eum, nec coibit postea cum aliquibus.

Et dixerunt quod testudo quando venenatur comedit origanum & sanatur, & ideo scivit quod origanum succubuit cum veneno.

Dicitur etiam quod mustela quando venenatur à serpente comedit rutã, & scivit ex hoc quod ruta est contrarium veneno serpentum

Et mus suppositus puncturae scorpionum liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philoſophi, Quod ſi quis extraxerit calcaneum mulieris muſtelæ ipſa exiſtente viva, & ſuſpendatur ſuper mulierem, non concipit donec maneat ſuper eam, & quando removetur, imprægnatur.

Et invenerunt Philoſophi, quod ſi aliqua mulier eſt ſterilis, quando apponunt rem facientem ſterilem, mulier fit non ſterilis: & ecõ verſo.

Si accipiantur duo teſticuli muſtelæ, & ſtringantur & ligentur in crurem mulieris, & habeat os ſecum, mulier non concipiet. Et dicitur quod quando ſpongia projicitur in vino mixto aqua, deinde extrahatur & reſtringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo & remanet vinum, & ſi non eſt mixtum nihil egreditur.

Dicit Tabarienſis, quod ſi ſuſpenditur lapis ſpongiæ in collo pueri, qui tuſſit tuſſi vehementi, ſedatur tuſſis eius: & quando intromittitur in caput aſini, aut anum, ſcarabeus ſyncopizat, & non vertitur donec extrahatur ab eo.

Et ſi homo comedit lentes & mordeat, non ſanatur morſus, & quando intromittitur in anum arietis altis ſive alcis cadit lana eius.

Dicitur etiam, quod ſi ligetur aliquis lapis cum cauda aſini non ruget nec rudet.

Si

Si accipiantur pili aſini qui ſunt juxta priã-pum eius,& dentur alicui in potu triti cum vino cui vis, incipit ſtatim pedere.

Similiter ſi aliquis accipit ova formicarũ, & conterit ea, & proiecerit in aquam, & dederit eam in potu cui vis, ſtatim non ceſſat pedere. Similiter faciant cum vino.

Et dicitur quod ſi feceris annulum ex virga myrti recentis, & intromittas in ipſum annularem digitum, ſedat apoſtema ſub aſcellis.

In libro Ariſtotelis radix juſquiami albi quando ſuſpenditur ſuper patientem cholicã confert ei: & quando hauriat, nitrum falſum ponitur in vaſe, & ponitur ſuper ipſum acetũ, bullit fortiter abſq; igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis quando projicitur ſemen porri ſuper acetum, redit acetoſitas eius.

Belbinus dicit quando accipis albumen ovi & alumẽ, & linis cum eo pannum, & ipſum abluis cum aqua ſalis ſicca eum, prohibet ignem comburere.

Dicit alius quando accipitur arſenicum rubeum & alumen & teruntur & conficiuntur cum ſucco ſempervivæ & felle tauri, linit cum eo homo manus ſuas, deinde accipit

ferrum ignitum, non comburit ipſum. Similiter ſi accipiatur ex magna & alumine lamenti & talo & aceto forti & altea, & contriveris ea contritione bona, & linias cum ea manus, non lædit eas ignis.

Et dixerunt in Carabe, quando multum teris ipſum & ſufflas verſus lampadem cum ſufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contractum comburitur. Et quando volueris ut quæ ſunt in palatio videantur nigra, accipe de ſpuma maris, & calcanto, & permiſce ea filis, deinde humecta cum ea licinium, & illumina cum eo lampades. Quando vis ut quę ſunt in palatio, videantur ſine capitib. accipe ſulphur citrinum cum oleo, & pone ipſum in lampade & illumina cum eo, & pone illud in medio hominū, & videbis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui poſuerit portulacam ſuper lectum ſuum, non videbit ſomnium nec viſionem penitus.

Et Ariſtoteles dicit, quod equæ quando odorant fumum lampadis extinctæ abortiunt & indignantur. & ſimiliter hoc accidit quibuſdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Ariſtoteles, quod ſi quis inveniatur camelum coire cum matre ſua, & ipſe præſentit illud, ipſe proſequitur eum donec interficit

cit

citeum & si invenietur equum ascẽdere matrem, suam & præsentiat illud, interficit seipsum & necat intendens ad hoc.

Et dicit Tabariensis, si accipiatur rafani & conficiatur.

Et dicunt philosophi, quod si submergas muscas in aqua videntur mortuæ, & si sepeliantur in cinere resurgunt iterum, & quando submergis Aombor moritur & rotetur super ipsum acetum vivificatur, & quando sepelis scarabeum in rosis moritur, & si sepelis in stercore, vivificatur.

Dixerunt & philosophi, quod quando pennæ aquilarum ponuntur cum pennis aliarum avium, comburunt illas & mortificant eas, sicut ipse est vincens in vita sua omnes aves & dominans. Pennæ Aquilarum sunt perniciosæ omnibus pennis. Et dicunt philosophi, quod si ponatur in aliquo loco pellis ovis cum pelle adib corrodit & consumit: & qui induit pannum ex lana ovis quam comedit adib, nõ cessat ab eo pruritus donec exuat eum. Et si acceperis pilum equæ & extenderis ipsum super ostiam domus, non ingreditur ostium illud cimi fex, donec super eo stat pilus.

Et si suffumigas domum aut locum pulmone asini, mundas eam ab omni serpente &

ſcorpione, & ſciunt philoſophi ex hoc, quod valet contra venenum.

Tabarienſis etiam dixit, ſi lingua upupæ ſuſpendatur ſuper patientem oblivionem reddit eum memorem & aliæ rationes.

Et in libro Cleopatræ dicitur, ſi mulier non delectatur cum viro ſuo, accipe medullam lupi de pede ſiniſtro & porta eam, & nullum diliget niſi te. Et dicitur quando accipitur coxa ſtruthionis maſculi ſiniſtra & bullitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origines pilorũ, nunquam renaſcuntur.

Dixit Architas, ſi accipiatur cor dum vivit & ſuſpendatur ſuper patientem quartanam, eradicat eam.

Et ſpolium ſerpentis, quando ſtringitur ſuper ancham mulieris accelerat partum : ſed cum parit, illico removeatur.

Dentes omnium ſerpentum quando eradicas eos dum vivit ſerpens, & ſuſpendatur ſuper quartanarium, tollunt ab eo quartanã, & ſi ſuſpendatur ſerpens ſuper dolentem dentem prodeſt, & ſi ſerpens ſuper occurrit prægnanti abortit : & ſi occurrit ei dum parit, accelerat partum. Et dicunt ſi acceperis caninũ dentem crocodili ex palato eius ſuperiore ſiniſtro, & ſuſpendis eum ſuper febricitantem, ſanat & redibit

dibit ad ipſum nunquã: & dixerunt, quod leo terretur ex gallo albo, & leo iterum timet ignem, & qui ungitur cum ſevo renum leonis non timet ire inter beſtias, & omnes beſtiæ terrentur ex leone: & qui linit corpus ſuum cum ſtercore leporis, terrentur ab eo lupi.

Et ſi teritur arſenicum citrinum, & admiſcetur lacriſi, cadit ſuper eum muſca quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem teſtudinis, & ſuſpendis eum ſuper dextrũ pedem podagrici, confert ei. Similiter ſi ſiniſtrum ſiniſtro, & ſic manus eius confert manui, & digitus digito. Et ſi accendatur ignis coram ernioſo ex viridibus lignis ficulnearum, crepitant teſticuli eius.

Et in libro Hermetis oculi urſi ambo cum ligantur in panno lini ſuper adjutorium ſiniſtrum, removet quartanam. Et dicitur quod ſi lupus viderit hominem. & ipſe non videt eum, ſtupeſcit homo, timet & rauceſcit. Et ideo ſi quis gerit oculum lupi, juvat ad victoriam, ad audaciam & debellationem & timorem adverſarii.

Et ſi dicitur quod ſi fiat anulus ex albis vngulis aſini, qui induit ipſum epilepticus non patitur epilepſiam.

Et

Et dixerunt quando vis ne approximent muſcæ domo, tunc pone condiſim & opium in albedine calcis, & inde albifica domum cũ ea, tunc non egredientur muſcæ penitus.

Et quando vis ut narret tibi mulier vel puella tua omnia quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ, & exſicca utraq; & tere & pulveriſa ſupra pectus dormientis, & narrabit omnia quæ fecit Dum vero evigilaverit exterge illud à pectore ne allevetur. Et dicunt quod ſi quis ponit Adamantem capiti mulieris dormientis, manifeſtat ſi eſt adultera: quoniam ſi ſic eſt, reſilit territa de lecto: & ſi non, amplectitur virum ſuum cum grandi dilectione.

Et dicunt quod pellis aſini quando ſuſpenditur ſuper pueros prohibet eos terreri.

Et dicit Architas quod ſi accipiatur cerumen auris canis ſiniſtræ, & ſuſpendatur febricitantibus periodice, confert multum, maxime quartanæ.

Et dicunt philoſophi, quod aliqua ſpecies vel individuum, quæ nunquam habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cum nũquam affuerit dolor aliquis, ſuccurrit & ſanat hominem ab illo.

Et ſi ſuſpenditur ſpuma maris ſuper coxam mulieris ſiniſtra accelerat partum, & quando

dò ſuffumigatur domus cum ungula muli ſiniſtra non remanent in ea muſcæ.

Et ſi ſuſpenditur cor upupæ aut oculus aut cerebrum ſupra ſe ad collum ſuum, confert oblivioni, & ſubtilitat intellectum hominis.

Si mulier non poteſt concipere, accipe cornu cervinum pulverizatum, & miſceatur cum felle vaccino: teneat mulier ſuper ſe, coeat & ſtatim concipiet.

Seta de cauda equæ poſita ſuper oſtio non permittit intrare zanzalas.

Dens pulli unius anni poſitus in collo infantis, facit ejus dentes provocari ſine dolore.

Dens equæ poſitus ſuper caput furentis ſtatim liberat eum.

Si mulier non poteſt concipere, detur ei neſcienti lac jumenti, ea hora coeat, & ſtatim concipiet.

Vnguis equi ſuffumigatus in domo effugat mures. Idem fit ex ungula muli.

Vt tota aqua calida exeat è caldario, attramentum, id eſt, terra franciſca cum pice projice in aquam, & tota exibit. Vt ignis de aqua extra eat, teſtam ovi accipe, & ſulphur tritum impone & calcem, & claude foramen & mitte in aquam & incenditur.

Et dicitur, quod ſi ponatur camphora ſuper

aquam

aquam, accenditur & comburitur in aqua.

Vt aves manibus comprehendas, accipe grana quævis in fæce vini & in ſucco cicutæ valde imbibita, & objice ad aves, omnis avis quæ inde guſtat inebriatur & perdit vires.

Si quæ mulier te ligavit maleficiis ad amorem ſuum, & vis illud diſſolvere: accipe camiſiam ſuam, & per capitiū eius minge foras, & per manicā eius dextram, & non curabis de ea.

Vt mulier cum aliquo adulterare non poſſit, incide de capillis eius & pulverem illorum ibi ſuper feretrum ſparge, ante tamen unge feretrum cum melle, & mox coeas cum muliere, & cum volueris ſolvere ex tuis capillis fac ſimiliter.

Et dicunt ſi aliquis inungatur lacte aſinæ, congregabuntur in eo omnes pulices domus.

Literas quæ non leguntur niſi de nocte: cum felle teſtudinis ſcribe, aut lacte ficus ſi ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de ſero.

Si accipiantur multa albumina ovorum de gallina poſt menſem, fiunt vitrum & dura ut lapis: & ex hoc tale fit topacius ſophiſticatus, ſi prius cum croco vel terra rubea liniatur.

Similiter ſpuma quæ invenitur circa teſticulos cervi vel equi, vel aſini fatigati, admiſce-

atur

atur cum vino:& illud vinum detur alicui potationi, abhorrebit vinum per mensem.

Et si habuerit plures anguillas in vase vini, & dimittantur in illo mori: si quis biberit ex illo , abhorrebit vinum per annum , & forte semper.

Et dicitur, quod accipiatur funis aliqua, cum qua suspenditur fur, vel suspensus est, & aliquantum paleæ quam turbo venti in aere suspendit,& ponatur in olla, & misceatur cum aliis ollis, illa omnes alias frangit. Item accipe aliquantulum prædicti funis, pone instrumento cum quo mittitur panis in furno, quoniam ille qui mittere debet in furno non poterit immittere, sed extra exiliet.

Vt homines videantur sine capitibus, accipe spolium serpentis & auripigmentum, & picem Græcam, reuponticū & ceram novarum apum , & sanguinem asini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua, & facias bullire ad lentum ignem, & postea dimitte frigescere, & facias cereum,& omnis qui illuminabitur eo, videbitur sine capite.

Vt homines videātur habere quorumlibet animalium capita , accipe sulphur vivum & lethargirium, & istis simul pulverizatis, sparge in lampade oleo plena, habeantque candelam

lam de cera virginea, quæ ſi permixta cum fęce illius animalis, cuius caput vis ut videatur habere, tenens candelam accenſam de lampadis igne, & da bibere vinum cum valdimonie, & illi qui inde potabunt, videbunt ſe habere caput animalis.

Vt homines videantur habere vultum canis: accipe adipem de aure canis, unge ex eo parum de bombycino novo, pone in lampade nova de vitro, & pone lucernam inter homines, & cernunt vultum canis.

Vt homines videantur habere tria capita, accipe de pilis aſini mortui, fac funiculum, & ſicca &, ſume medullam de oſſe principalis dextri humeri, & miſce cum virga virginea, & line funiculum, & pone ſuperliminaria domus: ingredientes domum tria capita habebunt, hi qui in domo ſunt intrantibus aſini videbuntur.

Si vis ut caput hominis caput aſini videatur: tolle de ſegmine aſelli, & unge hominem in capite.

Si vis ut pullus aut res alia ſaltet in diſco: accipe argentum vivum & pulverem calamitæ & mitte in ampullam vitream ſigillatam, illam pone intra rem calidam, quia cum ſit argentũ vivum calidum movet ſe, & faciet eam ſaltare.

Si

Si vis videre quod alii nequeunt, accipe fel de masculo catto, & adipem gallinæ omnino albæ, & misce insimul & oculos tuos inunge & videbis. Si vis intelligere voces avium, associa tecum duos socios in quinto Calendas Novembris, & vade in quoddam nemus cum canibus quasi ad venandum, & illam bestiam quam primo inveneris, defer tecum ad domum, & præpara cum corde vulpis, & statim intelliges voces animum bestiarum, & si vis ut aliquis intelligat, oscula eum & intelliget similiter.

Si vis solvere vincula, vade in sylvam & prospice ubi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi, ascende ad arborem, & foramen ejus circumliga quocunque vis, quia cum videt te, vadit pro quadam herba quam ponit ad ligaturam, & statim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terram super pannum quē debes posuisse sub arbore, & tu sis præsens & accipe.

In nido upupæ est quidam lapis qui est diversorum colorum, defer tecum ipsum, & eris invisibilis.

Vt homo semper eunuchus sit accipe ex vermiculo qui in æstate lucet, & da ei bibere.

Vt mulier confiteatur quæ fecerit: ranam

aqualem comprehende vivam, & tolle ejus linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam super partem cordis fœminæ dormientis, quæ cum interrogetur, vera dicet.

Si vis aliquem tererri in somno, capiti ejus suppone pellem simiæ.

Si vis capere talpam, pone in foramine ejus cepe vel porrum aut allium, & statim egredietur sine viribus.

Serpens non accedit ad allium: nec canis gustat aliquid tinctum cum allio.

Suffumigatio quam cum feceris, videbuntur omnes in forma elephantum, qui sunt in domo, & equorum magnorum: Accipe speciem quæ dicitur Alchachengi, & contere & confice ipsam cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex ea grana sicut citri. Deinde fumiga ex eis super ignē stercoris vaccæ quæ mulgetur & non sit in domo locus, ex quo egreditur fumus nisi porta, & sit larga sub terra deintus. Nam omnes qui sunt in mansione, videbuntur quasi ipsi sint homines magni in formis equorum, elephantum, & est mirabile valde,

Suffumigatio alia, quam cum facis videt foris & multiformes, mirabilia infinita, quæ

præ

præ multitudine non discernuntur: Accipe Timar, id est, vermilium, & lapidem Lazuli, & pulegium montanum, & pulveriza totum, & cribella illud, & cum pinguedine delphini, vel equi, vel elephantis, fac grana in modum ciceris, & sicca in umbra, & suffumiga in eo quando volueris. & fiet quod dictum est.

Suffumigatio ad videndum in somno quod futurum est de bono & malo. Accipe sanguinem asini congelatum & lupi cervini pinguedinem & storacem, aggrega totum ponderib. æqualib. & conficiantur & fiant grana & suffumigetur cum eis domus. Tum enim videbis in somno tuo qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi lichinium quod quando accendes videbis homines in quacunque forma piscis qui dicitur assures, & oculos piscis qui dicitur libinitis, & fel luporum, Contrita ergo ea manibus commiscendo & pone ea in vase vitreo. Cum ergo vis operari eum, accipe adipem cujuscunque vis bestiæ quod fiat hoc in forma ejus, liquefac eam & permisce cum illa medicina & inunge cum eo lichinium quodcunq; vis, deinde accende ipsum in medio ædis: videbuntur enim homines in forma illius bestiæ cujus pinguedinem accepisti.

Lichinium aliud, ut homines appareant in forma angelorum. Accipe oculos piſcis & oculos filoe, id eſt, frangentis oſſa, & contrita eos manibus maleando, & pone eos in vaſe vitreo ſeptem diebus, deinde pone in eis aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade viridi, & pone ipſum coram hominibus, qui ſunt in æde: ipſi enim videbunt ſe in forma angelorum ex igne accenſo.

Lichinium aliud faciens apparere homines nigrarum facierum. Accipe lampadem nigram, & funde ſuper ipſam oleum ſambucinum vel argentũ vivum, & funde in illo oleo vel argento vivo ex ſanguine phlebotomantium, & pone in illo ſanguine ſambucinum, vel argentum vivum.

Aliud fit lichinium ex pannis mortui aut ex pannis nigris, & accende in medio ædis. Nam tu videbis ex hominibus mirabilia quando videbunt ſe ad invicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilis habens in manu virgam & territat hominem. Accipe ranam viridem & decolla eam ſupra pannũ exequiarum viridem, madefac ipſum cum oleo ſambucino, & pone ipſum lichinium, & illumina cum eo in lampade

pade viridi : nam tu videbis nigrum ſtantem, inter cujus manus erit lampas & mirabile.

Lampas quam cum aliquis tenet in manu, non videt aliquos eorum qui ſunt ibi & qui fuerit poſt ipſum videbit tantũ. Accipe piſcem qui dicitur delphinus. Deinde accipe pannum lini aut funeris, & ſparge ſuper ipſum aliquid extra zimar, deinde funde ſuper illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde ſtringe manũ ſuper ipſum & involve pannum, & fac ex eo lichinium. Deinde accende ipſum in lampade æris viridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda & terrentur invicem homines & faciunt ipſum fingentes dæmonem. Accipe pilos ex cauda canis nigri in quo non ſit albedo, & aliquid ex pinguedine ejus, liquefac pinguedinem. Deinde accipe pannum exequiarum, & fac deinde lichiniũ : deinde line ipſum cum eo quod feciſti & illumina ipſum in lampade viridi cum oleo ſambucino & accende ipſum in domo & non ſit ibi lichinium præter ipſum & videbis mirabile.

Lichinium pulchrum, ut domus videatur tota plena ſerpentũ & imaginum donec lichinium permanet accenſum. Accipe pinguedinem ſerpentis nigri & ſpolium ſerpentis nigri

& pannum exequiarum & fac lichinium ex illo panno, deinde line ipsum cum illa pinguedine & pone ſpolium ſerpentis in concavitate ejus, & illumina cum oleo ſambucino in lampade viridi & nigra.

Aliud lichinium quod quando eſt accenſum & effunditur ſuper ipſum aqua, invaleſcit, & quando oleum extinguitur, accipe calcem quem non invenit aqua: & permiſce eam cum æquali pondere ſibi ex cera, & medietatis ejus ex oleo balſami, & nepta, citrina cum æquali ſibi ex ſulphure: fac lichinium ex ea, & rora ſuper aquam & accendetur & rora ſuper ipſum oleum & extinguetur.

Lichiniũ aliud quod cũ accenditur omnia videntur alba, & argentea: accipe lacertam, & abſcinde caudam ejus, & accipe quod exit: quia eſt ſimile argenti vivi. Deinde accipe lichinium, & madefac cum oleo, & pone ipſum in lampade nova & accende: domus ejus videbitur ſplendida & alba vel deargentata.

Operatio lampadis & mirabilis quam ſi quis tenuerit non ceſſat pedere donec dimiſerit eam. Accipe ſanguinem teſtudinis, exicca ipſum in pãno lichini, & fac ex ipſo lichiniũ & illumina ipſum in lampade, da ipſum cui vis, & dic illumina: nam ipſe non ceſſabit pedere,

dere, donec dimiserit illud: & est mirabile.

Lampas quæ cum accenditur in loco ranarum nulla sonat: sed omnes silent donec fuerit accensa. Accipe pinguedinem cocrodili, & confice ipsam cum cera albificata in sole, & fac ex eo lichiniũ, & illumina cum eo in loco ubi sunt ranæ: & cum viderint istud statim tacebunt.

Lampas alia cum accenditur vident se invicem astantes sicut imagines & lapides. Accipe zimat & tere bene, & accipe pannum funeris, & madefac ipsum cum pinguedine piscis aut cũ oleo sisamino puro, pone ipsum in lampade viridi, & pone super ipsum ex illo medicamine contrito rem parvam, & fit mirabile. Lichiniũ quod cum accenditur non cessant saltare, & gaudere & insanire gaudio, & maximè mulieres & accipe sanguinem cujusdam avis quæ dicitur Solon, & assimilatur turturi, & æquale medietatis ejus ex sanguine turturis maris. Infunde ergo in eum lichinium & illumina cum eo in medio domus in qua sunt cantatrices & puellæ, & est mirabile & probatum.

Si vis facere quod in strata hominis appareant pediculi scaturientes, ut non possit homo dormire, tunc projice in lecto ejus pondus

unciæ unius vel mediæ alcakengi, & si acceperis pilos asturis fiet inde lichinium, quod quando accenditur vident se invicem omnes infirmos ex vehementia infirmitatis & extenuationis.

Accipe locustam citrinam & excicca ipsam, & tere, & pone in panno exequiarum & incende ipsum oleo sambucino: in quocunque loco fueris, erit quod tibi dixi, & mirabile.

Quando vis ut videaris totus ignitus à capite usq; ad pedes, & non lædaris: accipe malvaviscum album, confice cum albumine ovorum, deinde line cum eo corpus tuum & dimitte donec exiccetur, & deinde line tecum alumine: & postea pulveriza super illud sulphur subtile, inflammatur enim ignis in eo, & non lædit, & si facis super palmam, poteris tenere ignem sine læsione.

Si vis ut res projiciatur in ignem & non cõburatur, accipe glutem piscis partem unam & aluminis æquivalens illi, permisceatur totum & fundatur super ipsum acetum vini & conficiatur cum eo quicquid vis, projice in ignem, line, cum hoc linimento non comburetur.

Si vis facere contrarium s. imaginem aliquam hominis aut alterius, & quando ponitur in aqua accenditur, & si extraxeris eam, extin-

extinguitur: accipe calcem non extinctam, & permisce eam cum aliquantulo ceræ, & oleo sisami & napta i. terra alba & sulphure, & fac ex illo imaginem: nam quando tu roborabis aqua accendetur ignis.

Si vis facere, ut quando aperis manus tuas super lampade extinguatur lumen, & quando claudis eas super eam accenditur & non cessat illud facere. Accipe speciem quæ dicitur spuma Inda, tere eam & deinde confice eam cum aqua camphoræ, & line cum ea manus tuas, deinde apperi eas in facie lampadis, delebitur lumen ejus, & claude & reaccendetur.

Si vis videre rem submersam & profundam in nocte & non occultetur tibi plus quàm in die, & legis libros de nocte nigra. Vnge faciem tuam cum sanguine vespertilionis & erit quod dico.

Si vis albificare aliquid, suffumiga illud sulphure.

Si vis ut arbor citri projiciat omnes fructus & cadant. Accipe quinque partes sulphuris citrini & quinque nigri & duo albi & sinabriũ tere omnia & permisce & suffumiga & cadent omnes fructus & forte sic est in aliis arboribus.

Si vis statim interficere serpentem accipe

ex aristologia rotunda quantum vis & tere il-lam bene & accipe ranam sylvestrem vel cam-pestrem & contere ipsam & commisce eam a-ristologiæ & pone cum eo aliquid ex incausto & scribe cum eo in charta aut aliquod quod plus amas & projice ad serpentes.

Si vis portare in manu tua ignem ut non offendat, Accipe calcem dissolutam cū aqua fabarum calida & aliquantulum magranculis & aliquantulum malvavisci : & permisce il-lud cum eo bene, deinde line cum eo palmam tuam & fac siccari & pone in ea ignem & non nocebit.

Dicunt philosophi calx tale non comburit in igne & glutem piscis salvat ab igne, & alu-men jamenum & sanguis salamandræ & fuli-go furni vel lebetis : quando igitur ex istis o-mnibus aut quibusdam fit linimentum, non offendit ignis : albumen ovi, & malvaviscum habent juvamentum in hoc.

Si vis ut tota domus appareat plena ser-pentibus. Accipe de pinguedine serpentis, & parum salis in ea pone & accipe pannum exequiarum, & incide ipsum in quatuor fru-stra, & deinde pinguedinem, & pone ipsam in omni panno : si sic facis quatuor lichinia & accende ea in quatuor angulis domus cum o-

leo

leo sambucino & in lampade nova & fiet quod dixi.

Lichiniū quod cum accenditur in domo videbis res volantes virides ut passeres & aves: accipe pannum exequiarum recentem, & pone in eo cerebrum avis & pennas caudæ ejus & involvendo fac ex eis lichinium, & pone ipsum in lampade nova viridi, accende ipsam in domo cum oleo olivæ, & quæ res erunt in domo fient virides valde, & videbitur quasi volant aves virides & nigræ. Vt domus videatur tota viridis & plena serpentibus & imaginibus timorosis: accipe cutem serpentis & sanguinem alterius serpentis masculi & adipem alterius serpentis & aggrega illa tria & pone ea in panno exequiarum, & accende ipsum in lucerna nova.

Si vis facere candelam vel lichinium quę cū accenditur, agitatur & ambulat, accipe cutem lupi, & cutem canis, & fac ex utriusq; lichinium, & accende ipsum cum oleo olivæ, & statim movebitur.

Quando vis accendere lucernam ex qua valde timet eam. Accipe pannum lini novum album, & fac ex eo lichinium & pone in concavitate ejus aurem serpentis & salem grossum & facias ipsum oleum olivæ: da cuivis, & statim

tim cum accenderit ipſum trepidabit, & timebit valde.

Dicunt philoſophi quod ſinciput eſt prima pars capitis, & ex ſincipite hominis parũ poſt mortem generantur vermes, cumque prætereunt ei dies ſeptem vermes illi fiunt muſcæ, & poſt quatordecim dies, fiunt dracones magni, quorum unus ſi momorderit hominem, morietur ſtatim, quod ſi tu acceperis ex ea & coxeris illud cum oleo, & feceris ex eo candelam in lucernam æris cum lichinio ex panno exequiarum, videbis ex eo rem magnam & formas quæ narrari non poteſt cum timore forti.

Experimentum mirabile quod facit homines ire in ignem ſine læſione, vel portare ignẽ vel ferrum ignitum ſine læſione, in manu. Recipe ſuccum biſmaluæ, & alumen ovi, & ſemen pſilii, & calcem, & pulveriza & confice cum illo albumine ovi ſuccum raphani, cõmiſce: ex hac confectione illineas corpus tuum vel manum & dimitte ſiccari, & poſtea iterum illineas, & poſt hoc poteris audacter ſuſtinere ignem ſine nocumento.

Si autem velis ut videatur ardere illud linitum, aſperge de ſulphure vivo bene pulverizato, & videbitur comburi cum accendetur ſulphu-

sulphure, & nihil ei nocebit: si flammam candelæ quam quis tenet in manu colophoniam vel picem græcam insufflaveris subtilissimè tritam mirabiliter auget ignem, & usque ad domum porrigit flammam. Vt ignem illæsus portare possis, cum aqua fabarum calida calx dissolvatur, & modicum terræ rubeæ de missina, postea parum malvavisci adjicias, quibus in simul conjunctis vel commixtis palmam illinias, & desiccari permittas, & sic enim ignem quodlibet illæsus portare poteris.

Aquam ardentem sic facias: recipe vinum nigrum, spissum potens & vetus, & in una quarta ipsius distemperabis vivæ calcis, sulphuris vivi subtilissimè pulverizati, tartari de bono vino & salis cõmunis albi grossi, postea pones in cucurbita bene lutata & de super posito alembico distillabis aquam ardentem quam servare debes in vase vitreo.

Ignem græcum sic facias: recipe sulphurem vivum tartarum, sarcocollam, picollam, sal coctum, petroleum & oleum commune, fac bullire bene: & si quid imponitur in eo accenditur sive lignum sive ferrum, & non extinguitur nisi urina, aceto vel arena.

Si vis facere puod cesset omne mirabile respice alias causas: s. agentem sufficiens etiam

parien-

patientem quoniam ſi utrunque reſpicis, non miraberis: cum videbis tantam apitudinem eſſe in una ſufficientia alterius quod non facit admirari, quando enim vides quod aqua frigida accendit ignem & non extinguit ipſum: ſi tu reſpiceres cauſam agentē miraberis ſemper: quia eſſet efficiens conveniens ad hoc: ſed quando tu reſpicis materiam illius effectus: ut puta quia eſt calx & ſulphur quod eſt valde inflammabile. ita quod minimū agens inflammat ipſum: tu vides quod nihil eſt mirabile.

Similiter quando res aliqua ſi comburitur igne mirabile eſt quando una de cauſis inſpicitur ſola. Sed quando ſcitur narura patientis aut debilitas agentis nihil mirū, maxima ergo radix experimentorū naturaliū eſt in hoc ſcil. ut eligant materiā paratiſſimam ad aliquid, & hoc debile agens aut fortiſſimū: & materiam valde indiſpoſitam: & faciunt ſimiliter homines aſpicere ad illam cauſam quæ non videtur poſſe illud facere & de illa nihil dicunt, & tu nota iſtud quod ſecundum iſtum modum incidit multitudo experimentorū mirabiliū: & de hoc narrabo tibi quædam iſtorum ut cō firmeris in virtute prædicta, & ſcias etiam ex cogitare ingenia experimentorum. Si vis facere carbunculum vel rem lucentē in nocte,

recipe

recipe noctilucas lucentes quamplurimas & ipsas contritas pone in ampula vitrea, & claude, in fimo equino calido sepelias & dimitte morari per quindecim dies postea distillabis ex eis aquam per alembicum: quam repones vase de cristallo aut vitro. Tantam enim præstat claritatem quod in loco obscuro quilibet potest legere & scribere: quidam faciunt hanc aquam ex noctilucis, felle testudinis, felle mustelæ felle furonis, & canis aquatici sepeliunt in fimo & distillantes ex eis aquam.

Aquam ardentē sic facias. Recipe serpentinam quā distillabis per alembicum velut aqua ardens exibit, etiam misce vino aut cui vis, & accenditur si appropinquas ei candelam.

Ignis volans: accipe libram unam sulphuris, libras duas carbonum salicis libras sex sali petrosi: quæ tria subtilissimè terantur in lapide marmoreo, postea aliquid posterius ad libitum in tunica de papyro volanti vel tonitrū faciente ponatur.

Tunica ad volandum debet esse longa, gracilis pulvere illo optime plena, ad faciendum verò tonitruum brevis, grossa & semiplena.

Albertus Magnus de proprietatibus herbarum, lapidum & animalium quorundam explicit.

MICHAE-

MICHAELIS SCOTI RERVM NATVRALIVM PERSCRVTATORIS

Prooemium, In secreta Naturæ.

Ad D. Fredericum Romanorum Imperatorem.

Mperator inter cætera quibus te oportet esse solicitum, est scientia boni & mali, & eam modis omnibus investigare per temetipsum in libris auctorũ & omnibus scientiis, & principaliter earum scientiarum quæ dicuntur artes. Et hæc facies penitus, quando anima tua fuerit in quiete & corpus unum habuerit spacium prætermissis negotiis gentium aliquid à majestate tua petentium & ejus respondentium. Debes enim scire quod duo sunt tempora homini viventi. scilicet tempus pacis, & tempus belli, & ita duo sunt cibi, corporalis & spiritualis. Corporalis paratum ad nutrimentum corporis. Spiritualis vero ad nutrimentum animæ. Sciendũ quod sicut cibus corpo-

ralis conſervat corpus in bono ſtatu ſi ſit factus ratione & aſſumptus per menſuram ab animali cui convenit, & in tempore congruo: eo quod non in omni tempore omnia conveniunt. Ita cibus ſpiritualis retinet in bono ſtatu ſi ſit factus ratione & aſſumptus per debitam menſuram, in tempore congruo utriuſque ætatis virtutis in homine. Scriptum eſt enim quod ſicut frigida calidis & calida frigidis temperantur. Ita con raria contrariis curantur, & medelam recipiunt ordinate. Similiter eſt vtile inquirere diverſos auctores & magiſtros propter diverſas ſententias, eo quod diverſi diverſa ſentiunt : & movent ſcientia vel ingenio gratioſo naturæ quod diffunditur deſuper proficiens multum poſtea , & eſt origo ſcientiæ. Vnde ex meo conſilio doctores magiſtros & homines ingenioſos naturaliter curialiter apud te invenies : & ſæpe cum multis ſermonem facies coram eis ſapienter ac domeſtice verba pronuncias. Putabis in diverſis propter diverſa , & facies eis quæſtiones quando tecum erunt , & dicta eorum in corde ſervabis ut in poſterum & tibi, & cæteris prodeſſe poſſint. Ne ſis terra inculta & arida: quæ cum ſit ſterilis ab hominibus reprobatur. Manu tene ſtudium ſcientiarum tuo

regno, & fac fieri diſputationes ante conſpe-
ctum tuum, & tuus animus in his glorietur
ut tuum regnum in melius formetur. Tuum
ſtudium ſit velle regnare diu. Et hoc erit ſi
crediderismvirtutibus vitando. Et de tali mo-
ralitate aliquid dicemus, ſi Deus voluerit Sed
hic dicimus quod des cor tuum cognitioni
boni intellectus, ſecundum diſcretionis men-
ſuram. Sis amicus dei fide, ſpe & opere. Nec
omittas amplecti illam ſcientiam quæ philo-
ſophis phyſionomia naturaliter nominatur.
Et hæc ſcientia eſt illa inter cæteras qua caute
multi homines quondam uſi ſunt gloriari &
exaltari apud magnates ſecundum imperato-
res qui tranſierunt. Similiter apud multos re-
ges, & barones. Et quia adeo præcedunt re-
liquos homines ſcilicet propter hanc ſcientiā
& propter huiuſmodi plurimas alias quas ſe-
creto noverunt. Vnde dictum eſt, honora ho-
minem propter ſcientiam. Require amicum
propter neceſſitatem. Apud quoſdam enim
melius eſt philoſophari, & apud quoſdam u-
trumque nocet , & apud quoſdam neutrum
debet requiri, ſcilicet a facientibus veram pœ-
nitentiam in hac vita. Huius enim ſcientiæ in-
quiſitio eſt in pulcherrima natura , cuius per-
fectio contribuitur phyſionomo de numero
ant-

antiquorum phyſione ſummo doctori in ſcientia naturali. Vnde quidem hæc ſcientia nomen traxit ab eo, ſtudium cuius grande fuit diu, & diu etiam inveſtigare, ac etiam reprehenſibilior congregare. Collecta eſt enim hæc ſcientia ex compoſitione hominis utriuſq; ſexus cum qualitate poſſibili modi ſtatus perſonæ inventis. Et ex hac ſcientia naturæ ingenioſæ quæ cognovi tibi domine imperator, ſub lucida brevitate in hoc libello penitus enarrabo. Dicit enim quidam ſapiens, phyſionomia eſt ſcientia naturæ, inſinuatione cuius peritus in ea ſufficienter agnoſcit differentias animalium perſonarum omnium gradu ſui. Et quia omnia ſcientia eſt à phyſionomia: idcirco eam in hoc loco diffiniamus.

Phyſionomia eſt doctrina ſalutis & electio boni & vitatio mali, comprehenſio virtutis, & prætermiſſio vitiorum. Hoc autem inducit verus amor Dei, timor diaboli: fides meritoria, ſpes præmii imperdibilis æternæ vitæ & judicium mortis: quia videtur penitus quod hic omnia relinquitur cæteris quia tenentur. Et non ulli valet ſcientia nec potentia, nec congregatio perſonarum nec gratia pulchritudinis nec voluntas & omne bonum. Vnde dixit quidam. Omnia tranſibunt nos ibimus,

ibitis,ibunt Chari non chari conditione pari. Et alibi dictum est. Omnia transibunt præter amare Deum. Constituo ergo ô Frederice imperator tibi ex hac scientia physionomiæ regulas & constitutiones abbreviatas: quas tibi pono satis sufficienter. Iugo quarum si te bene adjeceris: dabit tibi magnum præcium laudis ex multa sapientia virtute: crescet tibi etiam magnum & grande ingenium sapientiæ ad nobilitatem tuæ naturæ: quam sapientiam si in mente habueris memorem, melius intelliges dicta eloquentium tibi, cautius agnosces tuos sapientes, & alios visu & auditu, necnon & alios homines differenter qui tecum habebunt gratiam eloquendi vel ante te aliquid faciendi, quia non est parum. Et ex industria huius scientiæ in te secreto, habebis grandem partem consiliorum tibi consulentium & exaltationem virtutum, & vitiorum quasi ut semper secum habitasses in factis ubique, Sed antequam hoc tibi recitem ordinate per singula capitula, volo tibi enucleare historiam prius substantiæ, quasi incipiens à fundamento primæ materiæ: quod potest esse tibi multum charum multiplici ratione, eo quod pauci hoc sunt scientes in veritate.

Si prudentiam, Si cautelam,

Si

Si ſanitatem, Si fiduciam.
Si denique hominum mores ac domeſticorum animalium naturalium naturas ſcire cupis Michaelem Scotum legito.

PRIMA PARS SECRETORUM naturalium.

Utilitas Phyſionomiæ.

CAPUT I.

Nobilis Imperator vir gratioſe quaſi omnium gratiarum & donorum ex grandi amori tibi notifico ſacratiſſimam ſcientiã naturæ quæ poteſt appellari conſolatio & quæ non multum dicitur gentibus idiotis, nec etiam eſt dicenda. Sciendum quod qui eam bene noverit, & memorem in mente habuerit quotieſcunque caſus incurret, ipſamque excitando, ſi incipiat loqui de ipſa cum altero & ille hanc ſcientiam ignoraverit, videbitur illi quod ipſi ſit propheta vel ſanctus, & hic poſtea te commendabit eum ubique dans ei ſtudioſe precium magnæ laudis. Amabitur à gentibus notis & ignotis quæ audierint loqui de illo & honorabitur inter eos. Et hoc non eſt parum vi-

delicet, inter universas gentes famam sapientiæ & scientiæ & celebrem obtinere. Scias igitur quod motu superiori & motu inferiori scilicet partim in genere, partim in specie, & motus primus conceptionis ex utroque sexu est amor naturalis viri in mulierem & mulieris in virum caloris uniti genitalibus. Sciendum quod vir est agens, mulier verò patiens: unde ambo habent vim relativi: cum in coitu sit mutua relatio. Eoq; semen eius referetur alteri & utrunque est animus alterius. Luxuria viri primam radicem habet in lumbis, & libido mulieris, in umbilico, unde Iob. Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo ejus in umbilico ventris. Iuxta illud domini in evangelio. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Tempus enim congruum viro est in hyeme & in vere ad coeundum, mulieri in æstate & autumno. istud autem est propter contrariam complexionem temporum & personæ. Complexio quorum nihil aliud est quam caliditas cum frigiditate, & humiditas cum siccitate. Item dicimus quod neuter non posset agere cum delectu, nisi haberent instrumenta ad hoc deputata tam intus quam extra. Vnde vir habet suos testes extra ventrem in pelle. Mulier vero intus

intus videlicet extra principium vulvæ. Tamen non sint in omni similes testiculis viri. Vnde mulier habet suum semen ex testibus velut vir, & hoc movetur ad coitum ardenter. Semen verò testiculorum proprie sperma quod descendit ex omni humore corporis, diviso & partito in omnibus membris essentiæ, cujus est nobilior pars omnium humorum & subtilior. Et hoc semen in se continet omnem naturam & complexionem quarumlibet partium totius corporis à qua descendit. Sciendum est quod sperma viri est calidus & fortius illo mulieris. In emissione vero spermatis utriusq; à natura superiori tribuitur omnis virtutis effectus, & virtutis augmentabilis pro tẽpore decurrente. Et secundum cursum corporum superiorum sicut dispositionem corporum concipientium fœtus recipit similiter & semel omnia & singula quæ postea discernunt ordinem temporum & naturæ. Quantitas autem embryonis fit secundum quantitatem seminis virtuosi & matricis, quæ matrix si fuerit bonæ complexionis, embryo vadit ad perfectum & econtrario. Vnde si semen per matricem in longum fœtus erit gracilis & in latum vel quasi rotundũ erit curtus & grossus. Quid autem sit sperma sic diffinitur. Sperma

est prima materia embryonis creandi. Vel sperma est artifex creãdorum infantium. Vel sperma est semen animalis sine ph. & nobilioris sanguinis & purioris ad instar vini rubei, quod exagitatione convertitur in sperma candidum: & cum illa substantia sit nobilior parte remanente ac lèvior & virtuosior, ideo super ascendit. Et est sciendum quod si de semine viri plus fuerit quam fœminæ, fœtus erit illi similis in pelle & forte in sexu, verbi gratia. Mulier quædam erat alba: & cum coiret cum Aethiope peperit filiam albam Alia mulier nigra coivit cum viro albo & peperit filium nigrum, ut patet hoc tanto tempore. Verum est quod si mulier sit juvenis cum in coitu sit memor sui vel viri vel alterius & proprie diffundit generativum: genitus erit omnino similis, & jam probatum millies & in animalibus. Cum vero sperma exit in coitu, est maxima delectatio in naturali corporali & spirituali secundum quantitatem illius & testiculi de quo exit. Sciendum est quod ex parte dextro major dulcedo quam ex sinistro, & ex multo semine quam ex pauco, quia sperma diffunditur completa ætate per causam & unusquisque manu teneat sibi vitam productius. Dicimus quod cibi sunt quibus semen augmentatur in

vasis

vaſis ut rapæ recẽtes, carnes recentes, gallinæ, caſtrati porci non ſaliti: ova ſorbilia fabum fractum, cibum de paſta, panis recens non candidus, &c. Sunt etiam quibus cibi ſemen deficiat abſq; emiſſione, ut carnes ſalitæ: cibi acri & acerbi panis ſiccus, ut xv. dierum & bis coctus, &c. Item ciborum quidam inducunt luxuriam ut ſcinchus: ova ſorbilia, caſeus dulcis eruca ſicca: vinum purum: oſtraca, ſaturitas conveniens ciborum & quædam electuaria, Movent autem luxuriam ſpecies decoris alterius corporis ad corpus ſibi amore conveniens riſu & tactu: verbi gratia. Si vir bene videat mulierem juvenem & pulchram & econtra. Et per viri ſimilem, ut ſi adoleſcens adornetur ad inſtar puellæ, vel habeat faciem inclitam ut fœmella qua contingit fortis motus. Sunt etiam quidam cibi quorum comeſtione caſtitas conſervatur ut portulaca, lactuca, eruca viridis, acetum compoſitum, cucurbita, cucumer, jejunium, paucus cibus, portatio jaſpidis & topacion, abſentia corporis decorati ætate adornatione. Vir habet virtutem calamitæ ad mulierem, & mulier ad virum, quæ viſu propinquo tactu ad invicem conjunguntur, & ſicut de calibe & ſilice exit quandoque ſcintilla, ita de ſpermate exit

quandoq; conceptio, & matrix est embryo, sicut olla ad coquendum epulum & lar ad frigaciam depasta. Et sciendum est quod raro accidit quod exeat sperma exutroq; testiculo uno coitu, scilicet utriusq; agentis & patientis, & ob hoc una tantum fit conceptio vel creatio, quando cōceditur desuper dono gratiæ, nec aliter. Sed ex duobus testiculis utriusq; coitum facientis sperma exierit, & duas partes matricis diffunditur, duæ fiunt creaturæ, vel amplius secundum diffusionem per loca matricis. Vnde cum matrix constet ex septem cellulis sive crispaturis ut patet in ventriculis ovium & porcarum &c. Mulier potest concipere septem filios & portare. Volens domine Imperator quod omnia & singula cognoscas per temetipsum quomodo embryo concipitur sive generetur ex utrisq; coeuntibus in congruo tempore vel coitu facto convenienter inquirenter inquirentibus nobis, aperte dicemus secundū quod nobis per seriem videbitur enarrare.

DE TEMPORE COITVS *masculi & fœminæ: & defectu ipsius.*

CAP. II.

PRincipium temporis coitus, scilicet in quo sperma dulciter exit vel amare in masculo est

est post complementum annorum quatuordecim, & deinceps usq; ad annum septuagesimum septimum ad plus, in fœmina vero post complementum XII annorum, & deinceps usque ad xl. annos vel l. ad plus, & cum hoc spermatis exitu incipiunt pili paulatim oriri in pectine unitas quorum dicitur fœmur. Similiter nascuntur in naribus nasi, in maxillis masculis sub ascellis, & circa sexum deorsum super brachia manus & crura. Sicut incipiunt oriri in tempore veris frondes in arboribus & in herbis flores & rami: unde pori corporis, aperiuntur, & producunt aliquid sui generis. Item vox sibi mutatur. Caput virgæ masculi discooperitur: mammæ fœminæ incipiunt tumescere. Vterque naturaliter se movet ad coitum : ex magno delectu pariter in naturalibus membris nisi libido sæpe refrænetur per accidens, ut per jejunium, & per asperam vitam ciborum. Post autem spermatis emissionem utrique mutant figuram principaliter in facie, & virtutem in carne, & consuetudinem in moribus, in cogitationibus & ingenio. De coitu dicimus quod si quis ipsum nimis frequenter, & etiam in diebus contrarii temporis & multa contingunt in contrarium quæ quidem faciunt corpori ista quæ dicemus nunc. Nam coi-

tus

tus continue factus totum corpus infrigat & desiccat ab humoribus, & talem actum sentit inconvenienter cerebrum capitis & oculi, quia cum cerebrum plenum liquidetur ut glacies in sequenti die proprie mane oculi lachrymant, contingit dolor capitis qui dicitur soda sive migranea & proprie circa horam nonæ & deinceps. Diminuit etiam coitus inconvenienter factus vires omnium membrorum, cum sit sperma colamẽtum ipsorum. Macro corpore figura fit turpior in aspectu, visus oculorum abbreviatur vita annihilatur: debilitatur spiritus, appetitus cibi perditur, homo fit obliviosus, faciendorũ piger, in eundo gravis: in moribus solitis simplicior, in ingenio grossus: in laborando vanus: in credendo alteri velox. Capilli sibi facile cadunt & citius canescunt: & fit calvus in fronte & in summitate capitis. Facile infirmatur ab aere corrupto. Qui cum patitur non bene memoratur temporis in quo coivit nimis: vel contra documentum consiliorum coivit naturæ. Et de istis omnibus satis patet per contrarium in pueris vel puellis nõdum corruptis: quoniam ad talia non incurrunt: quia non canescunt neq; calvescunt immo capilli sibi crescunt ut herbæ in horto. Et hoc patet in triciis puellarum virginum antequam

quam coeant: quæ post multum coitum perdunt capillos & colorem. Et tunc per capillos & colorem valde mirantur causam propriam ignorantes. Idem est de viris: quoniam bene perpendunt de casu capillorum & dolore capitis quem migraneam appellant, sed non cognoscunt quod frequẽs coitus non est in congruo tempore factus. Vnde super hoc quidam dixit & bene & memoriæ firmiter tenendum est. Vere coire juvat: hyemis quoque tempore confert. Sanus in autumno si vis tu fore coito. Vnde qui à contrario ipso sibi non custodierit nimio coitu & phlebotomia & cibis contrariis complexioni suæ secure aspectet infirmitatem periculosam, id est brevi tempore nisi forte adjuvet maximo medicinarum juvamẽto. Tamen dicimus quod qui nimis penetraverit mulierem: lavet sibi nates & pulsus brachiorum & pedum bono vino & comedat bonos cibos ut restauretur quod deperditum est de semine & de sanguine. Sunt autem multi qui sanitatem præcipiunt ex usu Veneris, & quidem facile infirmantur. Valet enim sanguineis: nocet vero phlegmaticis, cholericis & melancholicis. Et prodest secundum causam intervenientem & statum. Qui enim multum mingit sepe recipit nocumentum per coitum,

tum, eo superfluitates corporis sufficienter mundantur per urinam: qui si utatur coitu facile infirmatur & cito moritur, verū est quod quædam faciunt satis urinare, ut volatilium & omne diverticulum ut petrocilium, crocus rapæ, faseola, nuclei cerasorum &c. Sed in pinguis sanguinitate non utatur coitu & superfluitate seminis quod nimis implet visa, solet infirmari, ut patet in domicellis quo nimis conservantur In virginitate In viduis & religiosis mulieribus & masculis.

DE OCCASIONIBVS GEnerandi & non generandi.

CAP. III.

Dicit Aristoteles. Cessante causa cessat effectus. Vnde multæ sunt causæ generandi. Secunda causa est si status personarum fuerit bonus in sanitate & congruus in usu regiminis ciborum, & potum, & econtrario. Vt vero mulier generet ista sunt principaliter præscienda: scilicet ut matrix sit sana & in suo loco & non suffocata & bonæ complexionis in caliditate. Sperma utriusque si diu reservatum & præcipue viri ad hoc ut bene viscosum & coctū sua digestione. Ambo coeuntes mit-

tant semen & commisceantur: virga sit longa: mulier Iuvenis vel quæ non deficiat mẽstruo. matrix contineat sperma receptum ad minus per mediam diem: vitet mulier coitum hinc ad tres dies, ne addatur aliud semen, vel ne aperiatur orificium: ne mulier edat tunc cibum frigidæ naturæ: nec phlebotometur, nec recipiat frigus, & sic potest valere coitus. Facit enim ad concipiendum unus coitus tantum. Quando mulier coit volens gravidari: debet stare cooperta cum viro stricta, & tenere anũ elevatum, ut semen melius intret, & plicata in uno latere secundum quod gravidari desiderat: facta gravidatione diu custodiat, & sedeat in locum ano, pedib. & renibus. De menstruo dicimus quod si à cane comedatur purũ fit rabidus, & si aspergatur herba virens siccatur: infatuat hominem certa ratione. & reddit leprosum. Menstruum superfluitas ciborum, qui non bene digeruntur defectu caloris naturalis. Vnde est sperma imperfectum, & est ad concipiendum utile necessarium: ut erat alumen in confectione tincturæ: & si de ipso in cellula quicquam non fuerit, generatio non valet. Sed si de ipso nimis fuerit in loco compositionis, conceptus erit signatus in malum. Et si fiat generatio temporis de cursus

crea-

creatura erit male ſignata: ut gibbo, &c. aut efficietur leproſa, &c. Et ſi mulier ſit memor alicuius cum ſemen diffundit cum viro, creatura aſſimilabitur illi in parte. Et eius memoria ſit utilis: debet doceri à viro quod non recordetur tunc de tali vel tali. Creſcit menſtruum & decreſcit ſecundum lunam & mare in ſimili. Et ita ſperma utrique ſexui, unde poteſt eius augere requirit exitum. Sciendum eſt quod mulier multo abundans menſtruo, pauco abundat ſpermate: & ideo non curat de coitu, & è contrario.

SIGNA MVLIERIS CALIDÆ naturæ, & quæ coit libenter.

CAP. IV.

SIgna autem calidæ mulieris & quæ libẽter coit ſunt iſta: juventus, cõpletis annis duodecim ſi ad minus ſemel corrupta mammas habent parvas, & illas convenienter plenas, & duras, barbata in locis conſuetis, & piloſa ut in cruribus & pectine aſcellis. Cuius pili ſunt groſſi & aſperi, capilli criſpi & curti: audax in lingua, in loquẽdo, vox ſubtilis & alta, in animo ſuperba, alteri crudelis & nõ bene pia:

valde

valdè curialis receptu & factione servit omnibus personis, & præcipue notis & amicis: boni coloris in facie, tecta in hasta; macra in carne plusquam crassa ebriosa. Talis enim mulier semper requirit coitum, & complet in actu suum desiderium, pauco abundat menstruo: quandoq; non est exitus eius omni mense ut cæteris: imò transit unus mensis & plus, ut duo vel tres, sed casu ingravidatur: paucum habet hæc mulier lac: & forte gravida & non gravida. Caro eius non sic fœtet in sudando, ut cõtrariæ mulieres: cantat libenter: circuit loca, & delectatur solariis & ornatibus suis si ea potest habere.

SIGNA MVLIERIS FRIGIdæ naturæ, & quæ non coit libenter.

CAP. V.

Signa verò frigidæ mulieris, & quæ non libenter coit sunt ista, nimia pueritia, mammæ grandes & proprie molles, nuditas pilorũ in locis quæ solent eis abundare, capilli longi, multi extensi, cito crescentes, de facili pavida in loquendo, contra alterum non est audax: facile credit omnia quæ audit, & ideo

convertitur cito ad bonum, & ad malum, est condolens alterius miseriæ ac pia, raro desiderium complet, carnes habet undique molles in flatu, loquendo est debilis, & omni membro personæ, multo abundat menstruo, & ei discurrit omni mense ad instar maris per lunam, plus tendit ad pinguedinem quam ad macredinem, in facie est pallida vel sine colore, cito ingravidatur, & gravem habet portatum plus & minus secundum virtutem embryonis, & post partum multo lacte abundat.

Signa autē gravidationis in muliere sunt ista & multa, ut est transmutatio stomachi, cessatio menstrui, &c. Ideo debilitatur & transmutatur in aliquo, à statu priore pro eo quod meatus purgationis sunt impediti: & menstrua in ventre multiplicantur: ad imprægnandum, valet ante coniunctionem phlebotomia pedum, mundicies matricis, & similiter si se excuset de coitu, loquela: & hoc facit sæpe ingeniose ne videatur esse impia, etiam propter verecundiā citius imprægnatur puella quam fœmina matura propter teneritatem suorum humorum: quia citius commiscentur, & convertuntur in corruptionem cuius exemplum est in plantis novellis arborum: & mulier parva cum maiori parit dolore quam magna: & debilis quam

fortis,

fortis, & frigida quam calida, & pinguis quam macra. Forma autem pedum significat conditionem vulvæ latæ & strictæ ex qua fit partus.

DE MENSTRVIS MVLIErum & de iis quæ circa ea superveniunt.

CAP. VI.

QVoniam mulieres non habent in se tantum calorem innatum: qui malos humores in eis abundantes valeat desiccare: neque possunt pati tantum laborem, neque tam fortiter, ut faciunt viri: ideo sunt eis debiliores in omni virtute & opere, & maxime cum complent suum coitum. Secundum est quod natura ad hoc sibi tribuit quoddam purgamentum, quod humorem virus naturæ ejicit ab eis omni mense, à 12. anno usq; ad annos 40. 50. ad plus nisi sint gravidæ vel lactantes, aut eis causa interveniat: à qua stringatur vel nisi naturaliter sit quasi hermaphrodita, vel minus calidæ naturæ. Vnde mulieres postquam sunt completæ ætatis mundantur per menstruum vel coitum, vel per sudorem ut rusticę, Vnde si quæ viri virga sæpe cocant: vel virga

hristici ut quædam viduæ &c. fiunt macræ & in facie lividæ, Sciendum quod plus nocet eis una expeditio coitus quam septem viro, sed si raro coeant vel non, & bene fluxu purgentur, cito incrassantur, nisi fœminis faciant laborare vel jejunare, & ideo aliquantulum concupiscunt coitum causa caloris naturalis multiplicando semen, sed si bene vivant cibis & potibus, & non graviter fatigentur indigentes coitu ut viduæ morbidæ & quædam monachæ & reclusæ, facile infirmantur, efficiuntur lividæ & reumaticæ, & misere vivunt in statu sui corporis, hoc est, ignorantes, & de hoc medici non semper bene perpendunt, & est magnus defectus in eis solo errore. Sed cum non sit illis licitum talia explorare, consulere debet juxta honestatem in comedendo vel abstinendo, & quod parum comedant: vinum temperent, se multum fatigent, & non stent ociosæ: aut sint in oratione nimia, & eant per loca hinc illinc, unde per hanc viam cessant tentationes carnis & humoris superflui. Si vero mulier fluxū patiatur, & vir eam cognoscat: facile sibi virga vitiatur, ut patet in adolescentibus qui hoc ignorantes vitiantur quandoq; virga quandoq; lepra. Et si mulier tunc cōcipiat, cōceptus efficietur vitiosus defectu mēbri, ut digiti,

digiti vel virtute visus &c. De flore mulieris est, ut arboris, quoniam fructũ non portat nisi prius florescat. Motus vero menstrui est secundum lunam, spermatis vero secundum solem, & donec mulier abundat flore, sic potest concipere sicut vir qui semine virgam erectat, & sicut multis causis contingit fluxus ab arbore: ita potest constructura. Vnde pro utraque causa solet mulier graviter infirmari, & ideo valet exitus sanguinis de naso, & de vulva &c. Dicit enim Hippocrates quod mulier non potest concipere propter nimiam gracilitatem & macredinem, & propter nimiam pinguedinem. Causa est, quia ex utroque casu os matricis est strictum: strictura cuius semen non intrat repente. Constantinus vult quod mulier habens vulvam nimis parvam quæ cognoscitur forma pedum non coeat: ne partu pereat imprægnata. Sed quia sunt quædam mulieres sanitatem percipientes frequenti coitu: ut quidam viri dicimus quod omnino coeant licite, aut portent secum jaspidem vel topacion &c. De embryone dicimus quod est similis fructui qui adhuc pendet in arbore: quoniam dum est tener in ramo, cadit levi occasione & perditur: sed quando plus crescit firmior efficitur, obstans vitiis quib. cadit. cum

autem est maturus, ut pirum & ficus, cadit, & ita de embryone creato: quia donec non est bene ligatus in loco suæ sedis: facile cadit sive per saltum &c. Vnde circa principium sui ortus & circa finem suæ nativitatis facile cadit: in medio vero horum duorum temporum nō ita leviter cadit Tempus vero periculi est primus mensis, secundus, septimus, octavus, nonus. De primo mense dicimus propter nativitatem. Hippocrates dicit quod fœmina prægnans ante mensem octavum, nec post septimum flebotometur, sed mense quinto & sexto secure, si ei sit necessaria: verum est quod cū timore fiendum est & paucus sanguis debet extrahi & tutius est se abstinere. Homo non debet dicere studiose coram prægnante, & præcipue puella 20. annorum quæ cupit ardenter impraegnari. Cum jam multæ mulieres perdiderint embryonem. Et sciendū est quod appetitus eius transfertur in embryonem. Et ideo pro utroq; tacendum est. Si vero mulier gravida omnino gliscit comedere cretam vel carbonem, &c. ne sibi fit periculum edat modicum, pro medicina utatur ciceribus assatis, fabis, &c, Cum vero prægnans appropinquaverit partui & timeat causa motus dolorum u-
tatur

tatur balneis & ungat se oleo olivæ & pedes oleo rosato si inflaverit eos, vel aceto aqua debilitato. hæ fatuæ voluntates & carbonis, calcis, &c. plus contingunt in prima gravidatione & secunda quam postea. Si prægnans quandoque perdat sanguinem ore vel naso, vel subtus, signum est quod fœtus est nimis debilis, & in periculo, cum non possit recipere solitum nutrimentum, quamvis humores sint multiplicati in ventre prægnantis. Et cum fluxus cõtingit ex frigiditate, sibi subveniendum est cibis calidis & siccis natura in primo gradu vel in secundo, aut cibis calidæ & humidæ naturæ, ut zinzibere, cumino, carnibus recentibus, ut gallinarum: nitræ petrosilio cum lacte amygdalarum: ovis sorbilibus, ciceribus fractis: odoribus musci & thuris, & huiusmodi. Prægnantium quædam facile parturiunt ut bene sanæ, & habentes os vulvæ latum matricem magnam. & quæ plus sunt macræ quam crassæ. Graviter vero parturiuntur puellæ infirmæ: crassæ & debiles habentes os vulvæ strictum.

DE MODO COEVNDI, ET de regimine eorum qui coeunt, &c.

CAP. VI.

ITem dicimus de coitu virtuoso, & de generatione creaturæ, quod vir non debet coire recenter neque mulier spacio octo dierum. Sciendum est quod quanto magis sperma utriusque fuerit servatum tanto & productum, & si idem sperma ex bonis cibis fuerit generatum, tanto magis erit digestum & viscosum ac virtute plenum. In concipiendo vero mulier non debet esse plena floribus neque omnino vacua, sed noviter mundata: ita quod matrix sit aliquantulum munda. Et quoniam vir effundit semen & ipsa suum, ut ambo semina misceantur, & cum pervenerit ad punctum exitus, anum teneat elevatum procedendo studiose versus illam partem cuius generationis gliscit concipere, memorando alicuius formosi, & semen bene discurrat in cellulam matricis per longum, & embryo recipiat formam laudabilis longitudinis. Completo coitu oportet, ut mulier confestim jaceat super illud latus in quo receperit semẽ, & multum requiescat: nec vulvam abstergat intrinsecus, nec

motum

motum sui faciat: nec urinam effundat, nec se elevet de lecto ea die fingens se dolere caput &c. Vel ad minus in eo latere dormiat tribus horis, & si non poterit dormire sic jaceat calida. quando autem de lecto surgere voluerit plane se moveat, & suaviter vadat & omnia faciat: à cursu in ea die se abstineat: à saltu, ab alio coitu, à cessatione, à multo cibo & potu. Cibus eius sit sanus & bonus, & bene coctus, post prandium dormiat aliquantulum stans cooperta, ut sit calida: nec possit recipere frigus, nec se permittat cognoscere à viro, per septem dies vel amplius, ne cella reseretur. In latere dextro dicimus quod masculus concipitur, & in sinistro fœmina, ut quidam volunt, nos vero dicimus quod latus non facit ex toto, sed semen testiculi: quia de dextro exit masculus & de sinistro fœmina: verum est, quod complexio lateris proficit generationi, & cum semen exit de testiculo dextero sentitur maior dulcedo quam de sinistro, & quod prędicta vera sunt jam probatum est, miles qui habebat tantum unum testiculum, quoniam illi qui habent testiculum dextrum generant masculos, & habentes sinistrum generant fœminas. Sciendum quod in hora offensionis est totum judicium constellationis concepti: li-

eet sit occultum astrologo. Vnde mulier debet notare mensem, diem & horam bono arbitrio quando coit coitu generationis, & tunc esset judicium facile. Generale est quod conceptus non cessat ex toto à prole. Vnde dixit Pamphilus. Sæpe solet filius similis esse patri, id est, proprio semini. Et alius dixit, fructibus ipsa sui quæ sit dignoscitur arbor. Insuper dicimus quod sicut est impossibile quod homo unum pedem teneat in terra, & alium in cœlo: ita impossibile est quod puer natus sit similis suo genitori omnino figura corporali vel moribus. Si quis vero his duobus careat ens magis vel minus omnino non est generatus ab eo qui nutrit & tenet pro filio quanquam cognoverit matrem. Nam de uno puteo multi possunt aquam haurire. Qui vero posuit semen in conceptu illum plus amat & plus sibi similatur tempore discretionis. Et est regula generalis quod filii quodammodo plus matrizant quam patrizant : unde regula generalis est quod quanto plus uterq; se abstinet à coitu, tanto citius generat postea coiens. Vt patet in illis qui se diu servaverunt: quia vir veniens ad uxorem cito eam gravidat.

Et est notandum quod si semen sit multum & inter in omnes cellulas matricis, & ibi debite

bite conservetur, septem filii generantur, & septimus est hermaphroditus s. qui in medio generatur. Et plus quam septem non speret habere in uno partu.

FORMA FOETUS GENERATI IN MATRICE.

Cap. VIII. & IX.

Sciendum est item quod in primis sex diebus post coitum generatur tantum semine diffuso in loco valetudinis matricis: cuius hæc in forma secundum dispositionem divinæ potentiæ fit tanquam lac coagulatum, sive butyrum. Postea in trib. diebus sequentibus removetur à qualitate præfati lactis, & fit tanquam sanguis: in sexdiebus sequentibus ille sanguis coagulatur, & durescit multum, & fit parvæ quantitatis ut pellis rotunda: postea in 12. diebus sequentibus formantur membra principalia, quæ sunt quatuor, sc. cor, cerebrum, hepar, & testiculi. Postea in tribus diebus cætera membra generantur: & generata discernuntur in tota massa: postea in sex diebus sequentibus caput distinguitur à spatulis formans faciē super genua, cor & hepar, & testiculi cum suis

propinquitatibus. Crescunt postea in quatuor diebus sequentibus quæque membra totius corporis suam habent perfectionem coniunctim, & separatim: ut natura requirit. Et sic tota creatura in tempore diffinito dierum suam habet essentiam, quam ad perfectionem sui debet habere confestim vitam perpetuam recipiens, id est, animam viventem deo creatori similem. Et hoc totum patet ex viro per hæc tria metra. Tres in lacte dies tres sunt in sanguine trini. Bisseni carnem: tersenì membra figurant. Post quadraginta dies vitam capit hic animamq;. Cum prædictum germen sic se habeat: est parvissimū plus formica puncto quod est in măssa de qua infinitæ concreantur, ut ova cancrulorum maris. De concreatione fœminæ ita dicimus, quod ipsa perficitur in 70. diebus ad plus, & in 65. ad minus: unde corpore præfato eiusdem datur ei anima rationalis à deo suo creatore cui est tota similis, & quæ nō est antiqua, sed nova, ut probatur per Aug. Vnde sicut corpus est noviter creatū & anima est noviter creata, & in humano corpore locatur tamen in alio nunquam. Dat. n. Deus animam novam & liberam corpori novo tanquā pater suo filio tabulam novam politam immaculatam ut cum ea addiscat & super eam doctrinā
exemplo

exemplo unius magiſtri vel multorum, habeat etiam dictus puer poteſtatem faciendi de tabula quicquid voluerit boni & mali, i. tenēdi mundam & maculatam, quod tempus ei durat donec addidiſcerit & nolendo addiſcere ſibi aufertur à patre. Ita eſt de anima noviter data corpori novo: quia eſt quodammodo in poteſtate ipſius & cura obligata eſt corpore novo cum qua & per quam idem corpus poteſt mereri laudem bene operandi quo expectat benedictionem æterni patris, & benevolentiā angelorum, &c. Similiter poteſt mereri vituperium male operandi quo expectat maledictionem æterni patris, & malevolentia angelorum, &c. Vnde àdeo repellitur quodāmodo furoris ira cadens in manus inimicorū ſui, qui ſunt prædatores animarum fallentium & non obſervantium mandata ſolius Dei. Si quæratur, cur infans plene non loquitur, & nō vadit quam cito eſt natus, ut poſtea tempore procedente, cum anima ſit perfecta in corpore. Reſpondemus quod duæ ſunt cauſæ. Prima eſt originale peccatum. Secunda eſt culpa corporis. & non eiuſdem animæ, cum corpus non ſit perfectum, niſi ſecundum tempus & non ſecundum naturam. Vnde creſcente corpore anima viva ſe virtutibus manifeſtat.

DE

DE NOTITIA NATIVITA-tis puerorum, scilicet quando pueri nati evadunt, & quando non.

CAP. X.

DE nativitate infantium dicimus quod post quam sunt concepti nascuntur vivi aut moriuntur antequam nascuntur, vel nascendo, unde nativitate multa scitur operatio inesse propter operationem planetarum. Dispositione quorum inferiora multipliciter disponuntur, & ob hoc dicimus cum luna in septimo mense multum humectet duriorem humorum quæ tenet quemlibet embryonem in ventre mulieris facta tenuitate, illi humores descendunt, inferius exit fex illorum, qui sternũt in matrice per os vulvæ, aut cum embryone vel post exitum, quod totum fit operatione lunæ quæ repit omnem hominem & fœminã. Quare operante luna in artificiosa natura fœtus exit sollicite de renibus perveniens ad lucẽ temporalitatis. Unde dicimus quod si quis nascatur ante septimum mensem penitus non evadit, eo quod omnes planetæ non sunt operati suam proprietatẽ juxta cursum lunæ, sed ut ratio singulorum plenius habeatur, dicimus

mus de unoquoque menſe ut infra patebit. Si naſcitur in primo menſe nihil exit niſi humor commixtus multa varietate congelationis quibuſdam filis eo quod tunc regnat Saturnus quo coagulatur totum quod ex luna fuit liquidum Si naſciturin ſecundo menſe ſanguis fruſtatim exit, eo quod tunc Iupiter regnat, & dominatur, operatione cuius humor aqueus jam converſus erat in ſanguinem & in multa membra licet non ſint ſic fortia quod tota creatura poſſit haberi ſolida. Si naſcatur in tertio menſe quod naſcatur vivus propter ſui imbecillitatem, cum ex facili laceratur in ventre nec habeat juvamen, licet habeat vitam. Suffocatur etiam nimio calore pro eo quod in eo menſe dominatur ei Mars, unde eſt parvus nancrulus Si naſcatur in quarto menſe exit vivus. Et ſi vivus ſtatim morietur propter ſui tenuitatem, & nimium calorē ſolis qui tunc regnat illi. Si naſcatur in quinto menſe licet vivus, quandoque non evadit propter dominium Veneris, qui eſt planeta in genere fœmineo, & in virtute debilis. Si naſcatur in ſexto menſe non evadit propter dominium Mercurii: qui eſt planeta communis virtutis. Vnde cum ſeparetur a ventre, & ſit in coniunctione cum luna quæ dexterior, eo non poteſt evadere.

evadere. Si nascatur in septimo mense bene evadit, potest evadere propter dominium lunæ cum per eius regimen sit ordo officiorum à planetis completus in tali creatura, completo quidem ordine operationis septem planetarũ, quæ fit in fine septimi mẽsis, aut embryo nascitur & evadit. Aut si non nascitur prædicti planetæ incipiunt regnare in creatura ordine prætaxato. Sciendum est, quod sentit in primo mense regnat Saturnus in genere, &c. In octavo mense iterum regnat, &c. Si nascatur in octavo mense natus non evadit, licet nascatur vivus congrue fortis, & hoc est propter dominium Saturni qui tunc regnat, & qui sua frigiditate infrigidat eum, & claudit non volentem surgere in animam: unde non vivit ultra diem octavum. Si nascatur in nono mense, bene evadit secundum cursum naturæ: eo quod tunc regnat Iupiter qui est planeta pius, & bonæ complexionis. Si nascatur in decimo mense bene evadit: tunc regnat Mars, & ex suo calore complexionem eius confirmat in melius cum inveniat creaturam bene complexam & determinatam. Item notandum est quod propter illud menstruum quod miscetur cum diffuso semine conceptionis in cellula matricis oportet de necessitate, quod

quilibet homo natus tempestivè aut tardè habeat quatuor passiones inevitabiles, scilicet variolas, scurolas, fersas, & scabiem humidam vel siccam : & sciendum est quod menstruum est ita necessarium ad concipiendum vel ut alumen tinctura, & nisi sit aliquid de illo in cellula ubi fit conceptio, generatio non valet, unde si creatura nascatur & diu vivat naturaliter purgatur ab illa immunditia. Sciendum est quod si erat fluxus quando erat facta conceptio, & de menstruo nimis in cellula creantur concipitur vitiata in plus, ut minus, & tunc vir se debet abstinere coitu & mulier debet ei resistere cum sagacitate. cursus autem hujus menstrui est quando luna est media sive rotunda, & iste fluxus quandoq; perseverat uno die, quandoque tribus vel quinque plus ad secundum cursum lunæ, & conditionis quantitatis vitiorum hominum. Et sciendum quod Iudæi naturaliter patiuntur fluxum sanguinis, per virgam secundum lunam quibusdam guttis ut mulieres. De menstruo possunt fieri multa maleficia, & de spermate, & de capitis pilis, & sanguine & vestigiis pedum in pulvere aut limo. Item secundum est quod si de menstruo satis fuerit in conceptione ipsa creatura in sua vita satis ho-

bebit de prædictis quatuor passionibus & e contrario. Sciendum quod una quæque passio illarum est purgamentum humorum illorum, quibus effectum habuit materia primitiva. Vnde variolæ sicut & scuriolæ, &c. significant purgamentum sui electi. Sciendum est quod donec infans est in ventre matris vivit de menstruo, scilicet se pascit de illo, nec recipit situm alimentum per os suum sed per umbilicum. Vnde ista est causa, quia menstruum discurrit omni mense solito, quia efficitur cibus embryoni, & habet decursum in stercus genitricis, & hoc sufficienter apparet per mulierem lactantem, & per puerum nascentem, quia mulier lactans non patitur menstruum nisi per causam, imo menstruum convertitur in lac, & quandoque inciditur ligamen infantis ab umbilico, quandoque reperitur in eo cibus, quem mater eo die comedit. Nato infante naturaliter nutritur lacte donec est fortior & manente virgine in tactu pilulæ nasi dignoscitur, quia cartilago est solida & cum est semen corruptis ei sentitur partibus.

DE MODO NASCENTIS *infantis & de ventre matris eius.*

CAP. XI.

DE exitu infantis ita dicimus quod uterque exit foras per os vulvæ, tamen prius cum capite si sit bene sanus. Sciendum est quod masculus nascitur supinus, & si aliqua vice teneatur in aqua balnei, & moriatur, moritur ore inferius & fœmina nascitur non supina, sed cum ore inferius, si aliqua vice moriatur ore supino. Nascitur enim prius cum capite quolibet, eo quod est sibi quidam introitus ad vitam temporalem, ut videat mundum & eum cognoscat miseriis plenum, & suum defectum, & quod per se nihil potest facere, & cum est mortuum naturaliter portatur cum pedibus ad fossam in signum interitus. Et sicut per caput mundum intravit, ita per pedes extrahitur suum finem videns. Sed si aliter nascatur, ut prius exeat pes vel manus &c. vix evadit. Et potius morietur subito quam evadit, & mater ejus dolores & mortis pericula patitur. Sed si infans versetur in ventre raro contingit quod mulier evadat de illo partu quin moriatur. Et ob hoc tutum est habere bonam obstetricem quæ pert

ſcientiam ſcias ſuccurrere mulieri parturien-
ti cum tanto periculo. Naſcitur vir cum fa-
cie verſus terram eo quod prius fuit nocens
quam cito exivit de manu Dei. Vir natus vo-
ce clamat oa, fœmina verò oe, quaſi maſculus
dicat ô Adam quare peccaſti? quia pro te pa-
tior miſeriam infinitam, & fœmina dicat in
ſuo lamentabili cantu, ô Eva quare peccaſti?
nam tuo peccato ſum paſſura miſerabilem
vitam in hoc mundo. Si autem vis ſcire quo-
modo infans poſſit exire de utero genetricis
cum ſit magna differentia inter creaturam &
januam de qua exit. Aſpice lapidem qui cum
uno ictu oculi projicitur in aquam fontis vel
fluminis & exit ab ea, quoniam viſione ocu-
lorum comprehendi non poteſt apertio aquæ
neque clauſura, & ſic propter lapidem ipſa a-
qua non aliter movetur de ſuo loco ſive ſtatu:
quod ſimile eſt etiam de coagulatione ſalis
& de exitu graminis herbæ cujus effectus ne-
quit finaliter comprehendi. Item dicimus
quod infans ſi naſcitur naturaliter eum con-
ſequi debet ſecundina, id eſt, illa pellis in qua
ſtetit involutus, veluti manet vitellum ovi
pellicula tenuiſſima, cauſa cujus non diſperg-
tur, & tamen eſt in teſta. Hæc autem ſecun-
dina cum ſit multum groſſa non facilè parti
diſrum-

ſrumpitur, & ideo infans dicitur natus veſte. Sed cum eſt ſubtilis penitus laceratur, & cruore tegitur, Sciendum eſt, quod ſi infante nato mulier benè purgetur, permanet ſana, & è contra: nec eſt mulier aptior ad imprægnandum quam poſt purgationem partus, quæ quam cito fluxu purgata levat ſe de lecto & poteſt ire per domum. Solet enim purgari hinc ad quinque vel ad ſeptem aut novem dies ad plus & donec non eſt purgata doloribus affligit. Sed ſi ultra lix, diem differtur purgatio in periculo cadit ægritudinis, quia malè gravatur citò incurrit ad mortem. Vnde debet bonis cibis refici & calida teneri, nec frigus recipiat quo matrix ſolet ſuffocari & malignari. Valent ſibi ſtuffæ, quia faciunt ſibi ceſſare dolores, & humores citius deſiccantur. Purgamentum vero parturientis occultatur viris & pueris ne ſit eis horror, quia ſanguis eſt. Vnde ab obſtetrice abſconditur in latenti loco domus, ut ſub pede ſcalarum vel poſt oſtium in obſcuro. Si enim ſciretur à viris quam turpia fœmina gerit, eam taliter haberent faſtidio quod eam tangere nollent, & generatio filiorum ſæpe ceſſaret. Item ſi parturiens non benè purgatur, illud quod tūc remanet, indureſcit ad inſtar fruſti carnis ſe-

cundum de die in diem, quo frusto mulier se credit non diu ingravidatam, cum habeat in se conditiones imprægnationis appetitu & ventris constitutione, donec veniat ad terminum partus præstolati, & cum recipiat quasi omnia signa partus afflictione tamen nil parit & tunc oritur ægritudo, nisi sibi succurratur beneficio utilis medicinæ. Si quæratur cur mulier non est barbata sicut vir, dicimus & cum utriusque cibis & potibus naturaliter abundet multis humoribus natura eos depellit hoc modo: quoniam in muliere consumitur incremento capillorum & fluxu menstruorum. Et in viro per augmentum capillorum & barbæ. Vnde illi humores qui convertuntur in menstruum efficiuntur pili barbæ in viro & à contrario. Sciendum est quod pili mulieris sunt frigidi & humidi, & ideo suo pondere non possunt plus ascendere quam ad mammas in quibus convertuntur malè. Capilli verò viri sunt calidi & sicci, & ideo eorum levitate ascendunt per quosdam meatus usque ad fauces, & exeunt fauces porosas sive poros ut fumus de foraminibus camini.

DE

DE REBUS QUÆ NOcent & prosunt embryoni & mulieri gravidæ.

CAP. XII.

MVlta sunt quæ nocent embryoni, & non genitrici & econverso, & quædam utrique. Unde volentes hoc pandere documentum dicimus quod herba papavere & ejus semen nocet utrique. Causa est quia inducunt somnum utriq; & herba attingit pellem embryonis macula cujus nunquam recedit. Sciendum quod papaver & rosula candida faciunt maculam candidam, & rubeam, unde prægnans in cibo non utatur, ne infans sit ominolentus vel maculatus. Caro leporis & leonis nocent multum embryoni: quia illa semper apertis oculis dormit: similiter acetum nocet & sulsus, id est, nervi pedum boum & lac & cucumen eo quod nimiam inducunt frigiditatem, unde portat utrique periculum. Cuminum & cafranum nocent embryoni & suam tingunt pellem in pallidum colorem. Cæpe, allia, lactucæ & anetum nocent embryoni, quia ex eis perdit visum.

mel &alium, id est, radix magna in cortice nocent embryonis, quia vitiatur conjunctione digitorum manus, &c. tardè nascuntur dentes & eos cito perdit. Basilicum, absynthium, sal, & piper nocent embryoni, quia ex eis fiet siccus & efficietur leprosus omnino, & habebit breves ungues. Vinum purum ei nocet propter epilepsiam. Caro porcæ, ovis & anguillæ propter guttas in medullis ossium, & bavas in ore. Caro salita & caseus rusticus & suffrictus ei nocent, quia ex eis fit siccus in carne. Et gluto, ysopus, caruca, carica, pignolũ, offa in vno non multũ potata juvant embryonem, & matricem, quia reddunt pinguem, & in facie colorem: salvia menta, fœniculum, petrosilium valent utrinq; quia generant bonum flatum. Saturegia, pulegium, & borago, interficiunt embryonem. Fumus candelæ extinctæ & lucernæ, subtellarium sulphuris & argenti vivi interficiũt embryonẽ & nocent cerebro mulieris. Cum vero embryo se movet habens capillos præstat ex illis dolorem mulieri in ventre seu punctura. Item sciendum est quod secundum omnium humorum quantitatẽ tam temporis quã personæ coeuntis, fit conceptio complexionata: ut ait Galenus in microtegni.

DE

DE CONDITIONE LA-
ctis & lactantis & de infante lactante.

CAP. XIII.

DIctum est supra quod menstruum certa conditione convertitur in lac habens terminum sui ascensus in mammas pectoris & exitum per poros capillorũ. Quæ vero multiplicant lac & observant præter partum, sunt multa, sicut potus aquæ frigidæ, ut patet in pauperculis mulieribus brodium epuli herbarum & cibi pastæ laganearum , pulvis cristalli, semen fenugræci, anisi aneti. & dormire, continuatio lactationis, carnes recentes, vinum bene mixtũ &c. Similiter sunt quædam lac desiccantia, sicut vinum purum fortis potentia, nimia vigilia noctis, participatio in cibo, & potu cum alia lactante, piperatũ forte, rosmarinus, sal, caro salita, panis siccus, caseus impregnatis, nimia tristitia, acetum &c. Sciendum est quod lac melius & pejus secundum naturam eorum quibus generatur. Verbi gratia. Nutribilius est ex brodio cibi pastę quã ex aqua pura, &c. Lac mulieris nigræ & brunæ est melius semper illo mulieris albæ & ru-

beæ, nec eſt lac utilius infanti lacte ſuæ genitricis, & infans citius creſcit & melius informatur ei bis bonis quàm malis, & naturaliter imitatur veſtigia moralitatis lactantis, ut patet per illum qui diu nutritus eſt lacte porcæ, & per illum qui diu lactavit capram &c.

Quoniam prior libenter intrabat veſtitus in limum, & comedebat ut porcus, alter ibat ſaltim & libenter corrodebat plantas. Ille qui diu lactavit nutricem fiſtuloſam fuit etiam in conſimili arte ſui fiſtuloſus. Lac prægnantis eſt quaſi virtus infantis, cum faciat eam cito in ſtatum vel ſenectam intrare. Vnde benè cavendum eſt cui nutrici detur infans ad lactandum propter tanta pericula quæ occurrunt.

DE DISPOSITIONE FILIorum ad parentes & econverſo, & de lactato ad nutricem non propriam matrem.

CAP. XIV.

QVia naſcentium quidam ſtudio malignantur, & niſi naturaliter ſint maligni, ſtudio in bonum reformantur qer cauſam voluntatis de

ris de singulis aliqua pertractaturi. Vnde est quod quidam semel nascitur, ut homo & bos, quidam bis ut avis & major pars piscium, & quidam ter, ut multiplex genus animaliũ velut apes & papiliones. Pullus vero bis nascitur. scil. primũ ovum postea pullus &c. Item animalium quædam generantur coitu, ut homo & bos, quædã sine coitu ut anguilla, cancer, scorpio, &c. Musca vero & rana coeunt sed nihil gignunt. Item nascentium omnium, quidam nascitur vivus & videt, ut homo & bos, quidam cæcus ut canis, quidam mortuus ut ursus, quidam in frustum carnis ut leo, quidam potens ut aquila & major pars animalium, & quidam impotens ut homo. Sciendum est quod sanguis canum & infantium bimestrium & infra, absque dubio liberat lepram per balneum aquæ calidæ factum. De amore vero nutrientis ad nutritum & nutriti ad nutricem, ita dicimus, quod infans qui nutritur in propria domo, & principaliter à matre plus amatur à parentibus & ipse plus amat eos quã qui nutritur extra domum vel ab extranea nutrice. Quia facit hoc lac, labor & usus, unde qui bene nutritur in domo & à matre, plus matrem diligit omni tẽpore. Sed qui extra domũ nutritur diu reductus in domum est quasi

extraneus

extraneus respectu alterius, tamen plus & minus secundum locum propinquum & longinquum. Et super hoc dixit quidam bene. Qui procul est oculis, procul est à lumine cordis. Cur parentes plus amant filium, quam filius parentes? Respondeo quia filius est caro & sanguis parentum, sed non econverso, unde illi habent pignus, in eo & non ipse in eis. Cur genetrix plus ardenter diligit filium quam pater & condolet illius passione eis reddens facta offensa? Respondeo quia in eo plus habet carnem & sanguinem, plus & diutius conservavit societatem & amicitiam cum eo portatione in ventre & extra ac nutritione lactis, &c. Cur pater plus amat filium quam mater? Respondeo quia semen viri plus fuit in eo & eidem patri est similior quam matri. Cur pater & mater non tam firmiter servant guerram filio, & diu sicut filius facit contra eos? Respondeo quia eorum est caro & sanguis & non econverso. Vnde cum diu sint usi illo usu & tractatu & nutrimento sui laboris & in tantum commodatum, ideo contingit. Cur parentes amant plus primum quàm cæteros? Respondeo quia novus est, & nisi esset naturale quod parvi sic amarentur multi perirent. Cur conjugales plus amant unicum filium

filium quando habent plures? Respondeo quia suum pignus habent in eo, & cum in eo non habeant amplius eo ideo contingit. Cur avus & avia plus cæteris propinquis sic diligunt nepotes? Respondeo quia ipsi sunt radices germinis hujus. Vnde sic videntur recuperatum & renovatum quod perditum erat antiquatum. Cur quidam conjugales ita se diligunt ardenter cum sint extraneo sanguine? Respondeo quia in complexione sunt similes, & ambo sanguinei, &c. Vel quia se in bona dispositione conjunxerunt, Cur quidam conjugales se semper habeant odio licet ad invicem commorantur? Respondeo quia in complexione naturæ sunt nimis dissimiles, ut unus sanguineus alter colericus, vel se junxerunt in mala dispositione planetarum vel maleficiæ herbarum sunt ligati. Cur fratres carnales ita se diligunt licet habeant odio aliqua offensa, & si quis alterum eorum offendat coram reliquo ille recurret sibi repente? Respondeo, quia sunt membra unius sanguinis & una caro licet separata, id indicium est in sororibus. Cur propinqui prole plus se diligunt invicem quam extranei quamvis morentur dispersè? Respondeo quia virtus sanguinis non dividitur, ut patet de frustis carnis unius animalis

quoni-

quoniam ubique est ejusdem virtus. Cur sanguinei ab invicem extraneantur? Respondeo, quia cessavit usus videndi & serviendi vel offensio intervenit. Cur vicinus plus amat vicinum quam longinquum cum ambo non sunt de una prole? Respondeo, quia sanguis affinis unius ad alium & propter usum se videndi & forte serviendi. Nam sanguis habet vim vultui. Cur duo socii sic diligunt? Respondeo quia vivunt uno amore virtutis, quia uterque vult idem. Et indicium est de compatribus & & de artificibus unius artis. Cur Christianus non bene amat Sarracenum & econverso, licet utantur ad invicem & sibi serviant? Respondeo, quia discordes sunt in virtute quæ est major quàm alterius antecedentis. Cur homo plus amat canem quàm porcum, & cattum quàm leporem, & bovem, quàm mulum, equum quàm asinum, & ita de cæteris? Respondeo quia quem ex his amat & eis plus affinis in bona virtute usus ac servitiis. Cur homo plus amat bestiam quàm lignum vel lapidem? Respondeo, quia cum eo homo habet affinitatem propter vitam animal. Cur homo plus diligit lignum quàm lapidem, & terram quàm aquam & ignem quàm aërem? Respondeo, quia magis recipit utilitatem visibiliter

de prædictis quæ plus amat. Cur pueri plus cito ad invicem congregantur & libentius commorantur quamvis sint diversæ prolis? Et ita de senibus & de masculis &c. Et de avibus cum avibus, & non cæteris animalibus terræ & econverso? Respondeo quia virtus ætatis in similitudine vincit eos sic facere, unde dictum est, omne simile appetit suum simile. Cur frater non sic inamoratur in sororem quæ est pulchra & delectabilis sicut in aliena? Respondeo quia soror est eadem caro: & idem sanguis, ut probatur de manu ad manum solo tactu: quia de tactu propriæ manus non capitur delectatio, seu voluntas, & ita est de sorore & de omnib. de prole: tamen plus & minus secundum vicinitatem lineæ & sensuum discretionis.

SIGNA MVLIERIS *gravidæ.*

Cap. XV.

Signa autem mulieris gravidæ sunt multa inter quæ aliqua dicemus hoc loco Vnde sciendum est quod mulier quando est facta prægnans non in ea die nisi præsumptione coitus facti: sed antequam sit unus mensis completus

satis

satis potest dignosci ab ea & ab altero, quia quandoq; stomachus mulieris ejusdem transmutatur à statu in statum, ut à recto in curvum, & à sano in non sanũ gutta vel calore, &c. Nam quandoque mulier in voce fit rauca, & quandoque inflatur suum crus vel coxa, & quandoque transmutatur à solitis moribus, ut si solita erat esse humilis efficitur superba, &c. Item dimidio lunæ non patitur menstruum, nec in toto tempore gravitationis, nisi ex magno accidente. Quod si sic contingat aut floribus abundat, embryo patitur infirmitatem. Et cum istud contingit ipsa mulier credit perdere fœtum, verum est quod bene est in periculo moriendi. Oculi prægnantis diminuuntur, id est prægnantis oculi coevantur? cito fit fessa multo itinere vel alio labore, acute intuetur. Pupillæ oculorũ sunt clariores, albugo oculorum inalbatur, id est, spissior apparet, capita mammarum extenduntur, ubera conflantur & indurescunt à dolo c. Sputus fit fiscosior & fortè sputat spissius, Prædicta enim signa magnis contingunt in puella quam in matura annorum & in priori gravidatione & secunda quàm postea. Sciendum est quod signa in gravida vel majori parte & qua patitur fluxum tempestivè se cognoscit

ſcit eſſe gravidam. Et ab illo termino connumerat menſes, venter etiam tumeſcit, dolorem quandoque in renibus ſentit in urina rotunda, circa fundum apparet hypoſtaſis eadem ut nebula campi velut bombix & omnino macrior quam pinguior, & inceſſu aliquantulum gravior poſt quartum menſem.

SIGNA MASCVLI CONcepti in muliere gravida.

Cap. XVI.

Signa maſculi concepti in muliere gravida ſunt iſta. Mamma dextra fit groſſior & durior paulatim, id eſt, de die in diem, verum eſt quod poſt duos menſes fortius patet & deinceps donec latet groſſior manet, licet ſiniſtra ſit groſſa, unde qui hoc novit ſi nutricem inveniat lactantem & videat diſcretè ambas mãmas, poteſt ei tute dicere, ſcio quid peperiſti, & notata mamma ei dicat tunc audientes valde mirabuntur. Volens dicere judicium pro majori parte dicat quæ ſi fuerit dextra dicat maſculũ, & ſiniſtra fœminam. Idem fiet in facie colorata plus ſolito, pellis in facie

clara & munda & delectabilis. Fit etiam macrior solito ac bene comedit & bibit, levis incedit ac se sentit in pedibus, nisi sit per accidens. Venter fit rotundus & in pelle extensus ac durus, sentitur tactu, nec turbatur multum levi occasione. Motus in ventre fit frequens, id est, de die & de nocte. Sciendum est, quod si mulier concipiat masculum in sinistra parte, conceptus non est tam bonæ complexionis velut in dextra.

SIGNA FOEMINAE CONceptæ in muliere gravida.

CAP. X.

SIgna fœminæ conceptæ in muliere gravida sunt ista. Mamma sinistra efficitur grossior dextra plenior & durior, tamen est quodammodo mollis ad instar pulmonis habens frustula cujusdam duriciei in eadem, hoc est post tres menses de die in diem paulatim. Venter plus longus quam rotundus & parum extensus ac durus, in facie fit panicula, & in corpore pallida, nisi fiat per accidens. Fit etiam pinguis in carne plus solito, cito debilitatur levi labore & ingressu viarum, & se frequenter sen-

tit gravem, nec habet bonum appetitum edendi, debilior est & pavidior solito occasione sputum facit viscosum, & flatus ei minoratur voce, cito perturbatur exagitatione contrarii cibi, gravem habet portatum ex fœmina respectu masculi : quæ si conceperit in dextro latere quod raro contigit : puella erit melioris complexionis, & mater se melius habebit & econverso. Raro etiam ei movetur venter.

SIGNA PROBABILIA QUIbus ad oculum & intellectum scitur an mulier sit gravida ex masculo vel fœmella.

CAP. XVI.

MVlta sunt signa in genere & specie quibus omnis homo sagax potest perpendere in muliere gravida utrum habeat in ventre masculum vel fœminam, ut illa quæ supra diximus, & hæc accidunt. Lac prægnantis immissum palmæ manus prius munda, quā stringas palmis ambabus, & tunc aperi & vide illius dispositionem. Nam si fuerit in substantia

ſpiſſum & non aquaticum ſignum eſt maſculi. Si vero fuerit aquaticum & non bene tenax tunc eſt ſignum fœminæ. Alius modus, mulgeatur lac ſuper ſpeculum & ibi permittatur ſiccari ad ſolem, quod ſi ſiccatum fuerit in modum per ſe, pariſimiliter eſt ſignum maſculi. Et ſi fuerit extenſum ex latere ſiccatum, ſignum eſt fœminæ. In chiromantia eſt illud experimentum, fac tibi oſtendere unam manum à gravida quam volueris, & tunc conſidera manum & ejus monſtrum, quæ ſi fuerit dextra eſt ſignum maris, & ſiniſtra eſt ſignum fœmellæ conceptæ.

QVOMODO COGNOSCAtur quot filios unaquæq; mulier debet habere viſo primo partu.

CAP XVIII.

VT quilibet ſciat quot filios unaquæq; mulier debeat habere viſo primo partu dicimus quod ſi infans exierit de ventre matris ſuæ, ac ceciderit deorſum levatusq; fuerit de loco per obſtetricem, aſpiciendi ſunt nodi illius umbilici qui irrogatur matrici & quotquot fuerint, tot filios poteſt adhuc habere & portare

tare propter quid non amplius. Sed si nullus fuerit, culpa erit sua & non viri: si deinceps non generabit. Sciendum quod si mulier nullum nodum habuerit, in se nullum filium potest generare, dato quod omnia bene faciat & quæ sunt necessaria ad concipiendum. Et omni vice mulier perdit nodum unum qui incidit quoties parturit radicem. Quæro quot masculos sit quæque mulier conceptura primo filio hoc modo nato, quia quod coronas capillorũ habebit, vel habuerit in capite quadam similitudine tot masculos est paritura. In secundo verò partu una corona signficat unum partum masculum nullum autem fœminam, vel neminem alterius gèneris. Signum geminorum est istud in una gravìda quoniam si ambo fuerint masculi, ambæ mammæ crescunt æqualiter & mulier est macra plurimum, & bene colorata. Et si unus est masculus, & altera est fœmina, dextra mammilla est dura & mulier in facie illius partis est macra & colorata, & in altera pàrte est epinguata aliquantulũ & pallida, vel panicolata, venter multum tumescit, & in dextero latere semper fit motus, & fortis. in sinistro verò rarus & debilis.

SIGNA QVOMODO COgnoſcatur in gravida, ſi embryo eſt ſanus, vel infirmus, victurus ſatis, vel moriturus citò, tam in ventre matricis quàm extra.

CAP. XIX.

Signa ſanitatis & infirmitatis embryonis ſunt multa, de quibus volumus hic aliqua denotare. Verbi gratia, dum cognitum eſt cujus generis ſit embryo, ſic dicimus, quod ſi mammilla ſignificans embryonem prius fuerit plena & dura convenienter, & poſtea efficiatur mollis. Embryo eſt infirmus: ſi vero nimis fuerit mollificata & prius erat multũ extenſa & plena: mulierq; doloribus tormentetur: embryo penitus morietur ante partum vel in partu, juxta convenientiam ætatis conceptæ, & econverſo, exitus lactis à mammilla prægnantis eſt ſignum brevis vitæ in embryone & tunc patitur ægritudinem. Si vero cum prægnatur eſt bene ſana, & gravidatione ſua moratur, & mammillæ non refranguntur à virtute ſui augmenti, & duricie, nec lac diffundat abſque violentia, ſignum eſt ſanitatis, & vitæ

& vitæ embryonis : per contrarium desuper fluxus menstrui vel sanguinis in gravida, est signum infirmitatis embryonis, potus aquæ frigidæ. Similiter gravida si nimis gravetur sui, & pavida efficiatur, & diffidat, est signum ægritudinis in embryone, & parvæ vitæ, sive non: huic sermoni addimus istam doctrinam, quod gracilitas mammiliarum in muliere significat paucitatem lactis. Sed tale bonum est & pingue, ut patet, in lacte ovis respectu illius capræ, vel fructus, item caseo utriusque. Lac etiam dextræ mammæ melius est illo sinistro. Nato infante, si visitetur à persona signum Salomonis habente, ante nonum diem puer moritur aut penitus in brevi. Si etiam prægnans super transeat signum Salomonis abortitur cito. Et si plus nascatur super aliquam mammillarum embryo infirmatur, & fortè ipsa mulier. Si mammilla lactantis in ore infantis multum teneatur, ei dentes cito nascuntur, & sine dolore. Et si gingivarum inflationes sunt, lac mulieris nigræ, & brunæ, & macræ quam crassæ est melius infanti ad eum nutriendum.

DE ANIMALIBVS IN GE- *nere & inspecie.*

CAP. XX.

DIfferentia animaliũ tam in genere, quam in specie multiplex est, sc. natura, proprietate nutrimento ciborũ ac dissimilitudine sui membraliter, & quod sic implicant ad multa & ad diversa. Vnde sciendũ est quod animalium bipedum quadrupedum, & deinceps quædam nascuntur semel, ut homo & bos. Quædam autem bis: ut gallus, & columbus scil. primo ovum, postea pullus quædã ter, ut papilio, quia primò generat, & eruca facit ovũ in folliculum & ex illo nascitur vermis, qui cõversus in papilionem rumpit folliculũ & volat. Item nascuntur parva & stant parva, & efficiuntur magna, ut canis, felis, agnus, porcus, homo, bos: quædam efficiuntur maxima, ut elephas. Item quædam sunt domestica, & quædã mediocria, inter utraque. Sciendum est quod aliqua sunt quæ cito domesticãtur, & quædã tarde & difficulter. Quæ nascuntur domestica, sunt homines, canes, & oves. Quæ verò silvatica, sunt pulices, lepores, & cancri. Quæ vero nascuntur partim domestica, & partim silve-

stria,

ſtria, ſunt pulli, capræ, &c. Item animaliũ quædam continent unam naturã & cõplexionem ſui: ut homo & bos. Quædam efficiũtur monſtruoſa propter diverſitatem complexionis naturæ, ut minotaurus hypocẽtaurus, lamina, & ſirena: Item animalium quædã morantur ſimpliciter in uno elemẽto, ut ſalamãder in igne, talpa in terra: cameleon in aere, halec in aquis. Quædam verò morantur commixtè inter cætera elementa, ut formicæ alatæ, lacertæ, & aves. Item animalium quædam generantur per coitum, ut homo, bos, equus, quædam ſine coitu, ſed ex ſola corruptione elementorum, ut ſcorpio, anguilla, & rana, quædam in ovo, ut gallus & pavo, & major pars piſcium. Sciendum eſt quod ſecũdum ſignificationem animalium ab elementis, omne animal illo utitur, & requirit in ſuo nutrimẽto, unde quia piſces plus ſunt ex aqua quam de cæteris elementis vivunt in ea & eam appetunt, aves de aere, homo de terra &c. Sciendum eſt quod quanto plus avis eſt volatrix & eſt majoris volatus in altũ, tanto plus eſt in aere, & propinquans aquæ ex aqua, ut patet de aquila, falconæ, groto, & de conchili. Et ſi animal aliqua occaſione ceſſet à nutrimento ſui elementi cito mutatur in ſtatum pejorem, & æ-

grotat. Item animalium quædam ſunt mol-
lis ſubſtantiæ, & quædam duræ: quædam lon-
gæ, quædam brevis, quædam groſſæ, quædam
ſubtililis, quædam latæ, quædam ſtrictæ. Quæ-
dam parum vivunt, quædam multum vivunt,
quædam facilè moriuntur, & quædam diffi-
cilè. Item animalium quædam habent cori-
um cum pilo, ut equus, quædam lanam, & par-
tim pilum, ut aſinus, & quidam piſces. Quæ-
dam habent pellem ſine pilo, & ſine lana, ut
vermis terreſtris. Quædam habent pilos &
capillos, ut homo tantum. Quædam habent
ſetas & pilos, ut porcus. Quædam ſpinas, ut
chius, & porcus ſpinoſus. Item avium quædam
habent in pelle pennam, quædam ſquamam
quædam ſpinam, quædam groſſam & aſpe-
ram quædā ſubtilem & mollem. Item omni-
um animalium, quædam habent labia ex qui-
bus dicitur os: quædam non labia, ſed aliquid
loco oris, & tunc dicitur muſcum vel grugnū,
vel roſtrū, vel fiſtula. Et ſic quædam habent os,
ut homo: quædam muſcum, ut canis, quædam
roſtrum, ut aquila, quædam foramen, ut ele-
phas. Item animalium quædam habent den-
tes in ore ut homo, ut canis, quædam ſcriptu-
ram, & non dentes, ut anſer. Item animali-
um, quædam habent in capite cornua: quæ-
dam

am nares, quædam baissas. Item animalium, uædam habent duos pedes, quædam quatu- r, quædam sex, quædam octo &c. Item ani- nalium, quædam vadunt, & non volant, uædam volant, & non vadunt, & quædam uandoque vadunt & quandoq; volant. Item nimalium quædam longum, quædam breve, quædam habent rostrum subtile, quædam grossum, quædam rectum: quædam tortum, quædam latum, quædam strictum, quædam acutum, quædam summum. Item animali- um quædam habent in corio sine pelle mul- tam superfluitatem, & quædam paucam, ut pili, lanæ, plumæ, spinæ, mucilagines, & squa- mæ. Item quædam habent cristam: ut gallus, & quædã galeam, ut upupa, alaudula & pavo. Item omnium habentium caudam, quædam habent brevem, quædam longam pilorum vel setæ, vel carnis, vel pennæ, homo & simia ca- rentes cauda loco ejus habent musculos in cru ribus. Quædam verò habent caudam & ha- bent pulpas carnis elevatas in cruribus. In ani- malibus crescunt cornua, ungulæ, pili, lanæ seta, capillus, penna, squamina, pinguedo, me- dulla, & spina. Item animalium quædam vi- vunt in societate libentet sui generis: ut apes grues, columbi, formicæ, oves, &c. Quædã ve- ro so-

ro solitariæ, ut scorpio, & aranea Item animaliū quædam sunt multi coitus, ut vir, avis, perdix, colūbus, gallus, passer, & musca. Quædam verò pauci coitus: ut mulier, ovis, catta, turtur, vespa. Item animalium quædam sunt multi clamoris ut homo, canis porcus, columbus, rana, passer &c. Quædam vero pauci, ut grues, lepus, mulus, &c. Item animalium quædam naturaliter sunt pacifica: ut oves, formicæ, agni, & hirundines. Quædam vero bellicosa, ut grues, ciconiæ, galli hædi, &c. Item animalium quædam recipiunt doctrinam bonorum morum cito, ut homo, canis, simia, &c. quædam tarde, ut bos, equus, quædam nunquam, ut serpens, rana, musca, &c. Quædam sunt pacifica & timida, ut ovis, & cerva, quædam simplicia, ut asinus, quædam sapientia, ut equus & canis, quædam astuta, ut draco, & serpēs, quædam fraudulosa in malo, ut vulpes, lupus, & scorpio, quædam fortia & audacia, ut leo, ursus, draco, canis, ligorius, &c. quædam ingeniosa, ut homo & simia. quædam verecunda, ut anser, & homo: quædam inverecunda, ut rana, musca, asinus, porcus, & quædam velocia, ut leo, lepus & cervus, quædam vero pigra, ut asinus & porcus.

DIVI-

DIVISIO CAPITVLI *de animalibus.*

Cap. XXI.

Omne animal habens pulmonem habet vocem & econverſo. Omne animal habens ſanguinem habet cor & hepar, & è converſo. Omne animal carens ſanguine eſt parvi corporis valde timidum & debile, ut muſca, vibio, cancer, & aranea, & è converſo, ut patet de viro, bove, leone, &c. Omne animal carens ſanguine eſt pauci cibi, & è converſo: Omne animal longorum crurium eſt longi colli: ut ſunt grues, ciconiæ, cochales, & è converſo: gallinæ, paſſeres, columbi, &c. Omne animal non lactans non mingit, ut anſer, columba, gallina, & è converſo, ut homo, bos, ovis, &c. Omne animal carens pulmone caret gula, & collo, ut piſcis, cancer, graneus, cimex, &c. Omne animal carens pedibus, caret gula: ut piſcis ſerpens, ruxa, lumbricus, & vermis terreſtris. Omne animal ovans caret veſica, ut gallina, pavo, &c. Omne animal generans habet veſicam, ut homo, porcus, & è converſo, ut rana, & muſca. Omne ovum longum & acutum in puncta reddit genus maſculinum, & è

converſo,

converſo, ut rotundam. Omne ovum duorũ vitellorum eſt duorum pullorum. Omne animal ſæpe ſpargens ſemen ſuum cito caneſcit ſi diu vivit, cito moritur frequenti turbatione afflictus, ac citius moritur non ſpargente, ut patet de viro reſpectu fœminæ. Omne animal quanto plus eſt calidæ naturæ, tanto magis creſcit longitudine & groſſitudine, ac etiã eſt fortius & audacius, ut patet de viro reſpectu mulieris. Omne animal multum calidæ naturæ groſſam vocem habet, ut patet de viro reſpectu mulieris. Omne animal habens umbilicum cibatur per illum donec eſt in ventre matris ſuæ & non per os. Omne animal pingue eſt inceſſu tardius macilento, & eſt groſſioris intellectus in omni, ut patet in viro panciato, & porco bene pingui, reſpectu macilentorum. Omne animal eſt calidius in dextro latere, quam in ſiniſtro : & ad comedendum plus delicatius, plus etiam eſt in carne, & minus in adipe. Omne ovum longũ eſt calidius ac delicatius rotundo : cauſa eſt, quia eſt maſculum. Omne animal fœmininum nimis craſſum non poteſt concipere : cauſa eſt propter frigiditatem matricis & ſui clauſuram, cum ſit parum aperta propter adipem. Omne

ani-

nimal fœmineum habens matricem suffocatam, vel cadentem extra, non potest concipere. Omne animal nimis sanguinem cito & facili putrescit prope ossa, & apostematur vel infirmatur. Omne animal bene grossum, paucum habet sanguinem & curabilem & libenter bibit & satis, ut patet de porco. Omne animal habens sanguinem habet cerebrum & nervum & è converso. Omne animal volatile habens ungues curvos & rostrum vivit de rapina: coxas habet pulposas: & pectus grossum ac forte. Omnes pisces corticales ovant præter anguillam & ranam. Omne animal habens pellē grossam, pilos habet grossos. & asperos & squammas, si est piscis, præter anguillā & tencam, quæ loco squammarū habent exugiā & mucillagines: ut patet de porco: cane & bove, &c. respectu felis, &c. Omne animal ovans parum dormit: & curtos facit somnos, Omne animal habens plus quatuor pedib. caret sanguine: ut patet cancro aquæ dulcis: & salsæ qui habet decem, sed loco sanguinis habet aliū humorē: ut patet in ape, musca, aranea &c. Omne animal rugosum caret sanguine & cito moritur oleo pennas & squāmas vel aliud loco prædictorū: ut formica alata. Omne

animal

animal habens mammillas eas habet sub ventre vel prope coxas præter mulierẽ quæ habet eas in pectore. Omne animal generans omnino habet aliquos pilos & è converso. Omne animal habens cornua habet pedes scissos: ut capra, bos, &c. Omne animal habens dentes acutos habet labium superius scissum, ut canis & cata respectu aliorum videlicet bovis, equi &c. Omne animal habens dentes spissos & fortes in opere est sanæ vitæ & longæ: ut equus, asinus, &c. Omne animal habens dentes acutos vel rectos est magnæ iræ, & libenter comedit carnes crudas ut leo, canis, ursus, & è converso: ut homo, equus. Omne animal volatile & natans caret medulla multa in ossibus, ut anser respectu gallinæ. Omne animal multi sanguinis est bonæ dispositionis respectu cæterorum humorum. Omne animal volans caret mammillis: ut patet in gallina, ave, pisce, & formica. Omne animal parvi corporis plus cantat, quam magni corporis: & maximè tempore sui coitus: ut patet in philomela, & columba. Omne animal & omnis avis diligit suum fructum & gerit curam solicitam de illo præter cuculam quæ facit ova in alieno nido: & ea non alit: & præter corvum

qua

quæ deſerit pullos uſq; in tertiam diem: cauſa eſt quia pluma eſt alba. Omne animal naturaliter cognoſcit ſuos filios & primum & ſecundum, & eis præbet prius cibum & nutrimentum, &c. Omne animal generans plus dormit ovante. Omne animal aquoſum minus dormit aereo: ut patet in piſce reſpectu avis. Omne animal dormiens, ſomniat in ſuo gradu. Omne animal maſculinum eſt in mēbris ſuis quodammodo minus fœminino, ut patet in cancris, & anguillis, quoniam caput maſculi eſt minus capite fœmellæ & pinguis fœmina eſt maior maſculi. Omne animal carens ſanguine fugit ipſum libenter propter eius dulcedinem, ut patet de muſca, ſerpente, &c. Omne animal habens cor eſt ſapientius non habente, ut patet de viro & vulpe. Omne animal magni pulmonis ſatis bibit reſpectu habentis parvum. Omne animal non habens, parum bibit omni vice, & è converſo. Omne animal vivens de rapina parum bibit, ut patet de falcone, &c. Omne animal generans animal habet fœmineum ſexum præter leopardum. Et hæc de animalibus in eorum differentiis ad præſens dicta ſufficiant.

INCIPIT SECUNDA PARS SECRETORVM NATURAE.

CAP. XXII. & XXIII.

Evertentes autem ad doctrinam physionomiæ in hominibus & bestiis dicimus quod animæ sequuntur corpus, & ipsæ animæ secundũ seipsas nõ sunt passibiles à motibus corporis in quibus morantur certo spacio vitæ temporalis in cuius ultimo separantur & corpus manet, hoc autem manifestum est de motibus excessivis per ebrietatem vini vel amoris vel tristitiæ laboris & ægritudinis. Causa est quia corpus & anima sunt unius cõpositionis. Vnde agunt & patiuntur. Sciendũ est quod inter cætera animalia non est turpius animal ad videndum sine ornatu alterius, quam homo dum est nudus, neque pauperius. Nam bestiæ terræ nutriunt ipsum donec vivit, vt aves cœli, &c. verbi gratia, sol dat ei lucem, bos ei conterit & colit terram, & ei omnia ducit de loco ad locum, ovis dat ei lanam, & terra lignum, avis dat sibi pennam, &c. Sunt enim multa animalia quibus per consue-

tudinem-

tudinem multi homines & multæ mulieres appropriamur propter bestiales mores, quos habent,& trahere videntur extra usum humanæ naturæ,se applicantes moribus bestiarum: non tamen dicimus quod ipsi homines sunt ipsa animalia Sed in tantum appellamus bestiales, in quantum videntur aberrare ab humana sapientia. Et sæpe dicuntur ac proprie appellantur ab his hominibus, qui habent odio mores bestiales, uti hoc exemplo, vide hunc leonem, hunc porcum, hunc asinum, hunc canem, hunc vulpem, hunc lupum: hunc imperatorem, hunc abbatē, hunc monachum, hunc sanctum, hunc angelum, Item audiatis illum leonem, scil. quia rugit ut leo,& clamat fortiter sicut leo, & ita de cæteris, similibus. Mores enim hominum non sunt, nisi passiones compositi corporis & animæ. Et tales non conveniunt alicui semper, nisi quantum disconveniunt ab usu gentium in loco regionis cohabitantium. Sunt autem multa signa physionomiæ quæ penitus sunt communia tam in hominibus quā in aliis animalibus: ut timor, fortitudo, audacia gaudium, tristitia, amor, odium, sanitas & ægritudo. Tamen sciendum est, quod physionomia non est recta in bestiis sicut in hominib. quorū judiciū est solo

visu sapientis in membris paucibilibus, verum est quod auditu & tactu habetur certa cognitio hominis. Nam videndo virum convenienter habemus judicium de illo , & sic similiter de muliere: verbi gratia, in visu nasus longus & grossus significat præputium magnum , & è converso & super hoc dicit quidam & bene. Ad formam nasi dignoscitur hasta priapi. Et in muliere pes est signum , quia si fuerit ei pes longus, & strictus, ac macer, significat vulvam longam , strictam ac macram , & è converso. Item mensura medii pedis nudi est mensura longitudinis vulvæ totius unicuique. Vnde dicit quidam, ad formam pedis cognosces vas mulieris. Subtilitas pellis in vulva & virgine cognoscitur per conditionem labiorum oris in unoquoque: quia grossa labia oris, significant pellem grossam, & subtilia subtilem. Nares nasi significant testiculos hoc modo: quia grossæ & latæ significant grossos & latos testiculos: subtiles vero strictos, & parvos in omni: quorum officium dixit quidam. Testiculi nudi feriunt ad labia culi. nec tantum feriunt possunt saturare foramen. Semen conservant ipsum quoque spandere curant. Cognoscitur enim omnis juvenis de virginitate & corruptione per multa signa uterque ad pirulam

lam naſi, quia manente virginitate cartilago pirulæ naſi ſentitur indiviſa In maſculo virga erecta diſcooperitur,& è converſo. Et in mu-liere os vulvæ inſinuatur. Item dicimus, quod ſigna communia pro ſcientia non reputantur, ut viſus oculorum, &c. Cauſa eſt, quia omnes gentes bene ſciunt quod per oculos eſt viſus, & per aures auditus. Vnde ſi quis diceret, talis videt, quia habet oculos jam deridetur, & ita de ſene propter ſigna publica ſenectutis. Aves ad pennam cognoſcuntur & ad ungues, equi ad dentes & capræ ad oculos, &c. Vnde ſi dicatur, leo eſt fortis beſtia, porcus immundus ſerpens audax, felis timida, &c. Prædicta enim & ſimilia ſi voce aliqua dicerentur ab aliquo pro ſcientia non reputaretur, eo quod talia lingua ſunt communia & omnibus nota : unde in his nemo dubitat ut viſu vel communiter auditu. Item dicimus quod nullus homo vidit unquam hominem veraciter ex toto eſſe ſimilem beſtiæ, licet dicatur de ſimiis, ſed aſſimilatur comparatione naturæ in aliquibus, ut in monſtruoſis in quibus non contradico, imo poſſibile eſt per artem & per naturam ut fiat hypocentaurus & minotaurus. Vnde nemo poteſt phyſiognomicare per ſigna communia ſive

ſigna propria tantum quæ licet omnes poſſent homines: tamen non omnia habēt in ſe. Quis enim dubitat de ſignis communibus & ea quæ quis non novit, & ideo homini ſapienti non convenit quod coram aliquo dicat aliquod ſignum de communibus, ut videns hominem fortem ex experientia, dicat ille eſt fortis ut leo, bene quidem ſcitur quod ille eſt fortis ut leo, &c. Oportet enim nos determinare ſapienter omnia & ſingula quæ proprie dant ſcientiam phyſionomicandi, ut ex hac ſcientia quiſque eam ſcientium, ut dicemus, aperte in ſequentibus, valeat inter gentes, omnem reverentiam & honorem famæ cum proficuo adipiſci, ſingula enim illorum quæ dant phyſionomiā in hominibus ſunt ea quæ in eis ea motibus corporis ſcil. ex forma vel figura à ſimilitudine cuiuslibet mēbri, etiam ex colore in eius levitate & gravitate inceſſus: flatu & voce, &c. Sciendum eſt igitur quod membrorum corporis hominis ad quæ proprie pertinet ſcientia phyſionomiæ, aliud eſt ſimplex, ut lingua, hepar. Aliud vero compoſitum, ut pes & manus. Quomodo autem hæc omnia ſint & habeantur in unoquoq; hominum cui tradimus prænominatam ſcientiam, & non alterius animalis per ordinem capitu-

lorum

lorum sub suis rubricis velut nobis videbitur sicut & quibusdam aliis visum fuerit, ut Hippocrati, Galeno, Alminsori sufficienter dicemus. Sed antequam veniamus ad totam intentionem nostri sermonis ex prærogativa dicimus, quod valde cavendum est in omni tempore ab obviatione & societate hominis, infortunati opus naturæ superioris, ut ab homine cui diminutum sit aliquod membrum, ut oculus manus, &c. Causa est quia quilibet talium est factus infelix & sua infelicitate obstat felici. Et huc præstat in multis nocumentum quod est occultum homini ignaro cum ipse non possit perpendere de hoc, nisi per viam huius doctrinæ, vel per experientiam sui mali. Nam omnis homo se melius potest custodire à suo publico inimico jam facta offensa, quam ab homine infortunato. Causa est, quia nocumentum in fortuna est occultum, inimici vero publicum. Et est sciendum quod non est creatura tam bonæ complexionis, quæ si mẽbro diminuatur quod non mutet statum suũ aut in peius soluto vel multo in melius quod raro contingit si diu vivit. Vnde dictum est, cavete à signatis Et alibi, in homine signato in aliquo membro non confidas.

SIGNA COMPLEXIONIS
Ratione caloris in facie.

CAP. XXIV.

COlor albus in facie, vel fuſcus intermixtus quaſi albedine & glaucedine ſive color gipſeus & plumbeus naturaliter ſignificat frigidam complexionem. Color rubeus & ruffus in facie compoſitus albedine cum multis lentiginibus ſignificat calidam complexionem. Color albus in facie cum mollis moribus, ac intermixta rubicunditate ſignificat temperatam complexionem. Color in pelle lividus & etiam in unguibus ſignificat malam & frigidam complexionem.

SIGNA COMPLEXIONIS
ratione coloris in pelle.

CAPUT XXV.

COrpus in pelle album & ſiccum in carne habens aliquod vel multum rubei coloris in locis congruis ſignificat dominium choleræ rubeæ. Corpus in carne craſſum & in pelle albũ & convenienter coloratum ſignificat dominium

dominium ſanguinis. Corpus in colore brunum & in carne craſſum, cum aliquātulo colore rubei ſignificat dominium ſanguinis cū melancholia. Corpus gracile ſive macilentum ſignificat dominium choleræ rubeæ. Corpus mediocre, ſc. inter macrum & craſſum, & inter album & brunum, ſignificat dominium ſanguinis cum phlegmate & aliquantulū melancholiæ. Corpus quod tactu ſentitur valde calidum ſignificat complexionem calidam. Corpus quod ſentitur frigidum magis quam calidum, ſignificat complexionem frigidam. Corpus quod tactu ſentitur aſperum, ſignificat ſiccam complexionem. Corpus quod tactu ſentitur molle ſignificat complexionem humidam. Corpus quod ſæpe ſudat ſignificat frigidam complexionem. Corpus leve & ſubtile inceſſu ſignificat bonam complexionem. Corpus grave ac pigrum acceſſu ſignificat malam complexionem.

SIGNA CORPORIS CAlidæ complexionis.

CAP. XXVI.

CORpora naturaliter calida citò creſcunt & benè, ut patet in infantib. ac impinguan-

tur vel deſiccantur, nec apparent ſibi per loca; anhelitus eis eſt manifeſtus, vox firma, fortis, & groſſa. In coitu ſunt fortia & eorum appetitiva. Bene comedunt, & digerunt ac geſtant, multis abundant capillis, & pilis per loca qui partim ſunt groſſi, & ericii quod contingit à multo calore cordis, ut patet in leone, gallo, &c.

SIGNA CORPORIS FRIGIDÆ complexionis.

CAP. XXVII.

CORpora natura frigida, tarde creſcunt, parum impinguantur. Venæ apparent ſibi manifeſtæ, & magnæ, anhelitus eius parvus vel quaſi adſconditus. Vox, in auditu ſubtilis vel acuta: in coitu ſunt debilia & rarò eorum appetitiva parum comedunt, male digerunt, & geſtant, in pelle ſunt alba ſive roſeo colore. Capilli eorum ſunt extenſi & longi, ſive ſint nigri ſive albi, & ſunt ſubtiles, facile timent, & expaveſcunt, & ad laborandum ſunt debilia.

SIGNA

SIGNA CORPORIS HV-
midæ complexionis.

CAP. XVIII.

CORpora naturaliter humida in carne ſunt mollia & levia, eorum juncturæ ſunt occultæ, & paucæ fortitudinis. Vnde parum poſſunt durare laborem, timida ſunt & pavida quaſi ab omni, male dormiunt. Sæpe moventur ad luxuriam. Nuda ſunt pilis. Eius oculi ſemper lachrymant. Pili & capilli eorum ſunt extenſi & ſubtiles, & boni ingenii ad diſcendum.

SIGNA CORPORIS SIC-
cæ complexionis.

CAP. LXI.

COrpora naturaliter ſicca, in tactu ſentiuntur aſpera, in carne ſunt macra, in labore fortia & durabilia, libenter & convenienter comedunt, juncturæ membrorum ſibi ſunt manifeſtæ. Capilli & pili ſunt groſſi aſperi & criſpi.

SIGNA CORPORIS TEMperati & sani.

CAP. XXX.

CORpora temperata & ſana bene comedunt & bibunt juxta convenientiam ſui digerunt, & diſponunt res & ſapiunt bene, & fameſcunt in horis convenientibus, gaudent cum gaudentibus, bene dormiunt ſuos ſomnos, levia ſentiunt & vadunt leviter, cito ſudant, rarò vel nunquam ſternutant, mediocriter impinguãtur, in facie ſunt colorata, in tactu ſunt calida, in eis quinque vigent ſenſus conveniẽter juxta convenientiam ætatis corporis & oris.

SIGNA CORPORIS DIſtemperati & male ſani.

CAP. XXXI.

COrpora diſtemperata, & male ſana in omni ſunt diſſimilia corporibus temperatis & bene ſanis. Vnde male comedunt & non curant bibere, malè digerunt, & diſponunt res ſuas, non bene ſapiunt in horis con-

con-

venientibus, non se plenè tribuunt gaudentibus, imo quasi tristificantur & manent tristes, male dormiunt suos somnos, graves se sentiunt & graviter vadunt & rarò sudant vel non sudant: oscitant sæpe vel sternutant, brachia extendunt, in facie sunt pallida vel nimis colorata, quinque sensus male vigent, non possunt diu sufferre laborem, cito rerum obliviscuntur, multum sputant, in naribus abundant superfluitatibus quasi ad omnia sunt pigra, quandoque pedes & manus & oculi lachrymantur.

SIGNA COMPLEXIOnis cerebri.

CAP. XXX.

PArvum caput naturaliter habet parvũ cerebrum, & multitudo capillorum est maxima defensio capitis. Vnde de complexione cerebri ita dicimus.

Si cerebrum fuerit calidæ complexionis homo ipsum habens in tactu sentit multum abundans, & hi multum sunt grossi, oculi eius longe vident, & videndo discernit, pervigil est sensus, celer argumento, color capillorum diu

diu dura , rarò abundat ſuperfluitatibus in naſo, vix ei oculi lachrymant, & eſt homo magnæ vigiliæ, cupidus quaſi omnium pulchrorum & corde tendit ad nobilia.

Si cerebrum fuerit humidæ complexionis homo ipſum habens in tactu ſentitur mollis & laſcivus, & capillis abundat ſubtilibus, & ei citò color tranſmutatur & eſt etiam luxurioſus, ſæpe ſibi lachrymant oculi, & forte aliter infirmatur ut ſanguine, &c. vivit breviter, in naſo ei abundat multa ſuperfluitas, vox ei ſonat aliquantulnm impedita, caput ſæpe dolet, in perſona eſt debilis, ex facili eſt pavidus, teneri eſt ingenii , plus & condolens alterius mali, & plus ſimplex quam ſapiens , & vani propoſiti.

Si cerebrum fuerit frigidæ complexionis homo ipſum habens eſt, ſæpe piger, tardi intellectus, dum capacitatis, groſſi ingenii, eius capilli ſunt leves & extenſi, tarde creſcunt, & in colore ſunt albi vel quaſi plumbei. Eius oculi rarò moventur, & breviter viderit, magnus vigilator de nocte, ſtabilis propoſiti in labore tenax & largus locum ratione , in tactu ſentitur frigidus & mollis , & eſt ſubtilis ingenii , aliquantulum ad diſcendum ſagax.

Si cerebrum fuerit ſiccæ complexionis, homo

mo ipsum habens capilli ejus tarde & tempestive crescunt, unde in longum non cito crescunt sed breves morantur & rari sunt in cute ac grossi in substantia, & plus curti quam extensi, cito in canitiem convertuntur & de facili cadunt de capite ut frondes de arboribus, oculi longe vident, & est homo temperati incessus & motus, in naso non multum abundant superfluitates nisi sit exigendi causa, caput sæpe dolet, homo est duri ingenii, vanus, & malæ capacitatis.

Si cerebrum fuerit calidæ & siccæ complexionis capilli nascuntur flavi, fortes & curti: vel nigri, vel crispi: homo est multum luxurisus, & ideo cito canescit, parum dormit noctu, est magni ingenii & repentini intellectus, apprehensione, levis in eundo, & saliendo videt procul, & est vanus in agendis, ac ei est raro superfluïtas in naso.

Si cerebrum fuerit frigidæ & humidæ complexionis, homo libenter dormit, quamvis male dormiat, hebes est in factis, sæpe aggravatur passionibus reumaticis, & principaliter in capite, & in oculis frequenter: abundat superfluitatibus in naso, parum comedit & bibit.

SIGNA COMPLEXIO- nis cordis.

CAP. XXXIII.

Cordis complexio ſi fuerit calida, pulſus eſt velox, pectus aliquantulum eſt piloſum, ultra ætatem adoleſcentiæ, in carne eſt calidus, eſt boni appetitus, in factis audax, in verbis aſper, in dando tenax, obſtinatus, ſuperbus, iracundus, luxurioſus. Si cor fuerit frigidæ complexionis, pulſus eſt ei tardus, pectus nudum à pilis, tactus carnis frigidus, duri appetitus, debilis, fortitudinis, anhelitus arctus, vox ſubtilis & debilis quaſi piger in factis, in verbis non bene placidus, leviter pavidus. non bene comedit & raró luxuriatur, niſi ſit per accidens. Si cor fuerit humidæ complexionis, homo abundat capillis multis, quia fiunt longi cito & extenſi, in colore albi, vel blandi, multis abundat pilis, excepto in pectore, in tactu carnis mollis, & eſt in colore albus vel fuſcus & aliquantulum eſt pinguis, multum timidus, pavidus, hebes, & debilis in laborando. Si cor fuerit ſiccæ complexionis, pulſus eſt ei durus, corpus totum eſt muſculoſum, in carne macrum, venæ ſunt manifeſtæ, pili ſuos

ſunt groſſi & breves per loca aliquantulum pili aſpera & groſſa. Si cor fuerit calidæ & ſiccæ complexionis, pulſus eſt velox, durus & fortis, pectus aliquantulum piloſus pilis tortis, anhelitus magnus, totus in carne calidus, citò movetur ad iram, iracundus manet, & obſtinatus. Si cor fuerit frigidæ complexionis, pulſus eſt tardus, & debilis, pectus nudum à pilis, anhelitus parvus & tardus, tactus in carne mollis, & frigidus, non facilè iraſcitur, & citò iram remittit.

SIGNA COMPLEXIONIS hepatis.

Cap. XXXIV.

HEpatis complexio ſi fuerit calida cognoſcitur ex amplitudine venarum & ſiccitate, urina ejus eſt multum tincta, & comeſtio calidi cibi nocet ei, quia ipſum inflammant, & etiam abundat in eo humor cholericus, multitudo pilorum ſub hypocondriis. Si hepar fuerit frigidæ complexionis, venæ apparent arctæ, noxa ſemper erit tenera, & in multitudine homo eſt debilis, multo phlegmate abundat ut ſputo, & mucillagine in naſo, urina

est alba, vel quasi egestio, id est sæpe abundat ventositate, & multum deficiunt sibi pili sub hypocondriis. Si hepar fuerit humidæ complexionis, ejus sanguis est turbidus, corpus est pingue, venter fit facilè conflatus, caro sentitur mollis, in facie est pallidus. Si hepar fuerit siccæ complexionis, pauco abundat sanguine, totum corpus manet macrum, venter gracilis, in facie est paucus calor.

SIGNA COMPLEXIONIS *pulmonis.*

CAP. XXXV.

PVlmonis complexio si fuerit calida, vox est grossa, anhelitus magnus, pectus amplũ & grossum. Si pulmo fuerit frigidæ complexionis, vox est subtilis, anhelitus parvus, pectus strictum & subtile. Si pulmo fuerit siccæ complexionis, vox est clara, os siccum, & pauca saliua. Si pulmo fuerit humidæ complexionis, vox est clara, unde homo hoc habens est naturaliter fortis, plenus saliva & raro bibit.

SIGNA

SIGNA COMPLEXIONIS *ſtomachi*.

CAP. XXXVI.

STomachi complexio ſi fuerit calida, digeſtio eſt fortis, appetitus magnus, ſæpe fameſcit & frequenter & ei dolet caput, oculi patiuntur, cito iraſcitur & cito ab ira revertitur. Si ſtomachus fuerit frigidæ complexionis, digeſtio eſt debilis, parvus appetitus, raro famet & ſitit, capite & oculis ſanus eſt. Si ſtomachus fuerit humidæ complexionis raro ſitit, ſputo abundat, in naſo multa ſuperfluitas, nauſea, vomitus & vertigo ſibi eveniunt. Si ſtomachus fuerit ſiccæ complexionis ſæpe ſitit, lingua aſpera, noxa, ſicca cum pruritu vel debili exitu, gula aſpera, & cibi aſperitatem inglutturantur.

SIGNA COMPLEXIONIS *teſticulorum*.

CAP. XXXVII.

Teſticulorũ complexio ſi fuerit calida partes propinquæ veſtiuntur pilis nigris & cri-

ciis, virga virtuosè erigitur, ſperma exit in ſubſtantia multum groſſa & viſcoſa, & citò exit cum fricatione coitus, etiam ante complementum ætatis contingit grande deſiderium coitus, unde ſuper virga manifeſtà apparent venæ. nervi eorum ſunt fortes & pellis groſſa. Si teſticuli fuerint frigidæ complexionis partes vicinæ ſunt multum nudæ, à pilis, & illi qui ibi ſunt, extenſi ſunt, virga raro erigitur & debile ſperma exit, liquidum & tarde, venæ ipſorum ſunt occultæ, nervi debiles, pellis ſubtilis & mollis. Si teſticuli fuerint humidæ complexionis multum ſpermate abundant, & ejiciunt coitu tum aqueum & album ut lac, & bene utile ad concipiendum, tardant multum ſemen ejicere, pellis eſt multum nuda à pilis & ſubtilis. Si teſticuli fuerint humidæ complexionis, ſperma in eis generatur paucum, tamen illud eſt ſpiſſum & viſcoſum, & utile ad concipiendum, virga debilis extenditur, pili eorum ſunt breves & ericii aſperi & groſſi, pellis verò groſſa magis quàm ſubtilis. Si teſticuli fuerint calidæ & humidæ complexionis virga potenter erigitur, & erecta manet viriliter, & etiam movetur ad coitum, & multum ſeminis emittit. Si teſticuli fuerint frigidæ & ſiccæ complexionis virga tardè

tardè erigitur & citò perdit virtutem, parum ſeminis emittit & quandoque non poteſt exire coitu completo.

DE NOTITIA PARTIVM corporis in omni animali.

Cap. XXXVIII.

COr omnibus aliis membris corporis eſt calidius naturaliter, & calore ipſius totũ corpus vivificatur & tenet calorem in cæteris partibus ſuis, & ipſum recipit à ſuperiori influxione quo ſi corpus manet cõpactum, unde à calore cordis cæteræ partes corporis calefiunt, & ſic poſſumus dicere quod cor eſt fons innati caloris & origo, poſtea hepar: & poſt illud ſunt cęteræ partes carnis & puppæ. Cerebrum eſt omnibus partibus corporis frigidius & humidius ad contrarium caloris cordis. Vnde unũ contemperat aliud. Adeps naturaliter eſt frigidior & ſiccior quadam humiditate coagulata. Os naturaliter eſt calidum & ſiccum. Medulla eſt naturaliter calida & humida. Omnis cartilago, vena, nervus, & panniculus veternus eſt frigidæ, & ſiccæ naturæ: tamen eſt minus quã os. Cujus eſt temperata & proprie eſt illa quæ

est in volis manuum. Nervorum quoq; complexio multũ diversificatur quoniã qui à cerebro progrediuntur humidiores sunt quàm illi qui à nuca nascuntur, cum in sua cõplexione vicinentur cõplexioni cutis quæ dicitur temperata. Glandulæ sunt frigidæ & humidæ, & omnia membra quę generant lac ut mammæ, sperma, testiculi, saliva, pulmo. Caro multum diversificatur eo quod secundũ cõplexionem membris est calidior & minus calida, tamen omnes carnes recentes absq; sale sunt calidæ & humidæ, salitæ verò calidæ & siccæ, diversificantur tamen secundum locum partis animalis, & quantitatem salis. Caro mediocris, i. macra & crassa est temperata in omni qualitate, unde secundũ veritatem caro bene macra impinguat & crassa macrat. Caro porci castrati, hœdi, agni, vituli, gallinæ, pullorum, caponis, &c. bona est laudabilis, eo quod favilè digerit. & bonum generat sanguinẽ. Caro volatilium facilior est ad digerendum quàm gradientiũ, & quicquid ex eis melius sunt lacerti, lingua, pes, os, & hepar. Omne frixum & assatum calidum est siccum, unde durum est ad digerendum & personam reddit macram. Oleum est humidum & calidum, ova sorbilia sunt sana & ex eis melior est vitellus albumine. Ca-

seus

ſeus malus eſt in cibo tam dulcis quam ſalitus tamen utilis eſt dulcis poſt reliquos cibos: quia tunc aſſumptus facit digerere. Butyrum bonum eſt & ſanum. Lac plus malum eſt quam bonum, & in æſtate melius. Omne membrum animalis quanto plus eſt nervoſum, tanto frigidioris eſt naturæ, ut pes.

SIGNA REPLETIONIS *malorum humorum.*

CAP. XXXIX.

Repletio malorum humorum qua ſolet infirmitas generari oſtenditur per hæc ſigna, nimia rubedo in facie, palliditas in pelle & unguibus, frequens extenſio brachiorum, plurima oſcitatio, ſputatio, gravis ſomnus, plenitudo venarum, exitus ſanguinis de naſo ex facili, ſæpe gravitas capitis, ut dolor frontis, tinnitus aurium, lachrymatio oculorum, & pruritus in eis timor, de plano, inertia corporis ad eundum & laborandum, magnitudo pulſus, diſſolutio ventris, urina turbida, non voluntarius appetitus comedendi, & debilitas in tota perſona.

SIGNA NIMII SANguinis.

Cap. XL.

CVm ſanguis nimis abundat, accidit pruritus quaſi vbique carnis, & principaliter in brachiis, in facie abundat rubedo, continuò oris dulcedo ſentitur, præter ſolitum, fiunt veſiculæ in ore & labiis, quidam ardores ſentiuntur in pectore quos carbunculos appellamus, quibus perſona perdit appetitum & ſuum ſomnum, urina rubea, & aliquantulũ ſpiſſa, corpus pingueſcit, cibi ſapiunt bene in eſu. unde bene appetit, digerit & diſponit.

SIGNA NIMIÆ Choleræ.

Cap. XLI.

CVm cholera nimis abundat, accidit in facie color citrinus, amaritudo in ore, aſperitas in gula, ſitis multa, pauca ſaliva, lingua ſicca & aſpera. caput ſæpe dolet, os ſiccum, debile, appetitus tardus, vomitus citrinus, vel viridis cum multa amaritudine, egeſtio erit ſicca, dura & pauca quaſi aduſta & fœtulenta

cum

cum multo premitur labore, urina tenuis, citrina, ignea, & clara, vigilia multa, dormitio pauca, caro macra, & cor instabile.

SIGNA FLEGMATIS.

Cap. XLII.

CVm flegma nimis abundat, in ore accidit multitudo salivæ id est sputus multus, qui si fuerit albus & fluidus est bonus, si viscosus malus, paucitas sitis, os madidum, gula mollis & lingua, raro bibit vel nunquam nisi in prandio vel cœna, urina exit alba, in medio piger, & in laborando debilis, superfluitates abundant in naso, oculi fiunt graves & somnolenti, somnus fit longus: caro undiq; sentitur mollis & lasciva, appetitus debilis, paucus, acerbus, digestio tarda, in facie calor albus sine rubeo calore: egestio mollis & paucæ frigiditatis, in addiscendo est grossæ capacitatis, oculi sæpe lachrymant, & præsertim mane, pili cito crescunt & ungues.

SIGNA NIMIÆ MElancholiæ.

Cap. XLIII.

CVm melancholia nimis regnat, accidit ardor ſtomachi, multitudo appetitus canini, color fuſcus in facie, ſanguis eſt niger & ſpiſſus, urina nigra, vel aliquantulum ruſſa, tendens aliquantulum ad viriditatem vel pallitatem, corpus in tactu ſentitur frigidum, hebes eſt in labore, pedes frigidi ſunt, multum cor ſuſpicioſum, perſona ex cogitatu triſtis, facilè iracunda, tenax, amans ſtare in ſolitudine, pauci eſt cibi & potus.

NOTVLA DOCTRInalis.

Cap. XLIV.

NAtura nihil facit fruſtra, & in unoquoque ſemper facit quod melius eſt, & ideo nulla qualitas eſt ocioſa in corpore. Sciendum eſt quod homo à nativitate ſua uſque ad ſenium deſiccari non ceſſat, naſcens ut moriatur. In calida regione ſunt homines natura brevi, in pelle, ut patet de Æthiopibus, vel rubei albedine intermixta aliquantulum, & in carne

[s]unt ſicci, criſpi, capillos habent ut groſſos, a[ſ]peros. Et in frigida regione naſcuntur homi[n]es longi, in pelle, multum albi & blandi nudi pilis vel quaſi qui in ſuo eſſe ſunt extenſi al[b]i & blundi. Nota quod regio eſt multiplex [i]n provincia & in matrice mulieris, quæ ſi u[t]raque fuerit calida creatura generatur & ge[n]erata manet nigra vel bruna, & ſi fuerit fri[g]ida, efficitur alba plus vel minus ſecundum regionis complexionem.

DE NOTITIA NIMIÆ Abundantiæ humorum per ſomnia.

Cap. XLV

DE judicio cogitationis ſomniorum ita dicimus, quod eorum aliud eſt verum, aliud eſt falſum. Item ſomniorum aliud ſignificat de præteritis, aliud de præſentibus, & aliud de futuris, & aliud ſignificat niſi fantaſiam. Et omnia iſta attenduntur eſſe à quibuſdam propter ætatem, propter cibum & ptopter tempus lunationis, quia aliter videt in ſomnis puer, & aliter juvenis, aliter & aliud ſenex, & aliter

liter & aliud mulier in quolibet sui statu. Item somnium atque digestionem cibi sumpti vel nihil significat aut de præteritis. Somnum in digestione facta, sed nondum perfecta significat de præsentibus factis, licet fiant cum intervallis. Somnium post completam digestionem cibi assumpti significat de futuris omnino. Vnde cum quis dormiendo somniaverit aliquid & in excitatione somni sibi videtur extraneum & magnæ significationis & cupit scire quid significat confestim surgat, & illud notet, aut non dormiat plus super latus super quod somniavit, & tunc recordabitur in die, nisi multa somnia viderit longa dormitatione. In die autem si aliquid illius somnii oblitus sit, creat sibi caput retrorsum ubi est virtus memoriæ, & tunc cum præjudicationis auxilio facilè erit memor. Item somniorum quædam significant lucrum, quædam damnum, quædam gaudium, quædam tristitiam, quædam ægritudinem, quædam sanitatem, quædam bellum, quædam laborem, quædam requiem, quædam solummodo explicationem somnii. Verbi gratia. Cum homo somniat in hora debita sui status avem capere, lucrum significat, avem perdere damnum significat, plorare gaudium significat, ridere tristitiam significat, velle cur-

rere

ere & non posse impedimentum significat,& sic de cæteris.

SOMNIA SIGNIGIFICANtia dominium sanguinis.

Cap. XLVI.

CVm sanguis regnat, homo somniat se videre rubeum colorem, ut minium, cinabrium, tinctam scarlatam, sindonem rubeam, vel violaceam, morellam, rosam, migranatam, sanguinem, festum facere, nuptias vel sponsalia, vel adesse in talibus. Comedere cibum dulcem & rem sapidam, sentire ventum ponere ventosum in carne, aliquem videre, carnem sanguinolentam & hujusmodi res rubeas aut rubicundo colore.

SOMNIA SIGNIFICANtia dominium choleræ rubeæ.

Cap. XLVII.

CVm cholera rubea regnat, homo somniat se videre ignem ardentẽ, carbones vivos, prunas accensas, scintillas, clibanum, fornacem

cem, cereum, fulgur, audire tonitrua, cœlum rubeum, inflammatum lapidem, litem verborum inter aliquos, pugnam, percuſſionem, rumorem, calorem, callum, lothonem, auricalcum, aurum, ramum, auripigmentum, capillos blandos, amare, comedere.

SOMNIA SIGNIFICANTIA dominium flegmatis.

CAP. XLVIII.

CVm flegma regnat homo ſomniat ſe videre pluviam, mare, flumen, fontem, aquam, canale, puteum, lacum, navem, euntem, piſcē, rete, linum, abluere aliquid, ut manus, pannum, videre colorem album, ceſuram, calcem caſeum, bombicem, cadere in aquam, fugulos lachrymas, ſputum, ſyrupum, aquam haurire, lixivium, natare, capillos tegulas filare & hujuſmodi ſimilia.

SOMNIA SIGNIFICANtia dominium Melancholiæ.

Cap. XLIX.

CVm melancholia regnat, homo ſomniat ſe videre colorem nigrum & fuſcum ut fumum, tenebram, ſepulturam, infirmum, hoſpitale mortuorum, cadaver, timorem. triſtitiam, impotentiam, eſſe in carcere ligatum, veſtem eſſe ſtercoratam & ſimilia.

SOMNIA SIGNIFICANtia caliditatem.

Cap. L.

COnſtat quando calida eſt complexio, homo ſe videt in ſomniis ſtuffare, balneare, ad ſolem ſtare, incedere per ignem, ſe igne oſtendi vel ferro vel calida & ſimilia.

SOMNIA SIGNIFICANtia frigiditatem.

Cap. LI.

COnſtat quando frigida eſt complexio, homo in ſomniis videt ſe eſſe in loco frigido, glaciem

glaciem videre, tangere nivem, ferrum, pruinam, plumeum lapidem, ex frigore tremere cristallum, albumen ovi, lac coagulatum, & similia.

SOMNIA SIGNIFICANTIA humiditatem.

CAP. LII.

COnstat quando humida est complexio, homo videt in somnis se tãgere rem mollem & levem, sive teneram, comedere panem recentem, bibere brodium, mingere, aquam palpare.

SOMNIA SIGNIFICANTIA siccitatem.

CAP. LIII.

COnstat quando sicca est complexio, homo somniat se volare, in se fieri insultus, aliquid levitatis capere, avem volare, pennam, folium arboris, vibrare scolas, montem, turrim, exprimere aliquid vel distillare, & hujusmodi & similia.

SOMNIA SIGNIFICANtia repletionem humorum.

Cap. LIIII.

QVando repletio humorum est in corpore homo somniat se gravari ab aliquo vel onerari per voluntatem aut violentiam, velle ire nec posse, aut se levare nec ex debilitate valere.

SOMNIA SIGNIFICANtia malos humores.

Cap. LV.

QVando in corpore sunt mali humores & nimis regnant, homo videt in somniis se ire per loca cœnosa , fœtida, menstruum, r m turbulentam & similia.

DE NOTITIA AUGURIORUM.

Cap. LVI.

Vguria sunt in canonibus ecclesi inventa, tamē dicimus, quod quæ dam accipiūtur per obviationem hominis vel alterius animalis, ve auditum vocis, & hic & hęc augur auguris, est, qui vel quæ per talem scientiā in dicat res futuras, & sic per signa huius scientia singula in genere judicare scit & novit. Vnde sciendum est quod auguriorum quædam significant bonum eventum quædam malum eventum, quædam medium inter utrunque. Sunt enim quædam notabilia quibus proprie auguria considerantur, ut sternutatio oscitantis, obviatio volatus avium, cantus avium, vox ardita locutionis, circa propositum negocii ut somnium antecedens, unde homo facit augurium homini sicut cætera animalia faciunt, ut aquila, cornicula, nicticorax corvus, bubo, picus, felis, canis, porcus, equus, &c. ut habetur in libro auguriorum. Item auguriorum quædam post quædam dextre, quædā sinistre, & cum diversa sint in sua dispositione quodlibet

bet

bet suorum proprie nominatur, & proprio nomine cognoscitur interpretandum. Tamen dicimus quod auguria sunt numero XII. ad instar, XII. signorum cœli, & sunt hæc. Fernova, fervetus confert emponenthsci, mosarnova, sima fervetus, & hæc fiunt in dextro latere. In sinistro vero latere sunt. Confernova, confervetus, variamhariam, scassarnova, squassarverus. Cum autem ista nomina sint gravia & multæ significationis, ideo placet nobis ea exponere sufficienter. Fernova est augurium quando tu exiveris domum tuam causa faciendi aliquid, & eundo vides hominem vel avem eundo vel volando ita quod te ponat ante in sinistra parte tui, & istud est tibi signum bonæ significationis super negocio. Fervetus est augurium quando tu exiveris domum tuam causa faciendi aliquid & eundo prius inveneis, vel videt avem vel hominem pausantem ante te in sinistra parte tui & istud est tibi malum signum super negocio. Varium est augurium quando homo vel avis suo itinere vel volatu ante trãsit veniens à dextra parte tui, & tendens in sinistram evanescit, istud est tibi bonum signũ super negocio. Confernova est auguriũ quando prius invenies hominem vel avem euntem vel volantem, & se repauset ante te in dextra

parte tui, vidente te, & iſtud eſt tibi bonum ſi-
gnum ſuper negotio. Conſervetus eſt augu-
rium quando prius invenis vel vides hominem
vel avem ſe repauſantem in dextera parte tu
te vidente, & iſtud eſt tibi malum ſignum ſu-
per negocio. Sciſmaſarnova eſt augurium
quando tu vides hominem vel avem poſt te
& te conſequi & tranſire ante : & antequam
perveniat ad te, vel tu ad eam, alicubi ſe re-
pauſet te vidente in dextro latere tui, & tunc
eſt tibi bonum ſignum ſuper negocio. Sciſ-
maſarvetus eſt augurium quando tu vides ho-
minem poſt te vel avem pauſantem, ita quod
ſit tibi dextro à latere, iſtud eſt tibi malum ſi-
gnum ſuper negocio. Scaſſarnova eſt auguri-
um quando vides poſt te hominem vel avem
& antequam perveniat ad te & tu ad eam, in
loco repauſet te vidente, ſignificat bonum ſi-
gnum ſuper negocio. Scaſſarvetus eſt augu-
rium quando vides hominem præterire, vel a-
vem in loco pauſantem, ita quod ſit tibi in ſi-
niſtro latere tui, eſt tibi malum ſignum ſuper
negocio. Emponenthiſci eſt augurium quan-
do homo vel avis venit à latere ſiniſtro tui &
tranſit ad dextram, nec eam vides repauſare,
ſed evaneſcit ad te : tunc eſt tibi bonum ſi-
gnum ſuper negocio. Hertenam eſt auguri-
um

um quando homo vel avis à dextro latere tui vadit in sinistrum transiens post tergum tui & eam vides alicubi repausare tunc est tibi malum signum super negotio. Vt autem singula quę diximus evidentius intelligantur libri auguriorum hoc ponimus in exemplo.

DE NOTITIA STERNVtationis.

Caput LVII.

STernuto, as, verbum est: & significat sternutare. Et hæc sternutatio ipse idem actus est qui dicitur sternutatio. Nec aliud sternutatio quam fumositas eorum quæ ascendunt in caput usque ad cerebrum. Et cum ibi sæpius abundent nociva quam juvativa à natura depellit, & cadendo exit in ictu per nares & per os. Potest autem vetari sternutatio, ne fiat quin sentitur contingere. Si oculi parum fricentur confestim cessat, & animali tunc caput purgatur à malis vaporibus : ut domus à fumo quando expellitur à vento, quid autem una sternutatio vel duæ boni vel mali significent, hic pono exemplum. Dum enim aliquis negocio emptionis, venditionis , ut intelle-

ctus, &c. fecerit duas sternutationes, vel quatuor aut alibi per alteram factæ fuerint, & cōfestim se levat, si sedeat & si statim pedibus se moveat, & incipiat ire eum complendi negocium sive intromittendi qui prosperabitur in eo. Et si fecerit ultra quatuor sternutationes, non pertinet sibi super facto, cum sit sub dubitatione sciendi veritatem, nisi illud videat adhuc per aliud signum, ut obviationis signo, &c. Si vero fecerit unam sternutationem vel tres omnino delinquat omnia tam dicendo, quam in faciendo, eo quod de facto nō posset pervenire ad bonum finem, nec cito, nec facile. Item si duo homines quasi in uno momento fecerint duas sternutationes, id est, quilibet eorum fecerit suam sternutationem, tunc ei est bonum signum faciendi aliquid propositum in certo facto, unde statim incipiat negocium, & prosperabitur in ingressu maris causa negociationis & etiam per terram. Duæ sternutationes ei bonum signum significant, & è converso, ut de una vel tribus. Item cum quis recenter venit in locum una sternutatio ei bene significat & econverso, ut duæ vel quatuor, &c. Item una sternutatio in aliqua nocte facta per quenquam de familia domus, bonum significat, ut lucrum, &c. duæ vero malum.

ſum,ut damnum &c. Verum eſt quod ille qui
ſternutat , recipit partem ſignificationis hac
conditione , quod cætera participabunt cum
eo de illo eventu. Item ſi duæ ſternutationes
fiant omni nocte ab aliquo, & illud continue-
tur per tres noctes , ſignum eſt quod aliquis
vel aliqua de domo morietur, vel aliud dam-
num domui continget , vel maximum lucrũ.
Item in introitu domus ſi quis noviter habeat
unam ſternutationem tutè intret hæredita-
turus. Si verò duas exeat & eam non habitet.
Item homine jacente in lecto ſuo, ſi vigilave-
rit & fecerit unam ſternutationem , eſt ſibi ſi-
gnum malum infirmitatis , vel damni. Si vero
dormiat, & fecerit unam ſternutationem pe-
jus ſignificat , ut magnam tribulationem,
mortem perſonæ , vel impedimentum graviſ-
ſimum aut magnã rerum perditionem. Si ve-
ro aliquis in lecto jacendo duas fecerit ſternu-
tationes & vigilet, ſignum eſt bonum,& lucri,
vel ſanitatis,&c.Sed ſi dormiebat tunc eſt me-
lius,& ſi omni nocte duæ fiant ſternutationes
uſq; in tertiam noctem, tunc eſt ſignum opti-
mũ aut in lucro aut in alio honore, &c. Item
ſi aliquis tota die iverit, ut mercator & pere-
grinus, aut partim in die & repaverit in ali-
quo hoſpitio, & ibi repente faciat duas ſter-

nutationes,locum mutet:& vadat in aliud hospitium eo quod prosperabitur, alioquin adversabitur. Item cum quis petendo aliquid causæ operandi eam rem vel tetigerit habuerit una sternutationem confestim discedat de loco illo & immittat omnia illic & alibi tentet,& tunc inde prosperabitur aliquantulum. Et si habuerit duas sternutationes, tollat ipsam secure & eam rem non permittat nec amplius differet.Item si quis post factam nuper de aliquo unam sternutationem fecerit, tunc ei significatur quod omnia in pacto stabunt firma.Si verò tres fecerit pactum non servabit. Item si quis summo mane in die lunæ cum se de lecto levaverit unã habuerit significat quod totam hebdomatam habebit prosperam lucro vel alia consolatione. Si vero duas habuerit totum contrarium erit, si quis perdiderit equum, anulum,&c. & exiens domum suam causa quærendi, & in exitu nuper habuerit unam sternutationem, significatur ei rem suam recuperare.Si vero duas habuerit nunquam rem inveniet. Item die dominico summo mane cum quis surgit de lecto si tres sternutationes habuerit, ei bonum significat. Vna verò malum significat. Item ante prandium vel cœnam quasi volens incipere comedere

dere duas ſternutationes ſi fecerit bonum ſignificat, una vero malum. Vir infirmus jacens in lecto ſi timeat, & diffidatur, & habeat unam ſternutationem, ſignum eſt mortis: ſi vero duas evadet, mulier graviter infirma, ſi in lecto habuerit unam ſternutationem eſt ſibi ſignum liberationis, duæ vero mortem ſignificant.

INCIPIT TERTIA PARS in qua continentur capitula phyſionomiæ in ſpecie utriuſque ſexus viri & mulieris.

CAP. LVIII.

AD particulas quidem corporum utriuſque ſexus videlicet viri & mulieris plenius revertentes, ſecundum ſeriem ferme cujuslibet perſonæ in omni ſtatu ſui dicimus quod phyſionomia eſt ingenioſa ſcientia naturæ per quam cognoſcitur virtus cuiuslibet animalis. Et quoniam membrorum quædam ſunt ſimplicia, ut lingua, cor &c. quędā vero cō-

posita, ut oculus, nasus, &c. idcirco dicimus quod multa sunt signa quæ simul vivunt, somnia quorum dant judicium sapienti & ideo sciendum est quod multiplex est differentia inter virum & mulierem cadens in judicio scientiæ quæ dicitur physionomia. Quare accipienda est proprie in viro & improprie in muliere. Causa est, quia vir in omni compositione ipsam plenius apprehendit quam mulier, ut evidenter appareat scientia canonum qui sunt infra per modum capitulorum, & ob hoc, dicimus quod pro viro intelligatur proprie judicium uniuscujusque capituli, & pro muliere improprie, comparato tamen intellectu ipsorum ad idem. Quare magnum ingenium debet adhibere comprehensionibus omnium quæ sunt necessaria huic, sub vi collectionis priusquam judicium proferatur utriusque sexus, si casus evenerit in aliquo judicandi, videmus enim virum in facie consimilem mulieri, quem tunc sagaciter aspeximus, si judicamus de illo, & ita de cæteris partibus corporis ut manus. Videmus etiam mulierem in facie & hæc erit carnaliter similis vero, sola dispositione membrorum scilicet tam alienarum partium corporis, ut manus, &c. quam faciei, nunquid judicamus de illa quem-
admodum

admodum de viro possumus judicare? nequaquam, sed aliter, & debilius pro eo quod cõplexio mulieris valde distat à mera ratione & complexione viri in omnibus modo qui dici tur communis esse. Sed de communi duæ partes attribuuntur viro, & tertia mulieri. Vnde volentes ordinem omnium & singularum partium membrorum retinere. A capite nunc incipiemus principaliter ponemus rubricam unicuique parti corporis humani & non alterius animalis, ut opus nostrum sit facilius omni lectori. Et connumeratis omnibus membris particulariter à summo capite ad plantas pedum, finiemus ut ipsum opus cum auxilio Dei, qui de nihilo cuncta creavit solus gubernans omnia, disponens magno regimine sapientiæ qui non fallitur.

DE CAPILLIS.

Cap. LIX.

Capilli plani & extensi in colore albi, vel blũdi si sint subtiles, & molles significant hominem naturaliter timidum corde, debilem viribus, pacificum in societatibus ubiq; cõvenientem, & mansuetum, Capilli grossi & ericii, ac breves significant hominem naturaliter

liter, fortem, securum audacem, inquietum, vanum, sæpe fallacem, cupidum pulchrorum & plus simplicem quam sapientem, licet fortuna ei faveat. Cuius capilli sunt mixtim crispi significant hominem duri ingenii, aut multæ simplicitatis sive utrunque. Cuius capilli sunt multi super tempora faciei, & super frontem quibus frons valet judicare pilosâ significant hominem simplicem, vanum luxuriosum, cito credentem alteri, in moribus & loquela rusticali, grossi ingenii. Cuius capilli sunt multum ericii & elevati & cæsareæ ex sua formositate significant hominem valde simplicem, audacem, superbum, duræ capacitatis, velocis iræ, mendacem, luxuriosum, malitiosum in malo præsumptuosum. Cuius capilli in angulo frontis sunt valde ericii, & omnes elevati vel parum ex eis, sitq; frons calva, significant hominem simplicem & partim malitiosum cum sagacitate modorum. Cuius capilli sunt multi, id est spissi per totum caput, significant hominem luxuriosum, & bonæ digestionis, vanum, velocis credulitatis, pigrum in agendis, malæ memoriæ, cupidum multorum, ac infortunatum. Cuius capilli sunt rubei, significant hominem invidum, venenosum fallacem, superbum & maliloquum. Cuius capilli

pilli ſunt valde blandi, ſignificant hominem convenientem ad omnia, amantem honorem & vanam gloriam habentem. Cuius capilli ſunt valde nigri, ſignificant hominem convenientem ad omnia plus ad bonum, quam ad malum in officio & opere ſtudioſum, ſecretum & bene fortunatum. Cuius capilli ſunt quaſi albi vel glauci, ſignificant hominem bonæ conditionis, & convenientem ad omnia, timidum, vereeundum debilem, boni ingenii, teneræ capacitatis duram ac crudelem habentem. Cuius capilli ſunt mediocres in quantitate & colore, ſignificant hominem cõvenientem, & plus tendentem ad bonum quã ad malum, amantem vitam pacificam, munditiam, & bonos mores. Cuius capilli tempore juventutis ſunt canicies, ſignificant hominem moventem ad luxuriam, vanum, mendacem, inſtabilem, loquacem.

DE FRONTE.

CAP. LX.

FRons multum elevata in rotundum ſignificat hominem liberalem amicis & notis, lætum, boni intellectus, alteri tractabilem & multis gratiis virtuoſum, Cuius frons eſt plena

na pelle, & osse, & non continens rugas, significat hominem ex facili litigantem, vanum, fallacem plus simplicem quam sapientem. Cuius frons est nimis parva ex omni parte, significat hominem boni ingenii, & clari intellectus, multæ audaciæ in malo, magnanimum, cupidum pulchrorum, & honoris. Cuius frons est cuspida in angulis temporum, ut ossa quasi foris permaneãt, significat hominem vanum & instabilem, in omnibus debilem, simplicem, & teneræ capacitatis. Cuius frons est in temporibus quasi conflata grossitudine carnis, sc. quod habeat maxillas carne plenas, significat hominem multi animi, superbum, iracundũ, & grossi ingenii. Cuius frons est rugosa, & declivis à medio ut sit quasi duplex, in facie nasi habeat vallem sive non, significat hominem simplicem, magnanimum, magni ingenii, & crudelis fortunæ. Cuius frons est magna ex omni parte, & aliquantulum rotunda, nuda pilis vel calva, parum vel satis, significat hominẽ audacem, boni ingenii & intellectus, sagacem, malitiosum, magnanimum, magnæ iræ, non benè legalem, & ideo facile mendacem: Cuius frons est valde longa, & alta in rotundum, & facies, versus mentum sit figurata, in acutum, significant hominem simplicem, debi-

lem

lem, convenienter legalem & crudelis fortunæ.

DE CILIIS.

CAP. LXI.

Cilia arcuata multum, & quæ frequenti motu elevantur in altum significant hominē superbum, animosum, vanum, gloriosum, audacem, minacem, cupidum pulchrorum & convenientem ad utraq;. Cuius cilia sunt deorsum declinata cum alteri loquitur, vel alterum intuetur, quasi latenter sub eis, significāt hominem valde malitiosum vel fallacem mēdacem, proditorem, tenacem, pigrum, secretum, pauciloquum, Cuius cilia sunt rara pilis, significant hominem simplicem, vanum, debilē cito credulum, & in societate satis convenientem. Cuius cilia sunt naturaliter plicata deorsum, ut quasi sine crispa, significāt hominem ineruditum, pigrum, suspiciosum, tenacem, invidum, in multis facile seductorem. Cujus cilia sunt valde brevia, & in colore alba, vel plumbea, significāt hominem, quasi ad omnia convenientē timidum, facile cito alteri credentem & è converso.

DE

DE INTERCILIIS.

CAP. LXII.

INtercilia significãt hominem tenacem, invidum secretum, sagacem, valde cupidum pulchrorum, vanæ fortunæ, plus crudelis quam delectabilis. Cuius intercilia sunt longa valde significant hominem aliquantulum duræ capacitatis, subtilis intellectus, magnæ audaciæ, multæ felicitatis & amicitiæ claræ & perfectæ.

DE OCVLIS.

CAP. LXIII.

OCuli magni, id est grossi, significãt hominem frequenter pigrum, quandoq; audacem, invidum, partim verecundũ & partim non secretum, convenientem, tenacem, vanum, leviter mendacẽ, magnæ iræ, malæ memoriæ, grossi ingenii & parvi intellectus, & minus sapientiæ, quod se repudet scire. Cujus oculi sunt in capite concavi intus & longinqui visus, significant hominem suspitiosum, maliciosum, magnæ iræ, perversum moribus, valdè memorem, audacem, crudelem, facile

facilè mendacem, minacem, vitiosum, luxuriosum, superbum, invidum & seductorem. Cujus oculi foris valdè prominent, significant hominem simplicem aut stultum, parum verecundum, aliquantulum largum, facilè servitialem, grossi intellectus & ingenii, citò convertibilem ad utrumque. Cujus oculi acutè intuentur & studiosè ciliis declinatis, significant hominem malitiosum, & multoties seductorem, falsarium, sæpe mendacem invidum, tenacem, secretum, impiū, nec bene legalem. Cujus oculi sunt parvi & rotundi convenienter, significat hominem verecundum, debilem, simplicem, citò credentem dicta alterius, grossi ingenii, tardi intellectus, & frequenter crudelis fortunæ, liberalem alteri, & convenienter verecundū. Cujus oculi sunt obliqui, significant hominem fallacem, legalem, tenacem, invidum, iracundum, mendacem, & in multis malitiosum. Cujus oculi sunt varii & intuitu vagi, significant hominē sæpe mendacem, vanum simplicem, luxuriosum, seductorem, citò alteri credentē, invidum, animosum, cupidum pulchrorū, & facile convertibilem ad utrumq;. Cujus oculi sæpe connivent & moventur ante & retrò, significant hominē luxuriosum, instabilem, sæpe mendacem, sæpe

falsarium, proditorem, infidelem, præsumptuosum, & durum ad credendum alteri. Cujus oculi in albedine sunt citrini, significant hominem simplicem, sæpe mendacem, vanum fallacem sæpe luxuriosum, infidelem alteri, & convenienter secretum valde sui sensus & magnæ iræ. Cujus oculi sunt multi motus aut duri sive tardi intuentes tamen acutè cum reclinatione carnis oculorum, significant hominē valdè malitiosum, in multis vanum, pigrum, mendacem, infidelem, invidiosum & rixosum. Cujus oculi sunt quasi rubei, vel vitiosi lacrymis vel sanguine, significant hominem iracundum, superbum dedignosum, crudelem, inverecundum, infidelem, mendacem, vanum, simplicem, teneræ capacitatis, seductorem, & ex facili pium. Cujus oculi sunt valdè grossi, quasi similes oculis boum, significat hominem simplicem, tardi intellectus, malæ memoriæ, & grossi nutrimenti. Cujus oculi sunt in forma mediocres, tendentes ad nigredinem, significant hominem convenienter pacificum, mansuetum, legalem, ingenii boni, magni intellectus, & convenienter alteri servitialem.

DE NASO.

Cap. LXIV.

NAſus longus aliquantulum ſubtilis, ſignificat hominem audacem, curioſum in factis, iracundum, vanum, cito convertibilẽ, ad utrunque debilem, & ex facili credentem. Cujus naſus fuerit longus & extenſus habens punctum deorſum declinatum, ſignificat hominem ſagacem, ſecretum, ſervitialem, & cõvenienter fidelem, probum, in agendis ſupplantaneum. Cujus naſus fuerit ſimus, ſignificat hominem impetuoſum, vanum, mendacem, luxurioſum, debilem inſtabilẽ, citò alteri credentem & convertibilem ad utrunq;. Cujus naſus fuerit in medio latus, & declinet ad ſummitatem ſui, ſignificat hominẽ facilè mẽdacem, vanum luxurioſum, verboſum, & crudelis fortunæ. Cujus fuerit undique groſſus & bene longus, ſignificat hominem cupidum omnium pulchrorum, in bonis ſimplicem, in malis ſapientem convenienter, bene fortunatum, feruoſum in eis quæ cupit, ſecretũ & valdè minus ſcientem quàm ſe ſcire reputet. Cujus naſus fuerit valdè acutus in puncta & mediocris inter longum & curtũ, groſſum & ſub-

bilem, significat hominem citò irascibilem, valde sui sensus, facilè rixosum, sagacem, debilem, malitiosum, seductorem, minacem & memorem. Cujus nasus fuerit valdè rotundus in extremis, & cum parvis naribus significat hominem superbum, grossi nutrimenti, citò credentem, vanum, l[illegible]gum & fidelem. Cujus nasus fuerit nimis longus, & inpuncta plus subtilis quam grossus, & convenienter rotundus, significat hominem in loquendo audacem, in agendis probum, facile injuriosum, fallacem, invidum, tenacem, in fide secretum, cupidum alieni, & multis modis latenter malitiosum. Cujus nasus fuerit retortus & curvatus in sursum, & longus, convenienter habens punctam grossam, significat hominem audacem, superbum, tenacem, invidum, cupidum, luxuriosum, mendacem, seductorem, vanum, gloriosum, infelicem, rixosum. Cujus nasus fuerit in medio valde elevatus, significat hominem sæpe mendacem, vanũ, instabilem, luxuriosum, citò credentem, importunum, ingenii boni, grossi nutrimenti, & plus simplicem quàm sapientem, & malitiosum. Cujus nasus fuerit qualitate rubicundus ultra omnem speciem cæterorum significat hominem avarum, impiũ, luxuriosum, supplantantem

tem bonitatis grossi nutrimenti & ingenii, teneræ capacitatis. Cujus nasus fuerit conveniuenter grossus, undiq; super punctũ planus aliquantulũ significat hominem satis pacificum fidelem, laboriosum, secretum, & boni intellectus. Cujus nasus fuerit in summitate aliquantulum pilosus & undique grossus cõvenienter & in junctura frontis parum subtilis, significat hominem bonæ conditionis in omnibus, & convertibilẽ facilè ad utraq;. Cujus nasus fuerit abiq; grossus nares habens latas, significat hominẽ grossi ingenii, & plus simplicem quã sapientem, mendacem, fallacem, subdolosum, rixosum, invidum, & vanum gloriosum.

DE NARIBVS.

CAP. LXV.

NAres nasi strictæ ac subtiles, significant hominem habentem parvos testiculos, sagacem, dedignosum, mendacem, fidelem, vanũ, gloriosum, cupidũ pulchrorũ, in agendis modestum. Cujus nares fuerint magnæ & amplæ significãt hominẽ habentem magnos testiculos, luxuriosũ, proditorem, vanum, falsum, audacem, mendacem, invidum, cupidum, grossi ingenii, tenacem, parum timidum. Cujus nares

fuerint valdè obtusæ, significant hominem insipientem, vanum, mendacem, superbum, asperæ fortunæ & bellicosum.

DE ORE.

CAP. LXVI.

OS magnum & latum ex clausura & apertione significat hominem audacem, inverecundum, facile bellicosum, mendacem, verbosum, novigerulum, comestorē grossi ingenii, tenacem & valdè insipientē. Os cujus fuerit parvum clausura & apertione significat hominem pacificum, timidum, fidelem, secretum, tenacem largum, verecundum, doctrinalem, & parum comedentem. Cujus os fœtet flatu, significat hominem in hepate vitiosum, sæpe mendacem, vanum lascivum, fallacem, teneræ capacitatis, grossi intellectus, seductorem, invidum, cupidum, & convenienter alteri largum, novigerulum, citò recedentem, & plus simplicem quam sapientem. Cujus os redolet flatu, significat hominem convenientem in dando & retinendo, sagacem, secretum, pulchrum, citò credentem & convertibilem ad utraque.

DE

DE LABIIS.

CAP. LXVII.

LAbia oris valdè grossa vel nimium revoluta foris significant hominē plus simplicem quam sapientem, citò credentem, grossi nutrimenti, & cōvenientem ad utraq;. Cujus labia fuerint convenienter subtilia non multum foris retorta, significant hominem discretum, in omnibus secretum, sagacem, iracundum, & multi ingenii. Cujus labia fuerint bene colorata & subtilia quàm grossa, significant hominem bonæ conditionis, in omnibus & citò convertibilem ad utrunq; & citius ad virtutes quàm ad vitia. Cujus labia non sunt benè æqualia in omni, ita quod unum sit majus altero, significant hominem plus simplicem quàm sapientem, gaossi ingenii, tardi intellectus, & variæ fortunæ.

DE DENTIBVS.

CAP. LXVIII.

DEntes parvi & debiles in opere, rari & curti significant hominē debilem, boni ingenii, teneræ capacitatis, mansuetum, legalem,

fidelem, secretum timidum, vitæ brevis, & ad utraque convenientem. Cujus dentes nō sunt sibi æquipollentes quantitate, & situ gingivarum, ita quod quidam sunt stricti, quidam lati, quidam rari, quidā spissi, significant hominem sagacem, boni ingenii, audacem, dedignosum, invidum & facilè convertibilem ad utraq;. Cujus dentes sunt valde longi, & quasi acuti & aliquantulum rari & fortes in opere significant hominem invidum, impium, gulosum, audacem, quasi inverecundum, mendacem, falsum, infidelem & suspiciosum. Cujus dentes sunt citrini vel pruni, sive sint curti sive longi, significāt hominem plus stultum quàm sapientem, grossi nutrimenti, citò credentem, turbidi intellectus, sæpe fallacem, mendacem, invidum, cupidum alieni, & suspitiosum. Cujus dentes sunt grossi & lati, sive declinent foris sive sint rari sive spissi significant hominem vanum, lascivum, grossi nutrimenti, citò credentem, simplicem, fallacem, mendacem, & teneræ capacitatis. Cujus dentes sunt fortes & spissi significant hominem longæ vitæ, cupidum pulchrorum, duræ capacitatis, grossi ingenii, magnanimum, multum sui sensus, novigerulum, & citò credentem. Cujus dentes sunt debiles, parvi, rari & exiles, significant hominem debilem,

em, brevis vitæ, ſagacem, capacitati bonæ, citò credentem, communiter verecundum, tractabilem, manſuetum & legalem. Cujus, dentes ſunt fortes & ſpiſſi, ſignificant hominem longæ vitæ, luxurioſum, bene comedentem, audacem, fortem, diſcretum, & ſui ſenſus.

DE LINGVA.
CAP. LXIX.

Lingua nimis velox ad loquendum, ſignificat hominem plus ſimplicem quàm ſapientem, groſſi ingenii, mali intellectus, citò credentem, & facile convertibilem ad utraq;. credentem, & facile convertibilem ad utraq;. Cujus lingua balbutit loquendo ſignificat hominem valde ſimplicem, vanum, inſtabilem, iracundum, cito ab ira convertibilem, ſervitialem & debilem. Cujus lingua eſt valde groſſa & aſpera, ſignificat hominem ſagacem, malitioſum, convenienter ſervitialem, vanum, dedignoſum, ſecretum, proditorem, novigerulum, timidum, impium convenienter. Cujus lingua eſt ſubtilis ſignificat hominem ſagacem, ingenioſum, facilè timidum, cito credentem, atque convertibilem ad utrumque.

DE FLATU.

CAP. LXX.

FLatus multus ſignificat hominem multi ſpiritus & è converſo, cujus defectus eſt duplex, aut ex parvitate pulmonis, aut ex vitioſitate toracis. Et ideo animal multi flatus eſt multæ fortitudinis, & multi potus.

DE VOCE.

CAP. LXXI.

VOx groſſo in ſono ſignificat hominem fortem, audacem ſuperbum, luxurioſum, helluonem, ex facili bellicoſum, valde ſui ſenſus, mendacem, fallacem, ſecretũ, iracundum, clamoſum, invidum. Cujus vox eſt ſubtilis & debilis parvo flatu, ſignificat hominem debilem timidum, intellectus boni, ſagacem, pauci cibi. Cujus vox eſt clara & bene expedita in ſono, ſignificat hominem convenienter providum, veracem, ſagacem, ingenioſum, mendacem, glorioſum & citò credentem. Cujus vox eſt ſolida in cantu ſignificat hominem convenienter fortem, intellectuatum, tenacem, cupidum alieni & ingenioſum. Cujus vox eſt tremula, ſignificat hominem invidum, ſuſpicioſum

osum, gloriosum, pigrum, debilem & timi-
um. Cujus vox est valde alta in sono, significat hominem fortem, audacem, injuriosum, sui sensus. Cujus vox est valde aspera, sive cantu sive in loquela, significat hominem grossi ingenii, intellectus & nutrimenti. Cujus vox nimis resonat vel impediat, cantatrix &c. significat hominem plus simplicem quàm sapientem, grossi nutrimeuti, vanum, instabilem, facilè timidum, mendacem, & citò credentem. Cujus vox est mitis & plana, & grata auditori, significat hominem pacificum, secretum, timidum, tenacem, iracundum, & valde sui sensus. Cujus vox incipit à gravi, & finit in altum, significat hominem iracundum & impetuosum, audacem & tutũ. Cujus vox in vocatione alterius mollis, significat hominem debilem, mansuetum, tenacem & sagacem. Cujus vox in vocatione alterius est acuta & alta, significat hominem tutum, iracundum, audacem sagacem, malitiosum, & satis superbum Cujus vox est dirupta, alta & placabilis significat hominem timidum, & ex facili vanum, animosum, citò credentem & luxuriosum.

DE

DE RISU.

Cap. LXXII.

RIſu abundat in ore ſtultorum habentium ſplenem magnum & è converſo. Cujus bucca ex facili ridet ſignificat hominem ſimplicem vanum, inſtabilem, cito credentem grosſi ingenii & nutrimenti, ſervitialem & non ſecretum. Cujus bucca raro ridet & breviter, ſignificat hominem ſtabilem, tenacem, ſagacem, clari intellectus, ſecretum, fidelem & laborioſum. Cujus bucca durè movetur ad ridendum, ſignificat hominem ſapientem, valde ſui ſenſus, ſagacem, ingenioſum, patientem, tenacem ſtudioſum ſuæ artis, iracundum, ſupplantaneum. Cujus bucca facile ridet, & ridendo ſæpe tusſit, vel oſcitat, aut torquet caput, ſignificat hominem varium, invidum, cito credentem, & convertibilem ad utrunque. Cujus bucca ridendo torquetur cum deciſione alterius, ſignificat hominem arrogantem, falſum, tenacem, iracundum, mendacem, & aliquantulum prodirorem.

DE MENTO.

Cap. LXXIII.

MEntum amplum & grosſum carne multa. ſignificat hominem pacificum, mediocris capa-

ꝑpacitatis, grossi ingenii, legalem, secretum, & facilè convertibilem ad utrunque. Cujus mentum est acutum & cōvenienter plenum carne, significat hominem boni intellectus, alti cordis, & satis laudabilis nutrimenti. Cujus mentum est quasi duplex quadam valle, significat hominem pacificum, grossi ingenii, vanum, cito credentem, convenienter alteri servitialem & valde supplantaneum, & secretum factorum. Cujus mentum est acutum & subtile carne, significat hominem audacem, bellicosum, irascibilem, dedignosum, timidum, debilem & aliquantulum servitialem. Cujus mentum est recurvum, cum valet in junctura maxillarum, & carne macer quasi acutum, significat hominem pessimum, simplicem, audacem, superbum, minacem, invidum, tenacem, fallacem, cito irascibilem, iracundum, proditorem, furem & supplantaneum.

DE BARBA.

Cap. LXXIV.

BArba nascitur viro ultra 14. annum paulatim de die in diem, & tunc nascitur femur extra sexum. Et est sciendum quod tales pili procreantur de superfluitatib. ciborum, fumo

sitas

sitas quorū superascendit usq; ad partes maxillarum velut fumus ad foramina camini. Et cum amplius non inveniat meatus apertos, quibus bene valeat superius ascendere, sic inde exeunt in modum pilorū qui dicuntur pili barbæ. Mulieres pene omnes carent barba in maxillis. Et est sciendum quod omnes humores quibus in viris barba generatur, in mulieribus menstruum, quod est eis quodā meatu & motu ætatis lunæ, quandoque semel in mense, & quandoque bis. Cujus exitus dicitur esse fluxus sive superfluū. Istud vero contingit quando mulier non est gravida jam transacta 12. annos: & hoc menstruum quandoque ei in lac transmutatur intra mammas. Verū est quod hi humores ita subtiles ex natura calidi sunt, quod ex eis quasi oriuntur pili aliquando in maxillis mulieris, & propriè circa os ubi magis abundat calor, & hæc mulier dicitur esse barbata. Sciendum quod talis mulier est valde luxuriosa, propter calidam sui complexionem. Est ergo fortis naturæ & virilis conditionis. Mulier verò bene mundata à pilis, & præcipuè circa os, secundum physionomiam dicitur esse bonæ complexionis. scil. timida, pavida, verecunda, debilis, mitis, & obediens, & econverso barbata. Item dicimus quod in maxilla faciei

ut-

aut habet jam barbam aut non habet, quæ si habet dictum est, sed si non habet, aliquid barbæ hoc perdicendum est pro non habente, aut non est adhuc in ætate habendi, aut est propria causa, qua nunquam potest exire. Puer non habet barbam, eo quod non est natura tam potens adhuc, neque quod possint pori maxillarum aperiri, & idem intelligendum est de puella ratione menstrui propter lunam, loco barbæ. Cujus barba est bene ordinata sive composita & spissa pilis, significat hominem bonæ naturæ, & rationalis conditionis ad omnia secundum conjunctum, & datos mores productæ & econverso. De illis qui habent eam male compositam, ut patet in eunuchis, qui postquam perdiderint ambos testiculos valde transmutantes à natura virorũ in naturã mulierum.

DE FACIE.

CAP. LXXV.

FAcies quæ sæpe sudat ex facili motu, significat hominem calidæ naturæ vanum, luxuriosum, bene comedentem & grossi ingenii ac nutrimenti. Cujus facies est valde carnosa, significat hominem timidum cõvenienter æ-tum, largum, discretũ, luxuriosum, malæ memoriæ

moriæ, cito credentem audita, & bene legalem alteri importunæ voluntatis, in optato invidum, & satis convertibilem ad utraq; & valde præsumptuosum. Cujus facies est macilenta significat hominem sagacem, fatigabilem, intellectus boni, plus crudelem quã pium, teneræ capacitatis & dedignosum. Cujus facies est minuta valde & rotunda figuraliter significat hominem simplicem, timidum, debilem, grossi nutrimenti, malæ memoriæ. Cujus facies est similis ebrioso significat hominem bibentem vinum bonum, luxuriosum, vanum, fortem facile inebriatur. Cujus facies irascibilis assimilatur cito & facile, irascitur & tenet tandiu iram. Cujus facies est longa, & macra, significat hominem valde audacem lingua, & facto, simplicem, rixosum, superbum, iniuriosum, fallacem durum, moribus pium, cõvenienter luxuriosum. Cujus facies est communis inter longam & rotundam, macram & crassam, significat hominem convenientem ad omnia, tamen citius in bono quam malo. Cujus facies est valde crassa & lata. significat hominem plus simplicem quã sapientem, grossi ingenii, tardum intellectum habentem in agendis, sæpe vana gloriosum credentem, cõvertibilem ad omnia, luxuriosum, vanum, obliviosum in malo, falsum

detrecto-

det rectorem & supplantaneum. Cuius facies est valde plana sine timore, valde elevata, significat hominem bonæ conditionis ad omnia & satis amabilem, cito credentem, sagacem, satis fidelem, & plus simplicem quam sapientem ac patientem ut adversa fortuna. Cuius facies aliquantulum vallata & plus macra quam crassa, significat hominem injuriosum, invidum fallacem, mendacem, rixosum, laboriosum, grossi ingenii, vanum, valde simplicem, & tardi intellectus. Cuius facies est mediocris ad quamlibet dispositionem cæterarũ, tamen plus pinguis quam macra, significat hominem in sermonem veracem, facilem, servicialem, communiter ingeniosum, sagacem & memorem. Cuius facies ast valde curva & longa ac macra, significat hominem grossi ingenii, quasi ad omnia bona simplicẽ, tardi intellectus, & non legalem, & ex levi occasione maliciosum. Cuius facies est latior à fronte inferius usque ad juncturam maxillarum, & altior quam postea, significat hominẽ simplicem in agendis & in loquela invidum, partim timidum, partim audacem, tenacem, mendacem vanum, fallacem animosum, rixosum, grossi nutrimẽti & mali ingenii. Cuius facies est bene disposita carne, colore, & suis parti

ribus ut oculii cili, &c. quibus sit delectabilis & placida, significat hominem generaliter bene dispositum ad agendum vitia & virtutes. Cuius facies est in colore pallida, significat hominē non bene sanum, valde malitiosum, proditorem, mendacem, superbum, luxuriosum, tenacem, invidum, præsumptuosum, grossi nutrimenti, non bene fidelem neque legalem. Cuius facies est bene colorata, significat hominem laudabilis dispositionis, in sua complexione lætum, cito credentem alteri, convenienter servitialem, intellectus boni & ex facili ad omnia convertibilem.

DE AVRIBVS.

CAPUT LXXVI.

AVris est hominis, auricula cæteri animalis, & unguis est hominis, ungula cæteri animalis. Cuius aures sunt magnæ & grossæ, significant hominem simplicem, vel stolidum, pigrum, grossi nutrimenti, malæ memoriæ, duræ capacitatis. Cuius aures valde sunt parvæ & subtiles, significant hominem boni ingenii, intelllectus, sapientię, secretum, pacificum, sagacem, timidum, tenacem, verecundum, vanum, gloriosum, animosum, memoriæ bo-

nӕ,

næ, ſatis alteri ſervitialem. Cuius aures aliquantulum ſunt longæ, id eſt ultra communem formam vel amplæ ex tranſverſo, ſignificant hominem audacem, inverecundum, vanum, pigrum, inſipientem alteri ſervitialem pauci laboris & multæ comeſtionis.

DE CAPITE.

Cap. LXXVII.

CAput magnum & bene rotundum ex omni parte ſignificat hominem ſecretum ſagacem in agendis ingenioſum, diſcretum magnæ imaginationis, laborioſum, ſtabilem & legalem. Cuius caput eſt habens gulam groſſam cum collo quod declinet verſus terram, ſignificat hominem ſagacem, tenacem pacificũ ſecretũ, valde ſui ſenſus & ſtabilem in agendis. Cuius caput eſt lõgum habens faciẽ longã, & magnam ac deformem, ſignificat hominem fatuum, malicioſum, vel valde ſimplicem, vanum, cito credentem, novigerulum, ac etiam invidum. Cuius caput eſt valde volubile hinc & illinc, ſignificat hominem fatuum, ſimplicem, vanum, mendacẽ, fallacem, præſumtuoſum, inſtabilem, tardi intellectus, mali ingenii, teneræ capacitatis, aliquantulum prodigum,

novigerulum. Cuius caput est grossum habens latam faciem, significat hominem suspiciosum, valde animosum, cupidum pulchrorum, simplicem, sagacem, grossi nutrimenti, secretum, audacem, & non bene verecundum. Cuius caput est grossum & non convenienter, formosum, habens gulam curvam & collum grossum, significat hominem in se satis sapientem, sagacem, secretum, ingeniosum, stabilis imaginationis, fidelem, veracem & multis tractabilem Cuius caput est parvum, habens gulam subtilẽ & longam, significat hominem valde debilem, insipientem, pauci cibi, doctrinalem & non bene fortunatum.

DE GVLA.

CAP. LXXVIII.

GVla candida sive macra aut crassa significat hominem vana gloriosum, vanum, timidum, lascivum, facile mendacem, convenienter sagacem, magnæ iræ & diu dedignosum. Cuius gula est macra & subtilis, & in qua venæ apparent, significat hominem malæ fortunæ debilem, timidum, pigrũ, grossi nutrimẽti, cito credentem & convertibilem ad utraq;.

DE

DE COLLO.

CAP. LXXIX.

COllum longum significat pedes & longos & graciles, etiam significat hominem simplicem, & non secretum, timidum debilem, invidum, mendacem, fallacem, indoctrinalem & cito convertibilem ad utraq;. Cuius collum est curtum significat hominem sagacem, tenacem, fallacem, secretum, stabilem, discretum, iracundum, ingeniosum, magni intellectus, convenienter fortem amantem pacem dominium & omnia timida.

DE SPATVLIS.

CAP. LXXX.

SPatulæ macræ & minutæ significant hominem debilem, timidum pacificum, pauci laboris, cito credentem & ad omnia convertibilem. Cuius spatulæ sunt raræ & grossæ significant hominem fortem, tenacem: fidelem, grossi ingenii & nutrimenti simplicem, multi laboris, satis comedentem & libenter stantem in pace. Cuius spatulæ sunt curvæ ad interius significant hominem pigrum, sagacem, secre-

tum, ingeniosum & supplantaneum, Cuius spatulæ sunt abrasæ significat hominem simplicem, tenacem, laboriosum, modestum in omnibus ut lingua & comestione, pacificum, cito credentem & convertibilem ad utraq;. Cuius spatulę sunt inæquales ut una earum sit altera maior, significant hominem pigrum, tardi intellectus, grossi ingenii & nutrimenti, simplicem, duræ capacitatis, fidelem, audacem, tenacem proditorem falsum & non credentem, Cuius humeri spatularum sunt valde elevati, significant hominem apertæ vitæ moribus, invidum, simplicem, vanum mendacem instabilẽ, audacem, inverecundum & rixosum,

DE BRACHIIS.

CAP. LXXXI.

BRachia longa quæ extensione attingũt genua licet raro contingat, significant hominem liberalem, audacẽ, superbum, impetuosum desiderii, debilem, simplicem, cogitaminis pauci, & vana gloriosum. Cuius brachia sunt valde curta respectu staturæ corporis, significant hominem bellicosum, ingratum, audacem, invidum, superbum, fatuosum, tenacem. Cuius brachia sunt grossa ossibus ner-

vis & multa carne, significant hominem convenienter fortem, superbum, cito præsumptuosum, invidum, cupidum pulchrorum, & cito credentem. Cuius brachia sunt pinguia & musculosa significant hominem vana gloriosum, cupidum quorundam delectabilem, & plus insipientem quam sapientem in agendis. Cuius brachia sunt valde pilosa sive sint macra sive crassa & mollis carnis, significant hominem luxuriosum, teneræ capacitatis, debilem multæ suspicionis, & sagaciter malitiosum. Cuius brachia sunt valde nuda pilis significāt hominē teneræ capacitatis, magnæ iræ, cito credentem, vanum, lascivum, mendacē, facile fallacem, sagacē in malo & debilem.

DE MANIBVS.

CAP. LXXXII.

MAnus mollis carnis macræ & lōgæ significant hominem boni intellectus, teneræ capacitatis, ex facili timidum, libenter pacificum, satis legalem, discretum, servitialem, domesticæ conversationis & doctrinalem. Cuius manus sunt valde grossæ ac breves, significant hominē grossi ingenii, simplicem, vanū mendacem, fortem, laboriosum, fidelem, cito cre-

dentem, & brevis iræ. Cuius manus ſunt piloſæ & groſſorum pilorum ac digitorum & curvorum ſignificant hominem luxurioſum, vanum, mendacem, groſſi ingenii, & plus ſimplicem quam ſapientem. Cuius manus in digitis curuantur ſurſum, ſignificant hominem liberalem, & ſervitialem, capacitatis bonæ, ſagacem, pravum, invidum, longæ iræ, intellectus boni, & mediocrem inter ſecretum, & non ſecretum. Cuius manus ſunt implicabiles verſus extremam partem digitorum, ſignificant hominem tenacem, cupidum contaminoſum, laborioſum, duri propoſiti, non cito convertibilem ad credendum laudata.

DE PECTORE.

CAPUT LXXXIII.

PEctus groſſum & amplum ſignificat hominem fortem, audacem, ſuperbū, tenacem, iracundum, rapacem, cupidum, invidum, & ſagacem. Cuius pectus eſt ſtrictum, & in medio aliquantulum elevatum, ſignificat hominem ſubtilis ſpiritus & alti intellectus, conſilii boni, veracem, mundum, ingenioſum, ſagacem ſapientem, magnæ iræ, cito iroſum, & cōvenienter ſecretum. Cuius pectus eſt aliquantulum

culum pilosum significat hominem luxuriosum, valde sagacem, paululum duræ capacitatis, liberalem, laboriosum & alteri servitialem. Cuius pectus est mundum à pilis, significat hominem debilem, & teneræ capacitatis. Cuius pectus est planum, & macrum, ac mundū à pilis significat hominem timidum, laudabilis vitæ, & ingenii, teneræ capacitatis, pacificæ vitæ, secretum, & duræ conversationis ad plurima.

DE DORSO.

Cap. LXXXIV.

Dorsum sive spinale pilosum, macrum & valde elevatum ab æqualitate partium, significat hominem inverecundum, maliciosum, bestialem, mali intellectus, debilem, parvæ fatigationis & pigrum. Cuius dorsum est magnum & pingue significat hominem fortem, grossi nutrimenti, vanum, tardum pigrū & multæ fallaciæ. Cuius dorsum est subtile & extensum, plus macrum quam crassum, significat hominem debilem, ex facili pavidum, vanum rixosum, & cito credentem quæ audit.

DE VENTRE.

Cap. LXXXI.

VEnter panciatus ſignificat hominem leviter de dignoſum, comedonem, bibonē, tardum magnanimum vana glorioſum, falſum luxurioſum, mēdacem, partim legalem & partim proditorem. Cuius venter eſt parvus & extenſus ſignificat hominem laborioſum, & convenienter ſtabilem, ſagacem, intellectus boni & teneræ capacitatis. Cuius venter eſt valde piloſus, ſcilicet ab umbilico inferius, ſignificat hominem loquacem, audacem, ſagacem, intellectus boni, teneræ capacitatis, & convenientē ad utraq; eloquentem, ex facili pavidum, tractabilem pro amicis, alti cordis, & non bene fortunatum.

DE CARNE.

Cap. LXXXVI.

CAro mollis ubique corporis ſignificat hominem debilem, luxurioſum, ex facili timidum intdllectus boni, teneræ capacitatis, pauci cibi, fidelem, variæ fortunæ & plus adverſæ quam proſperæ. Cuius caro eſt dura vel aſpera ſignificat hominem fortem, audacem,

duri

luri ingenii, vanum, ſuperbum, plus inſipientem quam ſapientem, & crudelis fortunæ. Cuius caro eſt pinguis & alba ſignificat hominem vanum vana glorioſum, hebetem, oblivioſum curioſum, ad omnia, aliquantulum timidum, verecundum ſagacem, malitioſum, mendacē, durum ad credendum omnia.

DE COSTIS.

CAP. LXXXVII.

COſtæ, craſſæ, & carnoſæ, ſignificant hominem fortem, tardum, & valde ſimplicem. Cuius coſtæ ſunt ſubtiles & particæ ac nudæ à multa carne, ſignificant hominem debilem, pauci laboris, ſagacem, malum, & juſtum ad bonum.

DE FEMORE.

CAP. LXXXVIII.

FEmur valde ſpiſſum pilis ac bene ericiis ſignificat hominem luxurioſum, fortem ad coeundum, & eius ſemen valet ad cōcipiendū. Cuius femur eſt rarum pilis ſubtilibus & extenſis, ſignificat hominem convenienter, caſtum

ſtum, id eſt, raro luxurientem, & eius ſemen non eſt bene virtuoſum ad concipiendum. Cuius femur eſt rarum ſive male diſpoſitum ſignificat hominem debilem, timidum, raro coeuntem, & cito convertibilem ad utrunq;.

DE COXIS.

CAP. LXXXIX.

COxæ bene pulpoſæ ſignificant hominem fortem, audacem, ſuperbum, ut patet de gallis & falconibus & econverſo.

DE GENVBVS.

CAP. XC.

GEnua pinguia ſignificant hominem timidum, liberalem, vanum, pauci laboris. Cujus genua ſunt macra ſignificant hominem fortem, audacem, fatigioſum, ſecretum & boni itineris.

DE CRVRIBVS.

CAP. XCI.

CRura hominis habent magnas pulpas retrorſum

ettorſum eo quod caret cauda. Sciendum eſt quod Ariſtoteles dicit in libro animalium, Omne animal carens pulpa magnæ cruribus habet caudam alicuius ſubſtantiæ, ut pilorum, &c. Cuius crura ſunt groſſa oſſibus & carne, ac pilosa, ſignificant hominem fortem, audacem, ſagacem, ſecurum, groſſi ingenii, pigrũ, tardum & duræ capacitatis. Cuius crura ſunt ſubtilia & non bene piloſa ſignificant hominem debilem, timidum intellectus boni, fidelem, ſervitialem, & raro luxurioſum. Cuius crura ſunt omnino nuda pilis, ſignificant hominem, caſtum, debilem, & cito pavidum. Cuius crura ſunt valde piloſa, ſignificant hominem piloſum circa genitalia, & luxurioſum, ſæpe vanum, ſimplicem, & inſtabilem abundantem malis humoribus.

DE CLAVICVLIS PEDVM.

CAP. XCI.

CLaviculæ pedum groſſæ & craſſæ & valde fortis præeminentes, ſignificant hominem verecundum, timidum, pavidũ, debilem parvi laboris, ſagacem, fidelem, & tractabilem. Cuius claviculæ pedum habent nervos valde mani-

manifestos & veniales significant hominem audacem, fortem, superbum, & animosum.

DE PEDIBVS.

CAP. XCIII.

PEdes magni, id est, grossi in carne & longi in figura ac duræ pellis, significant hominem simplicem, fortem, grossi nutrimenti, tardi intellectus & vanum. Cuius pedes sunt tardi, subtiles, macri ac pellis mollis significant hominem boni intellectus, alti ingenii, timidum, debilem, sagacem, fatigabilem, parvi laboris, & cito credentem.

DE VNGVIBVS.

CAP. XCIII.

VNguis est hominis, ungula vero cuiuslibet cæteri animalis, unde ungues subtiles ac boni coloris & longe formæ, significant homiminem bonæ conditionis ad dispositionem sui in sanitate & quod mater tempore gravidationis non comedit res valde salitas imo insipidas, & econverso, ut patet de unguibus avium raro cum respectu cæterarum. Cuius ungues sunt in colore pallidi, significant sanitatem,

em, &c. nisi sint sic à natura, ut patet de illis accipitrum & falconum.

DE CALCANEIS.

Cap. XCV.

Calcanei pedum parvi & macri significant hominem facile timidum, & pavidum, & debilem. Cuius calcanei sunt magni & crassi, significant hominem secretum, fortem, audacem, fatigabilem, & plus insipientem quam sapientem.

DE PLANTIS PEDUM.

Cap. XCVI.

Plantæ pedum continent signa cavallium veluti manus vinculis, quib. facile potest cognosci tota fortuna animalis, & infortunium, vita & mores tempus, ut patet sufficienter in arte quæ dicitur Chiromantia, quam plene scivimus in nostris diebus velut acrumantia, & piromantia & quasdam alias. Nam illorum signorum quędam significant bonum, quędam malum, & quædã inter utrumq; cũ dubio, Vnde sciendum est quod fixuræ multæ, & longæ significant multæ impedimẽta vitæ, & laborẽ

& pau-

& paupertatem & miseriam. Curtę vero significant peius omni gradu. Cuius pellis plantarum est grossa significat hominem fortem, firmum, subtilem vero & debilem.

DE PASSIBUS PEdum eundo.

CAP. XCVII.

PAssus pedum eundo si fiant tardi & ampli significant hominem habentem malam memoriā grossi ingenii, turbidi intellectus, tenacem, pauci laboris & non facile credentem omnia. Cuius passus eundo fiunt veloces, & curti, significant hominem velocem in agendis, cito imaginantem vicem & teneræ capacitatis. Cuius passus fiunt ampli & discordati, viam rectam non tenentes significant hominem simplicem, & grossi nutrimenti ac sagacem in malo, ut patet de vulpe.

DE MOTU PERSONÆ.

CAP. XCVIII.

MOtus personæ festinus cum debeat esse rationabiliter firmus, sive loquatur, sive sedeat, sive stet in pedibus, ut movendo manu

vel

vel pedes, vel caput, nec ſit ei neceſſe, ſignificant hominem immundum, indiſcretum, male loquentem, vanum, inſtabilem, mendacem & non bene fidelem. Cujus motus fit raro quãdo loquitur ſignificas hominem ſatis convenientem ad ſingula, ut ſagacem tenacem, ſervitialem, ſtabilem, & boni intellectus. Cujus motus ſit velox & ſine cauſa vel ante vel poſt, ſignificat hominem ſimplicem, groſſi ingenii & valde malicioſum. Cujus motus eſt claudicus, ſignificat hominem malicioſum, mendacem, falſum, invidum, cupidum alieni, & aliquantulum convenientem ad omnia ad quæ moveatur vel moveri debeat alter.

DE GIBBOSIS ET STRVmoſis.

CAP. XCIV.

GIbbus, id eſt ſtruma, ſignificat hominem ſagacem, valde ingenioſum, malæ memoriæ, fallacem & ſatis malicioſum. Cujus gibbus eſt tantum ante, ſignificat hominem in animo duplicem, & plus ſimplicem quam ſapientem.

DE STATVRA HOminis.

Cap. C.

STatura hominis multum nunciat de illo, unde si hasta fuerit longa & benè recta, ac plus macra quam pinguis, significat hominem audacem crudelem, superbum, clamosum, vana gloriosum, duræ iræ, tenacem, præsumptuosũ, non citò credentem audita, sæpe mendacem, & in multis maliciosum. Cujus hasta est longa & crassà cõvenienter, significat hominẽ fortẽ, facilè infidelẽ, falsum, grossi ingenii, tenacem, ingratum & supplantaneum. Cuius statura est valde longa, macra & subtilis, significat hominem insipientem, vanũ, mendacem, grossi nutrimenti, importunum ad optata, cito credentem, debilem, in agendis tardum, & valde sui sensus. Cujus statura est curta & crassa, significat hominem vanum, invidum, suspiciosum, plus simplicem quàm sapientem grossi ingenii, & convenienter alteri servitialem & credentem, longæque iræ. Cujus statura est macra & curta ac bene recta, significat hominem naturaliter sagacem, ingeniosum, tenacem, superbum audacem, secretum, fatigabilem:

lem, vana gloriosum, convenienter sapientem, intellectus boni, & valde supplantantem. Cujus statura est declivis anterius non tamen vetustate, sed natura, significat hominem sagacem, secretum, hebetem, grossi nutrimenti, severum, tenacem, laboriosum, duræ iræ & non cito credentem. Cuius statura est versa in posteriori parte significat hominem stolidum, modici intellectus grossi nutrimenti, vanum, malæ memoriæ & cito convertibilem ad utraque.

NOTVLA DOCTRINALIS

CAP. CI.

CVm videris hominem, rubeum, fidelem: longum, sapientem, pinguem, velocem, macrum, simplicem, bonum, puchrum non vana gloriosum, pauperem, non invidum, album, sapientem, cum naso sonantem, bene loqui, industrium non mendacem, rectum in hasta, non audacem, non crudelem etiam ex facili damnosum, album, non facili, timidum loquentem modesto usu, non supplantantem & sagacem, non calidũ in carne ac pilosum in cruribus, & in mento & non sæpe luxuriosum.

innuentem oculo non fallacem & mendacem ac vanum, non ſubdolum, bene ſapientem ſuæ artis, bonitate utentem, bene divitem & non tenacem contra miſeriam alterius, bene pauperem, non pium & miſericordem, morbidum venditorem, non mendacem ac laudatorem ſuæ mercis, emptorem non in aliquo mercem optatam, calumniantem habere bonum forum, & volentem eſſe bonum quo ad Deum, non multipliciter adverſarium. Redde ſpeciales gratias ſoli Deo & ejus matri, & tunc eſt operatio divina contra curſum communem naturæ mundi tranſitorii.

CAPITVLVM VLTIMVM LIBELLI PHYSIONOMIÆ In quo compræhenditur intentio ſingulorum capitulorum ejuſdem ſcientiæ.

CAP. CII.

Hyſtonomiſta oportet te ſcire ſapienter omnia quæ prædiximus in unoquoq; capitulo judiciorum particularium, ne judicando, quen quam

quam præcipites in eandem ſcientiam, cum judicium in uno iſtorum non ſolummodo ſit attendendum, ſed quilibet phyſionomiſta debet cautè colligere in ſeipſo teſtimonia illa univerſi corporis qui non aliquo de accidentaliter tranſmutantur, ut de ſanitate in ſanitatem, & veluti ſunt teſtimonia oculorum, frontis, naſi, aurium, dentium, &c. Et cum diverſa teſtimonia hujus præbeant judicium dignitatis Phyſionomiæ ſemper declinandum eſt ad univerſale & judicium majoris partis omnium membrorum quæ ſupra diximus ordinare. Et qui aliter fecerit, cadet leviter in errorem. Cauſa eſt quia omne membrum in ſe habet certa judicia, ut patet in prædictis capitulis, & ideo nullus homo eſt qui ſolummodo ſit unius judicii propter certum membrum, cum unum contradicat alteri. Et majus vincens devincat minus. Et quia membra ſunt multa, & quodlibet habet ſua judicia, non videntur capitula errare, cum non ſit ex toto unum in unoquoque homine de his quæ prædiximus, imo videbitur multum diverſificari à toto quod ſi eſſet non eſſet juſta probatio. Oculi habent ſua judicia, & homo cauſa oculorum debet eſſe ſic diſpoſitus. Sed alia membra ad quid erunt. Ergo cum tot membra ſunt, ideo ſunt

multæ diversitates in homine. Et sic nullus homo cadit in judicium unius membri sed omnium. Quare discretione sunt investiganda capitula & commiscenda. Insuper credendum est, quod multa sunt accidentia quæ veraciter laxant, quando hujusmodi rei veritatem considerare voluerimus in omnibus, scilicet ætas personæ, ætas temporis ad personam, longa permanentia in loco, longus usus doctrinæ: longus usus certæ societatis, nimia regnatio humorum complexionis præter solitum ægritudo accidentalis, violentia, accidentia contra naturam, & defectus alicujus sensus naturalis ex quinque. Quare finaliter cum grandi industria hujus omnia quæ supra diximus attenduntur commixta. Et sic aliquis judicium depræteritis modo aliquo non errabit, & non erratum non fallet Deo volente Et de physionomia quæ prædiximus dicta sufficiant.

Michaelis Scoti de procreatione & hominis physionomia opus fœliciter finit,

INDEX MATERIARVM VTRIVSQVE OPVSCVLI SEcretorum mulierum ac naturæ, ordine Alphabetico locupletissimus.

A

B

Cristal-

Pelica

FINIS.

maxime obseruandus est ☿ cum in uentis, tum an
quia quoties in cælo (ſicuti pluries expertus ſum) uel
tionem adipiſcitur, illam hic proculdubio annuit, ac
magnarum apertione diligenter attendendum eſt, cum
cuerit, & à quo ſeparatur: quia ſi cum ♄ copulabitur
ſcuritate aeris, & pluuia expandet. Cum ♀ nebulæ,
preſertim in temporibus, ſignis, & locis idoneis: atqu
dominum aſcendentis, & loci luminarium non obliui
des, pariter & planetarum habitudines in ſuis orbibus,
ris cœleſtis figuræ, qui quomodo extrahendus ſit ſuo l
ſtrabimus. Et eſt notandum, quum ☽ à coniunctio
rabitur, uel ab eius ☍, uel □ aſpectu, & domus illor
oppoſitæ, fiet apertio magnarum ualuarum, in qua uen
ra uincentis planetæ certo expectare licebit. Quòd ſi
diatione ſociabitur, idem continget, ſed remiſsius. Pla
ualuas magnas aperientes hac ſequenti, & breui notula

ac roris modo continuas,aut nebulas insinuabit. Sed
el ☿ ipſe cœleſtis figurę,aut locorum ſupraſcriptorum
erit, imbres,& rapidos uentos, nubesq́; toto cœlo di-
ortius, & remiſsius pro ſignorum, & manſionum ☽,
, & aliarum ſtellarum ſiue fixarum, ſed errantium con
neta dominans orientalis fuerit, effectiones ſuas in ſi-
enſis,aut hebdomadæ aduehet; Si occidentalis in prin-
ribimus, etiam particularibus ☽ aſpectibus ad ☉ qua
pſis oppoſitionibus, aut coniunctionibus, uel momen
Licet Ptolemæus figuram pro agnitione tempeſtatum
conſtruendam iubet, ſi ſignum aſcendens uernali equi-
fuerit: ſi mobile quatuor,hoc eſt per ſingulas anni qua
duas ſcilicet initio ♈,& ♎.Hęc itaque ad anni initia,
abis: ad hæc quatuor præcipuos ☽ ad ☉ aſpectus ☌
ranque. obſerua igitur, quod ſignum in tua regione tẽ
aſcendens,ad hæc cuius ſit naturæ, & an ſit de gradibus
is,uel ſiccis:prætereà ſi dominus ſigni in horoſcopo cõ

ticularium, aut Horizontalium, ſeu prouincialium:
us thematis, & conſtitutionis fuerit in aliquo ex quatu
conſtitutus. Sed ſi oppoſitum in his uideris, contrariũ,
uram æſtimabis, & ita de frigore iudicium inferes. La-
uari deb et, maximè in uentis, & ualuarum magnarum
entis ac dominantis planetæ conſenſu, & arbitrio;
e, in qua illa commorabitur, & natura ſigni, ſub quo
Si tamen ☿ & hanc & illud forti radiatione de idoneo
orpore alterutri unitus fuerit, uẽtos pluuioſos & humi
etſi cum aperientibus portas ℞ planeta fuerit, ingentẽ
duo maiorum, idem fiet, ſi cum inferioribus fuerit, &
rtuno ſigno exhibebit teſtimonium. Sed de omnibus

D maximè

[illegible], dicitur aperire portam super illum, cui secun[illegible]
tur. Vnde apertio ♀ super ♂ pro temporis, signi, &[illegible]
uias mouet, & cum tonitruis fulgura, quandoque niu[illegible]
australes: ☿ super ♃ uentorum furibundam pugnan[illegible]
☉ super ♄ tenebras aeris, & densissimas nubes, pluui[illegible]
ctantes, inquo habenda erit semper ratio hospitis, sign[illegible]
minime impediti. Quòd si ♀ aspexerit planetam uen[illegible]
siue unus fuerit, siue duo luctantes uentos, tempestate[illegible]
Nota etiam, quòd si planeta dominator ℞ fuerit, occ[illegible]
descendens in latitudinem, oppressus, aut combustus, [illegible]
signabit, & hæc planetarum dicuntur impedimenta se[illegible]
tum uideris, contrarium etiam [illegible]oferes. H[illegible] loco [illegible]

☽ discedit à ☌, □, & ☍ {☉ ♃ ♂} & uadit ad {☿ ♀}

Fit etiam apertio portarum {☽ ☉ ♃} cum {♄ ♄ ♀ ☿}
cum accidit ☌, □, & ☍.

ciatur, dicitur aperire portam super illum, cui secun
tur. Vnde apertio ♀ super ♂ pro temporis, signi, &
uias mouet, & cum tonitruis fulgura, quandoque niu
australes; ☿ super ♃ uentorum f

minime ... ...
siue unus fuerit, siue ... ...
Nota etiam, quòd si planeta dominator ... ...
descendens in latitudinem, oppressus, aut combustus,
signabit, & hæc planetarum dicuntur impedimenta ...
tum uideris, contrarium etiam ... oferes. H... oco ...

...em aspiciant, & in suo domicilio figu...
uidebis testimonia, prognostica mediam illam ☉ tem-
pus ☍ magna ex parte pluuiosam. Si uerò ꝑ serenita
...is testimonia, serenam pronuntia. Si testimonia prædi
...fferentem iudica. Vlterius si signum quod oritur, fue-
...ɔ, uel ibi aliquis eorum fuerit, aut ab angulo aliquo de a
...s sociatus, pluuiam, aut humidum aerem secure prædi-
...e in hoc est angulus, qui & ☉ sequitur, in quo s...

